

**DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİMDALI
SOSYAL BİLGİLER BİLİM DALI**

**ATATÜRK DÖNEMİ EĞİTİM DERGİLERİNDEKİ SOSYAL
BİLİMLERLE İLGİLİ KONULARIN İNCELENMESİ
(1923 - 1938)**

**Gönül Türkan DEMİR
Doktora Tezi**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. İsmail ÇİFTÇİOĞLU**

Kütahya, 2016

Yemin Metni

Doktora tezi olarak sunduğum “Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerindeki Sosyal Bilimlerle İlgili Konuların İncelenmesi (1923 - 1938)” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların “Kaynaklar” bölümünde gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../.....

Gönül Türkan DEMİR

Kabul ve Onay

Gönül Türkan DEMİR'in hazırladığı "Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerindeki Sosyal Bilimlerle İlgili Konuların İncelenmesi (1923 - 1938)" başlıklı doktora tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği ile kabul edilmiştir.

...../...../.....

Doç. Dr. İsmail ÇİFTÇİOĞLU (Danışman)

Prof. Dr. Mustafa ERGÜN

Doç. Dr. Baykal BİÇER

Doç. Dr. Murat ÖNTUĞ

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ULU

Doç. Dr. Baykal BİÇER

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Önsöz

Atatürk Dönemi, her alanda yeniliklerin yapıldığı ve toplumsal değişimin gerçekleştirilmeye çalışıldığı bir dönemdir. Toplumda meydana gelen köklü değişikliklerin temelinde eğitimle ilgili yapılan çalışmalar öne çıkmaktadır. Özellikle inkılâpların halka anlatılması ve halk tarafından kabul edilmesi konusunda dönemin eğitimcilerinin büyük çaba sarf ettikleri görülmektedir. Türk toplumunda istenen değişimin gerçekleşmesi ve milletimizin çağdaş milletler seviyesine ulaşabilmesi için en büyük görev eğitimcilere düşmüştür.

Atatürk Döneminde eğitim ve kültür alanındaki gelişmeler çeşitli araştırmalara konu olmuş ve hâlen de bu alanda çalışmalar yapılmaya devam edilmektedir. Bununla birlikte sözü edilen dönemle ilgili olarak hâlâ incelenmesi ve üzerinde durulması gereken konular bulunmaktadır.

Bu araştırmada Atatürk Döneminde (1923-1938) yayınlanan eğitim dergilerindeki Sosyal Bilimlere ilişkin konular değerlendirilmektedir. Bilindiği gibi eğitim dergileri yayın hayatında II. Meşrutiyet devrinden itibaren yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Bu süreç Cumhuriyetin ilanından sonra da devam etmiş, gerek İstanbul ve Ankara'da gerekse taşrada onlarca eğitim dergisi çıkarılmıştır. Bu çalışmada Atatürk Döneminde yayınlanmış olan 70'e yakın eğitim dergisine ulaşılmıştır. Ancak bu dergilerden özellikle taşrada yayınlananların sadece birkaç sayısı günümüze ulaşabilmiştir. Bu nedenle çalışmamıza, Ankara ve İstanbul'da yayınlanan ve ulaşabildiğimiz nüshaları 10 sayıdan fazla olan toplam 18 dergi dâhil edilmiştir. Bu dergilerin konuları analiz edilmiş ve dergilerde 10 binden fazla makale, şiir, hikâye gibi yazı türlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu yazıların sınırlandırılması noktasında Sosyal Bilimlerin disiplinlerini oluşturan konu başlıkları belirlenmiştir. Böylece çalışmamızın sınırları Atatürk Dönemi'nde yayınlanan eğitim dergilerinde yer verilen Sosyal Bilimler konuları olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda incelenen 18 dergide toplam 773 makale çalışmamıza dâhil edilmiştir.

Atatürk Dönemi süreli yayınlarıyla ilgili çalışmalar incelendiğinde Sosyal Bilimlerle ilgili bütüncül bir çalışmanın yapılmadığı görülmüş ve dönemin eğitim

dergilerinde yer alan Sosyal Bilimler konularının ele alınmasının Türk Eğitim Tarihi çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Sosyal Bilimler, konusunu insandan alan, insan ilişkilerinin ve toplumların incelendiği alt disiplinlerden oluşmaktadır. Bu bağlamda Sosyal Bilimler kapsamında yer alan Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Sosyoloji, Felsefe, Ekonomi, Siyaset Bilimi, Hukuk ve Eğitim'in yanı sıra Sanat'ta konusunu insandan aldığı ve içinde doğduğu toplumun özelliklerini yansıttığı için Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi başlığı altında çalışmamıza dâhil edilmiştir.

Çalışmamızda incelenen dergilerin büyük kısmının Osmanlıca olması ve bazı kelimelerin günümüzdeki kullanımının anlamı tam karşılamaması nedeniyle ekler kısmında çalışma için hazırlanmış bir sözlük verilmiştir.

Gönül Türkan DEMİR

Kütahya, 2016

Teşekkür

Yüksek lisans döneminden itibaren maddî manevî tüm gücüyle desteğini bir an olsun esirgemeyen sevgili eşim İsmail DEMİR'e, yoğun çalışma dönemlerinde bu esere ayırdığım zaman süresince bana anlayış gösteren sevgili evlatlarım Ahmet Efe ve Zeynep Mihrimah'a;

Lisans eğitimimden itibaren her ihtiyacım olduğunda destek olan, bu çalışmamda da değerli fikirlerini esirgemeyen sayın hocam Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA'ya;

Çalışmam süresince her Tez İzleme Komitesi'nde fikirleriyle yol gösteren, beni sabırla dinleyen TİK üyelerim sayın Doç. Dr. Baykal BİÇER ve Yrd. Doç. Dr. Mustafa ULU'ya;

Danışmanım olmayı kabul eden, tezle ilgili konuların dışında da rehberliğini esirgemeyen, titiz çalışma anlayışıyla çalışma azmimi ve gayretimi arttıran değerli hocam Doç. Dr. İsmail ÇİFTÇİOĞLU'na;

Son olarak, Türk Eğitim Tarihi denilince akla gelen ilk isim olan kıymetli hocam Prof. Dr. Yahya AKYÜZ'e çalışmalarım sırasında yapmış olduğu rehberlik, göstermiş olduğu alaka için en içten teşekkürlerimi sunarım.

İçindekiler

	<u>Sayfa</u>
Yemin Metni	ii
Kabul ve Onay.....	iii
Önsöz	iv
Teşekkür.....	vi
İçindekiler	vii
Şekiller Dizini	ix
Tablolar Dizini	xi
Sayfa.....	xi
Özet	xv
Abstract	xvi
Birinci Bölüm.....	1
Giriş.....	1
Kavramsal Çerçeve.....	2
Tanımlar.....	9
Sosyal Bilimler.....	9
Araştırmanın Problem Durumu	9
Problem Cümlesi.....	9
Alt problemler	10
Araştırmanın Amacı	10
Araştırmanın Önemi	11
İkinci Bölüm	15
Yöntem.....	15
Araştırma Modeli	15
Araştırma Evreni	15
Verilerin Toplanması.....	19
Verilerin Analizi.....	19
Üçüncü Bölüm	20
Bulgular.....	20
Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinin Tanıtımı.....	20
Anadolu Mecmuası	20
Anadolu Terbiye Mecmuası.....	21
Çalışkan Çocuk.....	23
Çocuk Dünyası.....	24
Genç Liseli.....	25
Gürbüz Türk Çocuğu	26
Kalem.....	28
Maarif Vekâleti Mecmuası	29
Mektep Mecmuası.....	30
Milli Mecmua	31

Muallimler Birliği	32
Muallimler Mecmuası.....	33
Musavver Çocuk Postası.....	34
Resimli Mecmua	35
Tedrisat Mecmuası.....	36
Terbiye	37
Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası.....	38
Yeni Adam.....	39
Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Sosyal Bilimlere İlişkin Bulgular	40
Tarih.....	41
Coğrafya.....	54
Psikoloji	76
Sosyoloji	122
Felsefe.....	155
Ekonomi.....	167
Siyaset Bilimi – Hukuk.....	174
Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi	189
Eğitim.....	223
Dördüncü Bölüm.....	309
Sonuç, Tartışma ve Öneriler	309
Sonuç	309
Tarihle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi	313
Coğrafyayla İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi.....	314
Psikolojiyle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi	316
Sosyolojiyle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi	318
Felsefeyle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi	321
Ekonomiyle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi	321
Siyaset Bilimi-Hukukla İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi	322
Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimiyle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi	324
Eğitimle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi.....	328
Tartışma.....	336
Öneriler.....	339
Kaynaklar	341
Ekler	350
Ek-1: Sözlük	350
Ek-2: Eski Mekteple Yeni Mektep Arasındaki Farklar	355
Ek-3: Wilhelm Rein'in pedagoji şeması	356
Özgeçmiş.....	357

Şekiller Dizini

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Anadolu Mecmuasının makale dağılımlarını gösteren grafik.....	21
Şekil 2. Anadolu Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	21
Şekil 3. Anadolu Terbiye Mecmuasının makale dağılımlarını gösteren grafik. ...	22
Şekil 4. Anadolu Terbiye Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	22
Şekil 5. Çalışkan Çocuk dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.....	23
Şekil 6. Çalışkan Çocuk dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	24
Şekil 7. Çocuk Dünyası dergisindeki makale dağılımlarını gösteren grafik.....	24
Şekil 8. Çocuk Dünyası dergisindeki Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	25
Şekil 9. Genç Liseli dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.....	26
Şekil 10. Genç Liseli dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin dağılımları.....	26
Şekil 11. Gülbüz Türk Çocuğu dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.	27
Şekil 12. Gülbüz Türk Çocuğu dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	27
Şekil 13. Kalem dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.....	28
Şekil 14. Kalem dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	28
Şekil 15. Maarif Vekâleti Mecmuası makale dağılımlarını gösteren grafik.	29
Şekil 16. Maarif Vekâleti Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	29
Şekil 17. Mektep Mecmuası'nın makale dağılımlarını gösteren grafik.	30
Şekil 18. Mektep Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	30
Şekil 19. Milli Mecmua dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.	31
Şekil 20. Milli Mecmua dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	31
Şekil 21. Muallimler Birliğı dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.....	32
Şekil 22. Muallimler Birliğı dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	33
Şekil 23. Muallimler Mecmuası makale dağılımlarını gösteren grafik.....	33
Şekil 24. Muallimler Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	34
Şekil 25. Musavver Çocuk Postası dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.....	34
Şekil 26. Musavver Çocuk Postasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	35
Şekil 27. Resimli Mecmua dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.....	35
Şekil 28. Resimli Mecmuada Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	36
Şekil 29. Tedrisat Mecmuasının makale dağılımlarını gösteren grafik.	36

Şekil 30. Tedrisat Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	37
Şekil 31. Terbiye dergisi makale dağılımını gösteren grafik.....	37
Şekil 32. Terbiye dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	38
Şekil 33. Türkiye Halk Mektepleri Mecmuasındaki makalelerin dağılımını gösteren grafik.....	38
Şekil 34. Türkiye Halk Mektepleri Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	39
Şekil 35. Yeni Adam dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.....	40
Şekil 36. Yeni Adam dergisinde yer alan Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.....	40
Şekil 37. Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde tarihle ilgili makalelerin sayıları ve konu dağılımları.....	42
Şekil 38. Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde coğrafyayla ilgili makalelerin sayıları ve konu dağılımları.....	55
Şekil 39. Atatürk dönemi eğitim dergilerinde psikolojiyle ilgili makalelerin sayıları ve konu dağılımları.....	77
Şekil 40. Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde sosyolojiyle ilgili makalelerin sayıları ve konu dağılımları.....	123
Şekil 41. Atatürk dönemi eğitim dergilerinde felsefeyle ilgili makalelerin sayıları ve konu dağılımları.....	156
Şekil 42. Atatürk dönemi eğitim dergilerinde Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimiyle ilgili	
Şekil 43. Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde eğitimle ilgili makalelerin sayıları ve konu dağılımları.....	225

Tablolar Dizini

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1 Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerindeki Tarihle İlgili Makalelerin Dağılımı.	41
Tablo 2. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Tarih Öğretimi Konulu Makaleler.	43
Tablo 3. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitim Tarihi Konulu Makaleler.	45
Tablo 4. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Tarihçilik Konulu Makaleler.	46
Tablo 5 Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Diğer Tarih Konularıyla İlgili Makaleler.	47
Tablo 6. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Anadolu'nun Fethi ve Bazı Şehirlerin Tarihine İlişkin Makaleler.	48
Tablo 7. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Osmanlı Tarihiyle İlgili Makaleler.	49
Tablo 8. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Milli Mücadele Konulu Makaleler.	51
Tablo 9. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Genel Türk Tarihi Konulu Makaleler.	51
Tablo 10. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Tarihi Eserlerle İlgili Makaleler.	53
Tablo 11. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerindeki Coğrafyayla İlgili Makalelerin Dağılımı.	55
Tablo 12. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Coğrafya Eğitimi Konulu Makaleler.	56
Tablo 13 Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Jeoloji Konulu Makaleler.	60
Tablo 14. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Evren ve Gök Cisimleri Konulu Makaleler.	62
Tablo 15. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası Konulu Makaleler.....	66
Tablo 16. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Coğrafyayla İlgili Diğer Konulardaki Makaleler.	70
Tablo 17. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Türkiye İklimi Konulu Makaleler.	71
Tablo 18. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Türkiye'nin Yer Altı Kaynaklarıyla İlgili Makaleler.....	72
Tablo 19. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Beşeri Coğrafyayla İlgili Makaleler.	73

Tablo 20. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Şehirlerimizi Tanıyalım Konulu Makaleler.....	75
Tablo 21. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Psikolojiyle İlgili Makalelerin Dağılımı.....	76
Tablo 22. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Genel Psikoloji Konulu Makaleler.....	78
Tablo 23. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitim Psikolojisiyle İlgili Makaleler.....	84
Tablo 24. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Çocuk Nedir Konulu Makaleler.....	89
Tablo 25. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Çocuk Bakımı Konulu Makaleler.....	93
Tablo 26. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Anne-Baba-Çocuk Konulu Makaleler.....	96
Tablo 27. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Çocuk Eğitimi Konulu Makaleler.....	104
Tablo 28. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Çocuk Psikolojisi Konulu Makaleler.....	114
Tablo 29. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sosyolojiyle İlgili Makalelerin Dergilere Dağılımı.....	122
Tablo 30. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sosyoloji ve Toplum Konulu Makaleler.....	124
Tablo 31. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sosyoloji Bilimi ve Tarihiyle İlgili Makaleler.....	132
Tablo 32. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Muallimler Birliği Cemiyeti Konulu Makaleler.....	137
Tablo 33. Muallimler Birliği Merkezleri Tarafından Açılan Halk Dershaneleriyle İlgili Bilgiler.....	139
Tablo 34. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Himaye-i Etfal Cemiyeti Konulu Makaleler.....	140
Tablo 35. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitim Sosyolojisiyle İlgili Makaleler.....	143
Tablo 36. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Okul Aile İlişkileriyle İlgili Makaleler.....	146
Tablo 37. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Anne Çocuk İlişkisiyle İlgili Makaleler.....	147
Tablo 38. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Annelere Tavsiyeler Konulu Makaleler.....	150
Tablo 39. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Din Sosyolojisiyle İlgili Makaleler.....	154
Tablo 40 Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Felsefeyle İlgili Makaleler.....	155

Tablo 41. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Felsefe Eğitimi ve Eğitim Felsefesini Konu Edinen Makaleler.....	156
Tablo 42. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sanat Felsefesini Konu Edinen Makaleler.....	160
Tablo 43 Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Ontoloji Konulu Makaleler.....	161
Tablo 44. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Felsefe Tarihi Konulu Makaleler.....	163
Tablo 45. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Diğer Felsefi Problemler Konulu Makaleler.....	166
Tablo 46. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Ekonomi Makalelerinin Dergilere Dağılımı.....	167
Tablo 47. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Ekonomi Konulu Makaleler.....	168
Tablo 48. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Tasarruf Konulu Makaleler.....	171
Tablo 49. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Siyaset Bilimi ve Hukuk Konulu Makalelerin Dergilere Dağılımı.....	174
Tablo 50. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Siyaset Bilimi Konulu Makaleler.....	175
Tablo 51. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Hukuk Konulu Makaleler.....	184
Tablo 52. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Millî Bayramlarla İlgili Makaleler.....	185
Tablo 53. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimiyle İlgili Makaleler.....	189
Tablo 54. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Müzik Eğitimi Konulu Makaleler.....	191
Tablo 55. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Türk Müziği Konulu Makaleler.....	195
Tablo 56. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Müzisyenler Konulu Makaleler.....	202
Tablo 57. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Ülkelerin Müzik Anlayışları Konulu Makaleler.....	203
Tablo 58. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Resim Eğitimi Konulu Makaleler.....	205
Tablo 59. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Resim Anlayışı ve Çinicilik Konulu Makaleler.....	208
Tablo 60. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Bazı Sanat Türlerini Konu Edinen Makaleler.....	210
Tablo 61. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sanat Anlayışına İlişkin Makaleler.....	212

Tablo 62. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sinema Teknikleri Konulu Makaleler.	218
Tablo 63. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sinema Anlayışı Konulu Makaleler.	220
Tablo 64. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitime İlişkin Makalelerin Dergilere Dağılımı.	224
Tablo 65 Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Karakter Eğitimi Konulu Makaleler.	226
Tablo 66. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitimde İnkılâp Konulu Makaleler.	233
Tablo 67. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Öğretim Yöntem ve Teknikleri Konulu Makaleler.	242
Tablo 68. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Öğretmenlik Mesleği Konulu Makaleler.	250
Tablo 69. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitimcilerin Görüşlerine İlişkin Makaleler.	257
Tablo 70. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitim ve Toplum Konulu Makaleler.	263
Tablo 71 Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Okul Konulu Makaleler.	268
Tablo 72. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Maarif İşleri ve Siyaseti Konulu Makaleler.	274
Tablo 73. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitimin Amaç ve İşlevine İlişkin Makaleler.	277
Tablo 74. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitimin Önemi ve Gerekliliğine Dair Makaleler.	285
Tablo 75. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Beden Eğitimi ve Spor Konulu Makaleler.	298
Tablo 76. Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sağlık Eğitimi Konulu Makaleler.	304

Özet

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerindeki Sosyal Bilimler Konularının İncelenmesi (1923 - 1938)

Atatürk Dönemi hem siyasi değişimler, hem de kültürel değişimler açısından pek çok araştırmaya konu edilmiştir. Bu çalışmada, Cumhuriyet tarihinin eğitim ve kültür alanında köklü yeniliklerin ve reformların yapıldığı bir dönemi olan Atatürk Dönemi'nde yayınlanan eğitim dergilerinin incelenmesi ve bu dergilerde yer alan Sosyal Bilimler konularının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Dönemin özelliklerinin eğitim dergilerine yansımaları ve Sosyal Bilimler konularının ele alınış şekilleri ortaya konulmuştur. Çalışmada, Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde yer alan Sosyal Bilimlerle ilgili makaleler incelenmiştir. Tarama yöntemiyle yapılmış olduğumuz çalışmada, veriler doküman incelemesi yöntemiyle elde edilmiştir. İncelenen 18 eğitim dergisinden elde edilen veriler nitel veri analizi programları yardımıyla konularına göre sınıflanmıştır. Sosyal Bilimleri oluşturan Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Sosyoloji, Felsefe, Ekonomi, Siyaset Bilimi, Hukuk, Eğitim, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimiyle ilgili makaleler kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmıştır. Bulgular kısmında ilk olarak çalışmada kullanılan dergilerin Sosyal Bilimlerle ilgili makale dağılımları verilmiştir. Ardından her bir bilim dalıyla ilgili makaleler tablolar halinde gösterilmiş ve makalelerin isimleri, yayımlandıkları dergiler, yayın yılları ve içerikleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Sonuç olarak incelenen 18 eğitim dergisinde yer alan 4223 makaleden 773'ünün Sosyal Bilimlerle ilgili olduğu görülmüştür. Bu makalelerde dikkat çeken en önemli nokta Sosyal Bilimler konularının eğitimine verilen önemdir. İlaveten Sosyal Bilimlere yardımcı bilim dallarının da öneminin vurgulandığı anlaşılmaktadır. İncelenen makalelerin ele alınan konuların çoğu günümüzde de güncelliğini koruduğu yapılan araştırmalarla kıyaslanarak ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Türk Eğitim Tarihi, Atatürk Dönemi, Sosyal Bilimler, Süreli Yayınlar, Eğitim Dergileri.

Abstract

An analysis of Social Science Subjects in Atatürk Era Education Periodicals Printed (1923-1938)

This study aims to investigate Social Sciences subjects in the Education Periodicals Printed in Ataturk Era that fundamental changes and reforms in the area of education and culture have been done in the history of the republic. The articles about Social Sciences in Ataturk Era Education Periodicals Printed are examined with survey method and the data obtained by document analysis method. The data gathered from 18 Education Periodicals Printed that investigated in the study is categorised up to topics by using qualitative data analysis programs. The articles about the components of Social Sciences that History, Geography, Psychology, Sociology, Philosophy, Economy, Political Science, Law, Education, History of Art and Art Education are subtitled within their own contexts. In the findings part, distribution of articles about Social Sciences in investigated Periodicals Printed is given. Then, the articles from each discipline are demonstrated on the charts and the information regarding to the name, publish place, publish year and the content of the articles is given. In the conclusion part, the findings are evaluated in accordance with sub problems of the study and the inferences for each discipline are placed. Results of the review of 773 articles from 4223 located in 18 educational magazines were found to be related to Social Sciences. The remarkable point in this article is the importance given to education of Social Science subjects. In discussion part, consequences are interpreted and some comparisons are addressed. As a final, suggestions to who are interested in the history of Turkish Education are offered.

Key words: The History of Turkish Education, Ataturk Era, Social Sciences, Periodicals, Education Periodicals.

Birinci Bölüm

Giriş

Türk Eğitim Tarihi, Türklerin tarih sahnesine çıktıkları dönemlerden itibaren kurdukları devletlerin kültürel birikimlerinin sonucunda şekillenmiş olup, oldukça zengin bir araştırma alanına sahiptir. Konar göçerlikten yerleşik yaşama; sözlü kültürden yazılı kültüre geçen Türklerin, Anadolu'ya yerleşmesinden sonra eğitim anlayışının daha sistemli bir hale geldiği görülmektedir (Akyüz, 2013; Güven, 2014). Selçuklular zamanında oluşan mektep ve medrese geleneği zamanla Osmanlı Devleti'ne de intikal etmiştir. Osmanlı klasik döneminde medrese ve meslek eğitimine ağırlık verilmekle birlikte, Tanzimat'tan itibaren başlayan değişimin etkisiyle, batılılaşma fikirleri etrafında eğitim anlayışı da değişmiştir. Özellikle I. ve II. Meşrutiyet Dönemlerinde medreselerin ıslah çalışmalarının yanında Batı tarzı yeni mekteplerin ve yabancı okullarının açılmasıyla (Akyüz, 2013; Doğan, 2012) toplumda aynı anda farklı eğitim anlayışları ortaya çıkmıştır. Türk Milletinin bağımsızlık savaşını verdiği Millî Mücadele Döneminde eğitimin, bu mücadeleye katkıları sağlaması için gerekli çalışmalar yapılmıştır. Halkın millî bağımsızlık konusunda bilgilendirilmesi ve Millî Mücadelenin etkinliğinin artırılması için halk eğitimi çalışmalarına da bu dönemde önem verilmiştir (Akyüz, 2013; Çiftcioğlu, 2007).

Cumhuriyetin ilanı ile beraber yeni kurulan devletin eğitim sisteminin yapılandırılması için çalışmalar başlamıştır. Eğitimdeki farklı uygulamaların ve düzensizliklerin giderilmesi için 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edilmiş ve eğitimde birlik ve bütünlük sağlanmıştır (Akyüz, 2013; Doğan, 2012, Binbaşoğlu, 2014). Ülkedeki bütün okulların Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmasını müteakip laik bir eğitim yapısının oluşturulmasına ve ülke genelinde eğitimde birliğin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

1 Kasım 1928 tarihinde yeni Türk harflerinin kabulü ve sonrasında açılan Millet Mektepleriyle halka okuma yazma eğitiminin verilmesi, 1931’de Türk Tarih Kurumu, 1932’de Türk Dil Kurumu’nun açılmasıyla Cumhuriyet Dönemi’nin eğitim anlayışı oluşturulmaya çalışılmıştır (Ergün, 1997).

Bugün eğitim sistemimizde karşılaştığımız sorunlar incelendiğinde benzerlerinin geçmişte de ortaya çıktığı görülmektedir. Bu sorunlara gerçekçi ve kalıcı çözümler üretebilmek için eğitim tarihinin iyi bir şekilde incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Türk Eğitim Tarihinin misyonunu; Türk Milletinin kendi kültürüne uygun olarak geliştirdiği eğitim-öğretim anlayışını ortaya koymak, nasıl bir insan tipi yetiştirilmeye çalışıldığını; toplumsal sorunların eğitim-öğretimle ilişkilerinin mahiyetini belirlemek olduğunu ifade eden Akyüz (2013), bu alanı bugünkü eğitim sorunlarımızı çözmek için geçmişten dersler çıkarılıp çıkarılmayacağına tartışıldığı bir platform olarak değerlendirmektedir.

Türk Eğitim Tarihi konularının derinlemesine incelenmesinin, yapılan araştırmaların günümüz eğitim anlayışına katkılarını arttıracakı düşünülmektedir. Bu çalışmayla Atatürk Dönemi’nde (1923 - 1938) yayımlanan eğitim dergilerinde yer alan Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Böylece dergilerde Sosyal Bilimlere ne düzeyde yer verildiği, hangi konuların ele alındığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Türk Eğitim Tarihine ilişkin literatür incelendiğinde son dönemlerde araştırmacıların bu alana ilgisinin arttığı görülmektedir. Eğitim tarihi araştırmalarının önemine değinen Akyüz (2013); sadece tarihçiler ve eğitimcilerin değil, öğretmen adaylarının ve eğitim politikasını belirleyenlerin de bu alan konusunda bilgi sahibi olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda Akyüz (2013); Türk Eğitim Tarihi çalışmalarını önemli kılan başlıca nedenleri şöyle sıralamaktadır.

- Günümüzde uygulanan eğitim yaklaşımlarının tarihsel süreçteki gelişimlerinin incelenmesi,

- Eğitim tarihi çalışmalarının, öğretmenlik mesleğinin geçmişten günümüze gelişiminin ve geçirdiği değişimin de incelendiği bir meslek tarihi niteliği taşıması,
- Eğitim tarihini bilmeyen eğitimcilerin tarihteki hatalardan ders çıkarma ve bunların tekrarlanmasını önleme şansına sahip olamaması,
- Günümüzde uygulanan eğitim politikalarını ve bunlarda yapılan değişiklikleri doğru olarak değerlendirebilen ve duyarlı davranan eğitimcilere ihtiyaç duyulması.

Türk Eğitim Tarihi alanında araştırmacıların konulara farklı açılardan yaklaştıkları görülmektedir. Dönem bazında yapılan araştırmalar olduğu kadar, kendi dönemlerinde öne çıkan eğitimcilerin hayatları ve eğitime yaptıkları katkılar da araştırmalara konu edilmiştir. Yakın tarihimiz incelendiğinde, belli dönemlerin günümüz eğitim sorunlarına ışık tutabilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Özellikle II. Meşrutiyet Dönemi ve sonrası eğitim anlayışları oldukça dikkat çekmektedir. (Gurbetoğlu, 2007b).

II. Meşrutiyet Dönemi'nde Sosyal Bilimlerin toplum açısından önemini ve dönemin Sosyal Bilimler anlayışını ortaya koyabilmek için eğitimde Sosyal Bilimlere ne derece ve nasıl yer verildiğini belirtmek yerinde olacaktır. Öncelikle Tarih biliminin bu dönemin siyasi koşullarının etkisinde geliştiği; ilk, orta ve lise programlarında bu etkiler doğrultusunda yer verildiği görülmektedir. Ayrıca özellikle ilk ve orta dereceli okullarda daha çok ezbere dayanan tarih bilgilerinin verildiği, lise düzeyinde ise öğrencilerin bir tarihçi gibi düşünen ve karar veren bir kişilik kazanmaya başladığı belirtilmektedir (Binbaşıoğlu, 2005). Coğrafya biliminin ise hayata yakınlığı ölçüsünde daha faydalı olacağı düşünüldüğü için programlara daha önce girdiği; II. Meşrutiyet Dönemi'nden itibaren dağların, ovaların, akarsuların, şehirlerin isimlerinin ezberlenmesi anlayışından uzaklaşarak, yakından uzağa ilkesi doğrultusunda öğrenciye fayda sağlayacak şekilde öğretiminin yapıldığı anlaşılmaktadır (Binbaşıoğlu, 2005). Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji gibi bilim dallarına olan ilginin de II. Meşrutiyet Döneminde toplumun geneline yayıldığı görülmektedir. Bu konuyu Kafadar (2000, s.215), şu şekilde açıklamıştır; "II. Meşrutiyet Dönemi felsefenin aydınlardan üniversiteye geçmesi ve akademik bir nitelik kazanmaya başlaması itibariyle önemli bir geçiş

devresidir. Bu geçiş devresinde, bir taraftan Türk düşüncesi Batının belli başlı felsefeleriyle tanışmış, diğer taraftan da İstanbul Dârülfünunu Felsefe Bölümünde felsefe eğitimi kurumsallaşmıştır”.

Dönemin Sosyal Bilimler anlayışında yaşanan gelişmeler, eğitimde de yeni arayışlar başlatmış ve Osmanlı'nın klasik eğitim sisteminin yanında Batılı anlamda eğitim anlayışı da benimsenmiştir. Aydınlar, hem toplumun sorunlarının eğitim yoluyla düzeleceğine vurgu yapmış, hem de var olan eğitimin kavramsal sorunları üzerinde yeni düşünceler ileri sürmüş ve tartışmalar başlatmışlardır (Doğan, 2012). İlk, orta ve lise düzeyinde eğitim veren kurumlarda, konusunu Sosyal Bilimlerden alan derslere programlarda yer verilmiş ve bu derslerin öğretimlerinin yeni usullerle yapılmasına özen gösterilmiştir (Binbaşoğlu, 2005).

Bu dönemde özellikle Batı'da eğitim alanında ortaya çıkmış olan hemen hemen tüm yeni anlayışlar ülkeye getirilmeye çalışılmıştır. Bu noktada aydınların en çok kullandıkları araç, süreli yayınlar olmuştur. Tanzimat Dönemi'nden itibaren Avrupa'ya gönderilen öğrencilerin ve araştırmacıların gerek Avrupa'daki yayınlardan yaptıkları tercümele; gerekse kendilerinin kaleme aldığı makaleler, eğitim dergileri yoluyla halka ulaştırılmaya çalışılmıştır (Ergün, 1996). Bu nedenle bu döneme ait araştırmaların eğitim dergileri üzerinde yoğunlaştığı görölmektedir. II. Meşrutiyet Döneminde yayımlanan; *Mir'at-ı Maarif*, *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, *Terbiye ve Oyun*, *Terbiye Mecmuası*, *Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti Mecmuası*, *Muallimin*, *Say ve Tetebbu*, *Yeni Mektep*, *Yeni Fikir* gibi eğitim dergilerinin çoğunluğunun İstanbul'da, bir kısmının da taşra da çıkarıldığı görölmektedir (Dönmez ve Oruç, 2006). Bu dergilerden bazılarının yayın hayatı kısa sürmüş, bazıları ise isim değişiklikleriyle uzun yıllar yayımlanmıştır.

Dönemin eğitim hayatının önde gelen isimleri ise; *Tevfik Fikret*, *Satı Bey*, *İsmail Hakkı Baltacıoğlu*, *Emrullah Efendi*, *Ziya Gökalp*, *Sabri Cemil*, *Ethem Nejat*, *İsmail Mahir Efendi*, *Ali Ferit Bey*, *Kâzım Nâmi*, *Necmeddin Sadak*, *Halide Edip*, *Selim Sırrı'dır* (Binbaşoğlu, 2014; Ergün, 1996). Bu dönemde yayınlanan eğitimle ilgili yayınlar incelendiğinde adı geçen eğitimcilerin günümüze ışık tutan fikirlerine rastlamak mümkündür. Eğitim dergilerinin bu derece etkin kullanımı II. Meşrutiyet Dönemi'yle sınırlı kalmamış, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da yoğun bir şekilde devam etmiştir.

Meşrutiyet Dönemi'nden Cumhuriyet'e geçiş Türk milleti için oldukça zor bir süreci ifade etmektedir. Kurtuluş Savaşının kazanılmasından sonra yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ve sonrasında girişilen inkılâp hareketlerinin etkisi, eğitim hayatında da kendini hissettirmiştir. Başta, Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, bu zorlu süreçte etkili olan isimlerin hepsi, eğitimin önemini ve gücünü fark etmiş ve bunu kullanmıştır. Kurtuluş Savaşının en yoğun döneminde Ankara'da bir eğitim kongresinin toplanması bunun en güzel örneğidir (Akyüz, 2013).

15 Temmuz 1921'de Ankara'da toplanan Maarif Kongresi, kurulmaya çalışılan devletin eğitimle ilgili ilk sistemli hareketidir. Sakarya Savaşı öncesinde toplanan bu kongrenin açılışında Mustafa Kemal Atatürk cepheden gelerek bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmasında, içinde buldukları şartlarda eğitimin durumuyla ilgili gözlem ve deneyimlerini paylaştıktan sonra, yapılması gerekenleri açıklamıştır. Yeni bir insan tipi yetiştirilmesi gerektiğinin üzerinde dururken, bu insan tipinin özelliklerinin; millî bir eğitim almış ve inandığı en temel değerini millî varlığını korumak olması gerektiğini belirtmiştir. Bu konuda ayrıntıların saptanmasını ise eğitimcilere bırakmıştır (Binbaşıoğlu, 2014; Akyüz 2013). Savaş nedeniyle erken bitirilen kongre eğitim tarihimiz açısından oldukça önemlidir. Bunun sebebi, bu dönemde eğitimin gücünün Millî Mücadeleye katkı sağlamak için kullanılması ve Mustafa Kemal Atatürk'ün açılış konuşmasında özellikle vurguladığı millî ve laik eğitim anlayışını, yeni devletin eğitim hedeflerini ortaya koymuş olmasıdır (Güven, 2014).

Cumhuriyet'in ilanıyla yeni devletin siyasi, idari, hukuki, iktisadi, sosyal ve kültürel alanlarda yeniden yapılanması gerekmektedir. İşte tüm bu alanlarda belirlenen hedeflerin, yapılacak yeniliklerin amacına ulaşabilmesi için öncelikle eğitim problemlerinin çözülmesi kaçınılmazdı. "Atatürk Dönemi" olarak da ifade edilen bu dönemi Doğan (2012, s. 373) şöyle ifade etmektedir; "... bu dönemi çocukluk ve gençlik yılları İmparatorluk değerlerine ait olan ve fakat Atatürk Dönemi'yle (1923-1938) birlikte hayatları ulus devletinin modern olanaklarıyla birleşen insanların yolculuğu olarak anlamak gerekmektedir."

II. Meşrutiyet Döneminde yoğunlaşan eğitim faaliyetleri ve bu dönemde yetişen eğitimciler Atatürk Dönemi eğitim hayatının akademik alt yapısını

oluşturmuştur. Bu dönemin önemli isimleri; *Mustafa Şekip Tunç, İsmal Hakkı Baltacıoğlu, Nevzat Ayasbeyoğlu, Sadrettin Celal Antel, Nafi Atıf Kansu, Halil Fikret Kanat, Mehmet Emin Erişirgil, Mustafa Necati, Hasip Aytuna, Hasan Ali Yücel, İsmail Hakkı Tonguç, Faik Reşit Unat, Hıfzurrahman Raşit Öymen, Kâzım Nâmi Duru* gibi eğitimcilerdir (Doğan, 2012).

Atatürk Dönemi eğitimcilerinin çözmesi gereken en önemli problem, Osmanlı'dan devir aldıkları medreseler, Tanzimat mektepleri, yabancı ve azınlık okulları gibi farklı kurumların olduğu çoklu eğitim sistemidir. Her alanda ulus devlet anlayışıyla birlik sağlamaya çalışan idareciler, eğitim konusunda da 1924 yılında kabul edilen "*Tevhid-i Tedrisat Kanunu*" ile bu amacı gerçekleştirmişler bütün eğitim kurumlarını tek çatı altında toplamışlardır (Güven, 2014).

Eğitimde birliğin sağlanmasından sonra laik, demokratik, çağdaş eğitim anlayışının yerleşmesi için çalışmalar devam etmiştir. Toplumun her alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin halka ulaşması, halk tarafından benimsenmesi için eğitim önemli bir araç olarak kullanılmıştır. Halka ulaşma konusunda ise en büyük yardımcı, II. Meşrutiyet Dönemi'nde olduğu gibi, eğitim dergileri olmuştur (Akyüz, 2013).

Cumhuriyet Dönemi'nde öne çıkan eğitim dergileri; *Tedrisat Mecmuası, Muallimler Mecmuası, Muallimler Birliği, Terbiye, Maarif Vekâleti Mecmuası, Fikirler, İlköğretim, Yeni Adım, Yeni Okul, Tedrisat, Yeni Bilgi, Eğitim Psikolojisi, Öğretmen, Köy ve Eğitim, Demet, Acıpayam, Pedagoji, Eğitim Dünyası, Eğitim Hareketleri, Eğitim, Eğitim Alanı, Gazi Eğitim Enstitüsü (Araştırma ve İncelemeler), Yeni Kültür, Eğitim-Öğretim, Çağdaş Eğitim, Öğretmen Dünyası, Abece, Milli Eğitim Vakfı, Eğitim ve Bilim* gibi dergilerdir (Binbaşıoğlu, 2014). Bu dergilerden bazıları II. Meşrutiyet Dönemi'nden Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar varlığını koruyanlar, bazıları Cumhuriyet'in ilk yıllarında etkili olanlar, bazıları ise günümüzde de yayın hayatında olan eğitim dergileridir. Ancak hepsinin ortak noktası, yayımlandıkları dönemin eğitim anlayışını yansıtmalarıdır.

Atatürk Dönemi eğitim anlayışında ön plana çıkan unsurlar, 1924 yılında dönemin Maarif Vekili Vasıf Çınar tarafından yayımlanan bir genelgeyle ortaya konulmuştur;

- Eğitimin milli özellikler esas alınarak Batı medeniyetlerinin yöntemlerine dayandırılması,
- Okulların medeni insan ilişkilerinin çocuklara aktarıldığı merkezler olarak kabul edilmesi ve okullarda Cumhuriyet'in sevdirmesi,
- Okullarda verilen eğitimin kriterleri belirlenirken toplumun ve ailenin ihtiyaçlarının esas alınması,
- Sağlık, temizlik gibi konuların öneminin öğrencilere okullar vasıtasıyla aktarılması,
- Tasarruf, yardımlaşma, iktisat gibi değerlerin eğitiminin üzerinde durulmasının gerekliliği (Tuğluoğlu, Tunç, 2010).

Bu genelgeden de anlaşıldığı üzere dönemin eğitim anlayışında Sosyal Bilimlerin etkisi görülmektedir. Bilindiği gibi Sosyal Bilimler, bilimsel bir tutumla toplumların incelendiği disiplinler olup tarih, coğrafya, felsefe, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, hukuk gibi bilim dallarından oluşmaktadır. Tayyip Duman (2007), Atatürk'ün 1 Mart 1922'de TBMM açılışı sırasında yapmış olduğu konuşmasını şu şekilde özetlemiştir;

Yüzyıllardan beri, yönetenlerin yüzünden ulusumuz bilgisizlikten kurtulamamıştır. Bu acı gerçek karşısında bizim izlemek zorunda olduğumuz milli eğitim politikasının ana çizgileri şöyle olmalıdır: ... Bu yurdun gerçek sahibi ve toplumumuzun büyük çoğunluğu köylüdür. İşte bu köylüdür ki bugüne değin bilgi ışığından yoksun bırakılmıştır. Bundan ötürü bizim izleyeceğimiz milli eğitim politikasının temeli, önce içinde bulunduğumuz bilgisizliği gidermektir. ... bütün köylüye okumayı yazmayı ve matematikte dört işlemi öğretmek, yurdunu, ulusunu, dinini, dünyasını tanıyacak kadar coğrafya, tarih, din ve ahlak bilgisi vermek, milli eğitim programımızın ilk amacıdır. Bu amaca ulaşmak, milli eğitim tarihimizde kutsal bir aşama olacaktır (s. 222).

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, Atatürk Döneminde Sosyal Bilimler halkın kültürel seviyesinin yükseltilmesi ve hedeflenen çağdaşlaşmanın gerçekleştirilmesi için önemli görülmüştür. Atatürk, toplumda modernleşmenin sağlanması için toplumun düşünce ve dünya görüşünde bilim ve aklın ön plana çıkması gerektiğinin üzerinde durmuştur (Duman, 2007).

Düşünce dünyasında gerçekleşen değişim hareketleri felsefe ve sosyoloji gibi bilim dallarının da toplumda önem kazanmasına ve bu alanlarda bilimsel gelişmelerin yaşanmasına vesile olmuştur. Cumhuriyet'in ilk felsefe dergisi olan

Felsefe ve İctimaiyat Mecmuası toplumda felsefenin gelişmesi açısından öncülük yapmıştır. Bu dergiyi çıkaranların aynı zamanda öğretmenlik yapıyor olmaları, derginin okullardaki felsefe ve sosyoloji derslerinin de tartışıldığı ve bu derslere yönelik faaliyetlerin ilgi duyanlarla paylaşıldığı bir unsur haline gelmesini sağlamıştır. Kafadar'a (2000) göre bu derginin amacı herhangi bir felsefe ya da sosyoloji görüşünü geliştirmek değil, bu bilimlerin hem okullarda hem de toplumda yayılmasını sağlamaktır. Derginin çalışmaları sonucunda 20 Ocak 1928 tarihinde Müderris Mehmet Ali Ayni başkanlığında yapılan bir toplantıda *Türk Felsefe Cemiyeti* adıyla mesleki bir örgüt kurulmuştur (Kafadar, 2000). Bu gelişmelerden anlaşıldığı üzere, Atatürk Dönemi'nde Sosyal Bilimlerde yaşanan gelişmeler eğitim-öğretim yoluyla toplumun geneline ulaştırılmaya çalışılmıştır. Bu anlayış Atatürk Dönemi'nde hazırlanan eğitim programları incelendiğinde de görülmektedir.

Atatürk, 1921 Milli Eğitim Kurultayında yapmış olduğu konuşmasında, hazırlanacak olan programların “eski dönemin hurafelerinden ve yaradılışımızın nitelikleriyle (doğuştan getirdiğimiz özelliklerle) hiç de ilişkisi olmayan, doğudan ve batıdan gelen tüm etkilerden uzak” olması gerektiğini ifade etmektedir.

1924, 1926 ve 1936 yıllarına ait ilk, orta ve lise programları incelendiğinde Sosyal Bilimlere ait disiplinlere önemli ölçüde yer verildiği görülmektedir. 1924 ilk mektep programında yer alan, Tarih, Coğrafya, Tabiat Tetkiki, Ziraat, Hıfzısıhha, Musahabat-ı Ahlâkiye ve Malumat-ı Vataniye, Resim, El İşleri, Musiki dersleri (Keskin, 2009; Fer, 2005), 1926 programında yer alan Hayat Bilgisi, Tarih, Coğrafya, Eşya Dersleri, Yurt Bilgisi, Resim – Elişi, Musiki, Ev İdaresi dersleri (Keskin, 2009; Genç, 2007), 1936 ilkokul programında yer alan Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi, Tabiat Bilgisi, Aile Bilgisi, Hayat Bilgisi, Resim – İş, Müzik dersleri (Keskin, 2009; Fer, 2005), Sosyal Bilimlerin çalışma alanlarına girmektedir.

Atatürk Dönemi eğitim dergilerinin toplumsal bir misyon üstlendiği görüşü (Doğan, 2012) bu dergilerde bulunan makaleler kaleme alınırken dönemin eğitim programlarının da göz önünde tutulduğunu ortaya koymaktadır.

Tanımlar

Sosyal Bilimler

Sosyal Bilimler, TDK'nın bilim ve sanat terimleri sözlüğünde “tarih, ekonomi, toplumbilim ve ruh-bilim gibi toplum içindeki küme etkinliklerini, insan ilişkilerini ve toplum yaşayışını inceleyen bilimlere verilen genel ad” şeklinde tanımlanmıştır (URL-1).

Köstüklü'ye (2001, s.9) göre Sosyal Bilimler, “bilimsel bir tutumla toplumların incelendiği disiplinlerdir; ilgilendiği esas konu, gruplar içinde oluşan insan etkinliğidir; amaç beşeri anlayışın gelişmesidir”.

Kabapınar'a (2014, s.2) göre Sosyal Bilimler, “geçmiş ve günümüz bağlamında insan ve toplumla ilintili inceleme yapan disiplinler bütünüdür. Bu bağlamda sosyal bilimler, insan ve toplumla ilgili konulara belirli metodolojik ilkeler çerçevesinde üretilen bilimsel bilgiyi ifade etmektedir”.

Araştırmanın Problem Durumu

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin getirmiş olduğu yeniliklerin halkın her kesimine ulaşabilmesi için dönemin yazılı basın hayatının etkin olarak kullanıldığı görülmektedir. Yazılı basının bu durumu onu, günümüz araştırmaları için oldukça önemli bir kaynak haline getirmiştir. Oldukça geniş olan bu alan üzerine çeşitli çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Bu araştırmada Atatürk Dönemi (1923-1938), yazılı basınının önemli araçlarından olan eğitim dergileri incelenecek ve dergilerde yer alan Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin içerikleri ortaya konmaya çalışılacaktır. İlgili literatür incelendiğinde Atatürk Dönemi'nde yayınlanan eğitim dergileriyle ilgili bazı çalışmalar bulunmakla birlikte, bu dönemin Sosyal Bilimler konuları üzerine çalışmalar yapılmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla yapılacak bu çalışmayla söz konusu eksikliğin giderilmesi amaçlanmaktadır.

Problem Cümlesi

Atatürk Dönemi (1923-1938) eğitim dergilerinde Sosyal Bilimler konularına ne kadar yer verilmiş, konular nasıl ele alınmıştır?

Alt problemler

- Dönemin eğitimcileri görüşlerini ifade etmek için eğitim dergilerini etkin bir şekilde kullanmış mıdır?
- Eğitim dergilerinde ele alınan Sosyal Bilimler konularının dağılımı nasıldır?
- Eğitim dergilerine Sosyal Bilimler disiplinleriyle ilgili bakış açıları nasıl yansımıştır?
- Eğitim dergilerinde hangi Sosyal Bilimcilerin görüşlerine yer verilmiştir?
- Eğitim dergilerinde görüşlerini ifade eden Sosyal Bilimciler kimlerden etkilenmiştir?
- Eğitim dergilerinde değerler ve karakter eğitime ağırlık verilmiş midir?
- Eğitim dergilerinde yer alan Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin dönemin Sosyal Bilimler eğitime katkıları olmuş mudur?

Araştırmanın Amacı

Bir toplumun sahip olduğu kültürü gelecek nesillere aktarabilmesinde yazılı dokümanlar oldukça önemli araçlardır. Eğitim tarihi araştırmaları içinde arşiv belgeleri, hatıralar, el yazması kitaplar, gazeteler, dergiler birinci el kaynak olarak kabul edilmektedir. Bu kaynakların incelenmesiyle eğitim tarihine ışık tutulması ve alana katkı sağlanması beklenmektedir.

Bu araştırmanın genel amacı; Cumhuriyet tarihinin eğitim ve kültür alanında köklü yeniliklerin ve reformların yapıldığı bir dönemde Sosyal Bilimler konularının eğitim dergilerine nasıl yansıdığı belirlenmesidir. Bu amaca ulaşmak için dönemin önde gelen eğitimcilerinin görüşleri, devletin resmi eğitim politikası, dünyada Sosyal Bilimlerde ortaya çıkan yeni yaklaşımların ülkemizdeki etkilerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Eğitim sistemimizin geçirdiği bu tarihsel sürecin ayrıntılı bir şekilde ele alınması, eğitim felsefemizin anlaşılması açısından da büyük önem arz etmektedir.

Araştırmanın Önemi

Türk Eğitim Tarihi çalışmaları incelendiğinde;

Alabaş (2014), *Cumhuriyet Dönemi Çocuk Dergilerinin Eğitim ve Tarih Anlayışı Açısından İncelenmesi* adlı çalışmasında Gürbüz Türk Çocuğu, Çocuk Sesi, Çocuk ve Yavru Türk dergilerinin tanıtımlarını yapmış ve bu dergilerde yer alan yazılardan yola çıkarak dergilerin, eğitim, çocukluk ve tarih anlayışlarını ortaya koymuştur. Yazar, çalışmasında her dergiyi ayrı ayrı ele almış ve kendi içinde değerlendirmiştir.

Dönmez ve Oruç (2006), *II. Meşrutiyet Dönemi Tarih Öğretimi (Tebisat-ı İptidaiye Mecmuasına Göre)* adlı çalışmalarında ilk olarak dönemin siyasi durumuyla ilgili bilgiler vermiş, II. Meşrutiyet döneminde eğitim konusunu ele almışlardır. Dârümuallimin ve Tatbikat Mektebi açıklandıktan sonra Tebisat-ı İptidaiye Mecmuasında yer alan tarih ders örneklerinin transkripsiyonlarına yer verilmiştir.

Gurbetoğlu (2007a), *II. Meşrutiyet Dönemi Çocuk Dergilerinde Çocukluk Anlayışı* adlı makalede, II. Meşrutiyet dönemi çocukluk anlayışını, dönemin çocuk dergileri üzerinden incelemiştir. Çalışma kapsamında 1908-1918 yılları arasında yayınlanmış 22 adet çocuk dergisi incelenmiştir. Bu dergiler çocukluk anlayışı, çocuk ve eğitim, çocuk ve zekâ, çocuk ve çevre, çocuk hakları ve görevleri, itaat kültürü ve saygı, çocuk ve oyun, çocuk oyunları gibi başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Gurbetoğlu (2007b), *II. Meşrutiyet Dönemi Çocuk Dergilerinde Ahlâk Eğitimi Ve Ahlâki Değerler (1908–1918)* başlıklı makalesinde II. Meşrutiyet Dönemi çocuk dergilerinde yer verilen ahlâki değerlerin amaç, içerik ve yöntemlerini incelemiştir. Çocuk dergilerinde yayınlanmış olan hikâyeye, masal, fıkra, şiir ve makale türü yazıların içeriklerini ahlâki kavramlar çerçevesinde değerlendirmiştir. Ahlâk eğitiminin çocuk dergilerinde ne şekilde verilmeye çalışıldığını ortaya koymuştur.

Güler (1999) tarafından yapılan *Cumhuriyet Dönemi Bazı Süreli Yayınlara Yansıyan Öğretmen Sorunları (1929-1961)* başlıklı çalışmada yazar, 1929-1961 yılları arasında yayınlanan süreli yayınları incelemiş ve bu yayınlara yansıyan

öğretmen sorunlarını Öğretmenlerin sayısal durumu, öğretmenlerin yetiştirilmesi, öğretmenlerin hukuki sorunları, ekonomik sorunları, öğretmenlerin örgütlenmesi gibi altı ana başlık altında toplamıştır.

Gündüz (2010) tarafından yapılan *Türk Eğitim Tarihine Katkıları Bakımından Mihrab Dergisi Üzerine Bir İnceleme* başlıklı makalede, Mihrab dergisinin yazıları eğitim açısından incelenmiş, yazarlarına ve derginin ele aldığı ana konulara değinilmiştir. Bu çalışmayla Mihrab dergisinin dönemin eğitim felsefesine getirdiği yeni bakış açısı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Işık (2007) tarafından yapılan *Hayat Mecmuasının Eğitim Açısından İncelenmesi. (1926-1930)* başlıklı çalışmada yazar, Hayat Mecmuasının eğitim anlayışı ve kültür hayatına katkıları açısından değerlendirildiği görülmüştür. Hayat mecmuası; yayınlandığı dönemde meydana gelen toplumsal değişmelerin, toplumda yerleşmesi için eğitimi bir araç olarak gördüğü ve yayınlarını bu doğrultuda gerçekleştirdiği ortaya konulmuştur.

Tekin ve İzgöer (2011), tarafından hazırlanan *Anadolu Mecmuası* adlı kitapta 12 sayı olarak yayınlanan Anadolu Mecmuası dergisi hakkında bilgi verilmiş ve derginin tüm sayılarında yayınlanan makalelerin transkripsiyonları verilmiştir.

Maraşlı (2007), *Türkiye’de Eğitimle İlgili Süreli Yayınlarla Yansıyan Öğretmen Sorunları (1970-2000 yılları arası)* başlıklı çalışmasında 1970-2000 yılları arasında yayınlanmış olan eğitimle ilgili süreli yayınlar incelenmiş ve bu yayınlarda ele alınan öğretmen sorunlarını belirlemiştir. Çalışmada örneklem olarak 1970-1980 yılları arasında yayınlanan Ülkücü Öğretmen ve TÖB-DER dergileri, 1980-2000 yılları arasında yayınlanan Öğretmen Dünyası, Çağdaş Eğitim ve Milli Eğitim dergileri ele alınmıştır. Dergilerde tespit edilen öğretmen sorunları sayısal durum, yetiştirilme sorunu, hukuki statüler, vs. gibi alt başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Oruç ve Kırpık (2006) tarafından hazırlanan *Tedrisat Mecmuasından Makaleler - Osmanlı’da Modern Öğretim, Strateji, Yöntem Ve Teknikleri* adlı kitapta Tedrisat Mecmuası’nda yer alan ve Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya, Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi, El İşleri, Resim, Müzik, Ahlak, Beden

Eğitimi ve Öğretimi dersleriyle ilgili olan makalelerin transkripsiyonları verilmiş ve Osmanlı'da uygulanan modern öğretim, strateji, yöntem ve tekniklerin ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Tuncel (2006) tarafından hazırlanan *Eğitimci Hıfzırrahman Raşit Öymen ve Eğitim Hareketleri Dergisi'nin İncelenmesi* adlı çalışmada yazar, döneminin önemli eğitimcilerinden olan Hıfzırrahman Raşit Öymen'in hayatı ve kendisi tarafından çıkartılan Eğitim Hareketleri dergisini incelemiş ve dönemin eğitim alanındaki gelişmelerini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Güçlü ve Şanal (2015) tarafından gerçekleştirilen *1950 ve 1960 yılları arasında Türkiye'de Süreli Yayınlarla Yansıyan Eğitim Sorunları: Eğitim Dergisi Örneği* adlı çalışmada Eğitim Dergisinde yer verilen eğitim sorunları 1950 – 1960 yılları arasındaki dönemde incelenmiştir.

Güçlü (2014) tarafından hazırlanan *İlköğretim Dergisinin Türk Eğitim Hayatındaki Yeri ve Önemi* adlı çalışmada 1939 – 1966 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan İlköğretim Dergisi'nin içeriği incelenmiştir.

Görüldüğü gibi eğitim tarihi çalışan araştırmacılar süreli yayınlarla ilgili oldukça farklı çalışmalar kaleme almışlardır. Bu çalışmaların en önemli özelliği çalışmalarda incelemesi yapılan dergilerin genellikle bir, en fazla üç ya da dört dergiyle sınırlandırılmış olmasıdır. Ancak araştırmalar sonucunda aynı dönemlerde yayınlanan süreli yayınların sayısının oldukça fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca her süreli yayının onu çıkartan sahibinin fikri yapısı doğrutusunda oluşturulduğu ve hedef kitlelerinin de bu doğrutuda şekillendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca araştırmacılar genel itibariyle dergiler üzerinden gitmiş ve dergilerin fikri yapısını ortaya koymaya çalışmıştır.

Bu çalışmada ise Atatürk Döneminde yayınlanan (1923-1938) eğitim dergilerinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin dağılımları ve içerikleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Dönemin eğitim dergileri üzerinde yapılacak olan analiz çalışmaları neticesinde Sosyal Bilimlerin eğitim dergilerinde nasıl ele alındığı, ne derece önem verildiği ve dönemin eğitimcilerinin Sosyal Bilimlere yaklaşımları ortaya konulacaktır. Bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran en önemli özellik,

aynı konuların farklı dergilerde nasıl ele alındığının ortaya konulduğunun izlenmesidir. Alanda yapılmış diğer çalışmalarda dergilerin temele alınıp, ele aldıkları konuların değerlendirildiği görülmüştür. Bu çalışmada ise Sosyal Bilimler konusuyla ilgili yazılara farklı dergilerde ne derece yer verildiği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ayrıca örneklem olarak belirlenen 18 dergide yapılacak analizler doğrultusunda Sosyal Bilimleri oluşturan disiplinler ayrı ayrı ele alınıp, her biri için makale dağılımlarının belirlenecek olması bu çalışmanın özgünlüğünü arttırmaktadır.

Bu bağlamda, Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde yer alan Sosyal Bilimler konularının belirlenmesi ve incelenmesi hem Türk Eğitim Tarihi çalışmalarına katkı sağlaması, hem de incelenen dönemin Sosyal Bilimlere bakış açısının anlaşılması açısından önem taşımaktadır.

Ayrıca Atatürk Dönemi eğitim dergilerinin Sosyal Bilimler anlayışının değerlendirilmesinin, bu alanda yapılacak yeni çalışmalara zemin hazırlayacağı da düşünülmektedir.

İkinci Bölüm

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve analizi gibi konulara ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, mevcut durumu sorgulayan betimsel bir araştırma niteliği taşımaktadır. Tarama modeliyle yapılan bu çalışma Atatürk Dönemi'nde yayınlanan eğitim dergilerinin taranması ve bulunan bilgilerin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Bu modelle yapılan araştırmalar “ne, nerede, ne kadar, hangi sıklıkta, nasıl” gibi soruların cevaplandırılmasına imkân sağlar. (Karasar, 2014; Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

Eğitim dergilerinin taranmasında ve incelenmesinde nitel araştırma yöntemlerinden “Doküman İncelemesi” yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yapılırken; dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma aşamaları gerçekleştirilmiştir. (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırma Evreni

Çalışmanın zaman aralığı Atatürk Dönemi (1923-1938) olarak belirlenmiş dolayısıyla 1923-1938 yılları arasında yayınlanan eğitim dergileri incelemeye alınmıştır. Yapılan alan taraması sonucunda 1923 – 1938 yılları arasında dergi yayıncılığının oldukça zengin bir arşive sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu dönemde siyasi, kültürel, edebî, felsefî, meslekî, ilmî özellikleri ön plana çıkan çok fazla dergi yayınlanmıştır. Yayınlanan dergilerin pek çoğunun, kapak sayfalarında derginin çıkış amacını ve içeriğini ifade eden açıklamalara yer verildiği tespit edilmiştir. Araştırmamızda evren ve örneklem belirlenirken, ele alınan dergilerin kendilerine belirledikleri amaçlardan yola çıkılmış, *ilmî, terbiyevî dergi* olarak yayınlanmış olan dergiler dikkate alınmıştır. Aynı dönemde halkevleri tarafından yayınlanmış olan dergilerin kültürel yönünün ağır bastığı, dergilerin

çıkış amacının halkevlerinin genel amaçlarıyla ilişkili olduğu anlaşıldığından araştırma evrenine dâhil edilmemiştir.

Araştırma kapsamına alınan bazı dergilerin 1922 yılından itibaren yayınlanmaya başlandığı görülmüş, konu bütünlüğünü korumak amacıyla bu dergilerden bazılarının 1923'ten önceki sayıları da araştırmaya dâhil edilmiştir.

Araştırmada, Atatürk Dönemi'nde yayınlanmış olan ve kendisini eğitim dergisi olarak tanımlamış olan dergilerin içerik analizi Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilimlere yardımcı bilimlerle ilgili konular çerçevesinde yapılmıştır.

Araştırma kapsamında yapılan taramalar sonucunda aşağıdaki listede verilen eğitim dergilerinin belirli sayılarına ulaşılmıştır.

- Altın Kalem – 1924
- Afacan - 1932
- Altın Yaprak – 1925
- Anadolu Mecmuası – 1922
- Anadolu Terbiye Mecmuası – 1922/23
- Anayurt – 1933
- Arkadaş – 1928
- Ateş Çocuklar İçin – 1936
- Bilgi Yurdu - 1936
- Birlik – 1925
- Birlik – 1924/25
- Birlik – 1934
- Cumhuriyet Çocuğu – 1938
- Çalışkan Çocuk - 1934
- Çanakkale Muallimler Birliği – 1925
- Çanta – 1925
- Çığır – 1933
- Çocuk - 1926
- Çocuk Duygusu - 1937
- Çocuk Dünyası – 1926/27
- Çocuk Sesi – 1929

- Darülbedayi - 1931
- Dilek – 1922/23
- Ecnebi Matbuatı Hülasaları – 1922
- Genç Liseli - 1935
- Genç Pedagog – 1925
- Gençlik – 1928
- Gümüşhane İrfan Yolunda İlk Adım – 1924
- Gürbüz Türk Çocuğu – 1926/1930
- Güneş – 1927
- İlk Terbiye ve Tedrisat – 1340(1924)
- Kalem – 1927/38
- Maarif Vekâleti İstatistikleri (Dersaadet ve Vilayatta Kain Mekatib-i Resmîye ve Hususiyeye ve Dersaadette Bulunan Medaris-i İslamiye ile Kütüphanelere Dair İstatistik Mecmuası) – 1929
- Maarif Vekaleti Mecmuası – 1926/27/28
- Maarif Vekaleti Tebliğler Mecmuası – 1926/27/28
- Mektepliler Âlemi – 1925
- Mektep Mecmuası – 1931
- Mektep Gazetesi – 1933
- Mektepli Gazetesi – 1932
- Meşale – 1928
- Milli Mecmua – 1923/28
- Muallimler Birliğı 1925/26/27
- Muallimler Birliğı – 1924/25/26
- Muallimler Mecmuası 1922/23/24/25/26/27
- Musavver Çocuk Postası - 1923
- Mühendis Mektebi Mecmuası – 1922/23
- Mülkiye Mektebi Mecmuası – 1931
- Oku İşleri – 1927
- Okul ve Öğretmen – 1936/37
- Öz Dilek – 1924/27/28
- Resimli Mecmua – 1925/26/27/28

- Samsun'da Şark Yıldızı – 1923
- Şen Yuva – 1924/25
- Tedrisat Mecmuası – 1912-17/21/25
- Terbiye – 1927
- Trabzon Muallimler Birliği – 1926
- Trakya Bilgi Demeti (1924)
- Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası - 1923/24
- Yeni Adam – 1934
- Yeni Kalem – 1927/28
- Yeni Kültür (Ailede Çocuk, Mektepte Çocuk)
- Yeni Kitap – 1927/28
- Yeni Mektep – 1922/23
- Yeşil Yaprak – 1925

Atatürk Döneminde yayınlanmış olan bu eğitim dergilerinin tamamını değerlendirmek yerine, bu dergilerden İstanbul ve Ankara'da yayınlanmış olan ve ulaşabildiğimiz nüshaları 10 sayıdan fazla olan dergiler üzerinde analizler yapılmıştır. Çalışmada kullanılan dergilerin listesi aşağıdaki gibidir;

- Anadolu Mecmuası – 1922
- Anadolu Terbiye Mecmuası – 1922/23
- Çalışkan Çocuk - 1934
- Çocuk Dünyası – 1926/27
- Genç Liseli - 1935
- Gürbüz Türk Çocuğu – 1926/1930
- Kalem – 1927/38
- Maarif Vekaleti Mecmuası – 1926/27/28
- Mektep Mecmuası – 1931
- Milli Mecmua – 1923/28
- Muallimler Birliği 1924/25/26/27
- Muallimler Mecmuası 1922/23/24/25/26/27
- Musavver Çocuk Postası - 1923
- Resimli Mecmua – 1925/26/27/28
- Tedrisat Mecmuası – 1912-17/21/25

- Terbiye – 1927
- Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası - 1923/24
- Yeni Adam – 1934

Bu dergilerden amaçlı örnekleme yoluyla Sosyal Bilimlerle ilgili olan makaleler seçilmiş ve bu makaleler araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Çalışmada kullanılan veriler, Milli Kütüphane (Sürelî Yayınlar Arşivi), TBMM Kütüphanesi ve Sürelî Yayınlar Kataloğu, Beyazıt Devlet Kütüphanesi (Hakkı Tarık Us Koleksiyonu), İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, İSAM Kütüphanesi ve Sürelî Yayınlar Kataloğu ve İzmir Milli Kütüphanedeki koleksiyonlar incelenerek ele alınan dönemde yayımlanmış eğitim dergilerinden toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Atatürk Döneminde yayınlanmış eğitim dergilerinden arşivlerde mevcut olanlarına ulaşılmış, eski Türkçeden günümüz Türkçesine transkripsiyonları yapılmıştır. Transkripsiyon çalışması tamamlandıktan sonra dergilerde yayınlanan makaleler içeriklerine ve yazarlarına göre tasnif edilmiştir. Bu tasnif yapılırken nitel veri analizi programları kullanılmıştır. Bu programla dergilerin makale listeleri kodlanmış ve yapılan kodlamalar doğrultusunda Sosyal Bilimlerle ilgili olan makaleler belirlenmiştir. Kodlamalar; Tarih, Coğrafya, Felsefe, Sosyoloji, Psikoloji, Ekonomi, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi, , Siyaset Bilimi – Hukuk, Eğitim bilimlerinin konu alanlarına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu makalelerin dergilere dağılımlarıyla ilgili frekans bilgileri tablolar/grafikler yoluyla verilmiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda dergilerde yer verilen Sosyal Bilimler konulu makaleler belirlenen alt problemler doğrultusunda yorumlanmıştır.

Üçüncü Bölüm

Bulgular

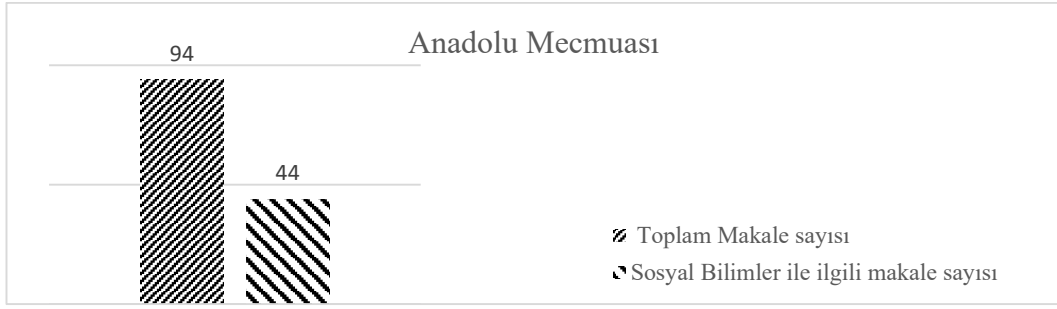
Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinin Tanıtımı

Atatürk Dönemi, süreli yayınlar bakımından oldukça zengin bir araştırma alanına sahiptir. Bu dönemde edebi, kültürel, sanatsal birçok süreli yayın çıkartılmıştır. Bu süreli yayınlar arasında eğitimle ilgili olup bizzat eğitimciler tarafından çıkarılan süreli yayınların sayısının oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. Eğitim dergilerinin başta Ankara ve İstanbul'da olmak üzere çeşitli yerlerde de yayınlandığı görülmüştür. Ancak merkezi İstanbul ve Ankara olan dergilerin etki alanlarının daha geniş olduğu ve ulaşılabilen sayılarının da daha fazla olduğu tespitine dayanarak çalışmamız Ankara ve İstanbul'da yayınlanmış ve 10 sayıdan fazla nüshasına ulaşılabilmiş dergiler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamına dâhil ettiğimiz 18 dergiden dördü Ankara'da, 14'ü İstanbul'da yayınlanmıştır. Aşağıda, analizlerini yaptığımız bu dergiler tanıtılmaktadır.

Anadolu Mecmuası

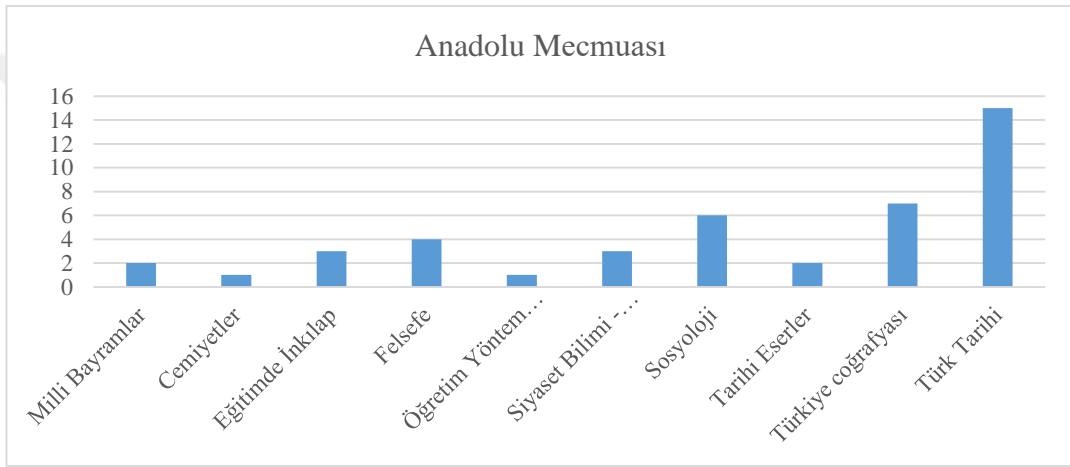
İstanbul'da 1924 yılında yayınlanan Anadolu Mecmuası yayın hayatına bir yıl devam etmiştir. Aylık olarak yayınlanan, her sayısı 40 sayfadan oluşan ve 12 sayısı bulunan dergiye İSAM Kütüphanesi online veri tabanından ulaşılmıştır. Anadolu Komandit Neşriyat Şirketi adına çıkarılan derginin kurucuları arasında Hüseyin Avni (Ulaş) yer almaktadır. Oldukça geniş bir yazar kadrosu olan derginin Mesul Müdürü ilk üç ayda Mehmet Halit'tir. Dördüncü aydan itibaren Mehmet Halit Bey derginin İmtiyaz Sahipliğini ve Müdürlüğünü, Haydar Necib Bey ise derginin Mesul Müdürlüğünü üstlenmiştir. Dergide bazı yazarların takma isimlerle makalelerini yayınladıkları görülmüştür. (Tekin A ve İzgöer A. Z., 2011; Tonga N, 2011).

Derginin 12 sayısında toplam 94 makale ve 44 şiire yer verilmiştir. Şekil 1'de görüldüğü gibi bu makalelerden 45'inin Sosyal Bilimlerle ilgili olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 1. Anadolu Mecmuasının makale dağılımlarını gösteren grafik.

Anadolu Mecmuası'nda Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin Sosyal Bilim disiplinlerine göre konu dağılımları şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. Anadolu Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

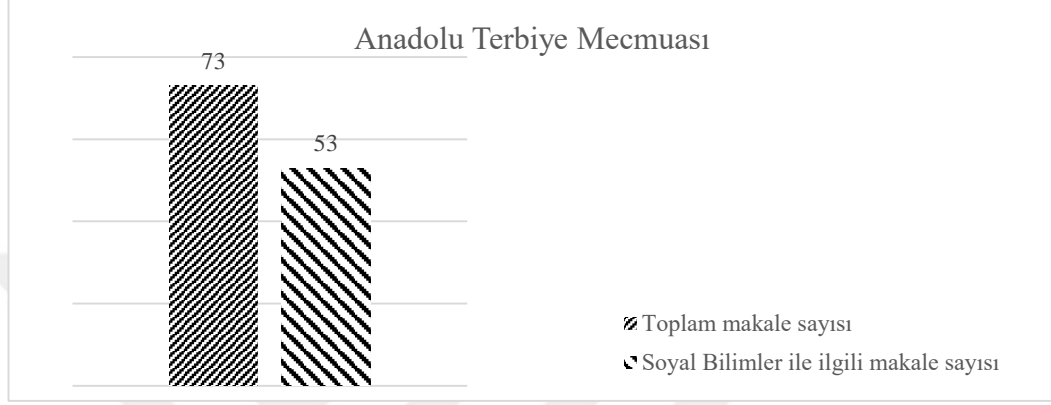
Şekil 2'de görüldüğü üzere, makalelerin Tarih, Coğrafya, Felsefe, Sosyoloji, Siyaset Bilimi-Hukuk, Eğitim disiplinleriyle ilgili olduğu tespit edilmiştir. Makale dağılımları incelendiğinde tarihe ilgili makalelerin yoğunlukta olmasının sebebinin, hem derginin fikri çerçevesi hem de yazar kadrosuyla doğrudan ilgili olduğu düşünülmektedir.

Anadolu Terbiye Mecmuası

Ankara'da 1922-1923 yılları arasında yayınlanmış olan Anadolu Terbiye Mecmuasının iki yıllık yayın hayatında toplam 11 sayısı çıkmıştır. Her sayı yaklaşık 32 sayfadan oluşmaktadır. Aylık çıkarılan derginin 11 nüshasına Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Kataloğu ve Bayezid Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonundan ulaşılmıştır. Dönemin önemli eğitimcilerinden olan Kâzım Nâmi Duru, Maarif Vekâleti Tali Tedrisat Müdürlüğü ve Muallimler Birliği

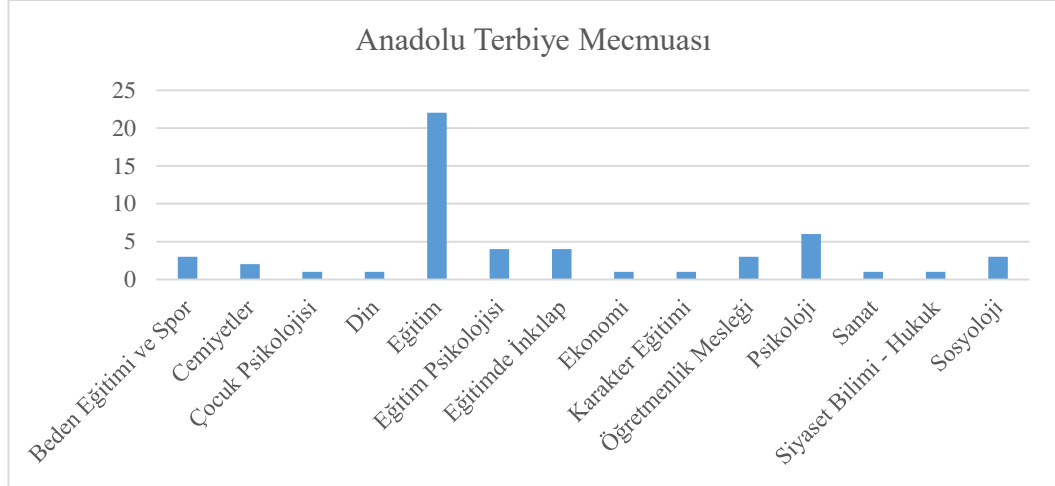
reisliği yaptığı dönemde Anadolu Terbiye Mecmuasını çıkarmıştır. İlmî ve edebî bir mecmua olduğu düşünülse de yer verilen makaleler ve yazar kadrosu incelendiğinde eğitim ağırlıklı bir dergi olduğu anlaşılmaktadır.

Dergide Kâzım Nâmi Duru'dan başka 15 farklı yazarın makalelerine yer verilmiştir. Bu makalelerden bir kısmının çeviri eserler olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 3. Anadolu Terbiye Mecmuasının makale dağılımlarını gösteren grafik.

Şekil 3 incelendiğinde derginin 11 sayısında yer alan 73 makaleden 57'sinin Sosyal Bilimlerle ilgili olduğu görülmektedir. Bu 57 makalenin Sosyal Bilim disiplinlerine göre konu dağılımları şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 4. Anadolu Terbiye Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

Şekil 4 incelendiğinde, makalelerin Eğitim, Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe, Ekonomi, Siyaset Bilimi-Hukuk, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinleriyle ilgili olduğu görülmektedir. Makale dağılımları incelendiğinde eğitimle ilgili

makalelerin ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun, yazar kadrosunun eğitimcilerden oluşmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

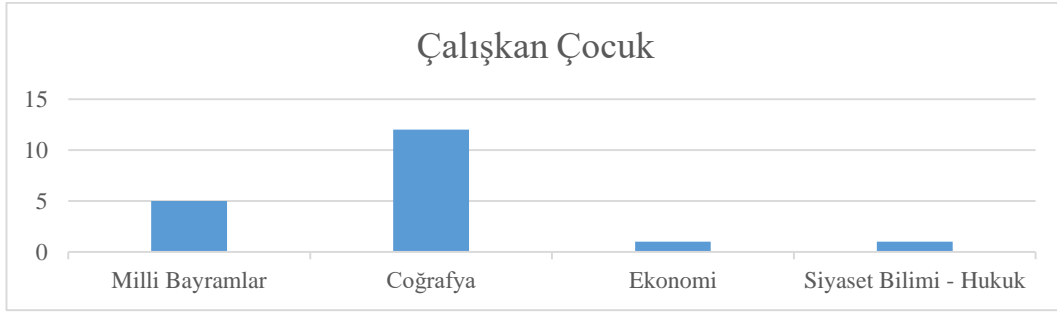
Çalışkan Çocuk

İstanbul'da yayınlanmış olan Çalışkan Çocuk dergisinin 1934-1935 yılları arasında 31 sayısına TBMM Kütüphanesi'nden ulaşılmıştır. Her hafta Perşembe günleri yayınlanan derginin çıkış amacı ilk sayısında şu sözlerle ifade edilmiştir; “Resimli Ay Basımevi, Ulu Önderin, yorulmaz büyük kılavuzun arkasından yürümek, bilgi ve dil işlerinde ilk ve orta mektep çocuklarına yardım etmek düşüncesiyle Çalışkan Çocuğu çıkarmaya başlamıştır” (Çalışkan Çocuk, 1934, s.2). Dergide yayınlanan makalelerin yazarlarıyla ilgili bilgiler verilmemiştir. Sadece seri olarak yayınlanan hikâye ve romanların yazar ve çevirmenleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Derginin hemen her sayısında Sevgili Yurdum, Milli Tarih Romanı, Büyük Fen Romanı, Macera Hikâyesi, Küçük Ansiklopedi, Masal, Eğlence ve Bilmecce gibi köşeler bulunmaktadır. Ulaşabildiğimiz 31 sayısında toplam 244 yazı tespit edilmiştir.

Şekil 5. Çalışkan Çocuk dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.

Şekil 5 incelendiğinde dergide yayınlanan makalelerden çok azının Sosyal Bilimlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu durumun, derginin genel itibariyle çocuklar için hem okula yardımcı olmak hem de çocukların eğlenceli vakit geçirmelerini sağlamak için eğlenirken öğretmek ilkesine dayanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocukların seviyesine uygun olarak verilen roman, hikâye ve bilmecelerin dergide daha fazla yer aldığı görülmüştür.

Şekil 6. Çalışkan Çocuk dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

Şekil 6 incelendiğinde, dergide yer alan makalelerin Coğrafya, Ekonomi, Siyaset Bilimi-Hukuk disiplinleriyle ilgili olduğu görülmektedir.

Çocuk Dünyası

İstanbul'da 1926 yılında yayınlanmaya başlayan Çocuk Dünyası dergisinin sahibi ve Mesul Müdürü Muallim Ahmet Ali Bey'dir. Haftalık olarak yayınlanan derginin 26 sayısına ulaşılmıştır. İlk 25 sayısı sıralı olmak üzere, ilaveten 30. sayısı üzerinde analizler yapılmıştır. Bu nüshalara Bayezid Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonu'ndan ulaşılmıştır.

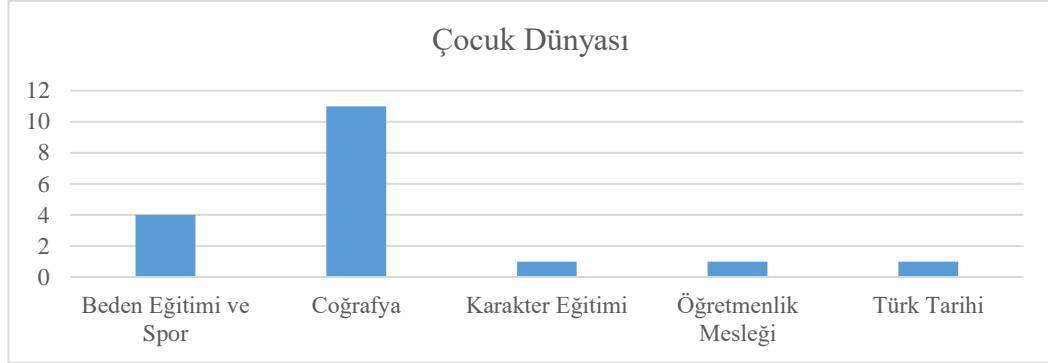
Dergide yayınlanan yazılar incelendiğinde çocuklara uygun olarak masal ve hikâyelere yer verildiği, ayrıca merak uyandıran bilmeceler sorulduğu görülmektedir. Bu bilmeceler arasında tarihî ve fennî sualler sorularak okuyucular arasında bir çeşit yarışma düzenlenmiş ve okuyuculardan gelen cevaplar arasında kura yoluyla derecelendirme yapılmıştır. Kazananlara dergi tarafından ufak hediyeler verilmiştir. Bu durum o dönemde yayınlanan dergilerde sıkça görülmektedir. Dergilerin tirajını arttırmak ve devamlılığını sağlamak amacıyla uygulanmıştır.

Şekil 7. Çocuk Dünyası dergisindeki makale dağılımlarını gösteren grafik.

Şekil 7 incelendiğinde dergide toplam 260 makale tespit edildiği ve bunlardan 18'inin Sosyal Bilimlerle ilgili olduğu görülmektedir. Bu dergi,

Çalışkan Çocuk dergisi gibi çocuklara yönelik bir dergi olduğundan roman, hikâye ve bilmecelere daha fazla yer ayırmıştır.

Şekil 8. Çocuk Dünyası dergisindeki Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

Şekil 8 incelendiğinde dergide yer alan makalelerin Tarih, Coğrafya ve Eğitim disiplinleriyle ilgili olduğu görülmektedir. Coğrafyanın daha fazla yer tutması, dergide çocuklara uygun olarak seri halde bir yazı dizisinin yer almasından kaynaklanmıştır.

Genç Liseli

Genç Liseli dergisi, 1935-1936 yılları arasında Ülkü Basımevi tarafından İstanbul'da yayınlanmıştır. Derginin sahibi öğretmen M. Faruk Gürtunca, yazı direktörü Reşit Saraçoğlu'dur. Derginin karışık 10 sayısına TBMM Kütüphanesi'nden ulaşılmıştır. Dergi yayın hayatına on beş günde bir çıkarılarak başlamış, daha sonra haftada bir yayınlanmıştır.

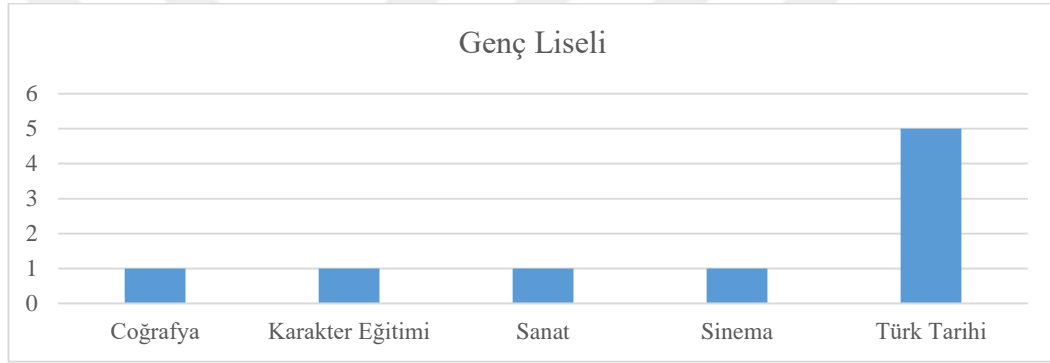
Derginin çıkış amacıyla ilgili olarak ikinci sayının ilk yazısında *Genç Liselide Neler Göreceksiniz* başlıklı bir yazıya yer verilmiştir. Bu yazıdan, dergiyi çıkaran ekibin daha önceden Çocuk Sesi dergisini çıkaran ekip olduğu anlaşılmaktadır. Bu derginin amacının ders kitabı zihniyetinden uzak, Fen ve Sosyal Bilimlerle ilgili bilinmesi gereken konuları, bu alanlardaki yenilikleri ve gelişmeleri gençlerin yakından takip edebileceği ve ilgiyle okuyabileceği farklı metinler aracılığıyla vermeye çalışmak olduğu ifade edilmiştir. Derginin hemen her sayısında Okul Hatıraları, Sizin Sahifeniz, Tarihî Bilgiler, Bulmaca gibi köşelere yer verilmiştir. Derginin yazar kadrosu hakkında da bilgiler verilmiştir. Bu bilgilere göre genel olarak dergide yer alan yazarların çeşitli okullarda görev yapmakta olan Coğrafya, Tarih, Fen, Müzik hocaları olduğu, ayrıca Ömer

Seyfettin ve *Halit Fahri* gibi edebiyatçıların eserlerine de yer verildiği anlaşılmaktadır.

Şekil 9. Genç Liseli dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.

Derginin ulaşılabilen sayılarında toplam 83 makale tespit edilmiştir. Bu makalelerden dokuzunun Sosyal Bilimlerle ilgili olduğu görülmüştür.

Şekil 10. Genç Liseli dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin dağılımları.

Şekil 10’da görüldüğü üzere, Genç Liseli dergisinde yer alan makaleler Tarih, Coğrafya, Eğitim, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinleriyle ilgilidir. Dergide yer alan bu makaleler haricinde yer verilen hikâye ve roman serilerinin de eğitici öğretici yanı öne çıkmaktadır.

Gürbüz Türk Çocuğu

Himaye-i Etfal Umumi Merkezi tarafından 1926-1930 yılları arasında çıkartılan Gürbüz Türk Çocuğu’nun 42 sayısı üzerinde analizler yapılmıştır. 1-26 arasındaki sayılara TBMM Kütüphanesinden, 27-44 arasındaki sayılara ise İSAM Kütüphanesi’nden ulaşılmıştır. Aylık olarak çıkarılan derginin çıkış amacı “Çocuğun sıhhi ve terbiyevî inkişafına yardım eder” cümlesiyle ifade edilmiştir. Derginin yazar kadrosu incelendiğinde bunların doktor, öğretmen, psikolog gibi çeşitli mesleklere mensup kişilerle, dönemin bazı milletvekilleri olduğu görülmektedir. Dergide çocukların sağlığı, eğitimi, yetiştirilmesi, ebeveynlerin

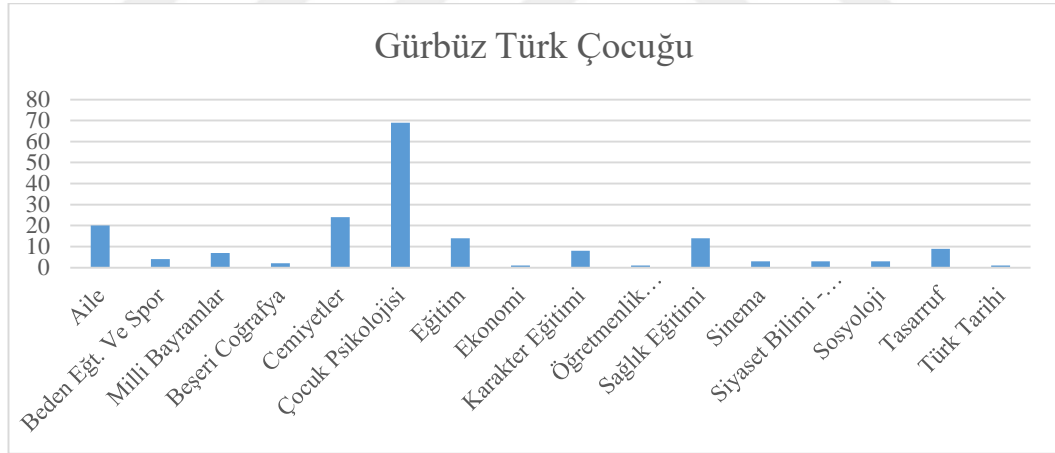
çocuklarıyla ilişkileriyle ilgili yer alan makalelerin yanı sıra, Himaye-i Etfal Cemiyetinin yurt içinde ve yurt dışında yapmış olduğu çalışmalar, toplanan bağışlar ve yardım severlerle ilgili bilgilere de yer verilmiştir.

Derginin imtiyaz sahibi Kırklareli Mebusu Doktor Fuat, Mesul Müdürü Doktor Ali Vahid Bey olarak belirtilmiştir. Derginin ulaşılabilen nüshalarında toplam 463 makale tespit edilmiştir.

Şekil 11. Gürbüz Türk Çocuğu dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.

Şekil 11 incelendiğinde dergide yer alan 463 makaleden 183'ünün Sosyal Bilimlerle ilgili olduğu görülmektedir.

Şekil 12. Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

Şekil 12'de görüldüğü gibi dergide yer alan makalelerin Coğrafya, Tarih, Psikoloji, Sosyoloji, Ekonomi, Siyaset Bilimi-Hukuk, Eğitim, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinleriyle ilgili olduğu görülmektedir. Derginin yayın amaçları doğrultusunda çocuk sağlığı ve psikolojisi konularında daha fazla yazıya yer verilmiştir.

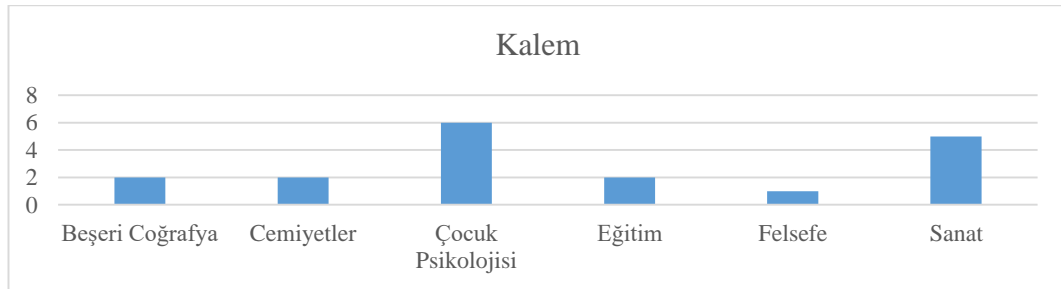
Kalem

Yayın hayatına 1928 tarihinde Yeni Kalem adıyla başlayan dergi, 1938 yılından itibaren Kalem adıyla çıkarılmıştır. Çalışmamızda iki dergi üzerinde yapılan analizler Kalem dergisi başlığı altında toplanmıştır. 1928 yılına ait beş sayı ve 1938 yılına ait 12 sayıya İSAM Kütüphanesi'nden ulaşılmıştır. 1928 yılında 15 sayfa olarak yayınlanan dergi 1938 yılından itibaren 50 sayfa olarak çıkarılmıştır. Aylık olarak Ankara'da yayınlanan derginin yazar kadrosu oldukça geniştir. 1928 yılında yayınlanan Yeni Kalem dergisinin sahibi ve Mesul Müdürü Orhan Seyfi Bey'dir ve haftalık olarak İstanbul'da yayınlanmıştır. Kalem dergisi ise 1938 yılından itibaren Ankara'da yayınlanmıştır. Derginin İmtiyaz Sahibi İlyas Sınal, Yazı İşleri Müdürü Mustafa Nihat Özön'dür.

Şekil 13. Kalem dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.

Şekil 13'te görüldüğü üzere Kalem dergisinde yer alan 206 makaleden 20'sinin Sosyal Bilimlerle ilgili olduğu tespit edilmiştir.

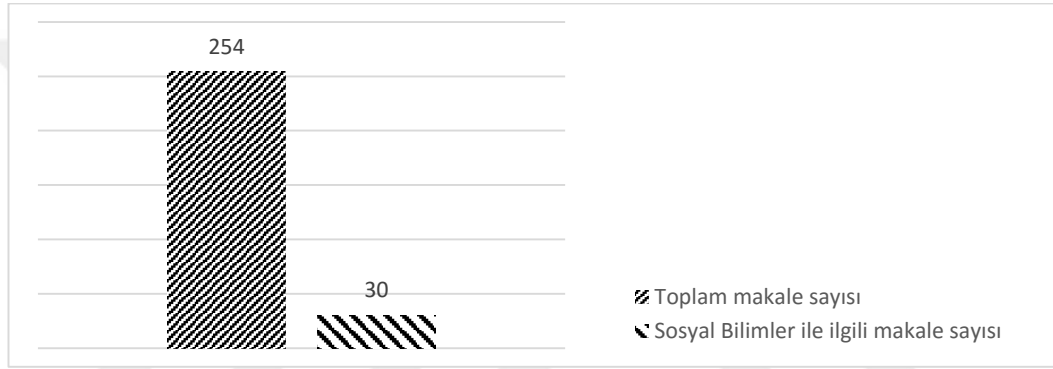

Şekil 14. Kalem dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

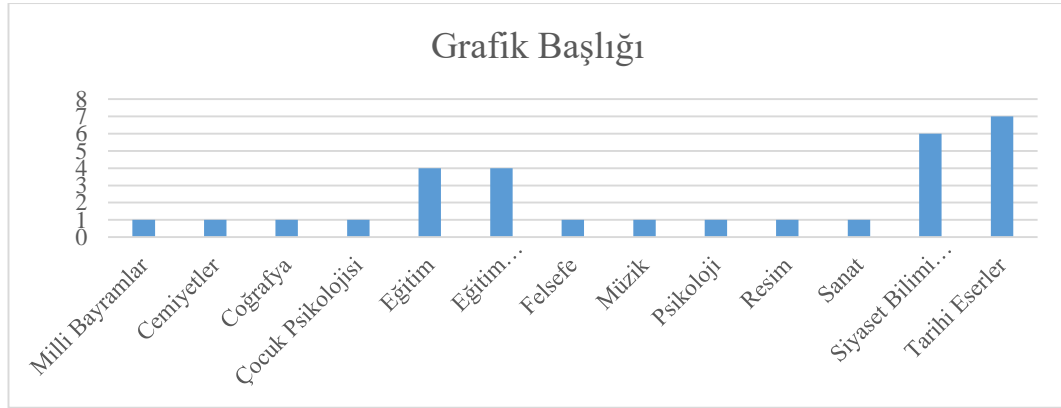
Şekil 14 incelendiğinde dergideki makalelerin Coğrafya, Psikoloji, Sosyoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi–Hukuk, Eğitim, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinleriyle ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Maarif Vekâleti Mecmuası

İstanbul'da 1925-1928 yılları yayınlanan Maarif Vekâleti Mecmuasının sıralı 16 sayısına Bayezid Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us koleksiyonundan ulaşılmıştır. Sayfa sayısı ortalama 130 olan derginin Maarif Vekâleti tarafından çıkarıldığı düşünülmektedir. Derginin her sayısında maarifle ilgili raporlar, tercümeleler, müşahedeler, kitabiyyat, meclis zabıtları ve mektepler gibi başlıklar altında çeşitli yazılara yer verilmiştir. Yazar kadrosu oldukça geniş olan derginin, ulaşılabilen nüshalarında 254 makale tespit edilmiştir. Şekil 15'te görüldüğü gibi 254 makaleden 30'u Sosyal Bilimlerle ilgilidir.

Şekil 15. Maarif Vekâleti Mecmuası makale dağılımlarını gösteren grafik.

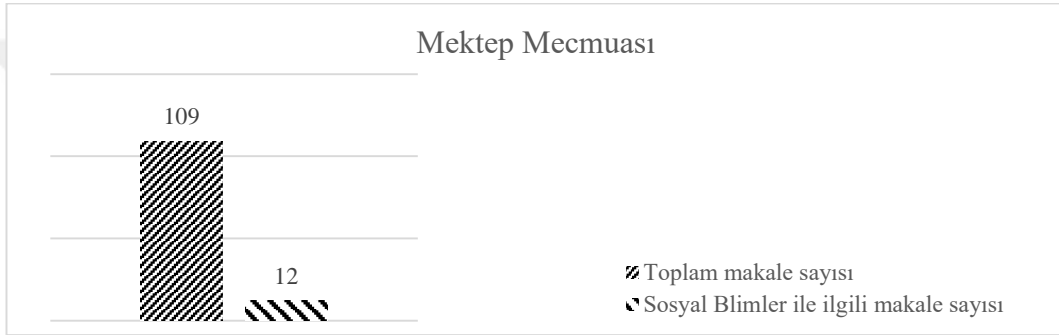

Şekil 16. Maarif Vekâleti Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

Şekil 16'ta görüldüğü gibi dergide yer alan makaleler Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Sosyoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi-Hukuk, Eğitim, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinleri üzerine kaleme alınmıştır.

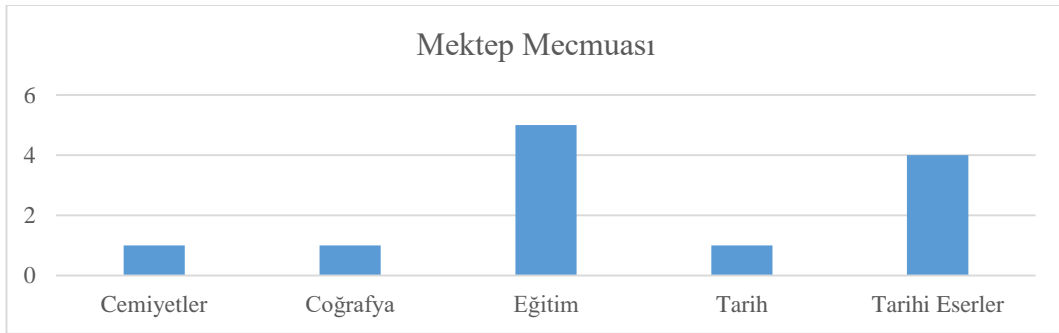
Mektep Mecmuası

İstanbul'da 1931 yılında yayınlanmaya başlayan Mektep Mecmuası'nın 11 nüshasına TBMM Kütüphanesinden ulaşılmıştır. Mesleki, edebi ve içtimai bir mecmua olarak kendini tanıtan derginin, sahibi ve Umum Neşriyat ve Yazı İşleri Müdürü A. Fuat Bey'dir. A. Fuat Bey ilk sayısında *Karilerimle İlk Hasbihal* başlıklı yazısında bu dergiyi niçin çıkardığını, adını neden *Mektep* koyduğunu okuyucularına açıklamıştır. Bu yazısında derginin esas amacının okumayı çocuklara sevdirmek olduğu ve okumanın başarıya yaptığı olumlu etkileri kendi hayatından örnekler vererek açıklamıştır.

Şekil 17. Mektep Mecmuası'nın makale dağılımlarını gösteren grafik.

Şekil 17'de görüldüğü gibi derginin ulaşılabilen 11 sayısında toplam 109 makale yer alırken, bunlardan 12'sinin Sosyal Bilimlerle ilgili olduğu tespit edilmiştir.

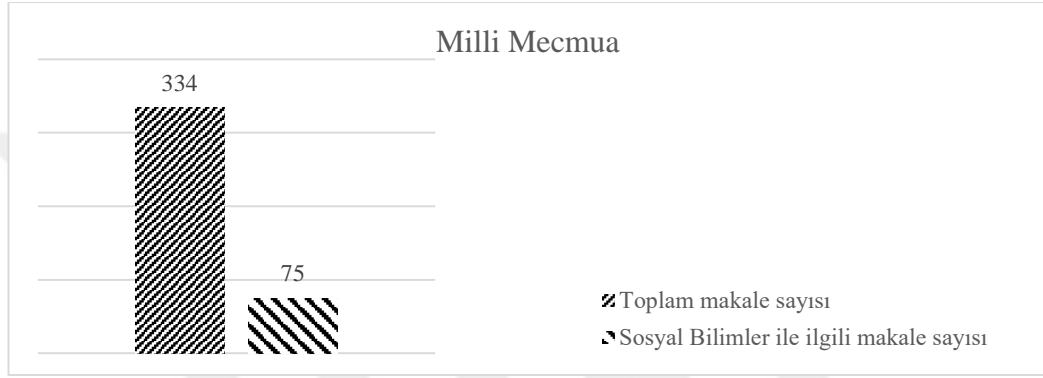

Şekil 18. Mektep Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

Şekil 18 incelendiğinde dergide yer alan makalelerin Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Sosyoloji, Eğitim, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinleriyle ilgili olduğu görülmektedir.

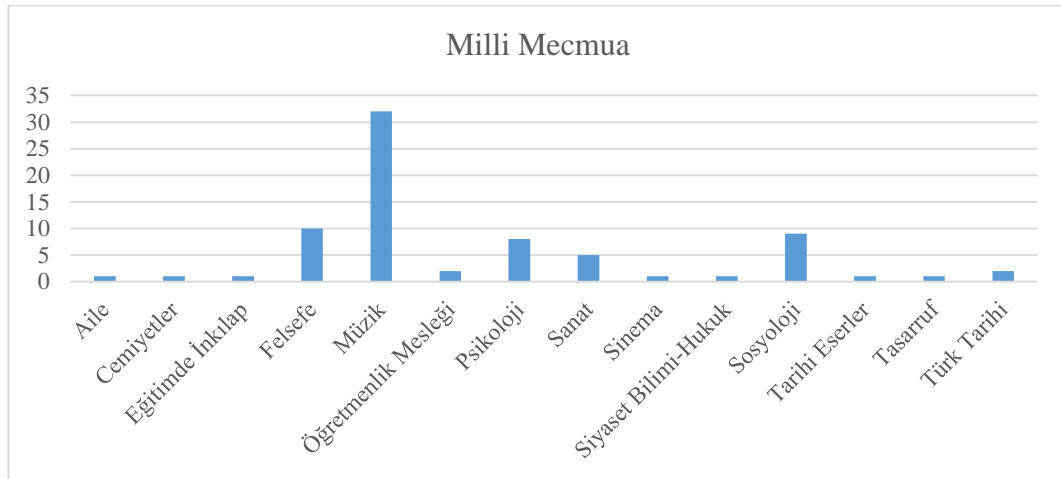
Milli Mecmua

İstanbul'da 1928-1932 yılları arasında yayınlanan derginin 104-137 arasında 33 sayısına İSAM Kütüphanesi Koleksiyonlarından ulaşılmıştır. Derginin zaman zaman yayın hayatına ara verdiği, ancak daha sonra tekrar kaldığı yerden yayınlanmaya devam ettiği anlaşılmıştır. Mehmet Mesih tarafından çıkarılan dergi, 15 günde bir yayınlanmıştır. Yazar kadrosu oldukça geniş olup ilmi, edebi, iktisadi ve kültürel konuları ele almıştır.

Şekil 19. Milli Mecmua dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.

Şekil 19'da görüldüğü gibi derginin ulaşılabilen sayılarında toplam 334 makale tespit edilmiştir. Bunlardan 72'si Sosyal Bilimlerle ilgilidir.

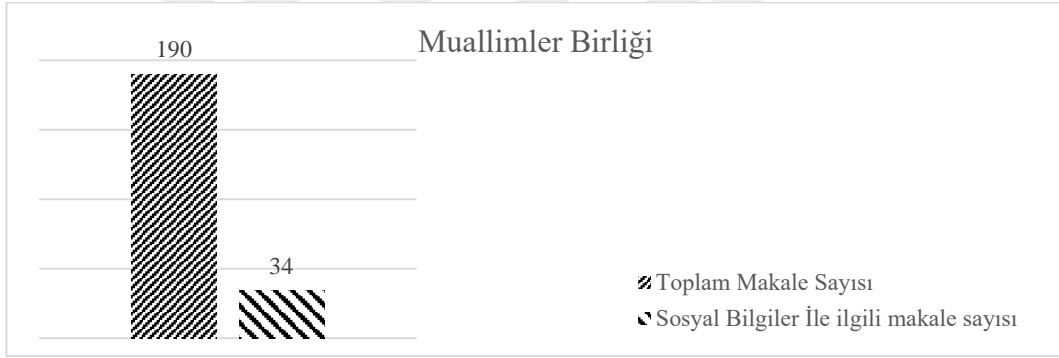

Şekil 20. Milli Mecmua dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

Şekil 20 incelendiğinde dergide kaleme alınan makalelerin Tarih, Psikoloji, Sosyoloji, Felsefe, Eğitim, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinlerini ilgilendirdiği görülmektedir.

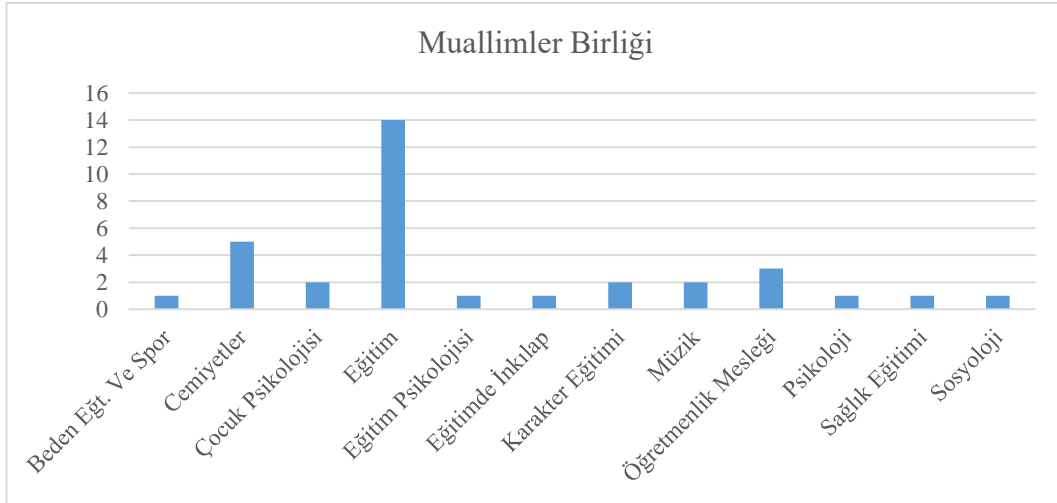
Muallimler Birliği

Ankara’da 1925–1927 yılları arasında yayınlanmış olan Muallimler Birliği dergisi, Türkiye Muallimler Birliği Umumi Merkezi tarafından çıkarılmıştır. Ortalama 47 sayfa olan dergi aylık olarak çıkarılmıştır. Derginin 22 sayısına Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Kataloğu ve İSAM Kütüphanesi’nden ulaşılmıştır. Derginin ilk sayısında çıkış amacını ve derginin takip edeceği yolu açıklayan bir yazı kaleme alınmıştır. Bu yazıya göre Muallimler Birliği bir mesleki dergidir ve bütün mesleki dergilerin takip ettiği yolu takip etmeyi amaçlamıştır. Derginin oldukça geniş bir yazar kadrosu olduğu görülmüştür. Yazarların genellikle öğretmenler olduğu, bununla birlikte çoğu sayıda öğrenci yazılarına da yer verildiği belirlenmiştir. Öğretmenlerin mesleki tecrübelerini birbirleriyle paylaşabilmeleri ve yenilikleri takip edebilmelerini sağlayacak yayınlara öncelik ve önem verildiği anlaşılmıştır.

Şekil 21. Muallimler Birliği dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.

Şekil 21’de görüldüğu gibi derginin ulaşılabildiğimiz 22 sayısında toplam 190 makale tespit edilmiştir. Bu makalelerden 34’ünün Sosyal Bilimlerle ilgili olduğu belirlenmiştir.

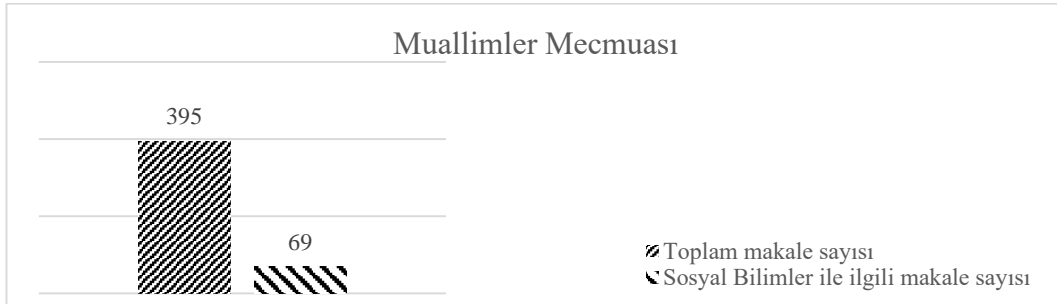

Şekil 22. Muallimler Birliği dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

Şekil 22’de görüldüğü gibi dergideki makaleler Psikoloji, Sosyoloji, Eğitim, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi üzerine kaleme alınmıştır.

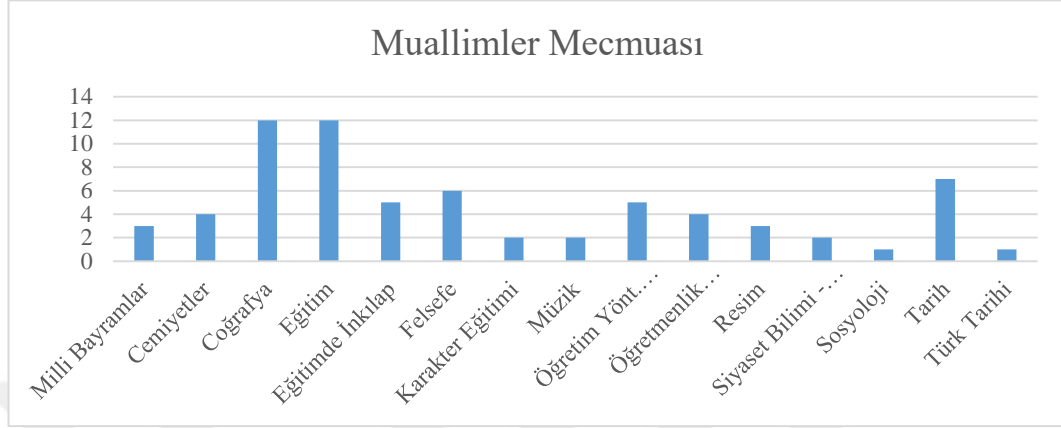
Muallimler Mecmuası

1922-1927 yılları arasında İstanbul’da yayınlanan dergi, İstanbul Muallimler Birliği tarafından yayınlanmıştır. Derginin 53 sayısına Bayezid Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonundan ulaşılmıştır. Aylık olarak yayınlanan derginin amacı, ilim ve terbiye hayatına faydalı olmak şeklinde ifade edilmiştir. Derginin yazar kadrosu öğretmenlerden oluşmaktadır. Dergide Maarif Vekâletiyle ilgili haberler, öğretmenlik mesleği hakkındaki gelişmeler ve öğretmenlere faydalı olabilecek yazıların yanında, yabancı eğitimcilerin ve düşünürlerin eserlerinden tercümelere de yer verilmiştir.

Şekil 23. Muallimler Mecmuası makale dağılımlarını gösteren grafik.

Muallimler Mecmuası'nın ulaşılabilen 53 sayısında toplam 395 makale tespit edilmiştir. Bu makalelerden 69 tanesi Sosyal Bilimlerle ilgilidir. Bu makalelerin konu dağılımları şekil 24'te gösterilmiştir.

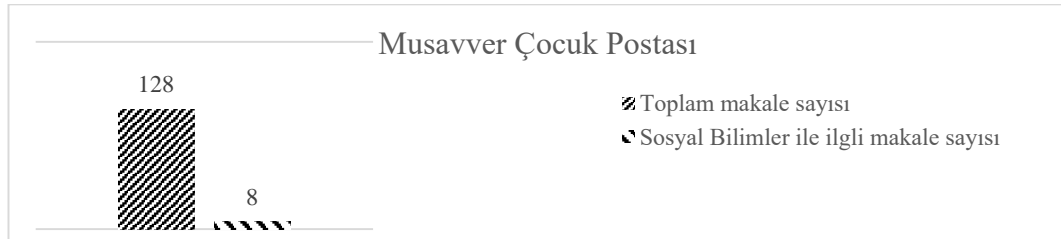

Şekil 24. Muallimler Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

Dergide yer alan makalelerin konu dağılımları incelendiğinde Tarih, Coğrafya, Sosyoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi-Hukuk, Eğitim ve Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinleriyle ilgili olduğu görülmektedir.

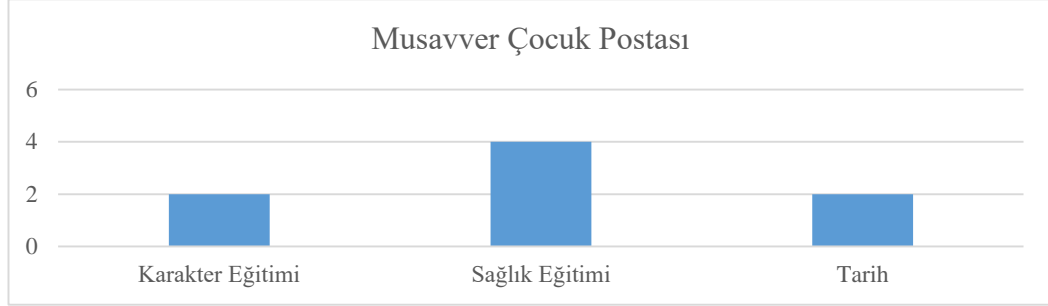
Musavver Çocuk Postası

1923 yılında haftalık olarak İstanbul'da yayınlanmıştır. Derginin 18 sayısına Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Kataloğu'ndan ulaşılmıştır. Derginin sahibi ve Müdürü Süleyman Tevfik (Öz) Zorluoğlu, idare yeri İstanbul Bâb-ı Ali Caddesi Kitaphane-i Sudi'dir. Haftalık olarak yayınlanan Musavver Çocuk Postasının, çocuk dergisi olmasından dolayı masal, hikâye, bilmece ve eğlence ağırlıklı bir içeriğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Derginin yayın politikasında göze çarpan en önemli özellik çocukları eğlendirirken bilgilendirmeye çalışmaktır. Yer verdikleri yazıların içerikleri de bu doğrultuda hazırlanmıştır (Koyuncu, 2014).

Şekil 25. Musavver Çocuk Postası dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.

Şekil 25'te görüldüğü gibi derginin 18 sayısında toplam 128 makale tespit edilmiştir. Bu makalelerden sekizi Sosyal Bilimlerle ilgilidir.

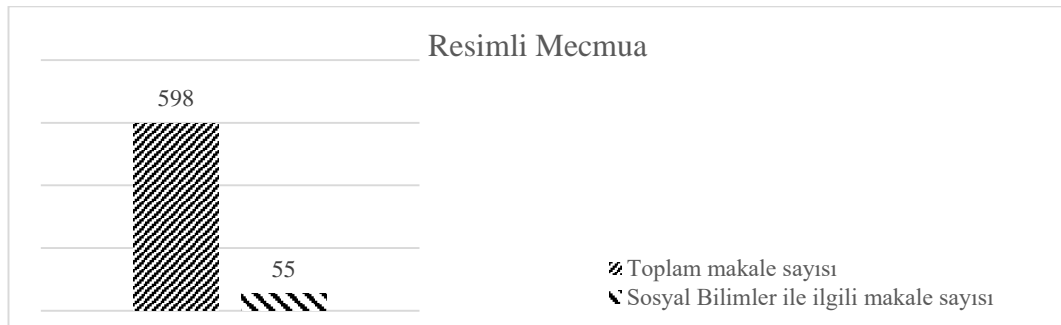
Şekil 26. Musavver Çocuk Postasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

Şekil 26 incelendiğinde dergide yer alan yazıların Tarih ve Eğitim disiplinleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Ele alınan konuların derginin yayın politikasına uygun olarak işlendiği anlaşılmıştır.

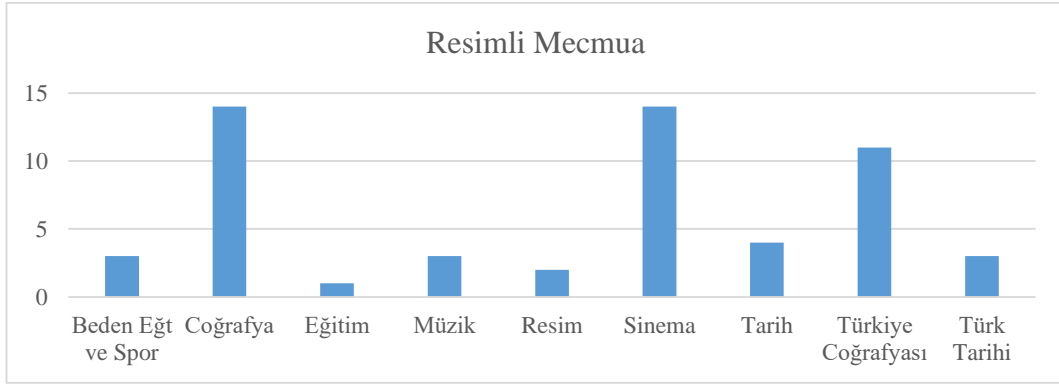
Resimli Mecmua

İstanbul'da 1925–1928 yılları arasında yayınlanmıştır. Öğretmenler tarafından çıkarılan derginin 75 sayısına Bayezid Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonu ve Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Kataloğu'ndan ulaşılmıştır. 15 günde 18 sayfa olarak yayınlanan dergi “Aile ve Mektepli Mecmuası” olarak kendini tanıtmaktadır.

Derginin içeriği incelendiğinde, çocuklar için eğlenceli ve eğitici bilgilere yer verildiği; karikatürler, resimler ve bilmecelerle çocukların ilgisinin canlı tutulmaya çalışıldığı görülmüştür. Derginin 75 sayısında toplam 598 makale tespit edilmiş olup, bunlardan 55'i Sosyal Bilimlerle ilgilidir (Şekil 27).

Şekil 27. Resimli Mecmua dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.

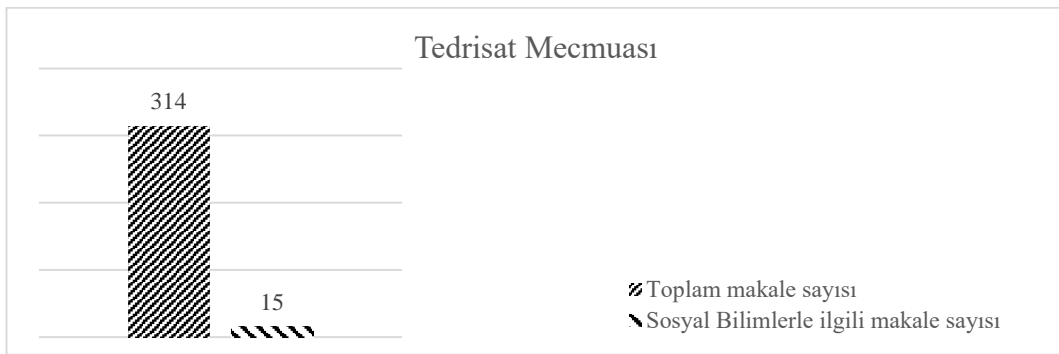

Şekil 28. Resimli Mecmuada Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

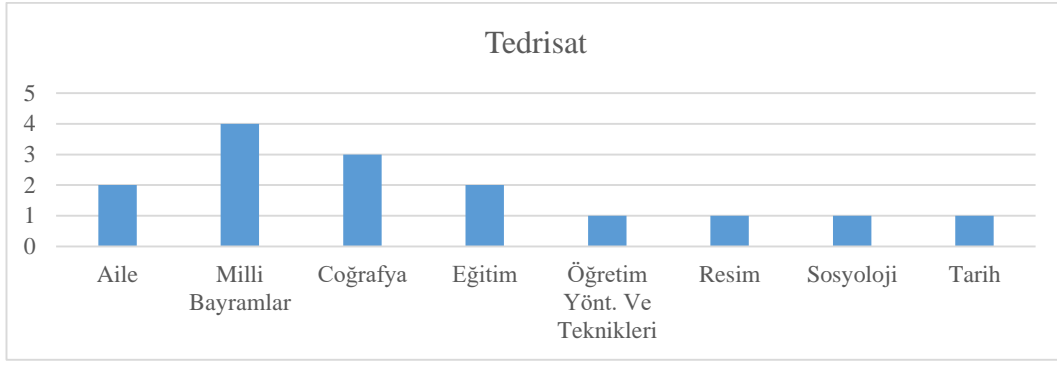
Şekil 28’te dergide yer alan makalelerin Tarih, Coğrafya, Eğitim ve Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinleriyle ilgili olduğu görülmektedir.

Tedrisat Mecmuası

İstanbul’da 1916-1925 yılları arasında yayınlanmıştır. Derginin 69 sayısına Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonu’ndan ulaşılmıştır. Çalışmada 1922 yılından itibaren yayınlanan 31 sayı kullanılmıştır. İki ayda bir 65 sayfa olarak yayınlanan derginin yazar kadrosu da oldukça geniştir. Dârümuallimin-i Âliye Heyet-i Tedrisatı tarafından Maarif-i Umumiye Nezareti namına yayınlanmıştır. Derginin 31 sayısında toplam 314 makaleye yer verilmiştir. Bu makalelerden 15 tanesinin 1922-1925 yılları arasında yayınlanan Sosyal Bilimlerle ilgili makaleler olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 29. Tedrisat Mecmuasının makale dağılımlarını gösteren grafik.

Şekil 30. Tedrisat Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

Şekil 30’da da görüldüğü gibi Tedrisat Mecmuasında yer alan Sosyal Bilimler konuları Tarih, Coğrafya, Sosyoloji, Siyaset Bilimi-Hukuk, Eğitim, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinleriyle ilgilidir.

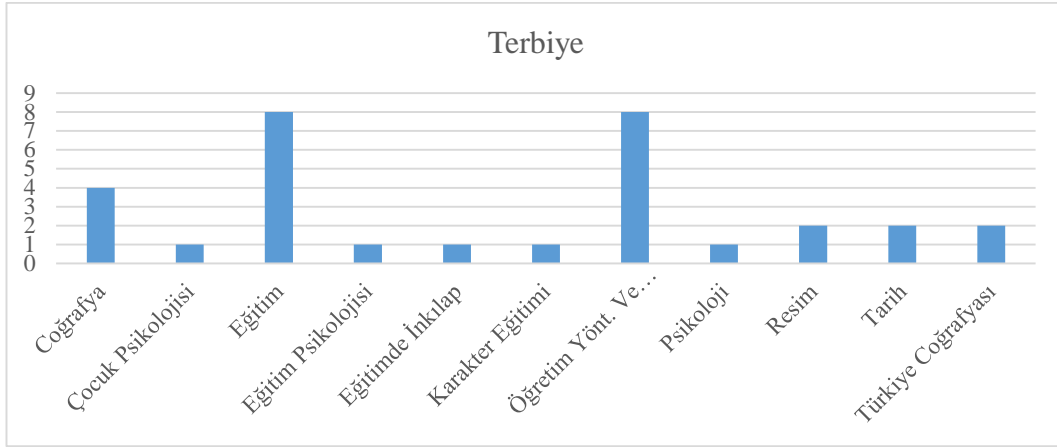
Terbiye

Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Dairesi tarafından 1927 yılında yayınlanmıştır. 1927 yılına ait 10 sayısına Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Kataloğu’ndan ulaşılmıştır. Aylık olarak öğretmenler tarafından çıkarılan bir eğitim dergisidir. Dergi içerik bakımından daha çok öğretmenlere yönelik olarak hazırlanmıştır. Bunun yanında öğrenciler ve veliler için de faydalı olabilecek yazılara hemen her sayısında yer verilmiştir.

Şekil 31. Terbiye dergisi makale dağılımını göstere grafik.

Şekil 31’de görüldüğü gibi dergide toplam 99 makale tespit edilmiş ve bu makalelerden 34’ü Sosyal Bilimlerle ilgilidir. Sosyal Bilimler hakkında yazılan makalelerin konu dağılımlarının Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Sosyoloji, Eğitim, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinleriyle ilgili olduğu görülmüştür (şekil 32).

Şekil 32. Terbiye dergisinde Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

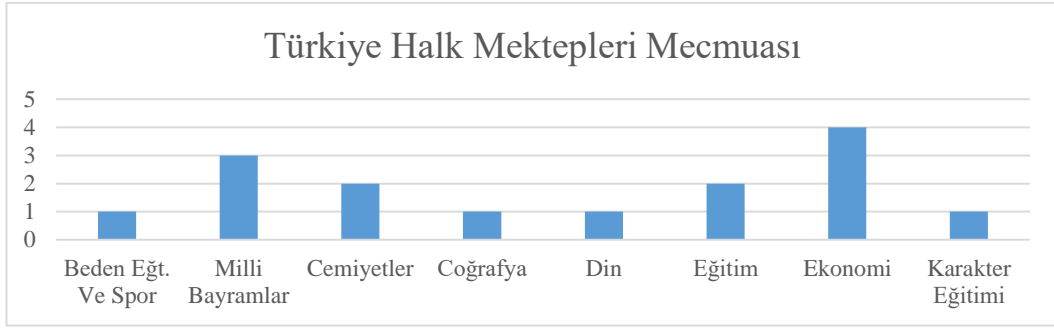
Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası

Yayın hayatına 1923 yılında başlayan Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası'nın çıkış yeri İstanbul'dur. Derginin 11 sayısına Bayezid Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonu'ndan ulaşılmıştır. İلمي, terbiyevi, içtimai Türk gazetesi olarak kendini ifade eden derginin Mesul Müdürü Nureddin Nazif Bey'dir. Derginin içinde yer alan yazılar incelendiğinde hem öğretmenlere, hem de öğrencilere yönelik yazılara yer verildiği görülmüştür.

Şekil 33. Türkiye Halk Mektepleri Mecmuasındaki makalelerin dağılımını gösteren grafik.

Şekil 33 incelendiğinde derginin ulaşılabilen 11 sayısında toplam 102 makale tespit edilmiş olup bunlardan 15'i Sosyal Bilimlerle ilgilidir.

Şekil 34. Türkiye Halk Mektepleri Mecmuasında Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

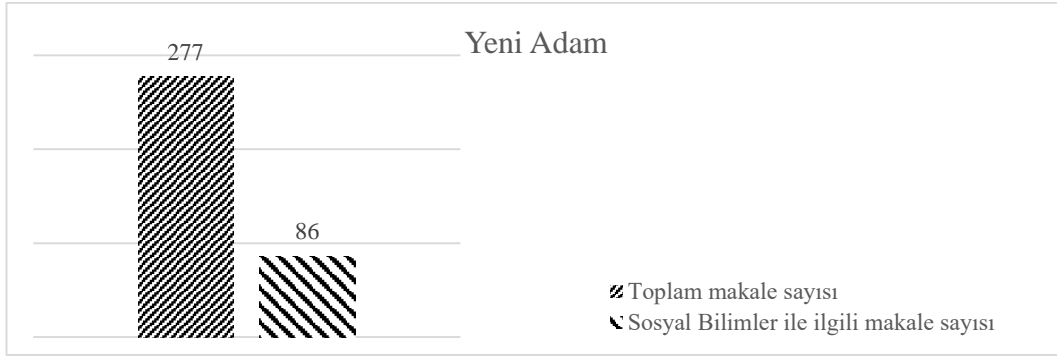
Şekil 34'te görüldüğü gibi dergideki makaleler, Coğrafya, Sosyoloji, Ekonomi, Siyaset Bilimi-Hukuk ve Eğitim disiplinleri üzerine yazılmıştır.

Yeni Adam

İstanbul'da 1934 yılında yayınlanmıştır. Derginin 24 sayısına Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Kataloğu'ndan ulaşılmıştır. Haftalık olarak çıkarılan derginin sahibi ve Başmuharriri İsmail Hakkı Bey'dir. Dergi çıkış amacını "ülkümüz demokrasi ve Cumhuriyet için çalışmaktır" ifadesiyle her sayının kapağında belirtmiştir.

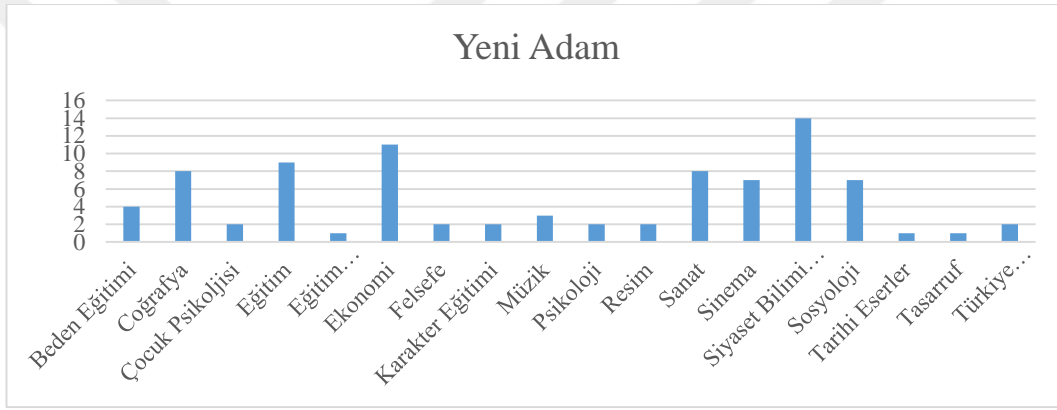
Dergide çocuk, gençlik, terbiye, kısa tetkik ve tenkitler, ilim, felsefe ve teknik, kitap ve yazı tahlilleri, resim, heykel ve mimari, edebiyat ve tenkit, cemiyet, medeniyet, nüfus ve iktisat haberleri, musiki tetkik ve haberleri, tiyatro, sinema ve radyo genel başlıklarının altında ilgili konularla alakalı makalelere yer verilmiştir.

Dergi sahibinin, döneminin önemli eğitimcilerinden olması ve yazar kadrosunda eğitimcilerin ağırlıklı yer tutması nedeniyle, eğitim ağırlıklı bir içerik politikası benimsemiştir.

Şekil 35. Yeni Adam dergisinin makale dağılımlarını gösteren grafik.

Derginin ulaşılabilen 24 sayısında toplam 277 makale tespit edilmiştir. Bu makalelerden 86'sı Sosyal Bilimlerle ilgilidir.

Şekil 36. Yeni Adam dergisinde yer alan Sosyal Bilimlerle ilgili makalelerin konu dağılımları.

Şekil 36'da görüldüğü gibi dergideki makalelerin, Tarih, Coğrafya, Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji, Siyaset Bilimi-Hukuk, Ekonomi, Eğitim, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinleriyle ilgili oldukları tespit edilmiştir.

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Sosyal Bilimlere İlişkin Bulgular

Sosyal Bilimler, Köstüklü (2001) tarafından “bilimsel bir tutumla toplumların incelendiği disiplinlerdir; ilgilendiği esas konu, gruplar içinde oluşan insan etkinliğidir; amaç beşeri anlayışın gelişmesidir” şeklinde tanımlanmıştır.

Bu araştırmada Sosyal Bilimleri oluşturan disiplinlerden, Tarih, Coğrafya, Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji, Ekonomi, Siyaset Bilimi-Hukuk üzerine yayımlanan makalelerin değerlendirmesi yapılmıştır. Bununla birlikte incelenen dergilerin yayımlandıkları dönemin eğitim dergileri olmaları ve içeriklerinde eğitim boyutunun ağır basması nedeniyle Eğitimle ilgili makaleler de çalışmaya dâhil

edilmiştir. Bu bilimlere ilave olarak dergilerde yer alan Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimiyle ilgili makaleler de incelemeye dâhil edilerek bulgulara eklenmiştir.

Tarih

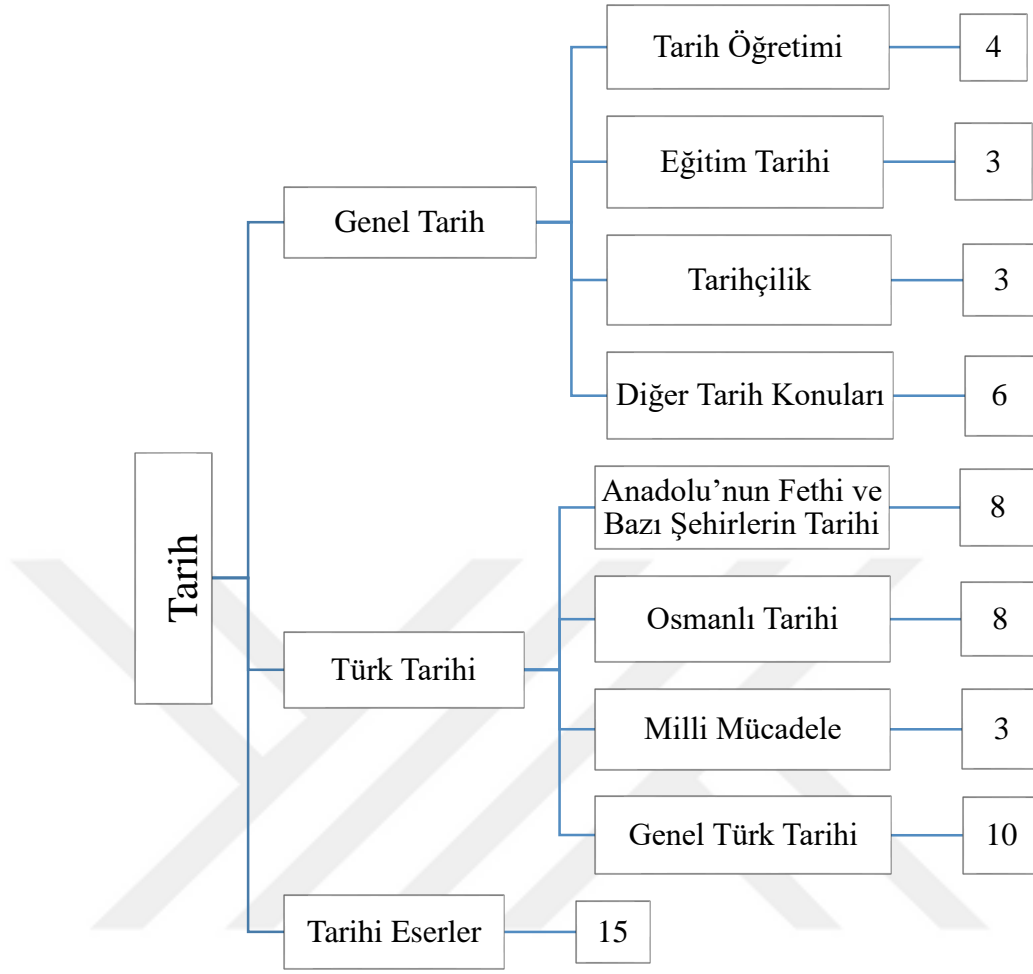
İncelediğimiz 18 dergiden 13'ünde Tarih bilimiyle ilgili makalelere rastlanmıştır. Bu makaleler Genel Tarih, Türk Tarihi ve Tarihi Eserler olmak üzere üç ana gruba ayrılmıştır. Bu gruplar incelendiğinde Genel Tarihle ilgili 16, Tarihi Eserlerle ilgili 15, Türk Tarihiyle ilgili 28 makale tespit edilmiştir.

Tablo 1

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerindeki Tarihle İlgili Makalelerin Dağılımı.

Tarih	Anadolu Mecmuası	Çocuk Dünyası	Genç Liseli	Gürbüz Türk Çocuğu	Maarif Vekâleti Mecmuası	Mektep Mecmuası	Milli Mecmua	Muallimler Mecmuası	Musavver Çocuk Postası	Resimli Mecmua	Tedrisat Mecmuası	Terbiye	Yeni Adam	Toplam
Genel Tarih								7	2	4	1	2		16
Türk Tarihi	15	1	5	1		1	2	1		3				29
Tarihi Eserler	2				7	4	1						1	15
Toplam	17	1	5	1	7	5	3	8	2	7	1	2	1	60

Tablo 1'de görüldüğü üzere Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde Tarih bilimiyle ilgili olarak ulaşılan toplam makale sayısı 60'tır. Bu makalelerin dergilere dağılımı incelendiğinde, 17 makaleyle Anadolu Mecmuasının ve 10 makaleyle Muallimler Birliği Mecmuası'nın, Tarih bilimine diğer dergilerden daha fazla yer verdiği, Çocuk Dünyası, Gürbüz Türk Çocuğu, Tedrisat Mecmuası ve Yeni Adam dergilerinde ise Tarih bilimiyle ilgili birer makale olduğu görülmektedir.

Şekil 37. Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde tarihle ilgili makalelerin sayıları ve konu dağılımları.

Şekil 37'de görüldüğü gibi, Genel Tarihle ilgili makaleler konularına göre sınıflandırılmıştır. Tarih Öğretimiyle ilgili dört, Eğitim Tarihiyle ilgili üç, Tarihçilikle ilgili üç, Diğer Tarih konularıyla ilgili altı makale tespit edilmiştir. Türk Tarihiyle ilgili makaleler ise, Anadolu Tarihi, Osmanlı Tarihi, Milli Mücadele Tarihi ve Genel Türk Tarihi olmak üzere dört ayrı alt başlıkta toplam 29 makale olarak belirlenmiştir. İncelenen dergilerde Tarihi Eserlerle ilgili olarak da 15 makale olduğu görülmüştür.

Tablo 2

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Tarih Öğretimi Konulu Makaleler.

Tarih Öğretimi			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Tarih Programları	Muallimler Mecmuası	Ali Ekrem	1924
İlk Mekteplerde Tarih Tedrisatı	Tedrisat Mecmuası	Ali Fahreddin	1341
Tarih Tedrisatı Hakkında	Terbiye	İhsan	1927
Tarih Tedrisatının Vazifesi	Terbiye	Çev. Nurullah Ata	1927

Tablo 2 de görüldüğü gibi tarih öğretimi konularını içeren makalelerin *Muallimler Mecmuası*, *Terbiye*, *Tedrisat Mecmuası*, olmak üzere 3 farklı dergide yer aldığı tespit edilmiştir. 1924-1927 yılları arasında yayınlanan bu makalelerden birinin çeviri olduğu, diğerlerinin yazarları tarafından kaleme alındığı görülmektedir.

Tarih öğretimiyle ilgili olarak *Muallimler Mecmuasında* yer alan *Tarih Programları* başlıklı yazısında Çamlıca Lisesi Tarih Öğretmeni Ali Ekrem (1924), ilk ve ikinci kısım tarih müfredatında yapılan değişiklikleri ve eski müfredatla karşılaştırmasını ele almaktadır. Yeni müfredatın eskiye göre tarihi olayları şahıslara atfetmekten ziyade olayın millî duygulara olan etkileri üzerinde durduğunu ve yeni müfredatla birlikte millî unsurların ön plana çıkarıldığını açıklamıştır. Ayrıca yeni müfredatta işlenen konuların siyasi ve millî tarih unsurlarını öne çıkardığı, işlenmesinin bir fayda sağlamayacağı olaylara yer verilmediğini ifade etmektedir. Olayların lüzumsuz kısımlarının çıkarıldığını, tarihin ana hatlarının gözetilerek ve öğrencilerin seviyesi düşünülerek programın hazırlandığını dile getiren yazar, ilk devredeki tarih derslerine her sınıfta ikişer saat ayrıldığını, bu nedenle tarih konularının üç seneye dağıtıldığına dikkat çekmiştir. İlk devre tarih derslerinde siyasi olayların sınıflara ve tarihin akışına uygun olarak verildiğini, ikinci devrede ise medeniyet tarihine ağırlık verildiğini açıklayan Ali Ekrem, yeni tarih müfredatının iyi bir öğretimle beklenen neticeleri vereceğini düşünmektedir.

İstanbul Erkek Mektebi uygulama öğretmenlerinden Ali Fahreddin (1341), *Tedrisat Mecmuası'nda* kaleme aldığı *İlk Mekteplerde Tarih Tedrisatı* isimli makalesinde, ilk mektep öğrencilerine uyguladığı bir anket çalışmasından ve bu

çalışmanın sonuçlarından bahsetmektedir. Çocukların tarih öğrenmekte neden zorlandıklarını tespit etmek için iki farklı okulun aynı sınıflarındaki 150 öğrenci üzerinde yapmış olduğu anketin sorularını, öğrencilerin olumlu ve olumsuz cevaplarını belirtmiş ve sonuçları yorumlamıştır. Anketten beklediği sonuçları alamadığını ifade eden yazar, bunun üzerine çocuklara tarihi öğrenmek için nasıl bir yol izlemeleri gerektiğini sormuştur. Bu soruya verilen cevaplardan yola çıkarak sekiz maddede çocukların tarih dersine ve bu dersi öğrenmeye bakış açılarını belirlemiştir. Yazısının devamında yorumlarını okuyucularıyla paylaşmıştır. Sonuç olarak çocukların tarih öğrenmelerinde en önemli görevin öğretmene düştüğünü, öğretmenin çocuğun ruhiyatını anlayarak onu benliğinden yakalaması gerektiğini, böyle olduğu zaman çocuğun ruhiyatının izlenecek yolu göstereceğini dile getirmiştir. Ayrıca çocuğun hareketlerini, öğretmenin mantığına göre sınırlandırdıkça başarısızlığın devam edeceğini ifade etmektedir.

Terbiye Mecmuası'ndaki *Tarih Tedrisatı Hakkında* adlı makalede İhsan Bey, Tarih öğretmenin amaçları ve yöntemi hakkında görüşlerini şöyle belirtmektedir. "Tarih, telakkisinin tekâmülü, Tarihin usul-i tedrisi üzerinde çok müessir olmuştur. Evvelce, Tarih mazinin vukuat defteri olarak telakki edilir ve talebeye vukuatı sırasıyla öğretmeye ehemmiyet verilirdi. Hâlbuki mazinin ehemmiyetli vukuatını sıralamakla Tarih vücuda getirilmediği gibi, bu vukuatı öğretmekle tarih öğretilmiş olmaz" (İhsan, 1927, s.1). Bu sözlerinden de anlaşılacağı gibi yazar, tarihin öğretilme amacını çocuğun içinde yaşadığı topluma uyum sağlaması olarak belirtmekte ve geçmiş olayları öğretirken de çocuğun içinde yaşadığı toplumun hangi safhalardan geçerek oluştuğunu anlamasının üzerinde durulmasını önemsemektedir. Çocuklara terakki fikrini öğretmek için, insanlığın uzun asırlardan beri geçirdiği ilerleme aşamalarını öğretmek gerektiğini, geçmişin ancak ilerlemeye katkı sağladığı sürece önemli olduğunu vurgulamıştır. Tarih düşünürlerinin iki farklı noktadan Tarihe yaklaştıklarını, bazılarının siyasi tarihi ve siyasi olayları ön plana çıkardıklarını, bazılarının ise iktisadî olayların gelişiminin toplumun ilerlemesinde daha önemli olduğunu, bu nedenle de tarih konularında iktisadî olaylara daha fazla önem verdiklerini belirtmektedir. Tarihin, medeniyetin canlı bütün cephelerini ele alması gerektiğini, ancak bu şekilde olursa Tarihin, çocuğun toplumsallaşması ve millî

bir fert olması yolunda bir araç olabileceğini dile getirmektedir. Tarih öğretilirken hangi noktaların ön plana çıkarılması gerektiğini, bunların, incelenen devrin şartlarının göz önünde bulundurularak belirlenmesinin ve işlenecek konular belirlenirken de tarihçilerin ve öğretmenlerin bu noktalara dikkat etmelerinin önemini dile getirmiştir. Bunlara ilave olarak yazar, tarih konuları öğretilirken önemli isimlerin hayat hikâyelerinin anlatılmasının faydalı olacağını, ancak fazlaca yer vermekten de kaçınılması gerektiğini söylemektedir. Yazısının devamında tarih öğretim yöntemlerine geçmeden evvel okullarda tarih öğretmekten beklenen faydalardan da bahsetmiştir. Ona göre Tarih, milletin geçirdiği safhaları çocuğa anlatarak onun milletle bağlarını kuvvetlendirmelidir. Yazar, ayrıca tarihin neden öğretilmesi gerektiğiyle ilgili fikirlerini de dile getirmiştir (İhsan, 1927).

Terbiye dergisinde 1927 yılında yayınlanan, *Tarih Tedrisatının Vazifesi* adlı bir makalede, Sanat Tarihi Öğretmeni olan Mösyö Mitard'ın l'Enseignement Public Mecmuasının Kasım 1927 tarihli nüshasında yayınlamış olduğu "*Tarih Tedrisatının Vazifesi*" adlı makalesinin özetine yer verilmiştir. Bu makalenin tercümesi ve özeti Nurullah Ata tarafından yapılmıştır. Ata (1927), makalenin genel bir özetini yaptıktan sonra; - *Yüksek Mekteplerde Tarih*, - *Orta Mekteplerde ve İlk Mekteplerde Tarih Tedrisatının Ananevi Gayeleri*, - *Tarih Tedrisatında Yeni İdeal*, - *İlk Mektepte Fransız Tarihi* başlıklı bölümlerini aynen tercüme etmiştir.

Tablo 3

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitim Tarihi Konulu Makaleler.

Eğitim Tarihi			
Makale Adı	Yayınladığı Dergi	Yazar	Yıl
Terbiye Tarihinden: Bazedo ve Hayatı	Muallimler Mecmuası	Hüviyet Bekir	1926
Terbiye Tarihinden: Michel De Montaigne (1533 - 1592)	Muallimler Mecmuası	Usul-i Tedris Muallimi Hüviyet Bekir	1927
Terbiye Tarihinden: Fenelon – Hayatı – Kadın Terbiyesi Hakkında	Muallimler Mecmuası	Hüviyet Bekir	1926

Tablo 3'te görüldüğü üzere, Eğitim Tarihiyle ilgili makaleler Usul-i tedris muallimi *Hüviyet Bekir* tarafından kaleme alınmıştır. Bu makaleler genel olarak

incelendiğinde yazar, *Bazedo*, *Fenelon* ve *Montaigne*'in hayatını anlatmış ve bu isimlerin eğitime yapmış olduğu katkıları ve görüşlerini okuyucularıyla paylaşmıştır. Burada Bazedo olarak verilen isim, 1724 -1790 yılları arasında yaşamış olan Alman eğitimcisi Johann Bernhard Basedow dur. Hüvviyet Bekir (1926), makalesinde Basedow'un görüşlerini *Bazedo'nun Terbiyeye Dair Görüşleri*, *Bazedo'nun Usul-i Tedris Nazariyeleri* gibi alt başlıklarla açıklamaktadır. Bir diğer makalesinde *François Fénelon*'un (1651 - 1715) görüşlerini, *Hayatı*, *Kadın Terbiyesi Hakkındaki Görüşleri*, *Terbiye Ve Tedrise Dair Bazı Düşünceleri*, *Usul-ü Tedris Nazariyeleri*, *İnzibatı Temin İçin Vasıtaları*, *Fikri Terbiye* gibi başlıklar altında ele almıştır.

Tablo 4

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Tarihçilik Konulu Makaleler.

Tarihçilik			
Makale Adı	Yayınladığı Dergi	Yazar	Yıl
Cemiyet Tarihinde Kıymetli Vesikalar	Muallimler Mecmuası	Anonim	1923
On Altıncı Asır Türkiyesinin Tarihçiliğine Dair/ Bir Mektuba Cevap - Mehmet Asaf Bey'e	Muallimler Mecmuası	S. Ş.	1925
On Altıncı Asır Türkiyesinin Tarihçiliğine Dair/ Bir Mektuba Cevap	Muallimler Mecmuası	Mehmet Asaf Bey - S. Ş.	1926

Tablo 4'te gösterilen *Cemiyet Tarihinden Kıymetli Vesikalar* adlı yazıda 6-7 Temmuz 1337 tarihli İstanbul gazetelerinde yayınlanan resmi zabtın özetine yer verilmiştir. Bu özetin Muallimler Cemiyeti Heyet-i Umumiyesi'nin üçüncü toplantısıyla ilgili olduğu, bu toplantının tutanaklarının özeti olduğu anlaşılmaktadır. Yine *Muallimler Mecmuasında* yer alan *On Altıncı Asır Türkiye'sinin Tarihçiliği* adlı makalelerden ilkinde yazar *Süleyman Şevket*, 16. yüzyıldaki önemli özelliklerin ve bu dönemde Dünya'da meydana gelen fikri gelişmelerin üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda Fransa, Almanya ve İtalya'da meydana gelen gelişmeleri açıklamış ve devamında Osmanlı Devleti'nin düşünce dünyasının bu dönemdeki özelliklerinden bahsetmiştir. Yazısının devamında ise Fuzulî'nin hayatı hakkında bilgilere yer vermiştir. Yazarın, aynı adı taşıyan ikinci yazısında, *Mehmet Asaf* adlı bir okuyucusundan gelen mektuba cevap verdiğini,

okuyucunun mektubunda sormuş olduğu sorulara ayrıntılı olarak açıklamalarda bulunduğunu görmekteyiz. Bu soruların ve cevapların 16. yüzyıl tarih anlayışı, tarihçileri ve tarih yazımıyla ilgili olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Diğer Tarih Konularıyla İlgili Makaleler.

Diğer Tarih Konuları			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Tarihi Sualler	Musavver Çocuk Postası	Anonim	1923
Tarihi Sualler	Musavver Çocuk Postası	Anonim	1923
Türk Adları	Resimli Mecmua	Anonim	1927
Türk Adları	Resimli Mecmua	Anonim	1928
Türk Adları	Resimli Mecmua	Anonim	1928
Türk Adları	Resimli Mecmua	Anonim	1928

Tablo 5’te görüldüğü gibi diğer tarih konularına iki dergide yer verilmiştir. 1923-1928 yılları arasında yayınlanmış olan bu yazıların içerikleri incelendiğinde *Musavver Çocuk Postası*’ndaki *Tarihi Sualler* başlığının derginin okuyucuları için düzenlediği bir yarışma olduğu anlaşılmıştır. İki sayısında yer alan bu sorular şöyledir;

- Yeniçeri askerinin ilgasıyla Nizam-ı Cedidin ihyası kaç tarihine müsadiftir?
- Viyana surlarına kadar dayanan hangi padişaktır?
- İstanbul’un fethinden evvel İslamlar kaç kere ihata etmiştir? Bu kuşatmalardan hangisinde şehre girdiler? Giren fırka kimin kumandasındaydı ve İstanbul’da ne yaptılar?

Bu suallere verilecek cevapların mektup yoluyla gönderilmesi istenmiş ve bir yazışma adresi verilmiştir. Ayrıca suallere doğru cevap verenler arasında kura çekileceği ve birinciye takım tarih-i umumi, ikinciye bir pergel takımı, üçüncüye bir albüm, 10.’ya kadar birer kitap, 11.’den 25.’ye kadar da çeşitli hediyeler verileceği belirtilmiştir.

Resimli Mecmua’da yer alan *Türk Adları* başlıklı yazıda ise, dergide yer alan Türk romanlarında kullanılan Türk adlarının okuyucular tarafından ilgiyle

takip edildiği ve kullanılmaya başlandığının anlaşılması üzerine, derginin bu romanların haricinde Türk adları yayınlacağı belirtilmiştir. Dört farklı sayıda toplam 65 değişik Türk adı liste şeklinde yayınlanmıştır.

Tablo 6

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Anadolu'nun Fethi ve Bazı Şehirlerin Tarihine İlişkin Makaleler.

Anadolu'nun Fethi ve Bazı Şehirlerin Tarihi			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Anadolu'nun Fethi	Anadolu Mecmuası	Mükremin Halil Yinanç	1924
Anadolu'nun Fethi II	Anadolu Mecmuası	Mükremin Halil Yinanç	1924
Anadolu'nun Fethi III	Anadolu Mecmuası	Mükremin Halil Yinanç	1924
Anadolu'nun Fethi IV	Anadolu Mecmuası	Mükremin Halil Yinanç	1924
Anadolu'nun Fethi V	Anadolu Mecmuası	Mükremin Halil Yinanç	1924
Maraş Tarihi	Anadolu Mecmuası	Mehmet Halil	1924
Tarihçe-i Erzurum	Anadolu Mecmuası	Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu	1925
Türk Kavminin Muhtelif Milletlere Ayrılması ve Anadolu Vatan ve Milletinin Teşkili	Anadolu Mecmuası	Mükremin Halil Yinanç	1925

Tablo 6'da görüldüğü üzere, Anadolu'nun fethi ve bazı şehirlerin tarihine ilişkin konuları içeren makalelerin *Anadolu Mecmuası'nda* 1924-1925 yılları arasında yayımlandığı görülmektedir.

Mükremin Halil Yinanç tarafından kaleme alınan *Anadolu'nun Fethi* adlı makale, beş sayıda bölümler halinde yayınlanmıştır. Yazının ilk bölümünde Türklerin Orta Asya'dan çıkışları, Selçuklu Devletinin kuruluşu ve yıkılışı, Selçukludan ayrılan Türkmenlerin Horasan, İsfahan hatta Azerbaycan'a dağılımları ve bazılarının da Anadolu'da Bizans topraklarına gelmelerinin süreçleri anlatılmıştır (Yinanç, 1924a). Diğer bölümlerin alt başlıkları ise sırasıyla şu şekildedir. "Sultan Alp Arslan ve Ermenistan Fütuhı" (Yinanç, 1924b, s.200), "Sultan-ı Azam Melik Şah Zamanında Anadolu'da Fütuh" (Yinanç, 1924c, s. 212), "Sultan-ı Azam Melik Şah Zamanında Anadolu'nun

İkmal-i Fethi” (Yinanç, 1924d, s.265), ve “Anadolu’nun İkmal-i Fethi: Sultan Süleyman Şah Gazinin Anadolu Sultanlığını Tesisi” (Yinanç, 1924e, s. 300).

Anadolu Mecmuası yazarlarından *Mehmet Halil*’in yazısından anlaşıldığı üzere, dergi olarak tarih konularının oldukça önemli olduğuna inandıkları ve bu konuda yayınlanmış yeni eserlerin, okuyucuların haberdar edilmesi için dergilerinde tanıtıldığı ifade edilmektedir (Halid, 1924). *Maraş Tarihi ve Tarihçe-i Erzurum* adlı makalelerde de yayınlanmış olan aynı adlı kitapların tanıtımları yapılmaktadır.

Maraş Tarihi adlı eser Besim Atalay tarafından kaleme alınmış olup, Maraş’ın tarihini ve kültürünü açıklayan giriş ve dokuz bölümden oluşmaktadır. Halid (1924), makalesinde bu eserin bölümleriyle ilgili ayrıntılı bilgiler vermiş ve bu şekilde hazırlanan yerel tarih eserlerinin Anadolu medeniyetinin bütün tarihini oluşturmadaki önemi üzerinde durmuştur. *Tarihçe-i Erzurum* adlı eserin yazarı ise *Mehmet Nusret* olarak belirtilmiştir (Fındıkoğlu, 1925). Fındıkoğlu, *Tarihçe-i Erzurum* adlı eseri okuyucularına tanıtırken eserin memleket tarihi için çok önemli olmasına rağmen pek çok kişinin bu eserden haberdar olmadığını, hatta kütüphanelerde bile bulunmadığını belirtmektedir. Ayrıca eserin içeriğiyle ilgili düşüncelerini açıklayan Fındıkoğlu (1925), kitabın giriş kısmının tarihin önemini anlatan genel bilgiler verdiğini ve tarihte konuların nasıl işlenmesi gerektiğini açıkladığını, bu nedenle de oldukça faydalı olduğunu belirtmiştir.

Tablo 7

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Osmanlı Tarihiyle İlgili Makaleler.

Osmanlı Tarihi			
Makale Adı	Yayınladığı Dergi	Yazar	Yıl
Osmanlı Tarihinde Sadrazamlar	Milli Mecmua	Kemalettin Şükrü	1931
Osmanlı Müellifleri Fihristi	Milli Mecmua	Sadettin Nüzhet	1929
Çanakkale Harbinde	Genç Liseli	Baki Çelebioğlu	1935
Çanakkale Harbinde 2	Genç Liseli	Baki Çelebioğlu	1936
Çanakkale Harbinde 3	Genç Liseli	Baki Çelebioğlu	1936
Çanakkale Harbinde 4	Genç Liseli	Baki Çelebioğlu	1936
Çanakkale Harbinde 5	Genç Liseli	Baki Çelebioğlu	1936
Osmanlı Şehzadelerinin Tuğraları	Muallimler Mecmuası	Ahmet Cemal	1923

Tablo 7’de görüldüğü gibi dergilerde Osmanlı Tarihi konusunda sekiz makale tespit edilmiştir. Bunlardan, *Sadettin Nüzhet* tarafından kaleme alınan *Osmanlı Müellifleri Fihristi* adlı makalede Üsküdar Selimağa Kütüphanesi Fazıl

Müdürü Ahmet Remzi Efendi'nin "*Miftahülkütüp ve Esamii Müellifin*" adlı eseri hakkında bilgiler verilmiştir. Bu eserin içeriğine ve eserle ilgili eleştirilerine de yazısının devamında yer veren Nüzhet (1929), biyografi ya da bibliyografi türü eserlerin okuyucular için oldukça faydalı olduğunu ve adı geçen eseri hazırlayanın da bu eser için çok mesai harcadığını belirterek yazarına ilim dünyasına yapmış olduğu katkılardan dolayı teşekkürlerini ifade etmiştir.

Osmanlı Tarihinde Sadrazamlar başlıklı makalede *Kemalettin Şükrü* tarafından Osmanlı Devletinde en önemli makam olan sadaret makamı ve bu makama getirilen kişilerin özellikleriyle ilgili bilgiler verilmektedir. Yazar, devletin son dönemlerine doğru bu makama getirilenlerin Türk olmamasından yakınmakta ve özellikle mühtedilerin bu makama getirilmesini devlet için tehlikeli addetmektedir (Şükrü, 1931).

Çelebioğlu (1935), tarafından kaleme alınan *Çanakkale Harbinde* adlı yazı dizisinin ilkinde, yazar bu yazı dizisini neden yazmak istediğini açıklamaktadır. İngiltere İmparatorluk Tarih Şubesi tarafından, cihan harbindeki bütün deniz muharebelerini anlatan yeni bir kitap çıkarıldığını ifade etmiştir. Bu kitapta Çanakkale'yle ilgili de oldukça ayrıntılı bilgiler verildiği, özellikle Marmara'daki İngiliz, Fransız denizaltılarının maceralarına dair çok geniş açıklamalar yapıldığını anlatan yazar maksadını şöyle açıklamaktadır; "Ancak bu kitap düşman gözile hazırlanmış olduğundan, Türk denizcilerle görüşerek bu kitapta bahsolunan vak'aları elden geldiği kadar karşılaştırmaya uğraştım. Maksadımız gelişi güzel bir hikâye yazmak değil Türk bahriyelisinin kahramanlık tarihini tamamen yazmaktır" (Çelebioğlu, 1935, s.10). Yazar, Çanakkale Savaşı sırasında yaşanan gerçek olayları, savaşta bulunan bir kahramanın dilinden anlatarak okuyucuları üzerinde daha inandırıcı bir etki bırakmak istemiştir.

Muallimler Mecmuasında yer alan yazısında Ahmet Cemal (1923), Osmanlı padişahlarının kullandıkları tuğralar ve bu tuğraların özellikleriyle ilgili bilgiler vermektedir. Padişahlardan başka kimlerin tuğra kullandıklarını, bu devlet adamlarının tuğralarıyla padişah tuğraları arasındaki farkları anlatan yazar, şehzadelerin de tuğra kullandıklarını gösteren işaretler olduğunu belirtmiştir. Yazısının devamında örnekler ve açıklamalarla bu iddiasını desteklemeye çalışmıştır.

Tablo 8

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Milli Mücadele Konulu Makaleler.

Milli Mücadele			
Makale Adı	Yayınladığı Dergi	Yazar	Yıl
İstiklal Harbi Nasıl Kazandı? Şehit Nazım Bey Kimdir?	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Milli Mücadele Hatıralarından: Yunan Şapkalarını Dolak Yaptık	Resimli Mecmua	Mahmut Cahit	1925
5 Teşrinievvel 339 Türk Ordusunun İstanbul'u İkinci Fethi	Resimli Mecmua	Anonim	1925

Tablo 8 incelendiğinde Milli Mücadele Dönemiyle ilgili yazıların *Resimli Mecmua* adlı dergide toplandığı ve bu yazıların milli mücadelenin zorluklarını yeni nesillere anlatmak amacıyla kaleme alındığı anlaşılmaktadır.

Tablo 9

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Genel Türk Tarihi Konulu Makaleler.

Genel Türk Tarihi			
Makale Adı	Yayınladığı Dergi	Yazar	Yıl
Kırgız Türkmen ve Uygur	Anadolu Mecmuası	Hilmi Ziya Ülken	1925
Milli Tarihimizin İsmi	Anadolu Mecmuası	Mükremin Halil Yinanç	1924
Milli Tarihimizin Mevzû'u	Anadolu Mecmuası	Mükremin Halil Yinanç	1924
Milli Tarihimizin Mevzû'u	Anadolu Mecmuası	Mükremin Halil Yinanç	1924
Musul ve Havâlisinde Türkler	Anadolu Mecmuası	Necip Asım Yazıksız	1924
Selçuk Tabipleri	Anadolu Mecmuası	Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu	1924
Türkler ve Moğollar	Anadolu Mecmuası	Hilmi Ziya Ülken	1924
Bizim Tarih	Çocuk Dünyası	Anonim	1926
Tarihte Türk Çocuğu	Gürbüz Türk Çocuğu	İsmail Sefa	1931
Kırgız İsteplerinde Hayat - Kırgız Türkleri	Mektep Mecmuası	Anonim	1931

Genel Türk Tarihiyle ilgili yazıların başlıklarından da anlaşılacağı gibi Türk Milleti'nin Orta Asya'dan Anadolu'ya geliş süreci farklı yazarlar tarafından kaleme alınmış ve Türk tarihinin ana çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır. Özellikle *Milli Tarihimizin İsmi* ve *Milli Tarihimizin Mevzu'u* adlı yazılarda geçmişten gelen tarih anlayışı ve Türk tarihinin iktidar sahibi hanedanların isimleriyle

anılmasının, her hanedanın kendinden öncekini reddetmesi anlayışının yanlış olduğu, Türk tarihinin bir bütün olarak incelenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Yinanç, 1924f).

Aynı dergide *Hilmi Ziya Ülken* tarafından kaleme alınan *Türkler ve Moğollar* başlıklı yazıda Türk-Moğol ilişkileri, iki kavim arasında kurulmak istenen bağlantıların aslının olmadığı gibi noktalara değinilmiştir.

Çocuk Dünyası dergisinde yer alan *Bizim Tarih* adlı yazı Türk tarihiyle ilgili yayınlanmış aynı adlı kitap okuyuculara tanıtılmıştır.

Tablo 10

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Tarihi Eserlerle İlgili Makaleler.

Tarihi Eserler			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Halk Müzesi Teşkilatına Dair Mütihazsıs Mesaruş'un Raporu	Maarif Vekâleti Mecmuası	Doktor Jol Mesaruş	1925
Ankara'da Tesis Edilecek Olan Halk Müzesi Hakkında Birinci Rapor	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1925
Ankara'da Tesis Edilecek Olan Halk Müzesi Hakkında İkinci Rapor	Maarif Vekâleti Mecmuası	Doktor Jol Mesaruş	1925
Halk Müzesi Kütüphanesi İçin Mübayaası Muktezi Asar'ın Cetveli	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1925
Müzelerimizi Tanyalım	Yeni Adam	Zeki Faik	1934
Hafriyat Esnasında Zuhur Eden Asarın Envanteri (Efes Harabeleri Hakkında)	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1927
1927 senesi Efesus Hafriyatı (İzmir: 7 Kanunuevvel 1927)	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1928
Fethiye'de Bulunan Asar-1 Atika Hakkında Rapor	Maarif Vekâleti Mecmuası	Asar-1 Atika Müfettiş-i Umumisi Aziz	1928
Topkapı Sarayı	Mektep Mecmuası	Süleyman Şinasi	1932
Topkapı Sarayı Tarihi - 2	Mektep Mecmuası	Süleyman Şinasi	1932
Topkapı Sarayı Tarihi - 3	Mektep Mecmuası	Süleyman Şinasi	1932
Topkapı Sarayı Tarihi - 4	Mektep Mecmuası	Süleyman Şinasi	1932
Konya'da Yeşil Kubbe - I	Anadolu Mecmuası	Şehabeddin	1924
Konya'da Yeşil Kubbe - II	Anadolu Mecmuası	Şehabeddin	1924
Yunanistan'da Türk Eserleri	Milli Mecmua	D.A.S.	1931

Tablo 10 incelendiğinde, Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde tarihi eserlerle ilgili olarak 15 makale yayınlandığı görülmektedir. Müzeler, Efes Harabeleri, Topkapı Sarayı gibi çeşitli konularda yayınlanan bu makaleler, *Maarif Vekâleti Mecmuası*, *Yeni Adam*, *Mektep Mecmuası*, *Anadolu Mecmuası* ve *Milli Mecmua* olmak üzere beş farklı dergide yayınlanmıştır. 1924-1934 yılları arasında yayınlanan bu makalelerin *Doktor Jol Mesaruş*, *Zeki Faik*, *Asar-ı Atika Müfettiş-i Umumisi Aziz*, *Süleyman Şinasi*, *Şehabeddin*, *D.A.S.* adlı yazarlar tarafından kaleme alındığı görülmektedir.

Bu makaleler genel olarak incelendiğinde, yazarlar, tarihî eserlerin toplumlar için ne kadar önemli olduğunu ve toplumun maddî ve manevî yapısının izlerini taşıyarak, gelecek kuşaklara bir anlam katma çabası içinde olmalarını vurgulamışlardır. Etnografya biliminin en önemli unsurlarından olan tarihî eserlere ülkemizde yeterince kıymet verilmediğinden şikâyet edilmektedir. İnsanın ortaya çıkışıyla ilk sanat eserlerinin de var olduğunu ve bunların kültür aktarımı için önem taşıdığını ifade eden yazarların ortak görüşü, halkın müzeler ve tarihî eserlere olan ilgisinin artması gerektiği üzerinedir. Tablo 10’da görüldüğü gibi, bazı tarihî eserlerle ilgili ayrıntılı bilgilerin yer aldığı makalelere de yer veren yazarların ortak amacı, halkın tarihî eserler konusunda bilgilenmesi ve sanat tarihi hakkında toplumsal bir bakış açısı oluşturma çabasıdır.

Coğrafya

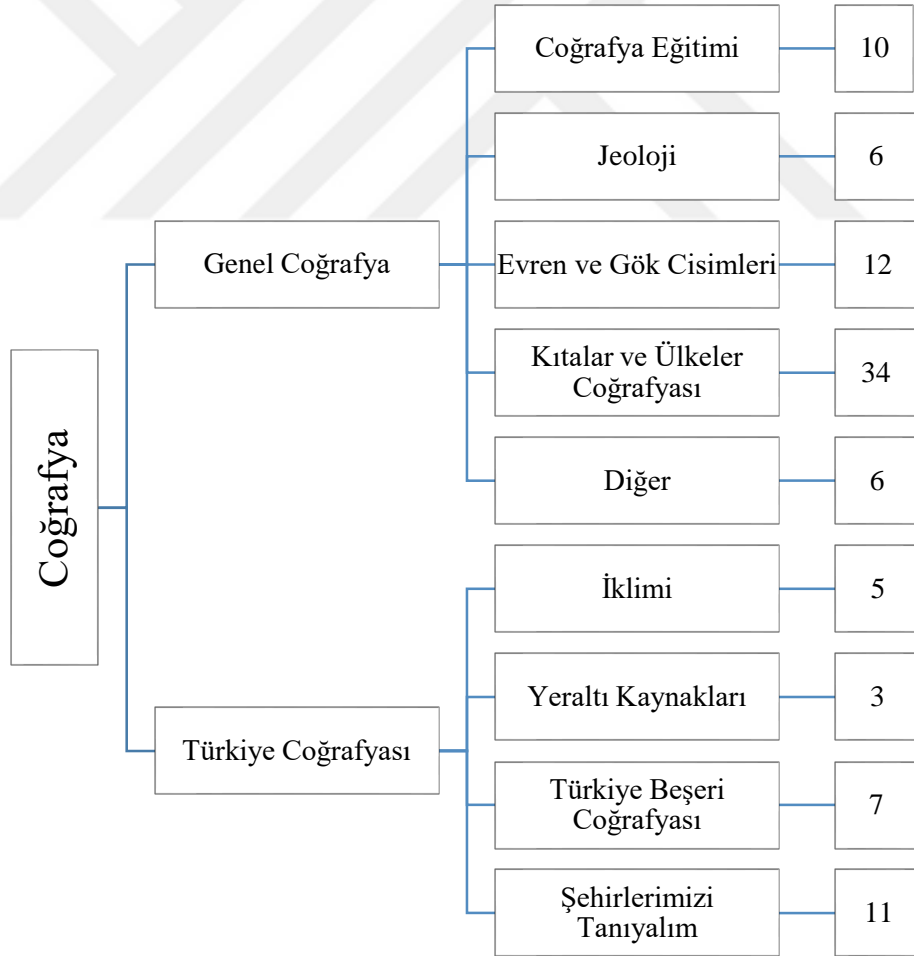
Tablo 11’den anlaşılacağı üzere incelediğimiz 18 dergiden 14’ünde Coğrafya bilimiyle ilgili makalelere rastlanmıştır. Bu makaleler Genel Coğrafya ve Türkiye Coğrafyası olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır. Genel Coğrafyayla ilgili 68 makale 11 farklı dergide, Türkiye Coğrafyasıyla ilgili 24 makale altı farklı dergide olmak üzere toplam 93 makale tespit edilmiştir. Bu makalelerin dergilere dağılımı incelendiğinde 25 makaleyle *Resimli Mecmua* dergisinin diğer dergilere göre Coğrafya bilimine daha fazla yer ayırdığı görülmüştür.

Tablo 11

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerindeki Coğrafyayla İlgili Makalelerin Dağılımı.

Coğrafya	Anadolu Mecmuası	Çalışkan Çocuk	Çocuk Dünyası	Genç Liseli	Gürbüz Türk Çocuğu	Kalem	Maarif Vekâleti Mecmuası	Mektep Mecmuası Muallimler Mecmuası	Resimli Mecmua	Tedrisat Mecmuası	Terbiye	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Yeni Adam	Toplam	
Genel Coğrafya		12	11	1			1	1	12	14	3	4	1	8	68
Türkiye Coğrafyası	7				2	2				11	2		2	26	
Toplam	7	12	11	1	2	2	1	1	12	25	3	6	1	10	94

Genç Liseli, Maarif Vekâleti Mecmuası, Mektep Mecmuası ve Türkiye Halk Mektepleri Mecmualarında Coğrafyayla ilgili birer makale olduğu görülmektedir.

Şekil 38. Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde coğrafyayla ilgili makalelerin sayıları ve konu dağılımları.

Şekil 38’de görüldüğü gibi, Genel Coğrafyayla ilgili makaleler konularına göre sınıflandırılmıştır. Coğrafya Eğitimiyle ilgili 10, Jeolojiyle ilgili altı, Evren ve Gök Cisimleriyle ilgili 12, Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyasıyla ilgili 33 ve diğer konularla ilgili altı makale tespit edilmiştir. Türkiye Coğrafyasıyla ilgili makaleler ise şekil 36’da görüldüğü üzere dört alt başlık altında toplanmıştır. Türkiye’nin iklimiyle ilgili beş, yer altı kaynaklarıyla ilgili üç, beşeri coğrafyasıyla ilgili yedi ve şehirleriyle ilgili 11 makaleye ulaşılmıştır.

Tablo 12

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Coğrafya Eğitimi Konulu Makaleler.

Coğrafya Eğitimi			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Alaim-i Cevviye Rasadatı	Tedrisat Mecmuası	Harun Er Reşit	1925
Muallim Mektepleri ve Liselere Alaim-i Cevviye Rasadatı	Tedrisat Mecmuası	Harun Er Reşit	1925
Mekteplerde Alaim-i Cevviye Rasadatı: Rasat Aletleri ve Rasat Mahalli İntihabı	Tedrisat Mecmuası	Harun Er Reşit	1925
Coğrafya Tedris Usulü	Terbiye	Dr. Halil Fikret	1927
Bugünkü Mekteplerde Coğrafya - Mahiyeti, Hedefleri ve Münasebetleri	Terbiye	Anonim	1927
İlk Mektep Coğrafya Kitabı	Terbiye	Faik Reşit	1927
Mekteplerimizde Hava Rasadatı	Terbiye	Ahmet Tevfik	1927
Türkiye Coğrafyası Hakkında	Muallimler Mecmuası	Ali Hikmet	1925
Türkiye Coğrafyası Hakkındaki Tenkide Cevap	Muallimler Mecmuası	Abdülkadir Sadi	1925
Türkiye Coğrafyası Münasebetiyle – Sadi Bey’e Cevap	Muallimler Mecmuası	Ali Hikmet	1925

Tablo 12’de görüldüğü üzere Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde coğrafya eğitimiyle ilgili yedi makale tespit edilmiştir. Bu makalelerin iki dergide toplandığı ve dört farklı yazar tarafından 1925-1927 yılları arasında kaleme alındığı görülmektedir.

Tedrisat Mecmuası'nda *Harun Er Reşit* tarafından kaleme alınan *Alaim-i Cevviye Rasadâtı* başlıklı makalede yazar, günlük hava durumu bilgilerinin ölçülmesi ve kayıtlarının tutulması konusunun öneminden bahsetmektedir. Temel olarak bir memleketin iklim özelliklerinin bilinmesinin, o memleket için ne kadar önemli olduğu konusunda örnekler vererek tarım, hayvancılık, iktisat, ulaşım gibi konularda iklimin bilinmesinin sağlayacağı faydaları sıralamaktadır. Yazısının devamında iklimin tespit edilebilmesi için ilk iş olarak günlük hava durumlarının tespit ve kayıt edilmesi gerektiğini, düzenli olarak tutulan kayıtlar neticesinde haftalık, aylık ve yıllık karşılaştırmalar yapılarak bölgenin iklimi konusunda fikir sahibi olunabileceğini belirtmektedir. Bu konunun öneminin o dönemde gerektiği kadar kavranamadığından şikâyet eden yazar, Avrupa ve Amerika'da bulunan gelişmiş şehirlerden örnekler vererek, oralarda en küçük kasabalarda bile hava tahmin istasyonlarının kurulduğunu, bu sayede tarım, hayvancılık, iktisat, ulaşım gibi konularda gelişme gösterdiklerini belirtiyor. Yazarın kendi verdiği bir örnek şu şekildedir; “Mesela ırkları bozulmaksızın Ankara civarından başka bir yerde yetiştirilmesine uzun müddet imkân bulunmayan tiftik keçilerini, İngilizler Ümit Burnu civarında, sırf tetkikat-ı iklimiyye sayesinde, aynen yetiştirmeye muvaffak olmuşlardır. Aynı şekilde İzmir incirlerini de Amerikalılar tarafından Kaliforniya civarında yetiştirmişlerdir” (Reşit, 1925a).

Memleketimizde bu konudaki eksikliğin üzerinde duran Reşit (1925a), bunu bu alanda yetişmiş adam olmamasına bağlamaktadır. Ancak bu konunun daha fazla ertelenmemesi içinde bir çözüm önermektedir. Bu çözüm, bu iş için şimdilik öğretmen okullarından ve liselerden faydalanmaktır. Buralarda ikinci ve üçüncü derecede birer rasat merkezi oluşturulabileceğini ve hava olaylarının kayıtlarının bu şekilde tutulabileceğini ifade etmektedir. Bu ölçümlerin İlm-i Cevviye Rasadâtı usulü dairesinde gerçekleştirilmesi gerektiğini ve bu işi de ufak bir ücret karşılığında muallimlerin yapabileceğini belirtmektedir. Özellikle Fizik ve Coğrafya hocalarının bu işi yapabileceğini düşünen yazar, ayrıca 10 seneden beri bu işi düzenli olarak yapan İstanbul Muallim Mektebi'nin, bu işi yapacak diğer okullara rehberlik edebileceğini söylemiştir. Bunlara ilave olarak, hangi hava olaylarının hangi şartlarda zapt ve kayıt edilmesi gerektiğiyle ilgili bilgilendirmenin de *Tedrisat Mecmuasında* peyder pey anlatılacağını ifade

etmektedir. Ayrıca kendi müesseselerinde tuttukları kayıtlarının aylık hülusalalarının da yayınlanacağını eklemiştir. İlk olarak gelecek sayıda araç tesisi ve kayıtların suret-i icrası hakkında izahat verileceğini belirtmiştir.

Aynı yazar tarafından kaleme alınan *Muallim Mektepleriyle Liselerde Alaim-i Cevviye Rasadâtı* başlıklı makalede hava tahminiyle ilgili temel açıklamalara yer verilmiştir. Gözlemlerin günün hangi saatlerinde yapılması gerektiği ve ölçümü yapılacak olan hava olaylarıyla ilgili ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. *Sühunetin kaydı yağmur, havanın rutubeti, havanın tazyiki, rüzgârlar, bulutlar, sis, çiy, kırağı, şimşek gibi hadise-i cevviye kaydı* başlıklarının altında, bu hava olaylarının oluşumları, özellikleri, nasıl ve hangi aletlerle ölçüleceği, kayıtlarının nasıl tutulması gerektiği, ölçümleri yapılırken dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilmiştir (Reşit, 1925b).

Mekteplerde Alaim-i Cevviyye Rasadâtı: Rasat Aletleri ve Rasat Mahalli başlıklı yazısında ise, *rasat aletlerinin özellikleri, rasat saatleri, rasat yapılacak yerlerin seçiminde dikkat edilmesi gereken noktalar, sıcaklık aletleri, sıcaklığın rasadı ve kaydı ve sıcaklık ölçümleri yapılırken ölçüm aletleriyle ilgili yapılması gerekenler* başlıkları altında açıklamalar yapmıştır (Reşit, 1925c).

Terbiye mecmuasında yer alan Coğrafya Tedris Usulü başlıklı makale de ise Dr. Halil Fikret Bey'in coğrafya öğretimiyle ilgili olarak Alman öğretim yöntemi öğretmenlerinin kıymetli görüşlerinden topladığı kitabının coğrafya okutan öğretmenler için yeni ve mühim bir yardımcı olduğunu belirtilmiştir. Bu nedenle bu mühim eserin okuyuculara tanıtılması gerektiği ifade edilmektedir.

Adı geçen eserde uzun bir giriş yapıldıktan sonra ilk mekteplerde coğrafya öğretiminin önemi üzerinde durulmuş, özellikle millî benliğimizin oluşmasındaki büyük rolü açıklanarak coğrafya öğretiminin gayeleri izah edilmiştir. Coğrafyanın ilim olarak gelişmesiyle ilgili tarihi bilgiler verildikten sonra, coğrafya öğretiminin tarihi gelişimi üzerinde durulmuştur. Eserin devamında coğrafya materyalleri, coğrafyanın diğer ilimlerle ilişkisi, medenî ve iktisadî coğrafya konularında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Eserin başka bir bölümünde ise harita bilgisi, haritaların çizimi ve coğrafya için öneminin açıklandığı ifade edilmektedir. Devam eden bölümlerinde ise coğrafya öğretimi ve matematik coğrafya hakkında bilgi verilmektedir. Eserle ilgili olarak belirtilen en önemli

eleştirisi, eserin Azerbaycan'da yayınlanmak üzere hazırlanması nedeniyle dil yönünden bazı sıkıntılar içermesi olarak belirtilmiştir (Terbiye, 1927a).

Terbiye mecmuasında yer alan *Bugünkü Mekteplerde Coğrafya* adlı makalede *coğrafyanın mahiyeti, coğrafya nedir, coğrafyanın şubeleri, coğrafyanın hedefleri, umumi hedefleri ve hususi hedefleri* başlıkları altında ilgili açıklamalar verilerek, okuyuculara o dönemin coğrafya anlayışı aktarılmaya çalışılmıştır. Coğrafyanın sadece sınırları ve ülkeleri anlatan bir ilim olarak değerlendirilmemesine ve sadece ilk mekteplerde okutulmaya layık bir ders olmadığına vurgu yapılmıştır. Makalenin sonunda ise, bu yazının Teachers College Records mecmuasından alındığı belirtilmiştir (Terbiye, 1927b).

İlk Mektep Coğrafya Kitabı başlıklı makalede, yazar Faik Reşit (1927), bugünkü okulun amaçları ve coğrafya dersi arasındaki ilişkiden bahsetmiş ve bir ders için ders kitabının ne kadar önemli olduğu konusunu açıklamıştır. Dönemindeki ders kitaplarıyla ilgili genel görüşlerini belirttikten sonra, ilk mektep öğretmenlerine örnek olması için yazısının devamında bir coğrafya kitabındaki ilk ders konusunu ve işlenişini paylaşmıştır. Bu işlenişten öğretmenlerin, coğrafyanın hedefleri, öğretim yöntemleriyle ilgili fikirler edinmesini beklediğini dile getirmiştir.

Mekteplerimizde Hava Rasadatı başlıklı makalede, meteoroloji ve klimatoloji bilimlerinin açıklamaları yapıldıktan sonra, memleket coğrafyası açısından bu bilimlerin önemleri üzerinde durulmuştur. Özellikle meteoroloji için günlük hava olaylarının gözlenmesinin önemi vurgulanmıştır. Bu gözlem işinin mekteplerde öğrenciler tarafından yapılmasının faydaları ise şöyle açıklanmıştır; “Coğrafyanın tedrisi için lazım olan bilgilerin elde edilmesi ve coğrafya tedrisinin hedeflerine ulaşması. Fikrî ve içtimai hayatıyla alakalı bir takım kabiliyetlerin iyi birer itiyat halinde istihsal etmelerini temin etmek.” Bu işin gençler arasında yapılmasının, gençlerde, müşahede kabiliyetinin gelişmesi, kuvvetli ve devamlı bir dikkat, kıyaslama becerisi, süreklilik arz etmesinden dolayı düzenli çalışma gibi özelliklerin gelişmesi açısından fayda sağlayacağı belirtilmiştir (Tevfik, 1927).

Muallimler Mecmuasında yer alan *Türkiye Coğrafyası Hakkında* başlıklı makaleler de orta mekteplerin sekizinci sınıfları için hazırlanmış olan coğrafya

kitabı eleştirilmiştir. Ali Hikmet (1925a) tarafından kaleme alınan ilk makalede yazar, kitabı incelerken; eserin içeriğini teşkil eden malumatın seçimi, malumatın fenni kıymeti, konuların mantıki ve fenni usul dâhilinde tertip ve tasnif edilmesi ve ifadenin düzgünlüğü gibi noktalara dikkat ettiğini belirtmiştir. Bu noktalarda tespit ettiği eksiklikleri de yazısının devamında maddeler halinde sıralamıştır. İstanbul Dârülfünunu Coğrafya Muallimi olan Abdülkadir Sadi Bey (1925) ise, kaleme aldığı makalede Ali Hikmet Bey'in eleştirilerine cevap vermiştir. Yaptığı açıklamalarda *Martonne* ve *H. Wagner*'ın coğrafya kitaplarını kaynak olarak göstermiştir (Hikmet, 1925b).

Tablo 13

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Jeoloji Konulu Makaleler.

Jeoloji			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Arzın Bünyesi Hakkında	Muallimler Mecmuası	Ahmet Tefvik (İstanbul Erkek Lisesi Muallimi)	1924
Jeoloji	Muallimler Mecmuası	Tabiat Muallimlerinden Abdülgani Lami	1924
Arziyat Hakkında Bir Ucube-i Tenkit	Muallimler Mecmuası	Ahmet Malik	1925
Arziyat Kitabı Hakkında - Arziyat Muallimim Melik Beyefendi'ye	Muallimler Mecmuası	Abdülgani Lami	1925
Acaba Dünyamız Nasıl Ölecek? Volkan, Tufan ve Zelzele - Arz Yavaş Yavaş Ölürsa - Su ile Toprak Arasındaki Muharebe	Resimli Mecmua	Anonim	1928
Halk Üniversitesi Dersleri - Arziyat	Yeni Adam	Abdülfeyyaz Tefvik	1934

Tablo 13'te görüldüğü gibi coğrafya konuları arasında jeolojiyle ilgili üç farklı dergide altı makaleye yer verilmiştir. 1924-1934 yılları arasında yayınlanmış olan bu makalelerin *Ahmet Tefvik*, *Abdülgani Lami*, *Ahmet Malik*, *Abdülfeyyaz Tefvik* adlı yazarlar tarafından kaleme alındığı görülmektedir.

Arzın Bünyesi Hakkında başlıklı makalede İstanbul Erkek Lisesi Öğretmeni olan Ahmet Tefvik Bey, yazısının başında Alman, İngiliz ve Fransız bilim adamlarının arzın yapısı hakkındaki görüşlerinin ortak noktalarını ve farklı yönlerini açıklamıştır. Ancak bu nazariyeler hakkında fikir edinmek için arzın

bünyesine ait bazı bilgilere vakıf olmak gerektiğini belirten yazar, yazısının devamında *hararet-i arziyye, arzın kesafeti, burkanlar* başlıklarının altında bilinmesi gerektiğini düşündüğü bilgileri okuyucularına aktarmıştır (Tevfik, 1924).

Muallimler Mecmuası'nda yer alan *Arziyat, "Arziyat" Hakkında Bir Ucubeyi Tenkit, Arziyat Kitabı Hakkında* başlıklı makaleler incelendiğinde bu makalelerin, Dârümuallimin ve Mühendis Mektebi Arziyat Öğretmeni Ahmet Malik Bey tarafından liselerin birinci devresinde okutulmak üzere hazırlanan Arziyat adlı kitap hakkında olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda ilk makaleyi kaleme alan *Abdülğani Lami* Arziyat adlı kitabı eleştirmiş ve kitabın öğrencilere uygun olmadığını söylemiştir. Bu görüşlerine gerekçe olarak da kitaptan örnek cümleler vererek bu kısımlardaki bilgi eksikliklerini ve hatalarını göstermiş, kitabın ilmî olarak da, öğretim ve seviye açısından da uygun olmadığını biraz da sert bir üslupla ifade etmiştir (Lami, 1924). Bu konudaki ikinci makale de Ahmet Malik Bey tarafından kaleme alınmış ve Abdülğani Lami Bey'in kitabıyla ilgili yapmış olduğu eleştirilere cevap vermiştir. A. Lami Bey'in yaptığı eleştirilerde yanlı davrandığını, pek çok yeri göz ardı ettiğini ve çok kaba bir üslup kullandığını ifade etmiştir (Malik, 1925). Son makalede A. Lami Bey, kendisinin eleştiriler konusunda haklı olduğunu belirtmiş, Ahmet Malik Bey'le yüz yüze yaptıkları görüşmede onun da kendi haklılığını kabul ettiğini ilave etmiştir. Bir öğretmen olarak öğrencilere verilecek bir kitabın hatalarını düzeltmeyi kendisinin vazifesinin bir parçası olduğunu bu nedenle de bu konuya kayıtsız kalamayacağını dile getirmiştir. Mektep çocuklarını, yazarın bilmeyerek yaptığı hatalardan kurtarmak için kendi yaptıklarının da gayri ahlâki olmadığını ifade etmiştir (Lami, 1925).

Resimli Mecmuada yer alan *Acaba Dünyamız Nasıl Ölecek?* başlıklı makale, "Dünya üzerinde kurulmuş olan medeniyetleri ve dünyanın kendisini nasıl bir ölüm bekliyor?"(1928, s.3) sorusuyla başlamıştır. *Volkan, tufan, zelzele; arz yavaş yavaş ölüyor; su ile toprağın muharebesi; muzaffer glasiyaller; kürrenin ölümü; bir seyyare cesedi: ay; bir yıldızın hayat ve mematının hülasası* alt başlıklarında ilgili açıklamalar yapılarak yazı sonlandırılmıştır.

Yeni Adam dergisinde yer alan *Arziyat* başlıklı makalenin, derginin Halk Üniversitesi Dersleri genel başlığıyla yayınladığı yazı dizisine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu makalede dünyanın, ayın ve güneşin özellikleri, hareketleri, birbirlerine olan etkileri bilimsel bir dille anlatılmıştır (Tevfik, 1934).

Tablo 14

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayımlanan Evren ve Gök Cisimleri Konulu Makaleler.

Evren ve Gök Cisimleri			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Kamerde İlk İnsanlar	Çocuk Dünyası	Anonim	1926
Ateş ve Güneş	Çocuk Dünyası	Anonim	1926
Kitabiyat / Yer ve Gök: Abdülfeyyaz Tevfik Bey	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1926
Kuyruklu Yıldız Münasebetiyle / Heyet- şinas Leverrier	Muallimler Mecmuası	Tercüme eden: Mehmet İhsan	1924
Kuyruklu Yıldızlar / Beklenmeyen Kuyruklu Yıldızlar	Muallimler Mecmuası	Harun er Reşit	1926
Eğer Kürremiz 17 Defa Daha Fazla Dönecek Olursa?...	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Aya Gitmek Kabildir? Gidilirse Nasıl Gidilir?	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Dünya Bir Yıldıza Çarparsa?	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Muallim T. R.	1924
Dünya Yuvarlak Değildir?	Yeni Adam	Kazım Sevinç	1934
Zuhal'in Yeni Lekesi	Yeni Adam	Abdülfeyyaz Tevfik	1934
Plüton Gezegeni Acaba Ne Älemde?	Yeni Adam	Abdülfeyyaz Tevfik	1934
Dünya'nın En Büyük Teleskopu	Yeni Adam	Abdülfeyyaz Tevfik	1934

Tablo 14'te görüldüğü gibi Atatürk Dönemi eğitim dergilerinden altısında evren ve gök cisimleriyle ilgili makalelere yer verilmiştir. 1924-1934 yılları arasında yayınlanan dergilerde 12 makalenin evren ve gök cisimleri konularını ele aldığı görülmektedir.

Çocuk Dünyası adlı dergide yer alan iki yazıda *Kamerde İlk İnsanlar* ve *Ateş ve Güneş* adlı kitapların tanıtımı yapılmış ve kitapların yazarları, konuları ve fiyatlarıyla ilgili bilgiler verilerek çocuklara okumaları tavsiye edilmiştir (*Çocuk Dünyası*, 1926).

Maarif Vekâleti Mecmuası'nda yer alan makalenin “Kitabiyyat” başlığı altında her sayısında yer alan bir bölümünde okuyuculara tanıtılan bir kitapla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Abdülfeyyaz Tevfik Bey tarafından kaleme alınan *Yer ve Gök* adlı kitap hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Bu kitabın ne fazla uzmanlık gerektiren bir ilim kitabı ne de çok yüzeysel kalmış bir halk raporu olmadığına dikkat çekilmiştir. 154 sayfa olan kitapta sema, kâinat, yıldızlar, gezegenler dünyamız ayrıntılı olarak açıklanmış, özellikle gezegenler uzun uzadıya tetkik edilmiştir. Gökle ilgili bilgilerden sonra Yer'e geçilmiş, arzın menşei, yer kabuğu, arzın tarihi safhaları, şekli, kara ve denizlerin mukayesesi, gibi konulara ait ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Kitapta ele alınan konularla ilgili bilgilere ilave olarak kitabın dilinin de arzla ilgili bilgi edinmek isteyen herkesin anlayacağı bir dille yazıldığı ifade edilmektedir (*Maarif Vekâleti Mecmuası*, 1926).

Mehmet İhsan tarafından tercüme edilen ve *Muallimler Mecmuası*'nda yer alan *Kuyruklu Yıldız Münasebetiyle- Heyet Şinas Leverrier* başlıklı yazıda, Urban Jean Joseph Le Verrier'in (1811 - 1877) hayatı ve çalışmalarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Leverrier'in gençliği; *Leverrier kimyager oldu; Leverrier heyet şinas; Leverrier'in bulduğu şeyler; Muvakkat kuyruklu yıldızlar hakkında; Neptün'ün keşfi, Uranüs nazariyesi* alt başlıklarında Leverrier'in hayatı, öğrenimi, çalışmaları, buluşlarıyla ilgili ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Bu açıklamalar yapılırken Leverrier'in kendi yazıları referans gösterilmiştir. Böylece astronomi bilimine yaptığı katkılar ortaya konmuştur (İhsan, 1924).

Muallimler Mecmuası'nda yer alan *Harun Er Reşit* tarafından 1926 yılında yayınlanan yazıda kuyruklu yıldızlarla ilgili ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Tarih boyunca kuyruklu yıldızlar ve insanlar tarafından onlara yüklenen anlamlar açıklandıktan sonra insanların ve bilim adamlarının bir kuyruklu yıldız görebilmek için ne çok çaba harcadıkları ifade edilmiştir. Özellikle bilim adamlarının çabalarına rağmen 1680 yılında ortaya çıkan bir kuyruklu yıldızın ilk önce Leipzig (Almanya) yakınlarında bir köyde çiftçilik yapan “Cristof Arnold” isimli bir köylü tarafından fark edildiği, dürbünlerle uzayı araştıran yüzlerce gözlemcinin bu yıldızdan daha sonra haberdar olduğu belirtilmiştir. Makalenin devamında kuyruklu yıldızların ilmi mahiyeti ve devri kuyruklu yıldızlarla ilgili açıklamalar yapılmış, kuyruklu yıldız ilmini ilk oluşturanın Lehistan gök

bilimcilerinden Hevelius (Johannes Hevelius 1611 - 1687) olduğu, onun başlattığı çalışmaları başka gök bilimcilerin devam ettirdikleri belirtilmiştir. Kuyruklu yıldız konusunda en önemli çalışmaların gök bilimci Halley (Edmund Halley 1656 - 1742) tarafından yapıldığı ve kuyruklu yıldızların belli periyotlarda tekrar tekrar göründüklerini ilk Halley'in tespit ettiği ifade edilmiştir. Halley'in diğer gök bilimcilerden farklı olarak klasik lisanların yanında Arap ve İbrani dillerini de bildiği, ayrıca matematik ve fizik bilgisinin de güçlü olduğu söylenmektedir. Halley'in çalışmalarıyla ilgili olarak şu ifadelere yer verilmiştir.

Halley Newton'un usulünü 24 kuyruklu yıldız üzerinde uygulamış ve sonuçta 1531, 1607, 1682 yıllarında görülen kuyruklu yıldızların hemen hemen aynı yolları takip ettiklerini belirlemiştir. Bunun zerine 1546 senesinde görülen kuyruklu yıldızında aynı yolu takip ettiğini farz ve tahmin etmiştir. Nihayet muhtelif tarihlerde görülen kuyruklu yıldızların takriben 75 senede bir defa gelip geçen aynı yıldız olduğuna kani olmuş ve bu yıldızda da kendi ismini vermiştir (Reşit, 1926, s.1911-1912).

Resimli Mecmua dergisinde yer alan *Eğer Kremiz 17 Defa Daha Fazla Dönecek Olursa* başlıklı yazının derginin genel üslubuna uygun olarak eğlenceli bir dille kaleme alındığı görülmektedir. Bu makalede yazar tarafından dünyanın günlük hareketi, dönüş hızı, merkezkaç kuvveti ve yerçekimiyle ilgili açıklamalar, çocukların sıkılmadan okuyabilecekleri bir tarzda anlatılmıştır. Bu açıklamalardan sonra dünyanın dönüş hızınının 17 kat daha hızlı olması halinde neler olabileceği sorulmuştur ve neden 17 kat olduğu açıklanmıştır. Bu konudaki açıklama şöyledir;

şimdi bu soru karşısında niçin 17 defa fazla alıyorsunuz diyeceksiniz. Bakınız neden bunu aldım. Merkezkaç kuvveti mesafenin merbai ile birdir. Bundan dünya 17 defa fazla süratle dönerse merkezkaç kuvveti $17 \times 17 = 689$ olur. Hâlbuki yukarıda size yerin çekim kuvvetinin merkez kaç kuvvetinden 689 fazla olduğunu söylemiştim. Dünyanın merkezkaç kuvveti 689 olursa çekimi ile denk olur. Ve o zaman ne olur (Resimli Mecmua, 1925a, s.12).

Bu sorunun cevabı makalenin devamında örnekler verilerek anlatılmıştır.

Yine aynı dergide yer alan başka bir makalede aya gitmenin mümkün olup olmadığı tartışılmıştır. Yazar, o dönemlerde en popüler konunun bu olduğunu, ilk önce yazarların bu konuyu ele aldığını ve aya gitmenin yollarını anlatan romanlar

ve hikâyeler yazıldığını belirtmiştir. Ancak çoğu bilim adamının bunun pek mümkün olduğunu düşünmemekle beraber bazılarının da nasıl olabileceğine dair çeşitli çalışmalar yaptıklarını, fakat çalışmaların hep başarısızlıkla sonuçlandığını ifadelerine eklemiştir. Yazısının devamında bu çalışmalardan ve aya gitmek için kullanılabilmesi düşünülen yöntemlerden iki tanesini açıklamıştır (Resimli Mecmua, 1925b).

Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası'nda yer alan *Dünya Bir Yıldız Çarparsa* başlıklı makalede güneş, ay ve gezegenlerin hareketlerinden bahseden yazar, dünyanın bir yıldızla çarpması halinde neler olabileceği hakkındaki görüşlerini örnekler vererek açıklamıştır (T. R. 1924).

Yeni Adam dergisinde yer alan *Dünya Yuvarlak Değildir* başlıklı makalede yazar *Kazım Sevinç*, Prof. W. H. Hobbs'tan öğrendiklerini okuyucularıyla paylaşmıştır. Dünyanın sanıldığı gibi kutuplardan basık, ekvatorundan şişkin bir yuvarlak olmadığı, bir takım bilim adamlarının kuzey ve güney kutuplarında yapmış olduğu buluşlar kanıt gösterilerek bir piramit şeklinde olduğu ifade edilmektedir (Sevinç, 1934). Aynı dergide *Abdülfeyyaz Tefik* tarafından kaleme alınan makalelerde bilimsel bir dil kullanılarak ilgili konular açıklanmıştır.

Tablo 15

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası Konulu Makaleler.

Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
İzciler Dolaşıyor - 1	Çalışkan Çocuk	İzci Demir	1934
İzciler Dolaşıyor - 2	Çalışkan Çocuk	İzci Demir	1934
İzciler Dolaşıyor - 3	Çalışkan Çocuk	İzci Demir	1934
İzciler Dolaşıyor - 4	Çalışkan Çocuk	İzci Demir	1934
İzciler Dolaşıyor - 5	Çalışkan Çocuk	İzci Demir	1935
3 günde Yeryüzünü Dolaşan Çocuk	Çalışkan Çocuk	Anonim	1935
İzciler Dolaşıyor - 6	Çalışkan Çocuk	İzci Demir	1935
3 günde Yeryüzünü Dolaşan Çocuk	Çalışkan Çocuk	Anonim	1935
İzciler Dolaşıyor - 7	Çalışkan Çocuk	İzci Demir	1935
İzciler Dolaşıyor - 8	Çalışkan Çocuk	İzci Demir	1935
Dünyanın Ortasın Gidenler	Çalışkan Çocuk	Rauf Akgün	1935
İzciler Dolaşıyor - 9	Çalışkan Çocuk	İzci Demir	1935
Seyahat Ederken Öğrendiklerim	Çocuk Dünyası	Harun Er Reşit	1926
Seyahat Ederken Öğrendiklerim	Çocuk Dünyası	Harun Er Reşit	1926
Seyahat Ederken Öğrendiklerim	Çocuk Dünyası	Harun Er Reşit	1927
Seyahat Ederken Öğrendiklerim	Çocuk Dünyası	Harun Er Reşit	1927
Seyahat Ederken Öğrendiklerim	Çocuk Dünyası	Harun Er Reşit	1927
Seyahat Ederken Öğrendiklerim	Çocuk Dünyası	Harun Er Reşit	1927
Seyahat Ederken Öğrendiklerim	Çocuk Dünyası	Harun Er Reşit	1927
Seyahat Ederken Öğrendiklerim	Çocuk Dünyası	Harun Er Reşit	1927
Doğu - Batı Yolunda	Genç Liseli	Anonim	1935
Cenub Kutbunun Keşfi Hakkında	Muallimler Mecmuası	İstanbul Kız Muallim Mektebi Coğrafya Muallimi Abdülkadir Sadi	1924

Tablo 15'in devamı

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası Konulu Makaleler.

Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Buzlar Arasında Doğup Buzlar Arasında Ölen Eskimolar ve Garip Hayatları	Resimli Mecmua	Anonim	1927
Komşularımızı Tanıyalım	Resimli Mecmua	Muallim T. D.	1927
Coğrafya Sahifeleri: Amerika'nın İncisi: Rio De Jeneiro	Resimli Mecmua	Seyyah-ı Alem	1927
Mübalagalar Diyarı Diye Tanınan İran Ne Alemde?	Resimli Mecmua	Anonim	1927
Ecdadımızın Yüzlerce Sene Evvel Bırakıp Geldikleri Yerler Ne Alemde?	Resimli Mecmua	Seyyah-ı Alem	1927
Ganj Sahillerinin Esrarı	Resimli Mecmua	Anonim	1928
Katip Çelebi ve Coğrafya Bibliyografyası - Atlas Major - Atlas Minor	Muallimler Mecmuası	M. Cevdet	1925
Katip Çelebi ve Coğrafya Bibliyografyası - Atlas Major - Atlas Minor	Muallimler Mecmuası	M. Cevdet	1926
Coğrafya Sahifesi: Viti Adaları Ahalisi Nasıl Yaşıyor?	Resimli Mecmua	Muallim H. T.	1927
Coğrafya Sahifesi: Tahihi Adası	Resimli Mecmua	Anonim	1926
Acayip-i Seb'a-i Alemin (Dünyanın Yedi Harikası) Sekizincisi: Niyagara	Resimli Mecmua	Anonim	1926
Coğrafya Sahifesi: Hala Taş Devrini Yaşayanlar Var mı?	Resimli Mecmua	Anonim	1926

Tablo 15'te de görüldüğü gibi incelenen dergilerde kıtalar ve ülkeler coğrafyasıyla ilgili olarak 33 makaleye yer verilmiştir. Beş farklı dergide 1924-1935 yılları arasında yayınlanmış olan bu makalelerin büyük kısmının yazı dizisi şeklinde ele alındığı görülmektedir. Yazarlar kullandıkları üsluplarla da okuyucularında merak uyandırmak ve ilgilerini çekmek istemiştir.

Çalışkan Çocuk dergisinde yayınlanmış olan *İzciler Dolaşıyor* başlıklı yazı dizisinde bir izci çocuğun, Dünyadaki diğer izci çocukların da katıldığı bir dünya seyahatinde başından geçen maceralar anlatılmıştır. *İzci Demir*, yolculuk sırasında her gün mektuplar yazmış ve gittiği yerlerden bunları dergiye göndermiştir. Mektuplarında sadece gördüğü yerleri ve oralarla ilgili ilginç bilgileri paylaşmamış, aynı zamanda diğer dünya izcileriyle paylaşımlarını da anlatmıştır. Bir gemi yolculuğu yapan izcilerin ilk uğradıkları liman, Afrika kıyısındaki Port Sait'tir. Yolculuklarının devamında Süveyş Kanalı, Kızıl Deniz, Mısır ve Piramitler, Kolombiya, Seylan, Kandi (Kolombiyanın eski başkenti), Malaya, Kuala Lumpur, Cava Adaları, Bali ve Avusturalya'ya gitmişlerdir. *İzci Demir*, buralarda gördüğü değişik bitkiler, hayvanlar ve kültürlerle ilgili bilgiler vermektedir.

Genç Liseli mecmuasında yer alan *Doğu-Batı Yolunda* başlıklı makalede Doğu'yla Batı arasındaki ticaret yolunun çok uzun olmasından dolayı yeni bir ticaret yolu açma niyetlerinden bahsedilmektedir. Sonunda bunu Sovyet Hükümetinin başardığı, Büyük Okyanustan kalkan vapurların Kuzey Buz Denizini geçerek Atlas okyanusundaki Murmansk Limanına vardıkları belirtilmiştir.

Çocuk Dünyası mecmuasında yer alan *Seyahat Ederken Öğrendiklerim* başlıklı yazı dizisinde, yazar ilk olarak seyahat ederken öğrenilen şeylerin okullarda öğrenilenden daha faydalı olduğunu ifade etmiştir. Çünkü seyahat ederken öğrendiğimiz şeyleri ömrümüzün sonuna kadar unutmayacağımızı belirtmektedir. Kendisinin çok küçükken seyahate başladığını ve gerek kendi memleketi, gerekse Avrupa'da pek çok yeri gördüğünü belirtmiştir. Bu yazı dizisinde de seyahatleri sırasında öğrendiklerini yazacağını söylemiştir. İlk yazısında Filibe'nin 20km kadar kuzeyinde Davutlar diye bir köyden bahsetmiştir. Buranın fiziki özellikleri, iklimi, tarım ürünleri, akarsuları, ormanları ve burada yaşayan halkın kültürel özelliklerini açıklamıştır. İkinci yazısında geçen sayıda bahsettiği köylerde Bulgar işgalinin başlaması üzerine burada yaşayanların göç etmeye mecbur kaldıklarını belirtmiştir. Bulgarların Türkleri Filibe ve çevresinden uzaklaştırmak için onlara yaptıkları eziyetleri anlatmıştır. Ecnebi idaresi altında yaşamının zorluklarını ve bağımsız bir millet olmanın ne kadar

kıymetli olduğunu da ilave etmiştir. Kendisinin de İstanbul'a göç eden bir aileden olduğunu belirtmiş ve Filibe'den İstanbul'a göç sırasında gördüklerini ve yaşadıklarını anlatmaya çalışmıştır.

Muallimler Mecmuası'nda yer alan *Cenup Kutbunun Keşfi Hakkında* başlıklı makale, adından da anlaşılacağı gibi Güney Kutbunun keşfiyle ilgilidir. 20. yüzyılın başlarına kadar bilinmeyen güney kutbunu keşfetmek için 1916'da birbirinden habersiz iki farklı heyetin yola çıktığını belirten yazar, bu heyetlerden birinin Miralay Scott (Robert Falcon Scott 1868-1912) başkanlığındaki İngiliz heyeti, diğerinin ise meşhur kutup kâşiflerinden Amundsen'un (Roald Amundsen 1872-1928) başkanlığındaki Norveç heyeti olduğunu belirtmektedir. Yazısının devamında bu keşfe katılmış olan heyet-i seferiyye reislerinin günü gününe tuttuğu kayıtlardan aynen tercüme metinler vermiştir (Sadi, 1924).

Aynı dergide *Muallim Cevdet* tarafından kaleme alınan *Kâtip Çelebi ve Coğrafya Bibliyografyası-Atlas Major-Atlas Minor* başlıklı yazıda Kâtip Çelebi'nin ünlü eseri *Cihannüma*'yı yazmadan önce okuduğu kitaplar ve yazarken faydalandığı yerli ve yabancı kaynaklarla ilgili bilgiler verilmiştir. Çelebi'nin yararlandığı 33 farklı eser bilgisi mevcuttur. Kâtip Çelebi, Avrupa vesair kıtalara dair malumat-ı cedideyi en çok Atlas Minor tercümesinden almıştır. Bu eserleri ayrıca tercüme edip yayınlayan Kâtip Çelebi'nin diğer çalışmalarıyla ilgili ayrıntılı bilgiler de verilmiştir. Yazar, bunlara ilave olarak o dönemin önemli haritacıları ve eserlerinden oluşan 32 isimlik bir listeye de yazısında yer vermiştir (Cevdet, 1926).

Resimli Mecmua'da yer alan *Coğrafya Sahifesi* adlı köşede hemen her sayıda dünyanın çeşitli yerleriyle ilgili bilgiler verilmiş, özellikle çocukların ilgisini çekebilecek ilginçlikler anlatılmıştır. Bu köşede yayınlanan yazılarda bahsedilen yerler; Viti Adaları, Tahiti Adası, Afrika'nın yerli kabileleri, Rio De Janeiro, Niyagara Şelalesi, Buzullar ve Eskimolar, Komşularımızı tanıyalım – Atina ve İran, Orta Asya (Türkistan, Özbekistan, Kırgızistan, Semerkant, Buhara Taşkent), Bolşevik Rusya'sıdır.

Tablo 16

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Coğrafyayla İlgili Diğer Konulardaki Makaleler.

Diğer Konular			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Yer Yüzünde İnsanlar	Çocuk Dünyası	İhsan İlhami	1926
Mevsimler ve İtiyatlarımız	Mektep Mecmuası	Kenan Hulusi	1932
300.000 sene Evvel Dünyamız Nasıldı?	Resimli Mecmua	Anonim	1927
Golfstren	Yeni Adam	Abdülfeyyaz Tevfik	1934
Hayatın Menşei Denizlerdir	Yeni Adam	Abdülfeyyaz Tevfik	1934
Hayatın Menşei Denizlerdir	Yeni Adam	Abdülfeyyaz Tevfik	1934

Tablo 16 incelendiğinde genel coğrafyayla ilgili diğer konularda yayınlanmış olan makaleler görülmektedir.

Yeryüzünde İnsanlar başlıklı makalede *İhsan İlhami* çocuklara uygun bir üslupla, yeryüzünde yaşayan insanların farklılıkları ve bu farklılıklara yaşadıkları yerin coğrafi özelliklerinin etkilerini açıklamıştır (İlhami, 1926).

Yeni Adam dergisinde yayınlanan makalelere derginin ilim, felsefe ve teknik başlıklı köşesinde yer verilmiştir. Bu köşede yayınlanan makalelerden coğrafyayla ilgili olanlarının genellikle *Abdülfeyyaz Tevfik* tarafından kaleme alındığı ve coğrafyayla ilgili farklı konuların bilimsel bir üslupla işlendiği tespit edilmiştir. Yazarın o dönemde revaçta olan konuların ilmi yönlerini ele almıştır.

Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde genel coğrafya konularının dağılımından sonra Türkiye coğrafyası konularının incelendiği makaleler de dört başlık altında tasnif edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 17

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Türkiye İklimi Konulu Makaleler.

Türkiye'nin İklimi			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yayın
Anadolu İklimi 1	Anadolu Mecmuası	İbrahim Hakkı	1924
Anadolu İklimi 2	Anadolu Mecmuası	İbrahim Hakkı	1924
Anadolu İklimi 3	Anadolu Mecmuası	İbrahim Hakkı	1924
Anadolu İklimi 4	Anadolu Mecmuası	İbrahim Hakkı	1924
Anadolu İklimi 5	Anadolu Mecmuası	İbrahim Hakkı	1924

Türkiye'nin iklimiyle ilgili makalelerin tek bir dergide toplandığı ve *İbrahim Hakkı* tarafından kaleme alındığı görülmektedir. Yazar, ilk makalesinde Anadolu'nun coğrafi konum, enlem ve boylam dereceleri, yer şekillerinin özellikleri, bitki örtüsü, dağların uzanışından dolayı doğu-batı, kuzey-güney arasında ortaya çıkan farklılıklardan bahsetmiş ve Küçük Asya olarak bilinen Anadolu'nun her bakımdan Asya'nın bir kopyası olduğunu söylemiştir. Türkiye ikliminde üç esaslı örnek olduğunu belirterek bunları, bahri iklim örneği, berri iklim örneği ve mürtefi mahaller iklim örneği olarak sıralamıştır. İklim farklılıklarının sadece sıcaklık üzerinde değil, iktisadi olarak da mühim değişikliklere sebep olduğunu vurgulamıştır. Anadolu ikliminin özelliklerini anlatmadan önce dünya üzerinde görülen büyük iklim tipleriyle ilgili açıklamalar yapmayı uygun görmüştür. Ekvatorial iklim, çöl iklimi, karasal iklim ve bu iklimlerin dünya üzerinde görüldükleri yerlerden, sıcaklık ve yağış özelliklerinden ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. Yazısının devamında Anadolu ikliminin özelliklerini ve görüldüğü yerleri açıklamıştır.

Yazar, Anadolu'da üç büyük iklim mıntıkası olduğunu belirtmiştir. Bunlar;

- Bütün sene bol bol yağmurun düştüğü, ormanların harikulade bulunduğu Karadeniz sahilleri iklimi,
- Senenin büyük kısmının kurak geçtiği doğu ve orta Anadolu iklimi. Vilayet-i şarkiyye, yüksek yayla, Anadolu'nun orta yaylası ve Trakya'nın iç kısmında görülür.
- Anadolu'nun güney sahiliyle Adalar denizine mücaviz bulunan garbi Anadolu'da görülen Bahr-i Sefid iklimi.

Yazısının devamında bu iklimleri açıklamaya başlamış ve Karadeniz iklimini ayrıntılı olarak ele almıştır (Hakkı, 1924a). Farklı sayılarda yayınlanan diğer yazılarında da bu iklimleri açıklamış ve bu iklimlerin görüldüğü yerler, yıllık ve günlük sıcaklık farkları, yağış miktarları ve farkları, bitki örtüsü özelliklerini ayrıntılı olarak incelemiştir. İklimler üzerine etki eden faktörlerden de bahseden yazar özellikle rüzgârların etkilerini açıklamaya çalışmıştır.

Yazısının sonuna geldiğinde bütün Türkiye'nin ikliminin tamamlanmış olması için Trakya'nın iklim özelliğinden de kısaca bahsetmiştir (Hakkı, 1924b, 291).

Tablo 18

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Türkiye'nin Yer Altı Kaynaklarıyla İlgili Makaleler.

Türkiye'nin Yer altı Kaynakları			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Anadolu Madenleri	Anadolu Mecmuası	Hamdi Sadi Selen	1924
Tarihte Gümüşhane Madenleri	Anadolu Mecmuası	Abdürrahim Şerif	1925
Memleketimizin Can Damarları Olan Maden Damarları, Faal Zonguldak Ocakları, Kara Elmas Neye Derler?	Resimli Mecmua	Anonim	1925

Tablo 18 incelendiğinde yer altı kaynaklarıyla ilgili üç makale olduğu ve bunlardan ikisinin *Anadolu Mecmuası*'nda birisinin de *Resimli Mecmua*'da yayınlandığı görülmektedir.

Anadolu Madenleri başlıklı makalede Türkiye'nin yer altı kaynaklarına dair bilgilerin genelde yabancı ilim adamlarının kitaplarından edinildiğini belirten yazar, ülkemizin bu konuda oldukça zengin olduğunu ifade etmektedir. Hatta hâlâ bilinmeyen pek çok farklı madenin ve yatağının bulunduğu bahsetmektedir. Fakat bilinen ve imtiyazı alınmış olan madenlerden bile yeterince istifade edilemediğine dair görüşlerini de ifade etmektedir. Türkiye'de bazı madenlerin (zımpara, lületaşı, borasit, pandemit gibi) sadece ülkemize has olduğunu, diğer memleketlerde ya hiç bulunmadığını ya da çok az olduğunu belirtmiştir. Birçok yerde gümüşlü kurşun, bakır, krom yatakları olduğunu, belli bölgelerde de kömür

ve petrol damarlarının bulunduğunu fakat bunlardan yeteri kadar istifade edilemediğini ifade etmiştir. Bunu da sermaye ve işçi noksanı, araçların azlığı gibi sebeplere bağlayan yazar, mevcut şartların madenciliğin gelişmesine engel olduğu görüşünü belirtmiştir. Yazısının devamında Türkiye'nin bir ziraat ülkesi mi yoksa madencilik ve sanayi ülkesi mi olduğuna dair yapılan tartışmalardan bahsetmiş ve hâlihazırda ülke ekonomisinin ziraat ve çobancılığa dayandığını, ancak bu durumun madenciliğin gelişmesine engel olmaması gerektiğini ifade etmiştir. Fransa, Amerika ve Rusya'dan örnekler vererek ülkemizin tabii şartlarının her türlü iktisadî faaliyete uygun olduğunu belirtmiştir (Selen, 1924).

Tablo 19

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Beşeri Coğrafya ile İlgili Makaleler.

Beşeri Coğrafya			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Umumi Nüfus Tahriri ve Çocuklar	Gürbüz Türk Çocuğu	Camille Jaquart	1927
Çocuk Nüfusunda Muhtelif Yaş Tespitleri	Gürbüz Türk Çocuğu	M. Celal	1928
Tahriri Nüfus	Kalem	Anonim	1928
Tahriri Nüfus Günü Neler Oldu?	Kalem	Anonim	1928
Tahrir-i Nüfus Mihveri Etrafında Dersler	Terbiye	İhsan	1927
Tahrir-i Nüfus Hakkında Kıraatlar	Terbiye	Mehmet Besim	1927
Nüfus Akınlarımız	Yeni Adam	Hüseyin Avni	1934

Tablo 19 incelendiğinde beşeri coğrafya konusundaki makalelerin nüfus konusu etrafında toplandığını görmekteyiz. 1927-1928 yılları arasında bu konunun sıkça ele alınmış olması, Türkiye'deki ilk genel nüfus sayımının bu tarihlere rastlamasından kaynaklanmaktadır. Makaleler genel olarak incelendiğinde nüfusun bir ülke için önemi, nüfus sayımının önemi gibi konularda halkın ve özellikle eğitimcilerin bilinçlendirilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde yer alan ilk makale dönemin İstatistik Müdürü Umumiyesi ve Nüfus İşleri Mütahasısı *Mösyö Camille Jaquart* tarafından

kaleme alınmıştır. Yazar, makalesinde, nüfus sayımı sırasında aile reislerinin bütün çocuklarını kayıt ettirmesinin önemine dikkat çekmek istemiştir. Bazı aile reislerinin küçük çocuklarının önemli olmadığını düşünerek kayıt ettirmemelerinin yanlış olacağını, çünkü nüfus sayımının amacının toplam nüfus sayısını doğru bir şekilde tespit edebilmek olduğu ifade edilmiştir. Bunlara ilave olarak bugünün çocuklarının yarının büyükleri olduklarına dikkat çekilerek memleket için önemi açıklanmıştır (Zafer, 1927). Aynı dergide yer alan diğer makalede ise 10 farklı ülkenin 15 yaşına kadar olan çocuk nüfuslarının ülke nüfusu içindeki yeri verilmiştir. Avusturya, Japonya, Şili, Ukrayna, Lehistan, İtalya, Yunanistan ve Fransa'nın da bulunduğu ülkelerin durumları değerlendirilmiştir (Celal, 1928).

Kalem dergisinde yer alan yazılarda ise nüfus sayımı esprili bir şekilde ele alınmıştır. İlk yazıda nüfus sayım memuru ve ev sahibi arasında geçen bir diyalog verilmiştir. Buna göre, sayım memuru gelmeden iki dakika önce ev sahibinin ilk çocuğu dünyaya gelmiş ve henüz ismi konulmadığı için kayıt esnasında nüfus sayım memuru tarafından bir isim verilmiştir. İkinci yazı da ise, nüfus sayımı esnasında sokağa çıkma yasağı olmasıyla ilgili komik tespitler yapılmıştır. Örneğin, o gün kaldırımların dinlendiği, otomobillerin kimseyi ezmediği, küs olan karı-kocaların barıştığı, barışık olanların da küstüğü, vs. dile getirilmiştir.

Terbiye dergisinde yer alan *Tahriri Nüfus Mihveri Etrafında Dersler* başlıklı yazıda şu ifadelerle nüfus sayımının önemi ve amacı anlatılmıştır;

Önümüzdeki ders senesinin ilk başlarında memleketimizde birinci defa ilmi usullerle umumi nüfus tahriri yapılacaktır. Bunun ehemmiyetini memleketin her ferdine anlatmak mecburiyetindeyiz. Böyle canlı ve şümulü bir hadiseyi o günlerin tedrisatına mihver ittihas etmek suretiyle ilk mektep çocuklarına öğretmeyi müfit bulan vekâlet bu planları hazırlamıştır. Bu plan vakti geldiği vakit ilk mekteplerde bir müfredat programı gibi tatbik olunacaktır (İhsan, 1927, s.300).

Yazının devamında tahriri nüfus mihverinin ilk mekteplerin ikinci ve üçüncü sınıflarında Hayat Bilgisi, Türkçe ve Hesap dersleri, dördüncü ve beşinci sınıflarında Yurt Bilgisi, Lisan ve Hesap dersleri etrafında yapılacağı belirtilmiş ve bakanlık tarafından hazırlanan planlara ve tahriri nüfus hakkında talebeye yazdırılacak imla parçasına yer verilmiştir. *Tahriri Nüfus Hakkında Kıraatler* başlıklı makalede ise, yine genel nüfus sayımıyla ilgili açıklamalara yer

verilmiştir. Bu konuda Başvekil İsmet Paşa tarafından yapılan bir konuşmadan bahsedilmiş ve dönemin İstatistik Genel Müdürü Mösyö Camille Jaquart'ın umumi nüfus tahririnin ehemmiyeti ve faydaları hakkındaki konferansının örneği verilmiş, nüfus sayımıyla ilgili bir yıldır yapılan hazırlıklar anlatılmıştır (Besim, 1927).

Yeni Adam dergisinde yer alan *Nüfus Akınlarımız* başlıklı makalede Türkiye'de gerçekleşen nüfus hareketliliklerinden bahsedilmiştir. Trakya'da tarım, Zonguldak'ta kömür madenciliği, Sinop/Ayancık'ta ormancılık ve Fetiye'de krom ve manganez madenlerinin işletilmeye başlanmasıyla, bu bölgelere diğer bölgelerden yoğun bir işçi göçü gerçekleştiği ifade edilmektedir. Bahsedilen bölgelerin önceden oldukça tenha yerler olduğu, ancak tarım, madencilik ve ormancılık gibi ekonomik faaliyet alanlarında meydana gelen gelişmelerin, bölgelerin nüfuslarını arttırdığı belirtilmektedir. Yazının devamında yazar, hükümetin beş yıllık sanayi planıyla daha büyük ölçüde fabrika işine giriştiğini ve yatırımların artmasıyla ülkemizde de Avrupa'da olduğu gibi sanayi şehirlerinin oluşacağını ifade etmiştir (Avni, 1934).

Tablo 20

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Şehirlerimizi Tanıyalım Konulu Makaleler.

Şehirlerimizi Tanıyalım				
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl	
Memleketimizi Tanıyalım: Edirne	Resimli Mecmua	Anonim	1925	
Yurdumuzu Tanıyalım: İzmir	Resimli Mecmua	Anonim	1925	
Sevgili Anadolu'muzun Mühim Bir Şehri Olan Konya	Resimli Mecmua	Anonim	1925	
Sevgili Vatanımızın En Güzel Bir Limanı Olan Sinop'un Resimleri	Resimli Mecmua	Anonim	1925	
Çok Felaketler Gören Gazi Edirne	Resimli Mecmua	T.T.	1925	
Yurdumuzun Mamur Köşelerinden Biri: Güzel Kadıköy	Resimli Mecmua	Anonim	1925	
Türk Tarihinde Şerefle Yazılı Erzurum	Resimli Mecmua	Anonim	1925	
Türk Yurdunun Kıymetli Hazinelerinden Biri de Ankara Tiftik Keçisidir	Resimli Mecmua	Tabiat Muallimi	1926	
Karadeniz'in İzmir'i - Güzel Samsun Vilayetimiz (Samsun'a Doğru)	Resimli Mecmua	Anonim	1926	
İsmi, Güzel Çinilerimizi Hatırlatan Kütahya	Resimli Mecmua	Seyyah-ı Âlem	1926	
Zonguldak Havzası	Yeni Adam	Anonim	1934	

Tablo 20 incelendiğinde Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde şehirlerimizle ilgili bilgilere yer verilen makaleler görülmektedir. Bu makalelerin büyük kısmının *Resimli Mecmua* dergisinde yer almasının sebebi, bu derginin ilk sayısından itibaren şehirlerimizi tanıyalım köşesinin bulunmasıdır. Bu köşede her sayıda farklı bir şehrimizin genel manzarasını gösteren çeşitli fotoğrafları yayınlanmış ve şehirle ilgili bazı bilgilere yer verilmiştir. Bu bilgiler için derginin editörü okuyucularından özellikle de öğretmen arkadaşlarından yardım istemiştir. Derginin okuyuculardan istediği bilgiler şöyledir: *Buldukları şehrin umumi manzarası, mekteplere, camilere, sokaklara meydanlara, resmi dairelere vesaireye ait fotoğraf, şehrin kaç hane, kaç dükkân, kaç nüfuslu olduğu, vaziyeti coğrafyası, asar-ı tarihiyesi, vaziyet-i iktisadiyesi ve mahsulatı, iklimi ve sühneti, nesi ile meşhur olduğu, hayat-ı irfanı vesaire.*

Bu yazı dizisinde Edirne, Konya, Sinop, Kadıköy, Erzurum, Ankara, Samsun ve Kütahya gibi şehirlere yer verildiği tespit edilmiştir.

Yeni Adam dergisinde yer alan *Zonguldak Havzası* adlı yazıda derginin yazarlarından olan Ahmet Hamdi Bey'in Zonguldak havzasıyla ilgili yaptığı çalışmaları bir kitap olarak yayınladığı belirtilmiş ve bu kitabın özeti verilmiştir (H.A. 1934).

Psikoloji

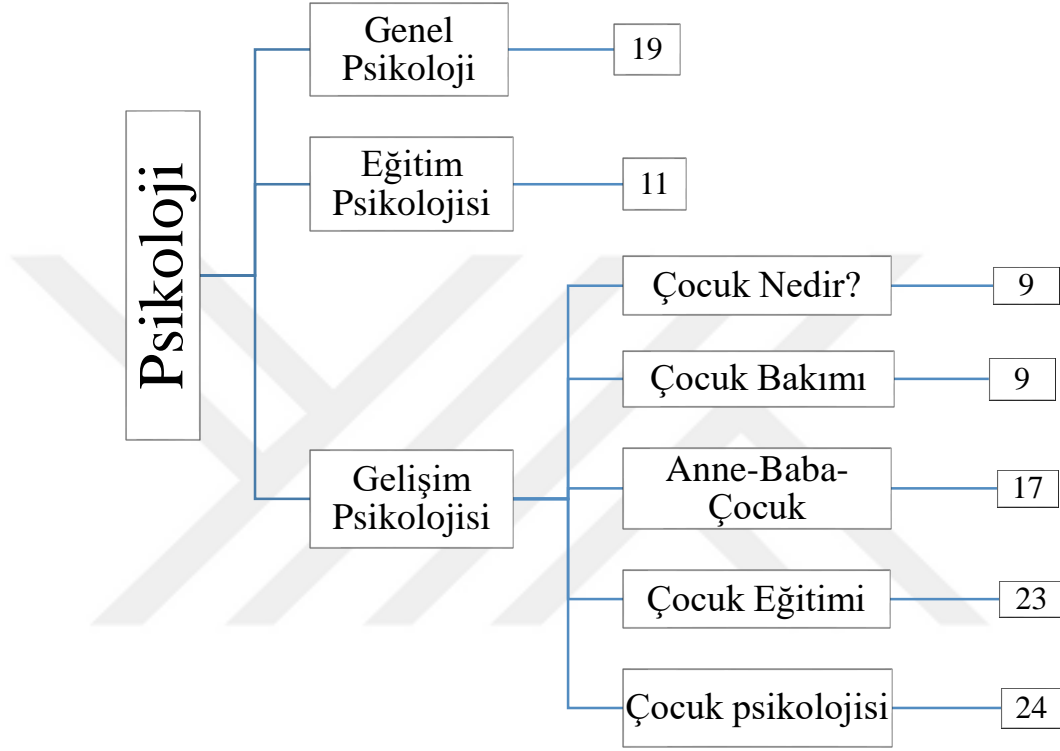
Psikoloji bilimiyle ilgili makaleler dokuz farklı dergide toplanmıştır. Bu dergilerden *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisi 70 makaleyle bu konuya en fazla yer veren dergi olmuştur.

Tablo 21

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Psikolojiyle İlgili Makalelerin Dağılımı.

Psikoloji	Anadolu Terbiye Mecmuası	Gürbüz Türk Çocuğu	Kalem	Maarif Vekâleti Mecmuası	Milli Mecmua	Muallimler Birliği Terbiye	Yeni Adam	Toplam
Gelişim Psikolojisi	1	69	6	1		2	2	82
Eğitim Psikolojisi	4			4		1	1	11
Genel Psikoloji	6			1	8	1	2	19
Toplam	11	70	7	6	8	4	5	112

Tablo 21’de görüldüğü gibi Toplam 112 farklı makale Gelişim Psikolojisi, Eğitim Psikolojisi ve Genel Psikoloji olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır. Gelişim psikolojisiyle ilgili 82, eğitim psikolojisiyle ilgili 11 ve genel psikolojiyle ilgili 19 makale tespit edilmiştir.

Şekil 39. Atatürk dönemi eğitim dergilerinde psikolojiyle ilgili makalelerin sayıları ve konu dağılımları.

Şekil 38’de görüldüğü gibi psikoloji üzerine kaleme alınan makaleler konularına göre sınıflandırıldığında gelişim psikolojisiyle ilgili çocuk nedir, çocuk bakımı, anne-baba-çocuk, çocuk eğitimi ve çocuk psikolojisi alt başlıkları oluşmuştur. Bu konulardan da çocuk eğitimi ve çocuk psikolojisi 25’er makaleyle dergilerde en fazla ele alınan konular olmuştur.

Tablo 22

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Genel Psikoloji Konulu Makaleler.

Genel Psikoloji			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Korkuya Dair	Anadolu Terbiye Mecmuası	Ahmet Hikmet	1922
Korkuya Dair	Anadolu Terbiye Mecmuası	Ahmet Hikmet	1922
Hafızanın Ölçülmesi	Anadolu Terbiye Mecmuası	K.N.	1922
Genel Ruhiyata Dair	Anadolu Terbiye Mecmuası	Çev. Ahmet Hikmet	1922
Hadiselerin Tesirleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1922
Etkileyici Olaylarla Ruhi Hayat	Anadolu Terbiye Mecmuası	T.H.	1922
Ruhiyyat Elifbası	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1926
Tabii Ruhiyat ile Marazi Ruhiyat Arasında Huylardaki Tegayüller ile Dâhili İfraz Guddeleri Arasındaki Münasebetler	Milli Mecmua	Dr. N. Zekai	1932
İnsan ve Çocukluk	Milli Mecmua	Ali Galip	1931
İstihzanın Psikolojisi	Milli Mecmua	Naci Fikret	1931
Aşkın Psikolojisi	Milli Mecmua	Naci Fikret	1931
Aşkın Psikolojisi - 2	Milli Mecmua	Naci Fikret	1931
Gösterişin Psikolojisi	Milli Mecmua	Naci Fikret	1930
Bedbinliğin Psikolojisi	Milli Mecmua	Naci Fikret	1930
Muvaffakiyetin Sırrı	Milli Mecmua	A. Galip	1930
William James'in Ruhiyatına Dair	Muallimler Birliği	Hilmi Ziya	1925
Telkin (Suggestino)	Terbiye	Haydar	1927
Freud'un Yeni Kitabı	Yeni Adam	Dr. İzzeddin Şadan	1934
Freud'a göre Kadın Ruhü	Yeni Adam	Dr. İzzeddin Şadan	1934

Tablo 22'de genel psikoloji konularıyla ilgili makaleler görülmektedir. Tablodan da anlaşılacağı gibi bu konuda tespit edilen 17 makale altı farklı dergide yer almaktadır. *Anadolu Terbiye Mecmuası* ve *Milli Mecmua* dergilerinin bu konuya en fazla yer veren dergiler olduğu tespit edilmiştir. 1922-1934 yılları arasında yayımlanmış olan makalelerin yazar dağılımları da tabloda görülmektedir.

Anadolu Terbiye Mecmuası'nda yer alan *Korkuya Dair* başlıklı makalede Ankara Darulelhan Terbiye ve Ruhiyat Öğretmeni Ahmet Hikmet Bey tarafından ilkökul öğretmenlerine verilen bir konferansın özetine yer verilmiştir. İnsan

davranışlarından bahseden Ahmet Hikmet Bey, sözlerine korkunun tarifini yaparak devam etmiştir. Sözlerinin devamında korkunun insanda ilk ortaya çıkışına dair farklı görüşlerden bahsetmiştir. Korkunun, bazı psikologlara göre, doğumdan 23 gün sonra, bazılarına göre iki ay sonra ortaya çıktığını, Darwin'e göre dört ay sonra ortaya çıktığını belirtmektedir. Korkunun beden üzerinde yapmış olduğu etkilerden de bahseden A. Hikmet Bey, irade üzerinde hareket kayıpları, ses üzerinde kısılma, çatlama veya bazı hallerde büsbütün sesin çıkmaması gibi durumların yaşandığını belirtmiştir. Uzuvlar üzerinde de ağzın kurumaması, dilin damağa yapışması, soğuk ter, öğürme, tüylerin dikilmesi, boğazın sıkılıyormuş gibi daralması, bağırsakların ifrazatında değişmelerin olması gibi durumlardan bahsetmiştir.

Korku halinde insanların en basit hareketleri bile yapmaktan aciz kaldıklarını belirtirken, otomobil kazalarında tehlikeyi fark ettikleri halde yerlerinden kıpırdamayan insanların çok olduğu örneğiyle sözlerine devam etmiştir. Korku esnasında sadece hareket kayıplarının değil, muhakemenin de kaybolduğunu belirtmiştir. Örnek olarak yangın esnasında kadınların kıymetli eşyaları hatırlamayıp, soğan, sarımsak torbalarını kurtarmaya çalışmalarını göstermiştir. Bu konuda Darwin'in de korku esnasında vaziyetlerdeki maksadı tayin etmenin müşkül olacağını ifade ettiğini söylemiştir. Sözlerinin devamında korkunun, insanın geçmiş yaşantıları ve deneyimleriyle ilgili olduğunu hatta hayvanların bile yaşantılar yoluyla korkuyu öğrendiklerini belirtmiş ve bununla ilgili kendi başından geçen örneklerle sözlerine devam etmiştir.

J. J. Rousseau'nun çocuklarda yanlış itikatlardan, hurafelerden kaynaklanan bazı korkuların eğitimle çözülebileceğine dair olan görüşlerini anlatmış ve Rousseau'nun, Samuel adlı bir çocukla yaptığı deneylerden örnekler vermiştir. Tabiî korkular ve marazi korkuların farklarından ve özelliklerinden bahseden A. Hikmet Bey, marazi korkuların özelliklerini üç maddede sıralayarak konferansına son vermiştir.

Hafızanın Ölçülmesi başlıklı yazının K.N. imzasıyla yayınlanmış olmasından dolayı Kâzım Nâmi Duru tarafından kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Yazının baş tarafında "Alfred Binet'ten alınma" notu düşülmüştür. Hafızanın özelliklerinden ve zekâyla hafıza arasındaki ilişkiden bahseden yazar, hafızanın

geliştirilmesinin öneminden de bahsetmiştir. Ayrıca hafızanın çocuklukta geliştirilmesi gerektiği de belirtilmiştir.

Kâzım Nâmi, çocuklarda hafızanın farklı özelliklerde olduğu ve bu durumun da onların öğrenmelerini etkilediğini ifade etmiştir. Bazılarının hafızalarının kuvvetli olduğunu bazılarının ise zayıf olduğunu belirten yazar, bir sınıfta dersin genel için verildiği noktaya dikkat çekmiştir. Yazısının devamında hafızanın ölçülmesiyle ilgili usullerden bahsetmiş ve en kolay usulü burada anlatacağını belirtmiştir. Bu usul şu şekilde anlatılmıştır;

Bu usule göre; okunacak bir hikâye veya manzum bir eser seçmekle işe başlanır. Yalnız seçilen metinde çocuğun anlamayacağı hiçbir kelimenin olmaması gerekmektedir. Öncelikle on dakika boyunca kelime kelime ezberlemeleri söylenir. Mutlaka hepsini ezberlemeleri şart değildir, ancak hem doğru, hem de mümkün olduğu kadar çok ezberlenmesi istenir. Bunu çocuklara birkaç kez uygun bir şekilde anlatmak gerekir ve bir de şevklerini arttırmak gerekir. On dakika sonra kitap ellerinden alınarak ezberden okuduklarını yazmaları istenir. Bu sırada öğretmen sınıfta düzeni sağlamalı ve kopya çekilmemesi için çok dikkatli olmalıdır. Bu deneme iki üç defa tekrarlanmalıdır. Çünkü bir defada çocuğun hafıza kuvvetini anlamak mümkün değildir. Sonuç olarak yazdıkları metinler kontrol edilecek ve hangisinin daha kuvvetli hafızaya sahip olduğu belirlenecektir (Nami, 1922, s.91).

Aynı dergide yer alan *Genel Ruhiyata Dair* başlıklı makale, Paris Tab Fakültesi Müderrislerinden Charel Riche'nin bir yazısından Ankara Darülmuallimin Terbiye ve Ruhiyat Muallimi Ahmet Hikmet tarafından çevrilmiştir. Bu yazıda genel psikoloji tabirinin izahını yapmaya çalışacağını belirterek, bu terimin çok telaffuz edilmesine rağmen tam bir izahının henüz yapılmadığını ifade etmiştir. Psikolojinin genelde zihin ilmi olarak kabul edildiğini belirtmiş ve buradaki zihin kelimesiyle beynin bölümlerinin kast edildiğini vurgulamıştır. Ancak bu tanım kabul edilirse gayr-i şuuru zekânın kabul edilmemesi gerektiğini söyleyen yazar, bu durumda farkında olmaksızın gece uyku esnasında bir meselenin halledilmesinin nasıl açıklanacağını sormuştur. Böyle durumların inkâr edilemeyeceğini, o halde şuuru olanlar gibi gayr-i şuuru zihin hadiselerinin de kabul edilmesi ve psikolojinin tanımının daraltılmaması gerektiğini belirtmiştir. Yazısının devamında zekâ, fikriyat gibi kavramları açıklamıştır. Sonra bilazat sevk-i tabiinin menşeleri nelerdir? İçgüdüleri nereden itibaren başlatacağız? Sorularını sormuş ve bunlara dair açıklamalar yapmıştır.

İçgüdülerle ilgili açıklamalar yaparken hayvanlardan ve insanlardan örnekler vermiştir. Yazısının devamında hayvanlar, bitkiler ve insanlar arasındaki farklardan bahsetmiştir (Hikmet, 1922).

Etkileyici Olaylarla Ruhi Hayat başlıklı makalede *hissiyatın genel önemi ve tesiri hadiselerin dikkat üzerindeki tesiri* alt başlıkları altında açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalarda hissiyatın ve heyecanların insanın davranışlarına ve hayatına etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Maarif Vekâleti Mecmuası'nda yer alan *Ruhiyat Elifbası* adlı yazı derginin *Kitabiyyat* adlı köşesinde yer almaktadır. Bu köşede yeni yayınlanmış kitaplar okuyuculara tanıtılmaktadır. *Ruhiyat Elifbası*, Hasan Ali Yücel'in yayınladığı bir kitaptır. Bu kitap Arman Cuvillier'in aynı isimdeki eserinden tercüme ve kısmen tadilatla meydana getirilmiştir. Üniversite tahsiline hazırlanan lise talebeleri ve üniversite derslerine alışması gereken ilk sömestr öğrencileri için çok faydalı bir eser olduğu belirtilmiştir. *Ruhiyat* müderrisi Şekip Bey'in eser hakkında genel bir görüş belirtmesinden sonra; eser mukaddimesinden psikolojinin konusuna girilmiştir. Bu hususta William James'in şuur cereyanından başlanmış, hayat-ı ruhiyye ve nihayet Paul Janet'ten alıntılar yapılarak ilmi psikoloji mütalaa ve tetkik edilmiştir.

Milli Mecmua'da yer alan *Tabbi Ruhîyat ile Marazi Ruhîyat Arasında: Huylardaki Tegayyürler ile Dâhili İfraz Guddeleri Arasındaki Münasebetler* başlıklı yazı Dr. Cevat N. Zekai tarafından kaleme alınmıştır. Bu makalede yazar tarafından hormonların insan davranışları üzerindeki etkileri açıklanmaya çalışılmıştır. İç salgı bezleri tarafından salgılanan hormonlardan bahsedilmiş iç ve dış salgı bezleriyle ilgili örnekler verilmiştir. Makalenin devamında tiroit bezi üzerinde durulmuş ve ilk olarak bu bezin fazla çalışmasıyla ilgili sonuçları ortaya koymak için yapılan hayvan deneylerinden bahsedilmiştir. Devamında insanlarda da aynı durumların ortaya çıkacağı belirtilmiştir. Eğer kişi tiroit bezinin fazla salgılanmasından dolayı rahatsız olduğunun farkına varmazsa davranışlarında ortaya çıkan bazı değişikliklerin ve olumsuzlukların kendinden ziyade çevresini kötü etkileyeceği örneklerle açıklanmıştır. İnsan davranışlarında fizyolojik etkilerin de oldukça önemli rol oynadığını belirtmiştir (Zekai, 1932).

Ali Galip tarafından kaleme alınan *İnsan ve Çocukluk* başlıklı yazıda, Fransız dergilerinden birinde yer alan İnsan ve Çocukluk konulu bir ankete cevap vermiş olan Paul Valery (1871-1945)'nin söyleşisine yer verilmiştir. Paul Valery'nin yazarla yapmış olduğu görüşmeden özet verilmiş ve Valery'nin çocukluğun insan hayatındaki yeri konusunda kendi hayatına dair yapmış olduğu açıklamalar aynen alınmıştır (Galip, 1931).

Milli Mecmua'da *Naci Fikret* tarafından kaleme alınan yazılarda insanlara mahsus gibi görünen bir takım durumların altında yatan psikolojik nedenler açıklanmaya çalışılmıştır. İlk olarak istihza hakkında bilgi veren Fikret (1931), istihzanın hangi şartlar altında ortaya çıktığını ve aslında sadece insanlara mahsus olmadığını, bazı hayvan türlerinde de bu gibi davranışların görüldüğünü ifade etmiştir. Bu görüşlerini maymun, serçe gibi birçok farklı türden hayvanların davranışlarından örneklerle açıklamıştır. Yazara göre istihzanın altında yatan esas duygu tehlikeden kaynaklanan haz alma duygusudur. İnsan veya hayvan istihza içeren bir davranışta bulunduğu anda aslın bir tehlikeyi göze alıyordur ve bu tehlikeden kaçmanın verdiği haz onu bu davranışa sevk ediyordur. Yazar bu görüşlerini Fransız filozof Jean-Marie Guyau'nun (1854-1888) "Mecburiyetsiz ve Müeyyidesiz Bir Ahlak Taslağı" adlı eserinde vermiş olduğu örneklerle desteklemektedir. İstihzanın ortaya çıkışıyla ilgili görüşlerinden sonra insanlar ve özellikle çocuklarda görülmesinin nedenlerini şöyle açıklamıştır;

Yüksek bir «Hayat şiddeti» ne, hayat taşkınlığına malik olan çocuk, daima gülmek, daima eğlenmek, daima haz duymak iptila ve ihtirasını gösterir. Zekâsının kifayetsizliği hasebile bu istihzanın büyüklere mahsus olan ince ve karışık şekillerini göstermekten aciz olan bu mini mini ibtidaî, bu husustaki ihtirasını ancak yalan söylemekle veyahut kaba ve açık alaylarla tatmine çalışır.

Velhasıl istihzada hâkim olan şey «Akıl ve zekâ» unsuru değil, bilakis «Haz» unsurudur. Ve bu, bilhassa «isterik» lerin yalan söylemeğe karşı gösterdikleri iptilada pek açık surette görünür (Fikret, 1931, s.117).

Naci Fikret, *Gösterişin, Bedbinliğin ve Aşkın Psikolojisi* başlıklı yazılarında da bu durumların ortaya çıkmasının altında yatan nedenlere dair açıklamalarda bulunmuştur. Yazar insanlarda görülen gösterişe düşkünlüğü açıklarken, insanları ikiye ayırmıştır. Birincisi, başka insanların görüşlerine ve beğenilerine uygun olarak kendilerini diğer insanlara uydurmaya çalışanlar. İkincisi ise, başka

insanların görüşlerine aldirmayarak ruhlarını geliştirmeye çalışanlardır. Bu konudaki görüşlerini şu ifadelerle sonlandırmıştır;

Fakat hayatta muvaffak olanlar çok, hem de pek çok defa birincilerdir, ikinciler değil! Çünkü cemiyet kendisine kafa tutanların değil, kendisine tamamıile intibak ve inkiyat edenlerin hamisi, yardımcısıdır. Parlak bir kumaş, güzel bir kostüm, papağanca öğrenilmiş ve pürüzsüz bir ses ile inci gibi dizilmiş birkaç söz, cemiyet hayatında pek çok defa en kuvvetli ve derin fikirlerden daha müessir roller oynamakta ve sahibine çok parlak muvaffakiyetler temin etmektedir.

Gösteriş, daima gösteriş.. İşte hayatta muvaffakiyetin biricik anahtarı!.. (Fikret, 1930, s.103)

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere yazar aslında kinayeli bir üslupla toplumda gösterişe verilen önemi eleştirmiştir.

Muvaffakiyetin Sırrı başlıklı makalede ise Ali Galip tarafından önemli düşünürlerden Dr. Gustave Le Bon'un (1841-1931, Fransız sosyal psikolog, sosyolog, antropolog) başarısının sırrına dair vermiş olduğu bir röportajdan kesitlere yer vermiştir. Le Bon, başarısının sırrını tesadüflere bağlamış ve ortaya koyduğu eserlerin kendi ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıktığını ifade etmiştir (Galip, 1930).

Muallimler Birliği mecmuasında yer alan *William James'in Ruhiyatına Dair* başlıklı makale *Hilmi Ziya* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, bu makalede son dönemlerde sıkça bahsedilen pragmatik eğitimden bahsetmektedir. Ülkemizde bunun uygulamaya geçirilmesi için uzun ve nazari yollar denemeye vakit ve imkân olmadığını ifade etmektedir. Bunun uygulamaya geçirilmeden evvel dayandığı psikoloji nazariyesini gözden geçirmek gerektiği vurgulanmıştır. Bu nazariyenin de ilk ve büyük temsilcisinin W. James olduğu belirtilmiştir. Yazısının devamında James'in Ruhiyatı, Ruhiyat Mekteplerinden ve bu mekteplerin kurucularıyla belli başlı nazariyelerinden ve bazılarının neden gözden düştüğünden ayrıntılı olarak bahsetmiştir. Ayrıca James'in nazariyelerinin diğer nazariyelerden farkları ayrı alt başlıklar altında ele alınmıştır (Ziya, 1925).

Terbiye dergisinde yer alan *Telkin (Suggestino)* başlıklı yazıda, yazar tarafından telkinle ilgili ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. İlk olarak telkinin kelime manası, psikoloji ve sosyolojideki anlamlarını açıklayan yazar, devamında telkini

şu şekilde tanımlamıştır; “Bir insanın veya bir zümrenin ahval, kıyafet, telaffuz, tekellüm, tefekkür, tahsis ve harekât itibariyle diğer bir insan veya zümre üzerine yaptığı tesirlerin hepsine telkin denir” (Haydar, 1927, s. 9). Makalenin devamında *hangi insanlar telkin etmeye daha ziyade müsaittirler?, telkin etme kabiliyeti yüksek olan insanların özellikleri, neler ve kimler telkin yapar, eşyanın, nebatların ve hayvanların mevki ve vaziyetleri de insana telkin yapabilir, ferdin ferde tesiri, üfürükçünün hasta üzerine yaptığı telkin, doktorun hastaya yaptığı telkin, esnafın müşterisine yaptığı telkin, avukatın müşterisine yaptığı telkin, telkin ve aşk, komutanın maiyetine ve bunun orduya yaptığı telkin* alt başlıkları halinde konuyu açıklamıştır (Haydar, 1927).

Yeni Adam dergisinde yer alan ilk makalede yazar *Dr. İzzettin Şadan* tarafından Freud’un yeni yayınladığı “Psikanalize Yeni Methal” adlı kitabı tanıtılmıştır. Kitabın içeriğinden ve Freud’un diğer çalışmalarından bahseden yazar, kitaba dair kendi görüşlerine de yer vermiştir. Aynı yazar tarafından derginin bir başka sayısında yine Freud’la ilgili bir yazı kaleme alınmıştır. *Freud’a Göre Kadın Ruhu* başlıklı makalede yazar Freud’un kadın ruhuna dair görüşlerini açıklamıştır. Kadın ve erkek arasındaki farklılıkları gelişim dönemlerindeki değişiklikleri açıklayarak kendi görüşlerini de belirtmiştir.

Tablo 23

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitim Psikolojisiyle İlgili Makaleler.

Eğitim Psikolojisi			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
İlk Gençlik Terbiyesi	Anadolu Terbiye Mecmuası	Namdar Rahmi	1923
Tedris Usullerinin Ruhi Tetkiki	Anadolu Terbiye Mecmuası	Çev. K.N.	1923
Terbiyenin Ruhi Esasları	Anadolu Terbiye Mecmuası	Poul Lay	1923
Terbiyenin Ruhi Esasları	Anadolu Terbiye Mecmuası	Poul Lay	1923
Terbiyevi Testler	Maarif Vekâleti Mecmuası	Stephen S. Colin	1925
Terbiyevi Testler	Maarif Vekâleti Mecmuası	Stephen S. Colin	1925
Terbiyeye Ait Ecnebi Neşriyatı / Ahlaki Terbiye: Durkheim 1920	Maarif Vekâleti Mecmuası	Hilmi Ziya	1926
İlmi Pedagoji Meseleleeri	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1928
Terbiyede Yeni Bir Usül - Psikanalizm	Muallimler Birliği	Hilmi Ziya	1926
Tedrisatta Platon Sistemi veya İş-Ders-Oyun Mektepleri	Terbiye	Hüseyin Avni Başmaan	1927
Pavlov ve Mektebi	Yeni Adam	Abdülcebbar	1934

Tablo 23’te görüldüğü gibi eğitim psikolojisiyle ilgili 11 makale beş farklı dergide yer almaktadır. 1923-1934 yıllarına ait bu makalelerin bir kısmı yabancı yazarların eserlerinden çeviri şeklinde yayınlanmıştır.

Anadolu Terbiye Mecmuası’nda *Namdar Rahmi* tarafından yayınlanmış olan *İlk Gençlik Terbiyesi* başlıklı makalede yazar, ergenlik dönemine giren gençlerin psikolojileri üzerine fikirlerini belirtmiştir. Kendi düşünceleriyle beraber farklı bilim adamlarının bu konudaki görüşlerine de yer verdiği tespit edilmiştir. Özellikle Freud’un bu konudaki görüşleri üzerinde duran yazar, Nietzsche’nin ve Sokrat’ın düşüncelerinden örnekler vermiştir. Yazar, ilk gençlik döneminin insanın gelecek hayatı için önemi üzerinde dururken bu devrede hayatına dair bir amaç edinebilmesinin genç için ne kadar önemli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu dönemde gencin sahip olduğu fiziki gücün doğru yönlendirilmesinin önemini de ifade etmiştir. Gencin başıboş bırakılırsa bu gücünü yanlış ve tehlikeli yerlerde harcamaya çalışacağını ifade eden yazar, bu durumu engellemek için gencin sahip olduğu bu gücün dimağa sarf edilmesinin toplumsal olarak önemli ve iyi sonuçlar doğuracağını belirtmiştir.

Tedris Usullerinin Ruhi Tetkiki başlıklı makale *Kâzım Nâmi Duru* tarafından çevrilmiştir. Makalede ilk olarak tedris usulünün ne olduğu konusunda açıklamalar yapılmıştır. Bu konuda farklı görüşlerin olduğu ifade edilmiş ve usulün tanımı yapılmıştır. “Usul; muayyen bir hedefe varmak için takip edilen makul bir yoldur” şeklinde tanımlanmış ve tedris usulü de; “bir öğrenciye lazım olan malumat, öğrenmek için kabul ettiğimiz yolların, vasıtaların, tavırların, faaliyetlerin toplamıdır” şeklinde tanımlanmıştır. Usulün gayesi ise; yalnız bu malumatı çocuğun hafızasına sokmak değil, kolaylıkla ifade edebilir bir hâle getirmek olarak ifade edilmiştir. Yazının devamında *tedris usulünün ruhi esasları* başlığı altında usul meselesini inceleyebilmek için öğrencinin ruhi durumunun göz önünde bulundurulması üzerinde durulmuştur. Yazar, öğrenilenlerin hatırd tutulması için tedrisin nelere dayandırılması gerektiğine dair usulle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. “Bir işi hatırlamayı kolaylaştırmanın kanunu, o işi kendisinin yapmasıdır” şeklinde belirten yazar, tedris usulünde de ferdi faaliyetin o işi dikkate almaya ve onu tanımaya mecbur edeceğini ifade etmiştir. Bu usulün bir diğer önemli noktasını da hatırlamayı kolaylaştırması olarak belirtilmiştir.

Bunun için el işleri dersinin eğitim için ne kadar önemli olduğunu ve eğitime olan etkilerini açıklamıştır. Öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesinin önemini açıklayan yazar, el işleri, resim, terbiyevi geziler gibi unsurların eğitim açısından önemi üzerinde durmuştur. Örneğin; terbiyevi gezilerde, dershaneye getirilmesi mümkün olmayan şeylerin dışarıda kendi ortamında ya bir seyahatte ya da bir müzede görmenin önemini belirtmiştir.

Başka bir usul olarak da “harfiyen öğrenme usulü” üzerine görüşlerini belirten yazar, bu yöntemin öğrenciler tarafından çok tercih edildiğini, ancak öğretmen tarafından uygulanan bir yöntem olmadığını belirtmiştir. Ayrıca bu yöntemin kullanılmasının eğitim açısından uygun olmadığını da ilave etmiştir. Toplumun eğitimde ilkokullardan basit bir okuma yazma eğitimi vermelerini, tali mekteplerden de bir takım kitapları gençliğin hafızasına doldurmasını beklediğini ifade eden yazar, bu düşüncenin değişmediği sürece eğitimimizin geleceğin ihtiyaçlarını karşılamaktan aciz kalacağını ifade etmiştir. Bu düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

Hususi ile memleket maarif kelimesinden yalnız talim yalnız kitap ve ders anladıkça âlim, kitap, ders bütün manasıyla kanlı canlı bir terbiye vermek bir hak vermedikçe mekteplerinde belki yalnız akıllı fikirli malumatlı gençler yetişecek fakat böyle bir neslin teşkil edeceği gençlik hem bedenem hem ahlaken zaafa mahkûm kalacaktır. ... Yarın ki hayatın kavgalarından galip ve muzaffer çıkmak için kuvvete maneviyata azme hisse itimadı, nefse sebat ve cesarete mazhar olamayacaktır (Nami, 1923a, s. 21).

Anadolu Terbiye Mecmuasında iki bölümde yayınlanmış olan *Terbiyenin Ruhi Esasları* adlı makale, Fransa Maarif Vekâleti İlk Tedrisat Müdürü tarafından Fransa’da bir Piyade Mektebinde verilmiş olan bir konferansın tercümesidir. Askeri bir lisede konferansa davet edilen konuşmacı askerlik ve öğretmenlik mesleğinin ortak yönünün başkaları üzerinde etkili olmaktan geçtiğini bu nedenle eğitim boyutunun her iki meslek içinde çok önemli olduğunu belirtmiştir. Her iki meslekte de öğretirken uygulamanın öneminden bahsetmiştir. İkinci makalede ise eğitim konusundaki görüşlerini açıklamaya devam eden konuşmacı, psikolojinin ve eğitimin henüz bilimsel olarak ele alındığını ve bu konularda yayınlar yapıldığını belirtirken bir de bu alandaki eksikliğe dikkat çekmiştir. 0-3 yaş arası dönemle ilgili pek çok yayın yapılmış olmasına rağmen, kendilerinin ilgi alanına giren 10-20 yaş arasındaki çocuklarla ilgili nitelikli yayınların oldukça az

olduğunu belirtmiştir. Bu eksikliğin tamamlanmasının önemi üzerinde durarak konuşmasını bitirmiştir.

Maarif Vekâleti Mecmuasında yer alan *Terbiyevi Testler* başlıklı yazıda Amerika Terbiye Bürosu neşriyatından 1923 yılında yayınlanmış 57 numaralı yazının tercümesine yer verilmiştir. Stephan S. Colin tarafından kaleme alınmış olan bu yazının, *çeşitli ruhi testlerin inkişafı, Binet Testleri, Ordu-Alfa Testleri, Ordu-Beta Testleri, Yeni Zümre Testleri* alt başlıklarından oluştuğu tespit edilmiştir. Yazar ilk olarak zekâ testlerinin Amerika'daki tarihçesi hakkında bilgiler vermiş, bu konuda çalışan bilim adamlarından ve çalışmalarından bahsetmiştir. Zekâ testlerinin gelişimini dört örnek üzerinde ele alarak, bu örnekleri şöyle ifade etmiştir;

- Binet testleri ve bunda yapılan düzeltme ve ilaveler
- Kişilere uygulanacak ifal testleri; muhtelif şekil tahtası testleri, puzzle testleri, resim testleri, vb.
- Ordu-alfa örneğinde zümre zekâ testleri, çoğunluğu lisani mahiyette olan kâğıt ve kalem testleri
- Ordu-beta örneğinde zümre zekâ testleri, kâğıt kalem kullanım şekline göre düzenlenmiş iş testleri ki münhasıran olmamakla beraber özellikle küçük çocuklar ve okuma yazma bilmeyenlerle, İngilizce bilmeyen grupların imtihanında kullanılmak içindir (Colin, 1925, s. 22-24).

Yazısının devamında ruhi test tarzının gelişimi ve Binet testleriyle ilgili ayrıntılı açıklamalarda bulunmuştur. Derginin bir sonraki sayısında yayınlanan yazısında ise, ordu-alfa testleri, yeni zümre testleri ve ordu-beta testleri testlerini açıklamış ve bunlarla ilgili örnekler vermiştir.

Terbiyeye Ait Ecnebi Neşriyatı başlıklı yazıda Emile Durkheim'ın 1925 yılında Paris'te yayınlanmış olan *Ahlaki Terbiye* adlı kitabı okuyuculara tanıtılmıştır.

Muallimler Birliği mecmuasında yer alan *Terbiyede Yeni Bir Usul: Psikanalizim* başlıklı makalede *Hilmi Ziya* tarafından çocukların eğitiminde onların psikolojik durumlarının tahlil edilmesinin önemi üzerinde durulmuştur. Yazar, bazı çocukların genel olarak verilen eğitimlerden faydalanabileceğini ancak bazılarının daha özel bir ilgiye ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Özellikle sorunlu çocukların eğitilmesi için Batıda yeni arayışlara girildiğini ve bunlardan

birinin de Freud tarafından üzerinde çalışılan psikanaliz yöntemi olduğunu ifade etmiştir. Bu yöntem ve Freud'un çalışmalarıyla ilgili bilgiler veren yazar, psikanalizde çeşitli yöntemlerle elde edilen verilerin bu işin uzmanı olanlar tarafından yorumlanmasının, çocuğun psikolojisinin doğru anlaşılması açısından çok önemli olduğunu belirtmiştir. Psikanalizin, bilinmeyeni keşfetmeye çalıştığını ifade etmiştir. Raporların, yanılma ve sürçmelerin günlük hayatta önem verilmeyen ve gayrimeşru bir şekilde ortaya çıkan hareketlerin tahlil ve tefsiri yoluyla hazırlandığını ve bunların bilinç düzeyine çıkarıldığını dile getirmiştir. Bu şekilde ruhi hastalıkların tedavi edildiğini ifade ederek psikanalizin ve ferdi eğitimin son zamanlarda eğitimciler ve pedagoglar arasında önemle ele alındığını belirtmiş ve bizde de bununla meşgul olacak müesseselerin oluşturulmasını temenni etmiştir.

Terbiye mecmuasında yer alan Tedrisatta Platon Sistemi veya İş-Ders-Oyun Mektepleri başlıklı yazıda yazar tarafından eski tarzdaki okulların artık günün ihtiyaçlarını karşılayamayacağı belirtilmiştir. Bu durumun sebebi şu şekilde açıklanmıştır;

Filhakika bugün artık mektepleri sadece okumak ve yazmak için bir yer telakki etmek doğru görünmüyor. Çünkü mektep terbiyesinin yalnız çocuğa lüzumlu atfedilen bazı malumatı kitap ve ders tariki ile vermekten ibaret bir iş addedildiği devir geçmiştir. Yalnız zihni iştigaller tariki ile çocuk layıkıyla terbiye edilmiş olamaz. Çocuğun oyun ihtiyacı da vardır, el işi türünden faaliyetlerde onun başlıca ihtiyaçlarındandır. Bu ihtiyaçların tatmini terbiye ameliyesinin mühim kısımlarından olmak zorundadır. Mektep çocuğun ruhi ve bedeni her türlü faaliyetlerini teşvik ve tanzim edecek tertibata haiz olmalıdır ki çocuk terbiyesinin en mühim amellerinden meşhur bir surette istifade edebilsin (Avni, 1927, s. 181-183).

Yazar, çocukların bu ihtiyaçlarının fark edildiğini ve el işi, beden eğitimi ve oyun derslerinin programlara ilave edildiğini belirtmiştir. Ancak bu derslerin en uygun şekilde işlenebilmesi için okulların fiziki imkânlarında da değişiklikler yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu ilave etmiştir. Örneğin beş sınıflı bir okul için beş sınıftan başka bir jimnastik salonu, bir el işleri dersliğine ihtiyaç olduğunu, ayrıca musiki ve müsamereler için de ayrıca salon lazım geldiğini belirtmiştir. Mevcut okulların ise bunlardan mahrum olduğunu, o dönemin şartları altında bunların bir mektepte temin edilmesinin zorluğunu dile getirmiştir. Bu durum için

Platon Sistemini önermiştir. Bu sistemin bu sıkıntıları asgari masraf ve azami iktisatla temin edeceğini belirtmiştir. Platon Sisteminin kuzey Amerika’da denendiğini, iktisadî, idari ve terbiyevi birçok faydaları görüldüğünü ifade etmiştir. Çok yeni bir sistem olmasına rağmen o dönemde Amerika’da 113 şehirde bu sisteme uygun mektepler bulunduğunu ve sayılarının sürekli artırıldığını söylemiştir. Platon sistemini bir taraftan bir mimari esasi diğer taraftan da bir idare tarzı olarak ifade eden yazar, yeni yapılacak okulların platon sistemi esasına göre yani iş-ders-oyun prensibine dayanarak inşa edilmesi halinde binaların eski tarza nazaran çok daha ucuz çok daha kullanışlı olacağını ifade etmektedir.

Yeni Adam mecmuasında yer alan *Pavlov ve Mektebi* başlıklı yazıda İvan Petrovitch Pavlov’un hayatı bilimsel çalışmaları ve 1904 yılında açmış olduğu fizyoloji laboratuvarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Bu laboratuvarda 16’sı kadın olmak üzere 98 kişi yetiştirdiği ve bunlar tarafından ortaya çıkartılan 258 eserin Avrupa ve Rusya’da yayımlandığı belirtilmiştir (Abdülcebbar, 1934).

Psikoloji konusunda analizi yapılan dergilerde tespit edilen makaleler üç ana başlık altında gruplandırılmıştır. Bunlardan Gelişim Psikolojisiyle ilgili makaleler Çocuk Nedir, Çocuk Bakımı, Anne-Baba-Çocuk, Çocuk Eğitimi ve Çocuk Psikolojisi alt başlıkları altında gruplandırılmıştır. Gelişim Psikolojisiyle ilgili makale sayısının çok olmasından dolayı makaleleri konularına göre tasnif etmek uygun görülmüştür.

Tablo 24

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayımlanan Çocuk Nedir Konulu Makaleler.

Çocuk Nedir?			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Çocuk Nedir?	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1922
Çocuk Ne Bilir?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1925
Çocuk Nedir?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1925
Asri Çocuklar	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Çocuk Nasıl Eğlenmelidir?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1927
Çocuk Mahkemesi Nedir?	Gürbüz Türk Çocuğu	Fuat Refik	1928
Çocuk Ruhiyatı	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1928
Çocuk Ruhü	Gürbüz Türk Çocuğu	Mejdi Sadrettin	1930
Çocuklar Hakkında	Gürbüz Türk Çocuğu	Ali Suat	1930

Tablo 24’te görüldüğü gibi analizi yapılan 18 dergiden üç tanesinde doğrudan “çocuk nedir” konulu dokuz farklı makale tespit edilmiştir. Bu konuda

incelenen ilk makale *Anadolu Terbiye Mecmuasında* yayınlanmış olan *Çocuk Nedir?* başlıklı makaledir. Bu makalede yazar, çocuğu doğru bir şekilde eğitebilmek için öncelikli olarak onu iyi bir şekilde anlamak gerektiğini belirtmektedir. Çocuğun ilmi bir usulle ele alınmasını konu edinen ve o dönem için yeni olan pedagoji biliminden bahsetmiş ve çocuğun içinde yaşadığı doğaya ve topluma uyum sağlayabilmesi için hem bedeni hem de ruhsal gelişiminin ilmi yöntemlerle takip edilmesinin üzerinde durmuştur.

Çocuk konusunda en fazla yayına yer veren *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisinde yer alan *Çocuk Ne Bilir?* başlıklı yazıda ise çocukların gördüklerini model olarak öğrendikleri üzerine tespitler yapılmıştır. Yazar, çocuğunun terbiyeli olmasını isteyen anne ve babaların ilk önce kendilerinin terbiyeli davranması gerektiğini belirtmiştir. Bununla ilgili kendi başından geçen olaylardan örnekler vererek, çocukların, onlara ne öğretilirse onu öğreneceğini, onların yanında nasıl davranılırsa o şekilde davranabileceğini bu nedenle büyüklerin her türlü hareketlerine, konuşmalarına dikkat etmesi gerektiğini belirtmiştir.

Aynı dergide yer alan *Çocuk Nedir?* başlıklı başka bir makalede yazar, oğlundan aldığı bir mektuba cevap yazmış ve bu mektubunda evlat sevgisinden bahsetmiştir. Oğluna yazdığı mektubu dergide yayımlayan yazar, çocuğun anlamına dair düşüncelerini de açıklamıştır. Çocukların gelecek için çok önemli olduğunu belirterek, onların vatan sevgisi, namus bilinci gibi bir takım değerleri anne ve babadan öğreneceğini belirtmiştir.

Asri Çocuklar başlıklı makalede bir çocuğun doğduğu andan itibaren en basit hareketlerle bile hayata hazırlandığı belirtilmiştir. Yazar, her canlının doğumundan itibaren sahip olduğu temel özelliklerin o canlıyı gelecekteki hayatına uygun bir şekilde uyum sağlayacak donanımlarının gelişmesini sağladığını belirtmiştir. Özellikle çeşitli hayvanların sahip oldukları içgüdüsel davranışlardan örnekler veren yazar, çocuklarında bu içgüdüsel durumlarının onların oyun ve oyuncaklarını doğrudan etkilediğini belirtirken, kız çocukların ve erkek çocukların oyun ve oyuncak seçimlerinin onların gelecekte hayatın onlara verdiği rollere kolay uyum sağlamalarına yardımcı olacak türden olduğuna dikkat çekmiştir.

Çocuk Nasıl Eğlenmelidir? başlıklı makalede yazar, oğluna bir mektup yazmış ve çocuğun gezme ve eğlenme ihtiyaçlarıyla ilgili görüşlerini paylaşmıştır. Gezme ve eğlenme ihtiyacının her çocuğun en doğal hakkı olduğunu belirterek bu konuda ebeveynlerin dikkat etmesi gereken durumlardan bahsetmiştir. Özellikle oyun, eğlence ve gezme için ayrılan vaktin bir düzen ve kontrol altında olması gerektiğini belirten yazar, aksi halde yaşanabilecek olumsuz durumlar ilgili örnekler vermiştir. Bunlara ilave olarak çocuğun arkadaş çevresinin önemine değinmiş ve ebeveynlerin çocuklarının arkadaşlarıyla ilgili bilgi sahibi olmalarının gerekliliğini belirtmiştir. Bu konuda ebeveynlere, çocuklarının oyun ve eğlence ihtiyaçlarını, onları fazla başıboş bırakmadan ve aşırı baskı altında tutmadan dengeli ve kontrollü bir şekilde gidermelerini tavsiye etmiştir.

Çocuk Mahkemesi Nedir? başlıklı makalede yazar, çocuk mahkemeleri ve bu mahkemelerde görev alacak hakimlerin nasıl belirlenmesi ve hangi vasıflara sahip olması gerektiğine dair bilgiler vermiştir. Suçlu çocukların davalarına bakacak olan hâkimlerin çocuk psikolojisinden anlaması gerektiğini belirterek, İsviçre'den örnek vermek suretiyle açıklamalarını devam ettirmiştir. İsviçre'de oluşturulan hâkimler heyetinin uzun süre öğretmenlik yapmış tecrübeli kimselerden seçildiğini belirtmiştir. Bunun faydasını şu ifadelerle dile getirmiştir; “Çünkü bir defa muallim karşısındaki çocuğun hangi tesir altında o cürmü işlediğini ve ne gibi bir maksatla bu fena yola sevk edildiğini ilk suallerde kavrayabilmektedir” (Refik, 1928 s.23). Mahkemelerde görev alacak hâkimlerin her çocuğu aynı şekilde muamele etmesinin çok yanlış olacağını ifade eden yazar, bazı çocukların ruhi durumlarının diğerlerinden farklı olduğunu belirtmiş ve buna göre karar verilmesi gerektiğinin önemini ifade etmiştir. Yazısının devamında toplumun çocuk hapisanelerine karşı bakış açısına değinen yazar, çocuğun hapsedilmesine karşı olanlar için Almanya, Belçika ve Macaristan'dan örnekler vermiştir. Bu ülkelerde çocuk hapisanelerinin gayet güzel ve şirin birer mektep şeklinde düzenlendiğini belirtmiştir. Bu mekteplerin bahçeleri, sinemaları ve çeşitli derslikleri olduğunu belirtirken, buraya yönlendirilen çocuklara kesinlikle mahkûm olduklarının hissettirilmediğini ilave etmiştir. Yazar, bahsedilen okulların çocuk üzerindeki en önemli yaptırımının bir yıl boyunca aile ortamından uzak kalması ve ilk altı ay da mektup yazma izninin bile olmaması şeklinde

belirtmiştir. Mahkemeden doğruca bu okula yönlendirilen çocukların, burada kendisi gibi olan diğer çocuklarla bir araya geldiğini ve ortamın alışık olduğu okul ortamıyla aynı olmasından dolayı uyum sağlamakta sıkıntı yaşamadığını ifade etmiştir. Ancak iki ay sonra ailesine olan özlemi artan çocuğun derslerine daha fazla önem vermeye başladığını ve terbiyeli davranmaya özen gösterdiğini eklemiştir. Böylece alt ay sonra ailesine mektup yazma hakkını kazanan çocukta çok büyük ve olumlu değişimlerin yaşandığı yönünde tespitlerde bulunmuştur. Yazısının devamında, çocuk hapisanelerinin denetlenmesinden ve burada yapılan faaliyetlerden örnekler veren yazar, ayrıca çocukken burada bulunmuş ve hatasını anlamış, daha sonra çok çalışarak öğretmen olmuş bir çocuğun on yıl görev yaptıktan sonra bu hapisaneye müdür olarak atandığına dair Belçika'da gerçekleşmiş olan bir yaşanmış anıya da yer vermiştir. Fuat Refik sözlerini şu şekilde bitirmiştir;

Memleketimizin muhtelif köşelerinde daha pek küçük yaşlarında yankesiciliğe, hırsızlığa alışan yavruların kurtulması ve kurtarılması lazımdır. Çünkü biz ahlaksızlıkları ahlaka sevk ederek temiz bir nesil yetiştirmek mecburiyetindeyiz. Bu mecburiyet karşısında her türlü azmi fedakârlık yaparak en mühim işin çocukları korumak olduğunu bilmelidir (Anonim, 1928, s.24).

Çocuk Ruhiyatı köşesinde yer alan makalede yazar, çocuklarda oluşan sahiplik duygusu ve bunun nedenleri üzerine tespitler yapmıştır. Sahiplik duygusunun her insanın yaratılışında olduğunu, çocuklukta baş gösteren bu hissin kontrol altına alınması ve doğru yönlendirilmesinin öneminden bahsetmiştir. Doğru yönlendirilme olmazsa bunun çocuğu, aileyi, devleti ve hatta milleti bile olumsuz etkileyebileceğini ifade etmiştir.

Mejdi Sadrettin tarafından kaleme alınmış olan *Çocuk Ruhü* başlıklı yazıda çocukların doğumdan itibaren eğitiminde anne ve babanın rolü üzerinde durulmuştur. Çocukta oluşan hislerden ve bunların çocuğun davranışında yapmış olduğu değişikliklerden bahseden yazar, bu durumlarda ailenin yapması gerekenler konusunda da görüşlerini paylaşmıştır.

Çocuklar Hakkında-Gördüklerim, İştiklerim, Okuduklarım başlıklı yazıda *Ali Suat*, özellikle kimsesiz ve zor durumda olan çocuklarla ilgili tespitlerini belirtmiştir. Kimsesiz kalmış, dilencilik yapmağa mecbur bırakılmış çocukların

toplum içinde ötelenmesinin üzerinde durmuş ve bu çocukların varlığının toplumun en büyük ayıbı olduğunu belirtmiştir.

Tablo 25

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Çocuk Bakımı Konulu Makaleler.

Çocuk Bakımı			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Çocuk Bakımına Dair Ruhiyat Bahisleri	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Gürbüz Çocuk Nasıl Meydana Gelir?	Gürbüz Türk Çocuğu	Turhan Tunç	1926
Çocuk Büyümelerinde Mühim Amil ve Vitamin Nedir?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Sihhi Çocuk Çamaşırları Nasıl Olmalıdır?	Gürbüz Türk Çocuğu	Ali Şükrü	1926
İki Yaşından Altısına Kadar Çocukların Terbiye-i Bedeniyesi	Gürbüz Türk Çocuğu	Selim Sırrı	1926
Sağlam Çocukların Muhtelif Aylarında Bulunması Lazım Olan Evsaf	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Evlat Sevgisi ve Çocuk Bakımı	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Doğurmadan İtibaren Sütten Kesilinceye Kadar Çocuk Bakımı	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1928
Çocuk Bakımına Dair Küçük Öğütler	Gürbüz Türk Çocuğu	Dr. Rıza Tahir	1928

Tablo 25'te görüldüğü gibi *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisi çocuk bakımıyla ilgili makalelerin yer aldığı tek dergidir. Bunun derginin yayın politikasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Derginin Himaye-i Etfal Cemiyeti tarafından çıkartılıyor olması ve yazar kadrosunda çok sayıda doktor bulunmasından dolayı, dergi çocuk gelişimi ve bakımı konularına sayfalarında oldukça fazla yer vermiştir.

Dergide yer alan *Çocuk Bakımına Dair Ruhiyat Bahisleri: Çocuk Üzerinde Yapılan Telkinler* başlıklı makalede, yazar telkinden bahsetmiş ve bunun önemi üzerinde durmuştur. Bebeklik döneminde yapılan telkinlerin çocuğun bilinçaltını etkilediğini ancak telkinin esas etkisinin çocuğun karakterinin oluşmaya başladığı üç yaşından itibaren ortaya çıktığını ve bu dönemden itibaren devamlı surette etkisini gösterdiğini ifade etmiştir. Yazar, çocukken oluşan huyların büyüdüğünde de aynen devam ettiğini belirtmiş ve çocukken oluşan intibaların önemini açıklamıştır. Çocukların ilk beş sene şiddetli bir telkin etkisi altında olduğunu belirten yazar, çocuğun karakterinde bu kadar etkili olan telkinin doğru şekilde kullanılmasının, çocuğun doğru bir yolda gelişimi için önemi üzerinde durmuştur. Yazısının devamında çocuğun bu telkin kabiliyetinden nasıl yararlanılabileceği hakkındaki görüşlerine yer vermiştir.

Gürbüz Çocuk Nasıl Meydana Gelir başlıklı yazıda, *Turhan Tunç* hamile bir kadının dikkat etmesi gerekenleri, yaşayacağı değişiklikleri ayrıntılı olarak anlatmıştır. Makalesini hamile bir kadın ve eşiyle yaptığı bir söyleşi şeklinde kaleme alan yazar, sağlıklı bir hamilelik sürecinin sağlıklı bir çocuk doğması için önemini vurgulamıştır.

Çocuk Büyümelerinde Mühim Amil ve Vitamin Nedir başlıklı makalede, yeni doğan hayvanlar üzerinde yapılan bir deneyden bahsedilmektedir. Bu deneyde, hayvanların bir kısmına 100 derecede kaynamış süt verilmiş, bir kısmına 100 dereceden daha yüksek derecede kaynatılmış süt verilmiştir. 100 derecede kaynamış süt içen hayvanlar beslenip büyürken, diğer grup cılız kalmış ve sonra ölmüştür. Böylece sütün içinde olan bir maddenin fazla sıcaklıkta kaybolduğu anlaşılmıştır. Bu maddeye vitamin ismi verilmiştir. Yazar bu deneyden yola çıkarak vitaminsiz kalan çocuklarında büyüemeyeceğini belirtmiştir. Çocuk gelişimi için çok önemli olan bu vitaminlerin meyvelerde bolca bulunduğunu ve çocukların meyveyi çok sevmesinin nedeninin de bu olduğunu ifade etmiştir. Tabiatın, çocuğa meyveye karşı olan bu düşkünlüğü verdiğini ve çocuğun meyve yiyerek yaşaması için gereken vitaminleri alabileceğini belirtmiştir. Ayrıca meyvelerin çiğ olarak yedirilmesi gerektiğini, pişirilince vitaminlerinin kaybolduğunu de ilave etmiştir. Sadece konservelerle beslenen çocukların vitaminsizlik nedeniyle cılız kaldıkları tespitinde bulunmuştur.

Sihhi Çocuk Çamaşırları Nasıl Olmalı başlıklı makalenin yazarı *Çocuk Doktoru Ali Şükrü Bey*'dir. Makalesinde yeni doğmuş bir çocuk için ne kadar çamaşıra ihtiyaç olduğundan ve bunların ne şekilde yapılması gerektiğinden bahsetmiştir.

Selim Sırrı tarafından kaleme alınan *İki Yaşından Altısına Kadar Çocukların Terbiye-i Bedeniyesi* başlıklı makalede, Avrupa ve Amerika'da bulunan çocuk bahçelerinden bahsedilmiş ve bu yuvaların toplumun önemli bir müessesesi olarak görüldüğü belirtilmiştir. Çocuk bahçelerinde toplumun çekirdeği olan ilk çocukluk yıllarının ruhi ve bedeni ihtiyaçlarının giderildiğini ve küçük zihinlerin büyük yorgunluklardan kurtarıldığı ifade edilmiştir. Yazar, bu konuda ünlü Alman pedagoğ Fredrich Fröbel (1782 - 1852) görüşlerinden alıntılar yapmıştır. Yazar, ilk çocuk bahçelerini oluşturan Fröbel sayesinde oyunun bir eğitim vasıtası

olduğunun anlaşıldığını belirtmiştir. Söz konusu çocuk bahçelerinin özelliklerini anlatan yazar, buraların mekteplerden farklı olduğunu, çocuğun ruhunu okşayacak her türlü şeyin bulunduğunu söylemiştir. Özellikle çocuğun gerçek hayatta gördüğü eşyaların oyuncaklarının bulunduğunu ve çocukların bu oyuncaklarla istedikleri gibi oynadıklarını belirtmiştir. Çocuk eğitiminde somut nesnelerin önemini vurgulamıştır. Dünya'nın her tarafında bu tür çocuk bahçelerinin sayısının sürekli arttığını ancak Türkiye'de bu konunun ne kadar hayati bir mesele olduğunun henüz fark edilmediğini belirtmiştir. Yazısını devamında, bu yuvalar oluşturuluncaya kadar, iki yaşından altı yaşına kadar olan çocukların eğitimleriyle ilgili bilgiler vererek, ebeveynlerine yardımcı olmayı amaçlamıştır. Özellikle beden eğitimi konusunda amacın, bu yaş gruplarında, çocukların ciğerlerini, uzuvlarını biraz takviye etmek ve onları büyüklerin tekeline kurtulmuş birer bağımsız insan olmalarını sağlamak olduğunu ifade etmiştir. Yazarın üzerinde durduğu bir diğer nokta ise, beden eğitimi sırasında yapılacak olan hareketler için gerekli olan aletlerdir. Bu aletlerin (çemberler, toplar, ipler, halkalar,...) temin edilmesinin önemini belirtmiş ve bunlar olmadan varmış gibi yaparak yapılan çalışmaların istenilen neticeleri vermeyeceği ve çocukların ilgisini çekmeyeceğini belirtmiştir. Bunlara ilave olarak yazar, çocuklarla yapılacak olan spor ve jimnastik oyunlarının hangi yaş gruplarında nasıl ve ne süreyle yapılması gerektiğini anlatmıştır.

Sağlam Çocukların Muhtelif Aylarında Bulunması Lazım Olan Evsaf başlıklı makalede yazar, yeni doğmuş sağlıklı bir bebeğin boy ve kilosunun ne kadar olması ve hangi aylarda ne kadar artması gerektiğiyle ilgili bilgiler vermiştir. Ayrıca yeni doğan bir çocuğun boyunun ve baş çevresinin nasıl ölçülmesi gerektiğini de açıklamıştır. Yazısının devamında dişlerin çıkması ve zekânın gelişmesiyle ilgili de ayrıntılı bilgilere yer vermiştir.

Evlât Sevgisi ve Çocuk Bakımı başlıklı makalede yazar, birçok hayvanın insanlara numune olacak kadar yavrularına olan düşkünlüğünü ve onları nasıl yetiştirdiğine dair tespitlerini dile getirmiştir. Ayrıca hayvanlarla insanlar arasında kıyaslamalar yapmıştır.

Çocuk Bakımına Dair Küçük Öğütler başlıklı makale, aynı zamanda Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin Bursa merkezi başkanı olan Dr. Rıza Tahir Bey

tarafından hazırlanan bir köşedir. Bu köşede, banyo, temizlik, anne sütü çocuk bakımı gibi alt başlıklarda bu konularla ilgili özellikle Bursa üzerinden örnekler verilerek açıklamalar yapılmıştır.

Tablo 26

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Anne-Baba-Çocuk Konulu Makaleler.

Anne-Baba-Çocuk			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Çocuklarımızla Dost Olunuz	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Ebeveynin Günahları	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Çocuklara Karşı Şefkatimizi Nasıl Göstermeliyiz?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Çocuğu Terbiyesinde Bir Kul Olarak Görmek Zarureti	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Çocuğu Terbiyesinde Bir Kul Olarak Görmek Zarureti	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Çocuk Yetiştirmek Büyütmek İçin Bir Metottur	Gürbüz Türk Çocuğu	Emin Şükrü	1926
Çocuklara Hangi Gıda İntihab Olunmalıdır?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Çocuklarımızı Niçin Nazlı Büyütmemeli, Şımarık Yapmamalıyız?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1929
Fazla Sevda Çocuğu Öldürür	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Çocuk Kavgalarına Mani Olmalı mı?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Çocuğu Nasıl Bozarız?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Çocukların İlk Terbiyesi	Gürbüz Türk Çocuğu	Akil Emrullah	1931
Çocuğun Ev Terbiyesinden İrade Terbiyesi	Kalem	Dr. Halil Fikret Kanat	1938
Çocuğun Ev Terbiyesinden İrade Terbiyesi	Kalem	Dr. Halil Fikret Kanat	1938
Çocuğun Ev Terbiyesinden İrade Terbiyesi ve Ceza İşi	Kalem	Dr. Halil Fikret Kanat	1938
Çocuğun Ev Terbiyesinden: Çocuklarımıza Ceza Verelim mi? Ve Nasıl Verelim?	Kalem	Dr. Halil Fikret Kanat	1938
Çocukları Nasıl Konuşturmalı?	Terbiye	İbrahim Alaeddin	1927

Tablo 26'da görüldüğü üzere anne-baba-çocuk ilişkilerini konu alan makaleler *Gürbüz Türk Çocuğu* ve *Kalem* dergilerinde yer almaktadır. Anne babaların çocuklarıyla ilişkilerinin, çocuklarına yaklaşımlarının ele alındığı makalelerde çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişiminin yanında ruhsal gelişiminin de önemi üzerinde durulmuştur.

Gürbüz Türk Çocuğu'nda yer alan *Çocuklarımızla Dost Olunuz* başlıklı ilk makalede yazar, kendi çocuğuyla ilişkisinden örnekler vermiştir. Beş yaşında olan

oğluyla arasında geçen bir diyaloga yer veren yazar, o yaştaki çocukların bütun sorularına cevap vermenin ve onlara sorular sormanın öneminin altını çizmiştir. Yazar, artık babalarının saltanatının kalmadığını, evlatların kendilerine amir değil dost aradıklarını ifade etmiş ve bu dostu evde bulurlarsa dışarda aramayacaklarını, böylece kötü arkadaşlıklardan korunacaklarını belirtmiştir. Bütun babalara evlatlarıyla dost olmalarını tavsiye etmiştir.

Ebeveynin Günahları başlıklı makalede ise ebeveynin iki büyük günahı olduğunu belirtmiştir. Bunların birincisinin çocuklarını şımartmak, ikincisinin ise çocuklarını sıkı bir disiplin altında büyötmek olduğuna dikkat çekilmiştir. Yazar ilk olarak hırsızlık yapan bir çocuğun mahkemesinden bahsederek hâkimin çocuktan ziyade ailesini suçlu bulduğunu belirtmiş, ailelerin çocuklarını fazla disiplin altında tutmalarının çocuğun ruhunda derin etkilere sebep olduğunu ifade etmiştir. Bu örnekten sonra, disiplinsizlikten doğan olumsuz bir örneği paylaşmıştır. Bu örnekte ise arkadaşı, hayatın çok zor ve acımasız olduğunu bu nedenle kendi çocuğunu mutlu etmeye çalıştığını ve her istediğini yapmasına izin verdiğini belirtmiştir. Bu durumda anne-babanın hayatlarını çocuğun arzusuna göre düzenlediklerini ifade etmiştir.

Yazar bu şekilde yetişen bir çocuğun hayata uyum sağlayamayacağını onun, diğer çocuklar kendi haklarını istediğinde bunu kabul etmeyeceğini belirtmiştir. Bu durumunda onu hayata karşı aksi, bedbin ve gayri memnun yapacağını, hiçbir şeyi beğenmeyip, her şeyden şikâyetçi olacağını ve sorunun kendinden kaynaklandığını anlayamayacağını söylemiştir.

Yazar, toplumda daha çok çocuklara karşı aşırı disiplin uygulamaya yönelik bir eğilim olduğunu ifade etmiş, evlerde ve hatta mekteplerde bile çocukların birer hayvanmış gibi terbiye edilmeye çalışıldığını belirtmiş, bu durumun sebep olacağı sakıncaları örnekler vererek açıklamıştır.

Yazısının devamında ne yapılması gerektiğine dair kendi düşüncelerini belirten yazar, çocuğun ve ebeveynin birlikte hareket etmesi, hem çocuğun isteklerinin hem de ebeveynin isteklerinin belirlenmesi yoluyla oluşturulan sınırlara uymayı çocuğun reyine bırakılmasının sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Bu konuda anne babaların da birbiriyle işbirliği içinde olmaları

gerektiğini, aralarındaki ihtilafı çocuğun yanında tartışmalarını istemiştir. Yazarın verdiği tavsiyelerden bazıları şöyledir;

- Çocuğa emirleri birlikte tartışarak, onunda fikrini alarak veriniz.
- Birçok emirleri aynı zamanda vermeyiniz.
- Her yapılmasını istediğiniz şeyin sebebini çocuğa izah ediniz. Bu suretle onu muhakemeye alıştırmış olursunuz. Çocuk böylece emirleri korktuğu için değil, kendi menfaati için yapmış olacaktır.
- Çocuğa istediğinizi yaptırmak için, “yapma” yerine “yap” kelimesini kullanılmalıdır. (kapıyı süratle kapama) yerine (kapıyı yavaş kapa) kullanılmalıdır. Bu çocuğa bir emir altında değil, fakat irşat altında hareket ettiğini hissettirir.
- Çocuğunuza karşı sakın olunuz. Çocuğunuza şiddetle muamele ederek, size karşı aynı şiddetle mukabele etmesine meydan vermeyiniz.

Çocuklarımıza Karşı Şefkatimizi Nasıl Göstermeliyiz? başlıklı makalede yazar, *hiçbir şey çocuğun inkişafında şefkatin oynadığı rolü oynamamaktadır* fikrinden yola çıkarak tespitlerde bulunmuştur. İnsanlarda çocuklara karşı bir şefkat ve zaaf olduğunu belirtmiş, en katı adamların bile bir çocuğun tebessümü karşısında yumuşamaya meyilli olduğunu ifade etmiştir. Ancak önemli olanın bu şefkatin doğru kullanılması olduğunu ilave eden yazar, bunu nasıl kullanmamız gerektiğini bilmezsek bu merhamet duygusuyla çocuğa zarar verebileceğimizi belirtmiştir. Yazara göre önemli olan çocuğa olan sevgimizi doğru bir şekilde göstermektir. Sevgi göstermenin onu şımartacağını düşünerek belli bir yaştan sonra (üç yaşından sonra) sevgimizi göstermezsek ona iyilik yapmış olmayacağımızı, aksine çocukluğunu yaşamasına engel olacağımızı belirtmiştir. Örneğin çocuğu oyunlarında yalnız bırakmanın çok yanlış olduğunu ifade eden yazar, oyunun çocuğun yemek kadar ihtiyaç duyduğu bir şey olduğunu, çocuğun fikri gelişimini temin ettiğini vurgulamıştır.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisindeki *Çocuğu Terbiyesinde Bir Kul Olarak Görme Zarureti* başlıklı yazı, iki makale olarak farklı sayılarda yayınlanmıştır. Yazar *çocuk beş yaşına kadar ya yıkılır, ya yapılır* fikrinden yola çıkarak eğitim sisteminin bu düşünce üzerine inşa edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Toplumun eğitim seviyesinin üniversite mezunlarının sayısına göre ölçülmesinin yanlışlığına

değinen yazar, eğitimin doğumdan itibaren başladığının ve ana sınıfına kadar evde verilen eğitimin önemi üzerinde durmuştur. İkinci yazısında ise annenin çocukla iletişim kurma yollarından bahsetmiş, çocuğa verilen sözlerin tutulmasının önemini dile getirmiştir. Eğer verilen söz tutulamayacaksa bunun çocuğa ne şekilde açıklanması gerektiğini anlatmıştır.

Çocuk Yetiştirmek Büyütmek İçin Bir Metottur başlıklı makalede yazar, günümüzde çocuk yetiştirmenin eskisi gibi olmadığını, günümüz çocuklarının 20. asrın çocukları olduğunu ve eskiden uygulanan pek çok yöntemin bu çocuklar için geçerli olmadığını ifade etmiştir. Her şeyden önce bir annenin memlekete bir asker yetiştirdiğini, hayatını kazanmak mecburiyetinde olan birini büyütmekte olduğunu düşünmesi gerektiğini belirtmiştir. O zamana kadar uygulanan yöntemlerde bu uygulamaların yer almadığını ifade eden yazar, çocukların her türlü ortama alıştırılması, her şartta yaşayabileceği bir takım zorluklara dayanabilecek şekilde yetiştirilmesi gerektiğini ve bunun takibinin de annenin vazifesi olduğunu ifade etmiştir.

Çocuklara Hangi Gıda İntihab Olunmalıdır? başlıklı yazıda çocuk beslenmesinde dikkat edilmesi gereken konular ele alınmıştır. Yazar, özellikle anne sütünün öneminden bahsetmiş ve hiçbir gıdanın anne sütünün yerini tutamayacağını ifade etmiştir. Avrupa'nın bol bol reklamını yaptığı hazır sütlerin tercih edilmemesi gerektiği önemle belirtilmiştir.

Ayrıca inek sütünün yapısının anne sütünün yapısına benzemediği, bu nedenle onun yerini tutması ve çocuklarımızı kusursuz ve hastaliksız yaşatmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir. Yazısının devamında anne sütünün önemini anlatmaya devam eden yazar, anne sütü emen çocukların diğerlerinden farklı olan özelliklerini açıklamıştır.

Çocuklarımızı Niçin Nazlı büyütmemeli Şımarık Yapmamalıyız? başlıklı yazıda aileleri tarafından nazlı büyütülen ve şımartılan çocukların büyüdükleri ve topluma karıştıkları zaman uyum sağlamakta zorlandıkları ve mutsuz olduklarına değinilmiştir. Böyle çocukların etraflarındakileri de mutsuz edeceğini belirten yazar bu konularda aileleri uyarmıştır.

Fazla Sevda Çocuğu Öldürür başlıklı yazıda annenin aşırı ilgisinin çocuğun hayatı üzerinde tahrip edici tesirler yaptığının üzerinde durulmuştur. Çocuklar üzerinde araştırmalar yapan *Dr. Watson* isimli Amerikalı bir ruhiyatçının bu konudaki görüşlerine yer verilmiştir. *Dr. Watson* bu konuda şöyle düşünmektedir;

Dünyada hiçbir anne çocuğunu büyütmesini bilmez. Anne muhabbeti şairler için iyi bir mevzu olabilir. Fakat çocuk için hiç de iyi bir şey değildir. Umumiyet itibari ile anneler çocuklarına lüzumundan fazla muhabbet gösterirler. Annelerin bu muhabbeti hodkâme bir sevdadır. Çünkü onlar çocuğu sevmeden duyulan zevki almak için severler, buna mukabil çocuklarının bütün hayatını harap ettiklerini düşünmezler. Fazla ana muhabbeti çocuğun seciyesi üzerinde şu iki muzır neticeyi tevellüt eder: 1. Fazla anne muhabbetine alışan çocuk korkak, mahcup ve tufeyili olur. Daima sevilme ihtiyacını hisseder. Hayatın sert ve çetin güçlüklerine mukavemet edemez. Evlilik hayatında kâfi derecede sevilmediğini hisseder etmez bedbaht olur. Hayatta ise akıbeti hüsrandır. 2. Anne muhabbetinin menfi neticesi çocuğun teşebbüs ve mücadele kudretini haiz olmamasıdır. Bu çocuklar hayatta başlı başına mücadeleye muktedir olamazlar (Anonim, 1931, s.17).

Çocuk Kavgalarına Mani Olmalı mı? başlıklı yazıda yazar birkaç çocuğu bir arada büyütme zorunda olan anneler ve mürebbiler için çocuk kavgalarının oldukça önemli bir sorun oluşturduğunu belirtmiştir. Bu konuda annelerin nasıl davranması gerektiğiyle ilgili tespitler yapan yazar, çocuğun huyuna göre bir tavır takınmak gerektiğini vurgulamıştır. Bazı çocukların mahcup, çekingen, korkak olduğunu; böyle çocukların kavgaya teşvik edilmesi gerektiğini, aksi halde hakkını hiç savunamayacağını ifade etmiştir. Mahcup çocukların zaten kavga sırasında sadece kendilerini koruyabilecek hamleler yapacağını, karşı saldırıya geçmeyeceklerini belirtmiştir. Ancak bazı çocukların daha saldırgan olduğunu, bu çocuklara karşı alınacak tedbirlerin de farklı olduğunu ilave etmiştir. Böyle çocuklara hak zihniyetini vermek gerektiğini, kendine hak olan ve cemiyetin ona hak olarak verdiği her kıymet için mücadele etmesi gerektiğinin anlatılması gerektiğini ifade etmiştir. Yazar, çocuğa hiçbir zaman kavgadan kaçmak zihniyetinin verilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Annelere, çocuklarını muhakemeye, fikirlerini açık söylemeye ve serbest harekete alıştırmaları tavsiyesinde bulunmuştur. Çocuğuna böyle sağlam karakter kazandırdıktan sonra korkmaları için bir sebep olmayacağını, çocuklarının her zorluğa karşı koymasını, hakkını kendi kendine halletmesini bileceğini vurgulamıştır.

Çocuğu Nasıl Bozarız? başlıklı makalede yazar, bir çocuk parkında yapmış olduğu gözlemlerden yola çıkarak çocuklarına karşı çok korumacı bir tavır sergileyen annelerin hatalarını açıklamış ve çocukların kendi hareketlerinin kısıtlanmasının onun gelişimi üzerindeki olumsuz taraflarını ortaya koymuştur. Bir çocuk parkında bile çocuğunun özgür bir şekilde oynamasına müsaade etmeyen, onu sürekli uyaran ve engelleyen annelerin böyle yaparak çocuklarını koruduklarını düşündüklerini, ancak büyük bir hata yaptıklarını belirtmiştir.

Çocukların İlk Terbiyesi başlıklı makalede *Akil Emrullah*, çocukların hayatlarını aydınlatacak ilk ışığı ebeveynlerinden alacaklarını belirtmiştir. Bu ilk eğitim ne kadar kuvvetli ve etkili olursa çocukların istikbaldeki fikri ve ahlâki gelişimlerinin o derece kuvvetli olacağını ifade eden yazar, bu nedenle ebeveynin çok dikkatli olması ve bu konuya özen göstermesi gerektiğini belirtmiştir.

Kalem dergisinde yer alan ve *Dr. Halil Fikret Kanat* tarafından kaleme alınan makale dizisinin ilkinde, *Çocuğun Ev Terbiyesinden İrade Terbiyesi* başlığıyla anne ve babanın küçük çocuk eğitiminde göz önünde bulundurmaları gereken önemli noktalardan bahsedilmiştir. Yazar, ilk olarak irade ve huy kavramlarını ele almış, bunların birbirleriyle olan yakınlıklarını ve farklılıklarını belirtmiştir. Devamında irade kabiliyetinin çocuklarda nasıl kuvvetlendirileceğine dair çeşitli tespitlerde bulunmuştur. Yazar, ebeveynin dikkat etmesi gereken hususları kısaca şu şekilde maddeleştirmiştir;

- Evvela ana ve babanın iradeli olmaları ve eğitim işlerinde çabucak kızmamaları ve köpürmemeleri şarttır,
- Hatalı hareketlerinden dolayı çocuğa kızmanın, bağırmanın ve çağırmanın hiç faydası yoktur. En mükemmel eğitim amacı, kızılması gereken durumlarda bile sakinliği korumak ve çocuğu sakin ve kat'î bir tavırla yola getirmektir,
- Çocuğu cezayla korkutmanın da hiçbir anlamı yoktur. Ceza korkusuyla iş yaptırmak, çocukta evvela uşak ruhunu uyandırır ve sonra da sıkışık vaziyetlerde onun gizli iş yapmasına ve yalan söylemesine vesile olur,
- Emirler ve yasaklar az olmalı ve fakat mutlaka yaptırılmalıdır,
- Emirlerimiz ve yasaklarımız kanun gibi kat'î olmalıdır. Bunlar keyif ve neşemize tâbi olursa felakettir (Kanat, 1938a).

Yazar, irade eğitimiyle ilgili makalesinin devamını derginin bir sonraki sayısında yayınlamıştır. Makalenin bu kısmında irade eğitimi işinde çocukların gözünü korkutmamanın menfi bir tedbir olduğunu, bir de bunun müspet yönü olduğunu belirtmiştir. Çocukları uygun durumlardan yararlanarak cesur yapmak, onlara yiğitlik ruhunu aşlamak, meselenin olumlu boyutunu oluşturmaktadır. Bunun sağlanabilmesi için ilk olarak *kendi düşen ağlamaz* sözünün ev hayatında kusursuz bir şekilde uygulanmasının sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca yazar, çocukların doktor, ilaç gibi şeylerle korkutulmasının zararlarından da bahsetmiştir. Evde irade eğitiminin en önemli noktalarından birisi de çocuklarda oluşturulacak yemek yeme alışkanlığıdır. Pek çok anne babanın bu konuda problem yaşadığını belirten yazar, yeme problemi yaşayan çocuklara nasıl davranılması gerektiğiyle ilgili tavsiyelerde de bulunmuştur. Yazarın bu yazısında değindiği önemli bir konu da çocuklardaki inat meselesidir. İnatçı çocuklarla nasıl başa çıkılması gerektiği konusunda anne babalara şu tavsiyelerde bulunmuştur;

Çocuklarınızı şımartmayınız, onlara fazla nazlı muamele yapmayınız, küçük olsun, büyük olsun onların hiçbir manasız hareketlerini hoş görmeyiniz. Çocuğa karşı hareketleriniz kat'î ve sarsılmaz olmalıdır. Terbiye programınızda ve prensiplerinizde çocuğun hatırı için hiçbir fedakârlık yapmayınız. Aksi takdirde çocuğun hayatını berbat ve kendinizi bedbaht edersiniz (Kanat, 1938b, s.147).

Yazı dizisinin üçüncü bölümünde yazar, ev eğitimindeki önemli unsurlardan biri olan cezadan bahsetmiştir. Cezayı; çocuğun yapılmaması icap eden hareketleri tekrar tekrar yapması üzerine onu durdurmak, ona doğru yolda alışkanlıklar kazandırmak maksadıyla düşünülen önlemler olarak tanımlayan yazar, cezanın bir eğitim aracı olduğunu ve her eğitim aracı gibi bir takım esaslara dayanması gerektiğini belirtmiştir. Bu esaslardan en önemli olanının, cezaların her bakımdan adil olmasının gerekliliği olarak dile getirmiştir. Yazısının devamında ceza verilirken dikkat edilmesi gereken diğer unsurlara değinmiş ve kendi gözlemlendiği yanlış uygulamalarla ilgili örnekler vermiştir (Kanat, 1938c).

Yazı dizisinin dördüncü bölümünde *çocuklara ceza vermeli miyiz? ve nasıl cezalar vermeliyiz?* sorularına cevaplar aranmıştır. Bu konuda dikkat edilmesi gereken ilk noktayı, başlangıçta cezaların az olması ve derecelerinin göze batmayacak şekilde yavaş yavaş çoğaltılması olarak ifade etmiştir. Dikkat edilmesi gerek diğer bir durum da cezayı gerektiren hareketi ikide bir çocuğun

yüzüne vurmamak gerektiğidir. Bir diğer önemli noktada özellikle küçük çocuklarda hatalı hareketin cezasının derhal verilmesi gerektiğinin önemine dikkat çekilmiştir. Yazar, vakitsiz ve geç alınan ilaç gibi, vakti geçmiş cezanın faydasız olacağını belirtmiştir.

Yazısının devamında bir kabahatten ötürü çocuklara verilecek cezaları aşama aşama şu şekilde sıralamıştır;

- Cezalar arasında sükûti olanlar ilk sırada gelir,
- İkinci sırada sözlü cezalar yani tekdir, tevbih ve nasihatten faydalanmak gelir,
- Üçüncü sırada ise tabii cezalar gelmektedir. Bunları yapılan kabahatten doğan doğal sonuçlara katlanmak olarak ifade etmiştir (camı kıran bir çocuğun cereyanlı ve soğuk odada oturması ve yatması gibi),
- Dördüncü sırada ise çocuğu sevdiği şeylerden mahrum etmek gelmektedir.
- Beşinci sırada ve en ağır ceza ise şamar ve dayak olarak belirtilmiştir (Kanat, 1938d).

Terbiye dergisinde yer alan *Çocukları Nasıl Konuşturmalı* başlıklı yazıda; okulda ders işlerken öğretmenlerin dersi tek başına anlattığı, çocukların konuşmasına izin verilmediği eski yöntem eleştirilmiş, öğretmenlerin çocukları konuşturması gerektiği belirtilmiştir. Ders işlenişi sırasında çocuklara söz verilmesinin önemi üzerinde durulmuştur. 10-15 yıldır çocukların daha aktif olarak derse katıldıkları ve derslerin bu şekilde daha etkili işlendiği belirtilmiştir. Burada yazarın bahsetmeye çalıştığı çocuğun sınıfta boş boş konuşması değil, dersle alakalı konuşarak zekâsını geliştirmesidir. Yalnız konuya bağlı kalarak cevap vermek ve soru sormak, icap eden fikri düzgün ve tam olarak ifade edebilmek zihni eğitimin en önemli ölçüsü olarak ifade edilmiştir. Yazısının devamında çocukların sınıfta daha fazla konuşabilmesi için öğretmenlere çeşitli önerilerde bulunmuş, bu önerilerini programla destekleyerek çeşitli örnekler vermiştir.

Tablo 27

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Çocuk Eğitimi Konulu Makaleler.

Çocuk Eğitimi			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Çocukların İnkişafında Niçin Geri Kalınır?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1927
Amerika'da Çocuklar Nasıl Saltanat Sürüyor?	Gürbüz Türk Çocuğu	Dr. Fuat	1927
Asıl Terbiye Çocukta Seciye Yaratmaktır	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1927
Çocuklarda Dikkat Azası	Gürbüz Türk Çocuğu	Abdülfeyyaz TEvfik	1927
Çocuk Parkları	Gürbüz Türk Çocuğu	Dr. Fuat	1927
Çocuklarda ki Fitri İstidatlar	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1927
Garpta Çocuk Kulüpleri	Gürbüz Türk Çocuğu	Emin Şükrü	1928
Aç Gözlü Çocukları Bu Huydan Nasıl Geçirmeli	Gürbüz Türk Çocuğu	Selim Sırrı	1928
Garpta Çocuklara Köy Hayatı Nasıl Sevdiriliyor?	Gürbüz Türk Çocuğu	Emin Şükrü	1928
Genç Kızları İstikbal İçin Nasıl Terbiye Etmelidir?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1928
Dahi Çocuklar	Gürbüz Türk Çocuğu	Selim Sırrı	1928
Çocuğun Tatili	Gürbüz Türk Çocuğu	Hikmet Şevki	1928
Çocuk Terbiyesi Hakkında	Gürbüz Türk Çocuğu	Hikmet Şevki	1928
Kumarbaz Çocuklar	Gürbüz Türk Çocuğu	Feridun Vecdi	1928
Dahi Çocuklar	Gürbüz Türk Çocuğu	Eyüp Hamdi	1930
Çocuklara Telkin Vasıtaları	Gürbüz Türk Çocuğu	Hikmet Şevki	1931
Çocuklara Cinsi Terbiye Nasıl Verilir?	Gürbüz Türk Çocuğu	Dr. Ali Fuat	1931
Çocuk Neyle Oynamalı?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Zeki Çocuk	Gürbüz Türk Çocuğu	Dr. Ali Fuat	1931
7-15 Yaşına Kadar Çocuklarda Tembellik	Gürbüz Türk Çocuğu	Selim Sırrı	1931
Çocuğunuzun Zekâsındaki İnkişafı Nasıl Takip Edebilirsiniz?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Çocuk ve Oyuncak	Gürbüz Türk Çocuğu	Naşit Hakkı	1931
Çocuğun Muhakemesi Nasıl İnkişaf Eder?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931

Tablo 27'de görüldüğü gibi çocuk eğitimiyle ilgili makaleler *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisinde toplanmıştır. Bu konuda makale kaleme alan yazarların eğitimciler ve doktorlar oldukları görülmektedir.

Çocukların İnkişafında Niçin Geri Kalınır? Başlıklı makalede çocuklardaki bireysel farklılıklara dikkat çeken yazar, her anne ve babanın en büyük emelinin sağlık ve akıl yönüyle gelişimini tamamlamış, tam ve mükemmel bir çocuk yetiştirmek olduğunu belirtmiştir. Fakat ne kadar çaba gösterirse gösterebilir bazen bir çocuğun diğerlerinden, ya da sınıfındaki çocuklardan geri kalabileceğini ifade

etmiştir. Bunun sebebinin ve hikmetinin araştırılması gerektiğini düşünmektedir. Eskiden böyle çocukların eski kafalı öğretmenler tarafından cezayla yola getirilmeye çalışıldığını, artık çocuğun zeki olması ya da âsi olmasının, çalışkan veya tembel olmasının toplumda farklı algılanmasına sebep olmadığını dile getirmiştir. Yazara göre; çok bilen insan değil, bir şeyi iyi bilen insan makbuldür. Özellikle geri kalmış çocuklara verilecek tetkikin hepsinden üstün olması gerektiğini düşünmektedir. Bu konuda, geri kalmış çocuğun evvela doktor, sonra ruhiyatçı, sonra da öğretmen tarafından ayrıntılı bir araştırmadan geçirilmesi gerektiğinin mecbur olduğunu düşünmektedir. Böylece çocuğun geri kalmasının sebeplerinin ortaya çıkacağını ifade etmiştir. Yazara göre, çocuk geri kalmışsa kabahat kendisinde değil bu üç amildedir. Yazısının devamında geri kalmış çocukların nasıl tespit edileceğinden, aslında ana kucağından itibaren bu tespitin yapılabileceğinden bahsetmiştir.

Amerika'da Çocuklar Nasıl Saltanat Sürüyor başlıklı makalede, *Dr. Fuat* tarafından Amerika'da çocuklara verilen öneme dikkat çekilmiştir. Yazar, geleceğin ilerleme derecelerinin çocuklara verilen önem ve eğitim tarafından tayin edileceğini belirtmiştir. Amerika'nın bu durumu çoktan fark ettiğini, çocuklarına fevkalade önem verdiklerini, onlara çok özel ve saygılı davrandıklarını ifade etmiştir. Amerika'da çocuğun evde, mektepte, oyun bahçesinde aynı eğitimi görmesi için aynı şefkat ve muhabbetle bakılması için yapılmış çok muntazam bir teşkilat olduğunu ve halkın bu teşkilata kuvvet ve samimiyetle bağlı olduğunu belirtmiş, bunun müspet neticelerini görüp takdir ve hayret etmemenin mümkün olmadığını dile getirmiştir. Çocuğun rahme düşmesinden önce anne ve babanın vücut sağlığının takip edilmesi ve sıhhatli olmasının sağlıklı çocuklar için ne kadar önemli olduğunun anlaşıldığını dile getirmiştir.

Yazısının devamında doğumdan itibaren bir çocuğa ne kadar önem verildiğini aşama aşama anlatmıştır. Yarının büyükleri olacak çocuklara sarf ettikleri mesainin ne kadar kıymetli olduğunu söylemiştir. Çocukların, her yerde saygı ve sevgiden başka bir şey göremediklerini belirten yazar, sözlerini şöyle noktalamıştır; “biz çocuklarımızın inkişafını teshil edecek oyun ve oyuncak araçlarını temin etmiyoruz, edemiyoruz. Hiç olmazsa yavrucaklarımıza karşı

sinirlerimize, dilimize, elimize hâkim olsak, onları rencide etmesek” (Dr. Fuat, 1927, s.9).

Kâzım Nâmi tarafından kaleme alınmış olan *Asıl Terbiye Çocukta Seciye Yaratmaktır* başlıklı makalede, eğitim denince yalnızca zihni gelişimin anlaşılmasının yanlış olduğunu, asıl eğitimin çocukta karakter oluşturmak anlamına geldiğini ifade etmektedir. Karakterin toplumsal faziletlerin toplamı olduğunu belirten yazar, çocukların belli bir yaştan sonra toplumsallaşmaya meylettiğini belirtmiştir. Çocuğun cemiyet ihtiyacını hissedince kendine arkadaşlar aradığını ve bu arkadaşlarına karşı çok dürüst ve samimi davrandığını söylemiştir. Özellikle okul hayatında çocuğun arkadaş ilişkilerine değinen yazar, bazı çocukların liderlik vasıflarıyla öne çıktıklarını ve diğer çocukları itaatleri altına aldıklarını belirtmiştir. Yazısının devamında izcilikten bahsederek, izciliğin artık başlı başına bir eğitim sistemi haline geldiğini; bedeni, fikri, seciyevi ve terbiyevi gelişime hizmet ettiğini vurgulamıştır.

Çocuklarda Dikkat Azası adlı makalede *Abdülfeyyaz Tevfik*, çocuklarda dikkatin ilk ortaya çıkışından, gelişmesinin nasıl devam ettiğine dair görüşlerini paylaşmış, ayrıca *Darwin*, *Fenelon* gibi bilim adamlarının bu konudaki görüş ve çalışmalarına yer vermiştir.

Dr. Fuat’ın, *Çocuk Parkları* isimli yazısında Cumhuriyet’e layık yeni bir nesil yetiştirebilmek için dikkat etmemiz gereken noktalardan birinin de çocuklarımızı milyonlarca mikrobu olduğu sokaklardan kurtarıp, sıhhi, güzel yerlerde oyunla meşgul olmalarını temin etmek olduğu belirtilmiştir. Türkiye’deki çocuk parklarının durumundan ve nasıl olması gerektiğinden bahseden yazar, çocuk parklarının çocuğun ruhi ve bedeni eğitimi açısından önemini açıklamıştır.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde *Hikmet Şevki* tarafından kaleme alınan “Amcanın Köşesi” olarak hemen her sayıda yer verilen yazılarda, bir amcanın yeğenine yazdığı mektuplar şeklinde çocuk gelişimi, psikolojisi ve eğitimiyle ilgili tespitlerde bulunmaktadır. *Çocuklarda Fitri İstidatlar* alt başlığıyla yayınlanan yazıda yazar, yeğenine her çocuğun doğuştan bir yeteneği, herhangi bir şeye karşı tabî bir meyli olduğunu açıklamıştır. Dikkat edildiğinde bazı çocukların ellerinde oyuncaklarla saatlerce meşgul olduklarını, bazılarının ise muharebeden ve askerlikten zevk aldığının görüleceğini, çocuklardaki bu

arzuların ya hakiki bir yeteneğin başlangıcı olduğunu ya da gelip geçici bir heves olduğunu dile getirmiştir. Hakiki bir yeteneği lazım olduğu şekilde beslemenin ve geliştirmenin her ebeveynin çocuklarına borcu olduğunu belirtmiştir.

Garpte Çocuk Kulüpleri başlıklı yazıda, Batıda çocuklara ve onların eğitimine verilen öneme dikkat çeken *Emin Şükri*, 1918 senesinde İsviçre’de toplanan ve çocuklarla ilgili olan kurumlardan delegelerin, müdürlerin, çocuk doktorlarının ve çocuklara ait eserler neşreden yazarların katıldığını belirtmiştir. Bu kongrenin üç önemli maddesini ise şöyle belirtmiştir; 1. Mektepler çocukları yetiştirmek itibariyle vazifelerini görebiliyor mu? 2. Çocukları hayata tam olarak hazırlayabilmek için mekteplerden başka bir teşkilat vücuda getirilebilir mi? 3. Vücuda getirilen müesseseler hangi esasa istinat etmelidir?

Bu üç madde üzerinde yapılan görüşmeler sonucunda İsviçreli bir öğretmenin fikri kabul edilmiştir. Öğretmen, mektebin çocuk için hayatta izleyeceği yolu tayin eden bir rehber olduğunu, yolu iyi takip edebilmek için zeki ve kabiliyetli olmanın kâfi gelmeyeceğini belirtmiştir. Hayatta bir kimse için cesaret, his ve tevazuunun zekâ ve kabiliyet kadar önemli olduğunu söyleyen öğretmen, bu vasıfların mektep sıralarında kazanılmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir. Yazının devamında ise, ilk çocuk kulüpleri ve çocuk kulüplerinin faydalarıyla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Aç Gözlü Çocukları Bu Huydan Nasıl Geçirmeli adlı makalede açgözlülük alışkanlığını genellikle sekizle on yaşları arasında ortaya çıktığını belirten yazar, bu dönemde önüne geçilmezse çocuğun kişiliğinde olumsuz sonuçlara sebep olacağını belirtmiştir. Bu durumun önüne geçmek için anne-babalara şu tavsiyelerde bulunmuştur.

Yapılması caiz olmayanlar;

- Açgözlülüğe misal teşkil etmemeli
- Çocukların aç gözlülüklerine iştirakten vazgeçmeli
- Açgözlülüğü hiçbir vakit mazur görmemeli
- Çocukları açgözlülüğe maruz bırakacak vaziyetler kazanmamalı
- Kendisine verilen yemişlerden başkasına vermek isteyen çocukların bu cömertliklerine mani olmamalı.

Daima yapılması lazım olan şeyler;

- Terbiyede ne pek şiddetli, ne pek yumuşak bir sistem takip etmeli
- Çocuğa muayyen zamanda yemek verilmeli
- Çocukları sevdikleri bir yemiştten mahrumiyete alıştırmalıdır.

Emin Şükrü tarafından *Garpta Çocuklara Köy Hayatı Nasıl Sevdiniliyor* adlı makalede, çocuk eğitiminde önemli bir unsurun da, çocuklara köylülerin ve köy hayatının sevdinilmesi olduğu vurgulanmıştır. Yazar, İstanbul'da yetişen, büyüyen, güzel şehirlerin çocuğunu gezip görmüş olan çocukların ve gençlerin çalışmak için Anadolu'ya gitmek istemediklerini belirtmiştir. Bunun sebebinin de gençlerin köylüyü tanımamaları ve köy hayatını bilmemeleri olduğunu söylemiştir. Bu tespitinden sonra İsviçrelilerin çocuklarını köy hayatına nasıl alıştırdıklarını ve bu hayatı nasıl sevdinliklerini ayrıntılı olarak açıklamıştır.

İsviçre'de çocuk terbiyesiyle meşgul olan kulüplerin ilkbaharda tanzim ettikleri bir programdan bahseden yazar, bu programın Mart ayı sonunda uygulandığını ve bütün mekteplerin bir hafta tatil edildiğini açıklamıştır. Her öğrencinin de bu tatil süresince mensup olduğu kulüp heyetiyle birlikte olmaya mecbur olduğunu, aksi takdirde okula devam etmeyen öğrenciye verilen cezanın uygulanacağını belirtmiştir. Öğrencilerin kulüpleriyle birlikte önceden belirlenen bir köye gittiklerini ve burada bir hafta boyunca yaşadıklarını söylemiştir. Kulüp öğrencilerden bazı soruların (köylü neyle uğraşmaktadır, köyün ilerlemesi kabil midir, bu köyü çağdaş seviyeye getirmek için ne yapmalı, köyün suyu ve havası iyi midir, kötü ise düzeltmesi mümkün müdür) cevaplarını istemiştir ve öğrenciler iki gün köyü tetkik ettikten sonra bu soruların cevaplarını bulmak için çalışır. İki gün sonra çocuklara başka bir görev verilir, bu görev köylünün hayatını tetkik etmektir (köylü ne düşünüyor, hayatı nedir, şimdiye kadar geçirdiği maceralar, hükümet hakkında köylünün düşüncesi). Her çocuk bir köylüyle meşgul olur ve sorularına cevaplar bulmaya çalışır. Bu vazifede tamamlanınca diğere umumi bir işle meşgul olamaya başlayan öğrenciler, bu sefer de köye ait darb-ı meselleri, menkıbeleri köyde yetişen kahramanların hayatlarını öğrenmeye çalışırlar. Son olarak öğrencilere o köyde yaşayıp yaşayamayacakları sorulur ve çocuklar bir haftalık izlenimleri neticesinde bu sorunun cevabını verirler. Böylece çocuklar köye ısınır ve köy hayatına önem vermeye başlarlar. Yazar, ayrıca öğrencilerin

notlarının kulüplerin dosyalarında arşivlendiğini ve bunların hükümete bildirildiğini, böylece hükümetin de bu notlardan pek çok istifadeler temin ettiğini de ilave etmiştir.

Genç Kızları İstikbal İçin Nasıl Terbiye Etmeli başlıklı makalede özellikle cihan harbinden sonra eğitim meselelerinin değiştiğini belirten yazar, öğretimin artık sade kitabi bilgiler olmadığını, öğrenilenlerin faaliyete geçirilmesinin önem kazandığını ifade etmiştir. Genç kızların eğitimini de bu açıdan ele alan yazar, gelecekte bir aile içinde zevce, valide olacak bir kızın aile ocağında ifa edeceği ömür ve vazifeye karşı bilinçli yetiştirilmesinin önemini vurgulamıştır. Bu münasebetle iğne işleri, ev işleri, hıfzıssıhha, nezaket öğretmenin muayyen gayeye yetiştirmek için en esaslı çare olacağını belirtmiştir. Yazısının devamında ayrıntılı olarak bunların öneminden bahsetmiştir.

Dahi Çocuklar başlıklı makalede *Selim Sırrı Bey*, bir yolculuğu sırasında karşılaştığı sekiz yaşında üç dört lisan bilen bir çocuk ve babasıyla yaptığı sohbetten bahsetmiş, o çocuğun yetiştirilmesini eğitim açısından incelemiş ve bu konudaki görüşlerini okuyucularıyla paylaşmıştır. Yazısının devamında şahit olduğu diğer dahi çocuklar ve onların yetiştirilmesiyle ilgili bilgilere yer vermiştir.

Hikmet Şevket tarafından *Çocuğun Tatili* adlı makale *Amcanın Köşesinde* yayınlanmıştır. Yazar, bu yazıda yeğenine tatilin çocuk eğitimindeki önemini anlatmış, tatilin nasıl geçirilmesi gerektiği, tatile hangi gözle bakılması gerektiğiyle ilgili nasihatlerde bulunmuştur. Derginin bir başka sayısında yine aynı köşede yayınlanan *Çocuk Terbiyesi Hakkında* adlı yazıda yazar, karşılaştığı bir olay üzerine çocuk eğitiminden bahsetmek ihtiyacını hissettiğini belirtmiştir. Bir vapur yolculuğu sırasında yemekte karşılaştığı bir ailenin dokuz yaşlarındaki çocuklarıyla yapmış oldukları bir sohbeta şahit olan yazar, babanın ve annenin çocuklarının bir konu hakkında fikrini sorması, onun düşüncelerine saygı gösterip dinlemesi, yanlış bir nokta buldukları zaman izah ederek çocuğun düşüncesini değiştirmeye çalıştığını biraz hayretle seyretmiştir. Bu nokta üzerinden eski ve yeni çocuk terbiyesini karşılaştıran yazar, eskiden bir çocuğun herhangi bir konuda fikir beyan etmesinin terbiyesizlik olarak kabul edildiğini, ancak artık bu düşüncenin kıymetinin kalmadığını belirtmiştir. Hikmet Şevki (1928), sonuç

olarak çocuğu küçük yaşta münakaşaya alıştırmanın, onunla bir dost bir ahbab gibi konuşmanın, onu bir an evvel hayata hazırlamak olduğunu ve çocuğunu hayata küçük yaştan hazırlayan ebeveynlerin gelecekte emin olacaklarını belirtmiştir.

Feridun Vecdi tarafından kaleme alınan *Kumarbaz Çocuklar* başlıklı makalede, ilk olarak kumarın zararlarından, toplum için ne kadar kötü olduğundan, kumar oynayanların bütün dinler ve toplumlar tarafından dışlandığından bahsetmiştir. Memur, tacir, avukat gibi münevver ailelerin evlerinde çocukların göz göre göre kumara alıştırıldığını belirtmiş, kumarhanelerin men edilmesinin çok daha fena sonuçlar doğurduğu yönündeki düşüncelerinden bahsetmiştir. Yazara göre kumarhaneler polisin sürekli denetimi altında olan yerlerdir ve oralarda çocuklar bulunmaz. Hâlbuki evlerde kumarın daha serbest olduğunu ve çocukların gözü önünde oynandığını ifade etmektedir. Zıp zıp, ceviz gibi çocuk oyunlarının kumarın imitasyonu olduğunu belirten yazar, doğrudan doğruya parayla kumar oynayan çocukları gördüğünü de dile getirmiştir. Ayrıca çocuk yaşta çalışmaya başlayanlar arasında kumarın daha yaygın olduğu tespitinde bulunmuştur. Kumara alışmış bir çocuğun, toplum için kaybolmuş bir çocuk olduğunu belirten yazar, çocukların kumardan korunmasının, çocuklara mahsus hayır kurumlarının çok az olduğu bir ülkede çok zor olduğunu belirtmiştir. Çocuk kulüpleri oluşturulup, çocukların saf bir hava içinde spor, jimnastik, eğitsel oyunlar gibi sağlam eğlencelere alıştırılması gerektiğini ancak kendi cemiyetlerinin bile (Himaye-İ Etfal Cemiyeti) o zamanki şartlarda sahip olduğu gelire böyle bir hizmeti veremeyeceğini söylemiştir. (Vecdi, 1928).

Dahi Çocuklar başlıklı yazıda ilk olarak o dönemde çocuk psikolojisiyle ilgili çalışmalar yapan bilim adamlarının isimleri (W. Stern, Terman, P. Yanet, Adler vb.) zikredilmiş, psikologların özellikle deha ve yeteneğin esas ve gelişim şartlarını araştırdıkları belirtilmiştir. Dehayı, tabiatın en yüksek kudretkâr tecellisi olarak ifade eden yazar, dehanın zihni dengenin en ulvi kalitede belirmesi olduğunu ifade etmiştir. Yazısının devamında deha ve istidadın gelişimi için en müsait şartların ne olabileceğini tartışan yazar, dâhilerin genelde maddî ve manevî vaziyetleri yüksek olan ailelerden yetiştiğini, bu halin aynı aile efradında üç

kuşağa kadar görülebildiğini belirtmiş, ırkın deha ve yetenek üzerindeki etkisinin ikinci derecede kaldığını söylemiştir. Dâhi çocukların özelliklerini de açıklayan yazar, bu çocukların normal çocuklardan farklarını da ifadelerine eklemiştir. Sonuç olarak terbiyecilerin dâhi çocukları gözetmelerinin hem millî hem de medeni bir borç olduğunu belirtmiş, bu çocuklar için dereceli mektepler açılmasına, serbest zümre sistemlerinin uygulamasına ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir (Hamdi, 1930).

Amcanın Köşesinde *Çocuklara Telkin Vasıtaları* başlıklı yazıda Hikmet Şevki, yeğenine çocukları sinema ve tiyatroya götürmekle ilgili düşüncelerinden bahsetmiştir. Tiyatro ve sinemanın çocuk ruhu üzerinde çok müessir olduğunu belirtmiş, bu konuda Tarlitan Bernar (Tristan Bernard 1866-1947 Fransız oyun, roman yazarı, gazeteci ve avukat)'ın çocuk tiyatrolarıyla ilgili görüşlerini şöyle nakletmiştir;

Genç bir dimağa kuvvetli telkin vasıtalarıyla güzel fikirler aşlamak lazımdır. Ebeveynin kendi tecrübelerine güvenerek çocuklarına verecekleri hayat dersleri hiç şüphe yok ki arzu edilen faydayı temin etmez. Hâlbuki herhangi bir tiyatro ve sinema onları arzu edilen hedefe daha çabuk yaklaştırır. Fakat bu tiyatro ve sinemanın onların ruhlarını ve hedeflerini nazarı itibara alarak vücuda getirilmiş olması şarttır. Tiyatro ve sinema çocuğun muhakeme kuvvetini arttırır, mukayese yapmak fırsatını verir. Nihayet çocuk herhangi bir şey hakkında bir karar verebilme kudretini kendinde görür. Çocuklarını terbiye etmek isteyen milletler, her şeyden evvel bu yavrular için sinema ve tiyatro yapmağı düşünür. Aksi takdirde verilen terbiye noksandır, natamamdır (Şevki, 1931, s.21).

Yazısını devamında o dönemde memleketimizde henüz çocuklar için tiyatro ya da sinema bulunmadığını belirten yazar, yeğenine böyle yerler açılıncaya kadar çocuğunu büyükler için yapılmış sinema ve tiyatrolardan uzak tutmasını tavsiye etmiştir. Bu düşüncesine gerekçe olarak da çocukların o küçük yaşlarda gördükleri olaylardan etkilenmelerinin onların bütün hayatlarını olumsuz etkileyebilecek sonuçlara yol açabileceğini dile getirmiştir.

Çocuklara Cinsi Terbiye Nasıl Verilir başlıklı makalede Dr. Ali Fuat Bey, küçük çocuklara verilecek cinsel eğitimden bahsetmiştir. Bu konunun önemine dikkat çeken yazar, ailelerin cinsel eğitime bakışının temelde ikiye ayrıldığını söyleyerek, bir kısım ailelerin bu konu hakkında çocuklarıyla konuşmaktan hicap

duyup, kendilerine sorulan soruları ya cevapsız bıraktığını ya da sert bir şekilde çocuğun bu konuda bir daha soru sormasına engel olduğunu ifade etmiştir. Diğer bir kısım ailelerin ise çocuklarıyla bu konuyu rahat bir şekilde konuştuklarını, hatta gereğinden fazla ayrıntıya girdiklerini dile getirmiştir. Bu tip aileler bunun tabii olduğunu ve bu konuda yapılan baskıların toplumda sahte ve gayri tabii insanların oluşmasına sebep olduğunu düşünmektedir. Yazar, her iki durumunda sakıncalı olduğunu belirtmiştir. Ailelerin çocuklarının sorduğu her soruya cevap vermesi gerektiğini ancak bu cevaplarda fazla açıklamaya girmemesinin daha doğru olacağını ifade eden yazar, bu soru ve cevapları idare etmenin anne ve babanın zekâ ve dirayetine bağlı olduğunu söylemiştir. Cinsel eğitimde anne ve babalara en büyük tavsiyesinin, kafalarını peşin hüküm, sabit fikirlerden ve tazyik ve taassuptan kurtarmak olduğunu, cinsel hayat ne kadar tabii ise cinsel eğitimin de o kadar tabii olduğunu belirtmiştir.

Çocuk Neyle Oynamalı başlıklı yazıda çocuk eğitiminde oldukça önemli bir unsur olan oyuncaklardan ve oyuncak seçiminin öneminden bahsedilmiştir. Yazar, özellikle hazır ve her yönüyle tam ve mükemmel olan oyuncakların çocuklar için faydalı olmadığını, onların hayal güçlerinin gelişmesine engel olduğunu belirtmiştir. Özellikle anne babaların bu tip oyuncakları almaya meyilli olduğunu, ancak çocuklarının gelişimin yol açacağı sorunları göz ardı etmemeleri gerektiğini vurgulamıştır. Yazar, oyuncakların oldukça basit olması gerektiğini, çocukların hayal güçlerini kullanarak her oyunda o oyuna yeni özellik yükleyebilmelerine fırsat vermesi gerektiğini belirtmektedir. Yazısının devamında yeni doğmuş bebeklerden itibaren gelişim dönemlerine göre çocukların gelişimine fayda sağlayacak oyunlardan bahsetmiştir.

Zeki Çocuk başlıklı yazıda *Dr. Ali Fuat*, çocuklardaki zekâ gelişiminden bahsetmiş ve hangi çocukların zeki olarak kabul edileceğini açıklamıştır. Her annenin kendi çocuğunu çok zeki sandığını, ancak her çocuğun farklı yetenekleri olduğunu ifade eden yazar, zeki çocukların neye göre tespit edildiğinden örnekler vererek açıklamalar yapmıştır. Yazısında önemle vurguladığı noktalardan birisi de çocuğun okulda gösterdiği başarının ya da başarısızlığın doğrudan zekâsını göstermediği gerçeğidir. Bunu açıklamak için de birçok bilim adamının (Darwin,

Newton, Napolyon vb.) çocukluğunda çok vasat olduğu, hatta mektep hayatlarında sınıflarında sonuncu olduklarına dair örnekler vermiştir.

Selim Sırrı tarafından çocuklara verilen bir konferanstan alıntı yapılan *7 Yaşından 15 Yaşına Kadar Çocuklarda Tembellik* adlı yazıda, çocuklara tembelliğin zararları anlatılmış, çok çalışmanın insan hayatı için önemi üzerinde durulmuştur. Çalışkan ve tembel insanlarla ilgili çocukların anlayabileceği örneklere yer veren yazar, insanlığın sahip olduğu bilgi birikiminin ve ilk insandan bu yana kadar insanlığın geçirmiş olduğu ilerlemenin hep çalışkan insanlar sayesinde olduğu belirtmiş, tembel insanların çevreleri tarafından da sevilmeceği ifade etmiştir.

Çocuğunuzun Zekâsındaki İnkışafı Nasıl Takip Edebilirsiniz başlıklı makalede özellikle dört yaşından sonra çocukların dünyaya ve çevrelerine karşı artan merakları ve sürekli *ne, neden, nasıl, niçin* gibi sorular sormalarından bahseden yazar, bu durumun çocuklarının zekâlarının gelişimi için çok önemli olduğunu belirtmiştir. Ailelerin bu yaşlardaki çocuklarının zekâlarının gelişimini takip edebilmesi için de dörtle altı yaş arasındaki çocuklara sorulacak 40 soruluk bir liste ve yediyle dokuz yaş arasına sorulacak 35 soruluk bir liste yayınlamış, gelecek sayıda bu soruların cevaplarını yayınlayacaklarını belirtmiştir. Ailelerden bu soruları çocuklarına sormalarını, cevaplarını kayıt etmelerini istemiştir. Ayrıca gelişim açısından normal olan bir çocuğun bu sorulardan 30 tanesine doğru cevap vermesi gerektiğini de belirtmiştir.

Naşit Hakkı tarafından kaleme alınan *Çocuk ve Oyuncak* adlı yazıda, oyuncuğun tarihi gelişiminden bahsedilmiştir. İlk çocuktan itibaren oyuncuğun var olduğunu belirten yazar, çocuğun içinde yaşadığı coğrafyaya ve kültüre uygun oyuncaklarla oynadığını ifade etmiştir. Her millette ilk oyuncakların kendi kültürlerine uygun oluştuğunu söylemiştir. Yazıda dikkat çekilen bir diğer nokta ise, çocukların oyuncaklarının onların yaşamlarının ileriki safhalarındaki meşguliyetlerini doğrudan etkilediği gerçeğidir. Çocukların cinsiyetlerine uygun oyuncaklarıyla oynamalarının onların hayata hazırlanmaları açısından önemli olduğunu belirten yazar, bizdeki oyuncakları da eleştirmiştir. Pek çok oyuncuğun çocuk gelişiminde gereken etkiyi yapamayacak cinsten olmasını, çocuklarımızın ruhlarında yetenekleri ateşleyemediklerini belirtmiştir.

Çocuğun Muhakemesi Nasıl İnkışaf Eder başlıklı yazıda da, bunun için en mühim şeyin hürriyet olduğu ifade edilmiştir. Çocuğu iyi veya kötüyü seçmede serbest bırakmak gerektiği, annenin çocuğu yalnız irşat etmesi, bu irşadı da ancak çocuğun kafasındaki muhakemeyi fiil haline getirdikten sonra yapması gerektiği dile getirilmiştir. Yazının devamında çocuğa karakterinin telkinle verilemeyeceği, çocuğun bizzat yaşayarak öğrenmesi ve karakterini böyle geliştirmesi gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 28

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayımlanan Çocuk Psikolojisi Konulu Makaleler.

Çocuk Psikolojisi			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Çocuğun Psikolojisi	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Çocuklarda Tezahür Eden Sinirin Nevileri	Gürbüz Türk Çocuğu	Muallim Belkıs Hanım	1926
Çocuk Halet-i Ruhîyesi ve Terbiyesi	Gürbüz Türk Çocuğu	A. M.	1926
Çocuk Halet-i Ruhîyesi ve terbiyesi 2		A. M.	1926
Çocuk Sevgisi	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1928
Çocuk Halet-i Ruhîyesi ve Terbiyesi 3	Gürbüz Türk Çocuğu	A. M.	1931
Çocuklarda Sinir Hastalıkları	Gürbüz Türk Çocuğu	Vedide Baha	1928
Çocuk Hayalindeki Gönül Gizliliği	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1928
Deniz Çocuğa Cesaret Aşılar	Gürbüz Türk Çocuğu	C. S.	1928
Bu Asrın Çocuğu Neden Hastadır?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1930
Çocuklarımızın Manevi Gıdası	Gürbüz Türk Çocuğu	Ali Süreyya	1930
Çocuk Ağlaması	Gürbüz Türk Çocuğu	Dr. Rıza Tahir	1930
Çocuklarda İnfirat İtiyadı	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1930
Çocuklarda Güzel Sanatlar Hissi	Gürbüz Türk Çocuğu	Nurettin İbrahim	1930
Muhtelif Yaşta Çocuklar ve Tecrübi Ruhîyat	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1926
Sinirli Çocukları Nasıl İdare Etmeli?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Çocuklar Niçin Ağlar	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Descartes ve Pedagoji	Kalem	Albert Millon-Kadri Yörükoğlu	1938
Pedagoji Kitabı	Kalem	R. G.	1938

Tablo 28 (devamı)

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayımlanan Çocuk Psikolojisi Konulu Makaleler

Makalenin adı	Yayımlandığı dergi	Yazar	Yıl
Dört ile Yedi Yaş Arasındaki Çocuğun Ruhiyatı	Maarif Vekâleti Mecmuası	Abdüllatif Nevzat	1926
Tagore'un Psikolojisi	Muallimler Birliği	Nevzat Mahmut	1926
Genç Kızların Ruhi İhtiyaçları	Muallimler Birliği	Sabri Cemil	1926
Amerikan Pedgogları Bugünkü Mektepten Ne Bekliyor?	Yeni Adam	Bedriye Mustafa	1934
Çocuk Ruhı ve Psikoanaliz	Yeni Adam	İzzeddin Şadan	1934

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde yer alan *Çocuğun Psikolojisi* başlıklı yazıda, yazar ilk olarak psikoloji biliminin üzerinde durarak, psikolojinin açıklamasını yapmış, insanlar üzerindeki etkisinden bahsetmiştir. Ruh sağlığının hamilelikle başladığını söyleyen yazar, annenin kendine iyi bakmasının ve sağlıklı beslenmesinin, doğacak bebeğin ruh sağlığı üzerindeki etkisinden söz etmiştir. Yazısının devamında anne karnında sessiz ve sakin ortama alışmış bir çocuğun dış dünyayla ilk karşılaşmasından itibaren yaşadığı farklılıkların yarattığı şok nedeniyle ilk psikolojik sıkıntıları da yaşamaya başladığını belirtmiştir. Çocuğun büyüdüğü süre zarfında gördüğü ve yaşadığı her şeyin onun hayatında bir iz bıraktığını ve bu izlerin de onun psikolojisini yani karakterini oluşturduğunu ifade etmiştir. Yazar ayrıca, çocuklardaki bireysel farklılıkların, çocuk psikolojisine etkisi üzerinde durmuş, çocuk eğitiminde çocuğun psikolojisinin göz önünde bulundurulmasının önemini belirterek bu durumun ihmal edilmesi halinde ortaya çıkacak zararlarla ilgili açıklamalar yapmıştır.

Çocuklarda Tezahür Eden Sinirin Nevileri başlıklı yazıda Muallim Belkıs Hanım, annesi tarafından sinirli olduğu iddia edilen çocuklardan bahsetmiştir. Yazar, çocuk doktoruna giden annelerin çocuklarının sinirinden şikâyet etmelerinin, çocuk doktorlarını çok kızdırdığını ifade etmiştir. Bu durumda doktorların, kabahati ailede ve çocuğun bakımıyla ilgilenenlerde bulunduğunu söyleyen yazar, anne babaların çocuklarının ruhlarını tahlil edemedikleri yönünde tespitlerde bulunmuştur. Doktorların, çocuğun siniri üzerinde yaşadığı çevrenin neden olduğu etkileri anne babalara anlatmakta zorlandığını, ailelerin bu durumu

anlayıp, kendilerinde ve yaşadıkları muhitte gerekli değişiklikleri yapmaları durumunda çocuklarının sinirli hallerinin değişeceğini görececeklerini belirtmiştir.

Çocuk Halet-i Ruhîyesi ve Terbiyesi başlıklı makale, bir yazı dizisi şeklinde yayınlanmıştır. İlk makalede yazar, “para nasıl kullanılır” alt başlığıyla çocuklarımıza para kullanmayı öğretmediğimize değinmiştir. Parayı kullanmayı öğrenemeyen çocukların, paranın kıymetini de anlamayacaklarını belirterek, Amerika terbiye kitaplarından çeşitli örneklere yer vermiştir. Ayrıca bizim toplumumuzun paraya bakış açısını eleştirmiş, çocuklarımızın aza kanaat etmeye alıştırıldığını, hâlbuki aza kanaat eden birinin daima aza kanaat etmek zorunda kalacağını ifade etmiştir. Bu noktada Avrupa memleketleri ve Amerika’yla kıyaslama yapan yazar, oralarda fakir çocuklarda paraya karşı büyük bir arzu geliştiğini belirtmiştir. Yazısının devamında eline para geçen bir çocuğun bu parayı nasıl sarf etmesi gerektiğinin öğretilmesiyle ilgili düşüncelerini paylaşmıştır.

İkinci ve üçüncü yazısında ise *çocuklardan istenilen itaat nedir?* alt başlığıyla bu konuyla ilgili gözlem ve tespitlerini okuyucularıyla paylaşmıştır.

Kâzım Nâmi tarafından kaleme alınan *Çocuk Sevgisi* adlı makalede, her canlının yavrusunu sevmesinin yaratılıştan ona verilmiş bir içgüdü olduğu belirtilmiştir. Ancak burada vurgulamak istediği insanların yavrularına karşı bütün hayvanlardan çok daha farklı bir sevgi ve şefkat beslediği gerçeğidir. İnsanların bu sevgiyi ulvileştirerek ona kutsi bir mahiyet verdiklerini belirten yazar, bazı ailelerin çocuklarına karşı olan sevgilerinin marazi bir hal aldığını ifade etmiştir. Bu durumun çocuğun gelişimine olan zararına değinen yazar, ortaya çıkaracağı olumsuzluklardan bahsetmiştir. Yazısını, çocuk sevgisinin çok önemli olduğunu ancak bu sevginin egoistçe değil akıllıca ve insanca olması gerektiğini belirterek bitirmiştir.

Çocuklarda Sinir Hastalıkları başlıklı yazı, yabancı bir yazardan tercüme edilmiş bir makaledir. Çocuklardaki gayri tabî korkulardan, bunların neden ortaya çıktığı ve nasıl geliştiği gibi durumlardan bahsedilmiştir.

Çocukların Hayalindeki Gönül Gizliliği adlı makalede *Kâzım Nâmi*, son zamanlarda çocuk psikolojisi alanında yapılan ciddi araştırmaların sonucunda

çocuğun gönül dünyasının daha esaslı bir şekilde kavrama imkânı sağladığından bahsetmiştir. Yazar, yaşlı bir adamın manevi faaliyetleri ne kadar çeşitli ise, çocuğun gönül dünyasının da o kadar çeşitli ve renkli olduğunu belirtmektedir. Çocukların ruhi dünyasındaki yansımalarından söz ederek, dünyada bununla ilgili yayınlanmış olan çeşitli eserlerden örnekler vermiş ve bu eserlerle bizdeki eserleri karşılaştırmıştır.

C. S. imzasıyla *Deniz Çocuğa Cesaret Aşılar* adlı yazıda, yaz tatilinde denize gidilmesinden, denizde dikkat edilmesi gerekenlerden ve denizin çocuklar üzerindeki etkilerinden bahsedilmiştir.

Muhtelif Yaşta Çocuklar ve Tecrübi Ruhiyat başlıklı yazıda *Kâzım Nâmi*, *Her çocuk ayrı bir âlemdir. Her çocuğun ayrı bir tetkike tabi tutulması neslin terbiyesi nokta-i nazarından mühimdir* alt başlığıyla yazının içeriğine vurgu yapmıştır. Yazar, üç yaşından yedi yaşına kadar olan çocukların ruhi tetkikinin yapılmasının mümkün olup olmadığını sorgulamıştır. Bu meseleyle uğraşan mütehassıslardan müteveffa *Alfred Binet* ve refiki *Doktor Simon*'un çocuk zekâsının ölçülmesine dair oluşturdukları mihenklerden istifade edilerek bu yaşlardaki çocukları incelemenin mümkün olduğunu ifade etmiştir. Yazısının devamında anaokuluna giden çocukların özelliklerinden ve bu çocukların cemiyet için öneminden bahsetmiştir. Bu konuda farklı bilim adamlarının görüşlerinden örnekler vererek yazısını bitirmiştir.

Sinirli Çocukları Nasıl İdare Etmeli? başlıklı yazıda ilk olarak çocuklarda sinire sebep olan haller üzerinde durulmuştur. Çocuklara görülen korku hallerinin çocukların sinirlerini zayıflatacağını belirten yazar, bazı durumlarda korkunun çok daha ciddi sorunlara yol açtığına değinmiştir. Çocuğun sinirli olmasına sebep olan diğer unsurları da şu şekilde belirtmiştir; asabi bir anne babadan hâsıl olan ve gıdasına dikkat edilmeyen çocuklar, geçirdiği bir hastalıktan sonra tedavi edilmeyen ve aşırı yorulan ya da tembel olan çocuklar da sinirli olurlar. Buna rağmen çocuktaki sinirin en büyük nedeninin korku olduğunu söylemiştir. Yazar, modern yöntemlerle eğitilen bir çocukta korku olmayacağını belirtmiş, ancak aileler buna dikkat etse bile çocuğun bırakıldığı dadı, hizmetçi hatta mürebbiyelerin çocuğu korkuttuğunu ifade etmiştir. Yazısının devamında çocuklarla konuşulurken dikkat edilmesi gereken noktalara değinmiştir. Çocuğa

“yapma” denmemesi gerektiğini, çocuk için “yapma” demenin “yap” demek olduğunu belirtmiştir. Çocukların emir ve tahakkümden kaçtıklarını söyleyen yazar, olumsuz olarak ifade edilen her sözün çocukta aksi etki yapacağını belirtmiştir. Çocuğuna bir şey yaptırmak isteyenlerin evvela onun izzet-i nefsinin hakkını vermesi gerektiğini, çocuğun izzet-i nefsinin büyüklerden daha kuvvetli olduğunu dile getirmiştir. Çocuğa herhangi bir şeyi yapamayacağını söylenmesinin, bunun bir de emir ve tehdit yoluyla söylenmesinin çocuğun sınırları üzerinde baltayla tahrip edilmiş bir etkiye sebep olacağını, bunun sonucunda çocuğun isyan edip asi olacağını belirtmiştir.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde yer alan bir diğer makalede ise *Bu Asrın Çocuğu Neden Hastadır* başlığıyla tüm dünyada son senelerde çocuklar arasında artış gösteren intihar vakalarına dikkat çekilmek istenmiştir. Yazar, özellikle 16 yaş civarında olan gençler arasında görülen bu durumu büyük şehirlerin gürültülü ve hareketli hayatının çocukların gelişimi üzerindeki olumsuz etkisine bağlamıştır. Bu konuda ailelere özellikle annelere büyük sorumluluk yükleyen yazar, annelerin çocuklarını takip etmesi ve onların içinde buldukları karmaşa ve şaşkınlık döneminde çocuklarına destek olması gerektiğini belirtmiştir.

Çocuklarımızın Manevi Gıdası adlı yazıda *Ali Süreyya*, çocuklara anlatılacak hikâye ve masalların önemine dikkat çekmiştir. Çocukların hayatın ciddiyet, azim, sebat isteyen meşgalelerine bütün katı ve acı hakikatlerine birden bire ve doğrudan doğruya değil, ancak yavaş yavaş alıştırılması gerektiğini ifade eden yazar, bunun için en uygun yolun edebiyat ve spor olduğunu belirtmiştir. Yazıda özellikle vurgulanan nokta, hikâye ve masal seçimine dikkat etmek, çocukta fazla heyecan ve kötü etkiler bırakacak cadı masalları, korkunç ve yırtıcı hayvan hikâyeleri gibi türlerden uzak durmak gerektiğidir. Bu konudaki yayınlara da dikkat çeken yazar, Avrupa’da çocuğa uygun hikâye ve masalların kütüphanelerde oldukça fazla olduğunu, bizde ise yeni yeni bu tür eserlerin yayınlanmaya başladığını belirtmiştir. Yazısını “hikâye ve masal çocuklarımızın ilk manevi gıdasıdır. Bu gıdaya çocuğa yedireceklerimiz kadar dikkate mecburuz” sözleriyle bitirmiştir (Süreyya, 1930, s.11).

Çocuk Ağlaması başlıklı yazıda *Dr. Rıza Tahir* (1930) tarafından yeni doğmuş bebeklerden itibaren çocukların neden ağladığıyla ilgili tespitler

yapılmıştır. Yazar, çocukların ağlamasının altında yatan sebepleri maddeler halinde sıraladıktan sonra, bu maddelerle ilgili açıklamalarda bulunmuş, özellikle annelere çeşitli öneriler sunmuştur.

Kâzım Nâmi tarafından kaleme alınan *Çocuklarda İnfirat İtiyadı* başlıklı yazıda çocuklarda son dönemlerde sıkça gözlenen infirat durumuna dikkat çekilmiştir. Özellikle okul yaşındaki çocukların infirat içinde olmasının tabii bir hâl olmadığını belirten yazar, infirada meyilli olan çocukların bu meylinin mutlaka gizli bir sebebi olduğunu düşünmektedir. Bu sebebi arayıp bulmanın da ebeveynin ve öğretmenin başlıca vazifesi olduğunu ifade etmiştir. Yazısının devamında, çocuklarda infiradi yaşayışa meydan bırakmamanın, mürebbiyenin uhdesinde olduğunu belirten yazar, eski tarz terbiye usullerinin tamamen değiştiğini, artık muallimlerin çocuklara oyunlar öğretip, onlarla oynamasının ve onlara rehberlik etmesinin öğretmenin nüfuzundan bir şey kaybettirmeyeceğinin anlaşıldığını ifade etmiştir (Nâmi, 1930).

Çocuklarda Güzel Sanatlar Hissi başlıklı makalede yazar çocuklarda güzel sanatlara karşı bir yetenek olduğunu belirterek sözlerine başlamıştır. Çocuklarımızı yalnız maddi hislerle büyütmenin yeni Cumhuriyet nesli için doğru bir yaklaşım olmadığını ifade eden yazar, maddiyatın yanında bedii duyguların da önemli bir mevkie sahip olduğuna dikkat çekmektedir. Yazar, çocuklara küçük yaştan itibaren güzel sanatların insanlar üzerinde yaptığı bedii tesirlerin sebeplerini, medeni bir surette yaşamak arzusunda olanların güzel sanatlara yabancı kalmamalarının neden ileri geldiğinin güzel örneklerle anlatılması gerektiğini belirtmiştir. Bu noktada dikkat edilecek en önemli unsur çocuklara yaşlarıyla mütenasip şeylerin öğretilmesi gerekliliğidir (İbrahim, 1930).

Çocuklar Niçin Ağlar başlıklı makalede, sebepsiz yere ağlamaya başlayan çocukların anne ve babalarını endişelendirdiklerini ve meraka düşürdüklerini belirten yazar, bu durumda ailesinin çocuğun bilemedikleri bir ızdırabı olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Bu konuda Alman çocuk doktoru *Flusser* tarafından yayınlanan kitaptan bahsetmiş ve bu kitaptan alıntılar yaparak konuya açıklık getirmeye çalışmıştır.

Kalem mecmuasında yer alan *Descartes ve Pedagoji* adlı makale *Albert Millot* tarafından kaleme alınmış, Kültür Bakanlığı umumi müfettişlerinden *Kadri*

Yörükoğlu tarafından tercüme edilmiştir. Bu yazıda Descartes'in *Usul Hakkında Nutuk* adlı eseri incelenmiş ve bu eserde yer alan pedagojik unsurlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Yazar, kendi döneminin eğitim anlayışında meydana gelen değişmeler ışığında Descartes'in fikirlerini yorumlamış, bu fikirlerin pedagojik yaklaşımlarla alakalı olan ve olmayan taraflarını ortaya koymuştur. Özellikle kitabın birinci kısmının bir pedagogun ilgisini çekebileceğini belirten yazar, bu eserin pedagojik önemini ortaya çıkarmak için, usulün ve bütün Kartezyen felsefenin ruhu üzerinde düşünmek ve bu ruhun o dönemdeki öğretime yaptığı tesiri aramak gerektiğini ifade etmiştir.

Kalem dergisinde yer alan diğer makale ise, *Dr. Halil Fikret Kanat* tarafından yazılan *Pedagoji* adlı eser tanıtılmıştır. Yazar, bu eserin öğretmen olacakların, öğretmenlerin ve çocuk yetiştirenlerin samimi, kudretli bir arkadaşı olacağı görüşünü beyan etmiştir. Bu eserde göze çarpan en önemli unsurun, yazarın eserini, ilmin sıkıcı çerçevesinden kurtarıp her bahsini tatbiki mümkün bir hale getirmesi olduğu ifade edilmiştir.

Maarif Vekâleti Mecmuası'nın kitabiyat bölümünde *Dört ile Yedi Yaş Arasındaki Çocuğun Ruhiyatı* isimli kitabın tanıtımı yapılmıştır. Danimarkalı *V. Rasmussen* tarafından yazılan bu eser, çocuğun maddi gelişimini inceleyerek işe başlamış devamında çocuğun maddi mevcudiyetinden manevi mevcudiyetine geçmiştir. Yazarın (S) ve (R) isimli iki kızı vardır ve eserinde çocukları üzerinde yaptığı gözlemlerin sonuçlarını ele almıştır. Çocuklarda dünya tasvirinin ve zaman fikrinin nasıl doğduğunu izaha çalışan yazar, devamında çocuğun din, ölüm, doğum, nema ve hayat hakkındaki kanaatlerini açıklamıştır. Kitapta geçen bazı kavramlarla ilgili ilave bilgiler vermiştir.

Muallimler Birliği dergisinde yer alan *Tagore'un Psikolojisi* başlıklı makalede J. J. Rousseau müessesesinde Hint şairi Rabindranath Tagore tarafından 5 Mayıs 1921 tarihinde yapılan söyleşiden bir parça alıntı yapılmıştır. Bu söyleşide Tagore, kendi mektebi ve çocuk eğitimi konusundaki prensipleriyle ilgili bilgiler vermiştir. Kendi deneyimlerini, ülkesinin uğradığı işgalden sonra yaşadıklarını ve bunlardan eğitim adına çıkartmış olduğu tespitleri anlatmış, kendi eğitim sistemini nasıl oluşturduğunu açıklamıştır.

Sabri Cemil tarafından kaleme alınan *Genç Kızların Ruhi İhtiyaçları* başlıklı makalede, genç kızların ruhi ihtiyaçlarının göz ardı edilmesinin, genç kızlar için çok önemli olan dönemlerinin anlaşılmasının sebep ve sonuçları üzerinde durmuştur. Özellikle liselerde yatılı olarak okuyan kızların büyük bir baskı altında kalarak bu ruhi ihtiyaçlarını bile fark edemediklerini, bazılarının da çevrenin baskısından çekindikleri için bu ihtiyaçlarını açıklamaya utandıklarını belirtmiştir. Oysaki genç kızların bu dönemdeki ruhsal ihtiyaçlarının karşılanmasının onların gelecekleri açısından oldukça önemli olduğunu ifade eden yazar, bunun için bu kızların topluma faydalı olabilecek işlerde bulunmaları için teşvik edilmesinin, toplumsal cemiyetlere katılmalarının desteklenmesinin, onların bu dönemdeki ihtiyaçlarının karşılanması açısından büyük bir rol oynayacağını belirtmiştir.

Yeni Adam dergisinde yer alan ilk makalede *Amerikan Pedagogları Bugünkü Mektepten Ne Bekliyorlar* başlığı altında “Müterakki Terbiye Cemiyeti” azasının yeni eğitim hedeflerine ulaşmak için neler düşündükleri anlatılmıştır. Yeni eğitim meselesinin en mühim esasları; medeniyetin çok mürekkep bir vakıa olduğunu tamamen ve açıkça anlamak ve bu karışıklıkların kudretli ve müessir bir şekilde çözümünü için de sosyal vazife duygusunu geliştirmektir. Bunu mektep hayatı ve hocalar temin etmekle beraber müfredat programlarında yapılacak tadilatıyla da gerçekleştirmek mümkün olacaktır. Yazıda, okutulan derslerin artık anane halinden çıkıp, daha ziyade hayatın ihtiyaçlarına cevap olacak ve modern dünyayı şaşırtan karışıklıkların çözümü için ferdi ve ma’şeri teşebbüslerin müfit olmasını sağlayacak mevzulardan oluşmasının gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca eğitimcilerin sosyal ilişkileri yalnız geniş ölçüde öğretmek ve tetkik ettirmek hususundaki rehberliklerinin kâfi olmayacağı, aynı zamanda elde edilen bilginin mümkün olan her fırsatta kullanılması lüzumuna da kanaat getirmelerinin gerektiği de belirtilmiştir.

Çocuk Ruhunu ve Psiko Analiz adlı makalede *İzzeddin Şadan*, ilk olarak psikanalizden bahsetmiştir. Bu yöntemin çocuk ruhuyla doğrudan ilgili olduğunu belirten yazar, Freud’un çalışmalarından ve bu konudaki görüşlerinden bahsetmiştir. İnsanların ilk başta psikanalize karşı sert bir tutum içinde olduklarını belirterek, Freud’un çalışmalarının ortaya çıkardığı sonuçların insanların bu düşüncelerinin değişmesinde etkili olduğunu ifade etmiştir.

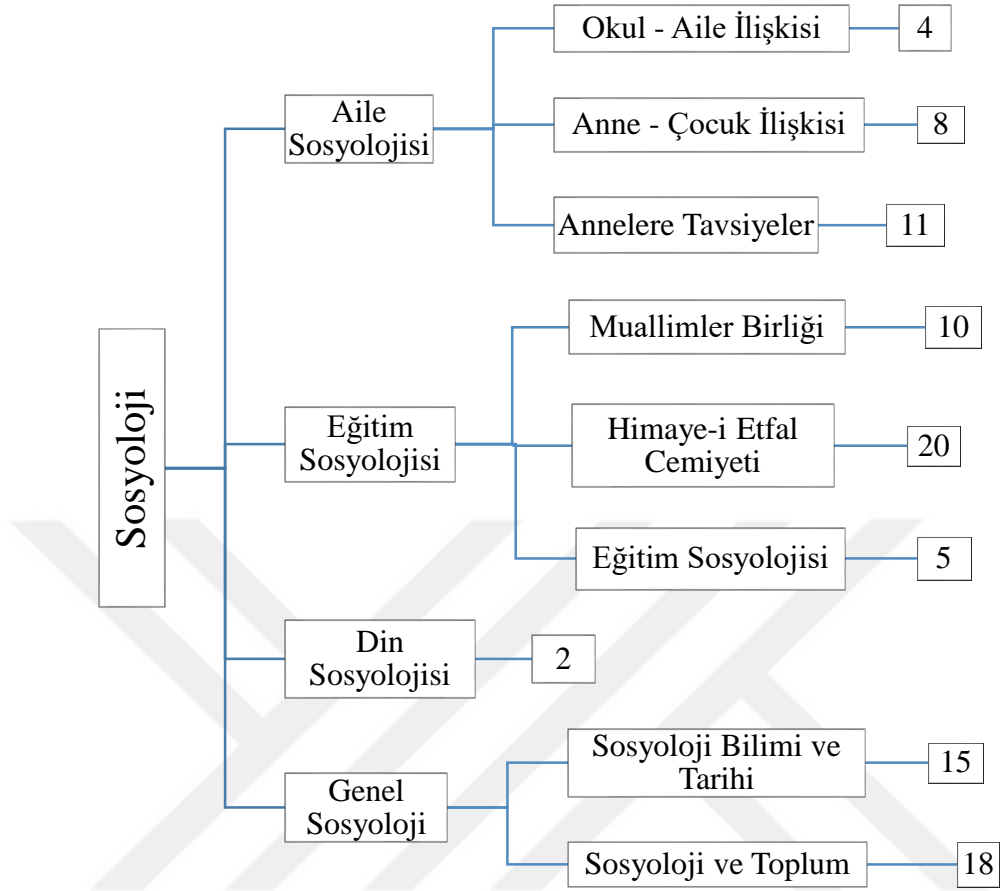
Sosyoloji

Atatürk Dönemi eğitim dergileri üzerinde yapılan incelemeler sonucunda tablo 29’da görüldüğü gibi Sosyolojiyle ilgili makalelerin 13 dergide toplandığı tespit edilmiştir. Bu dergilerden *Gürbüz Türk Çocuğu* 47 makaleyle sosyolojiye en fazla yer veren dergi olmuştur. Sosyolojiyle ilgili makalelerin en az toplandığı dergiler ise birer makaleyle *Mektep Mecmuası* ve *Terbiye* dergileri olarak tespit edilmiştir. Sosyolojiyle ilgili makaleler dört ana başlık etrafında toplanmıştır. Aile Sosyolojisi 23, Eğitim Sosyolojisi 43, Din Sosyolojisi 2, Genel Sosyoloji 31 olmak üzere toplam 99 makale incelenmiştir.

Tablo 29

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sosyolojiyle İlgili Makalelerin Dergilere Dağılımı.

	Anadolu Mecmuası	Anadolu Terbiye Mecmuası	Gürbüz Türk Çocuğu	Kalem	Maarif Vekâleti Mecmuası	Mektep Mecmuası	Milli Mecmua	Muallimler Birliği	Muallimler Mecmuası	Tedricat	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Yeni Adam	Toplam
Aile Sosyolojisi			20				1			2			23
Eğitim Sosyolojisi	1	2	24	2	1	1	1	5	4		2		30
Din Sosyolojisi		1									1		2
Genel Sosyoloji	6	3	3				8	1	1	1		7	31
Toplam	7	7	47	2	2	1	10	6	6	4	2	7	98

Şekil 40. Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde sosyolojiyle ilgili makalelerin sayıları ve konu dağılımları.

Şekil 38’de görüldüğü gibi Aile Sosyolojisi başlığında yer alan toplam 23 makale Okul-Aile İlişkisi, Anne-Çocuk İlişkisi ve Annelere Tavsiyeler şeklinde üç alt başlıkta incelenmiştir. Eğitim Sosyolojisi konu başlığında yer alan toplam 42 makalenin de Muallimler Birliği, Himaye-i Etfal Cemiyeti ve Eğitim Sosyolojisi olmak üzere üç alt başlık altında incelenmesi uygun görülmüştür. Doğrudan sosyolojiyle ilgili olan toplam 31 makale ise Sosyoloji Bilimi ve Tarihi, Sosyoloji ve Toplum olarak iki alt başlık altında ele alınmıştır.

Tablo 30

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sosyoloji ve Toplum Konulu Makaleler.

Sosyoloji ve Toplum			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Anadolu Örfü ve Destanları	Anadolu Mecmuası	Hilmi Ziya Ülken	1924
Anadolu Örfü ve Destanları - II	Anadolu Mecmuası	Hilmi Ziya Ülken	1924
Anadolu Kadını	Anadolu Mecmuası	Mehmet Halil	1924
Anadolu Kadınlığı	Anadolu Mecmuası	Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu	1925
Anadolu Kadınlığı - II	Anadolu Mecmuası	Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu	1925
Köy mü Kasaba mı?	Anadolu Terbiye Mecmuası	Kazım Nami	1922
Meslek Kaygısı	Anadolu Terbiye Mecmuası	Kazım Nami	1923
Türkiye Nasıl Yaşar?	Anadolu Terbiye Mecmuası	Kazım Nami	1923
Uzviyetler ve Cemiyetler	Anadolu Terbiye Mecmuası	Kazım Nami	1923
Çocuklarımızı Ölümünden Kurtarmak İçin Kalplerimizi Seferber Edelim	Gürbüz Türk Çocuğu	Fatma Reşide	1926
Milli Facia: Çocuklarımızın Yüzde Yetmiş Ölüyor	Gürbüz Türk Çocuğu	Doktor Fuat	1926
Cemiyeti Umumi Beldeye Açıldı	Kalem	Anonim	1928
İptidai Cemiyetlerin Muasır Cemiyetlere Tesiri	Milli Mecmua	Cemil Sena	1932
İçtimaiyat: Milliyet ve İnsaniyet-i Ferdiyetimiz	Milli Mecmua	Halil Nimetullah	1928
İçtimaiyat: İçtimai Varlık...	Milli Mecmua	Halil Nimetullah	1928
Köylü Ne Demektir?	Yeni Adam	Hüseyin Avni	1934
Köylerden Şehirlere Doğru	Yeni Adam	Hüseyin Avni	1934
Fert mi Cemiyet mi?	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934

Tablo 30'da görüldüğü gibi sosyoloji ve toplum konulu makaleler altı farklı dergide tespit edilmiştir. 1923-1934 yıllar arasında yayınlanmış olan bu makalelerin içerikleri şöyledir;

Derginin birinci sayısında *içtimaiyat* başlığıyla yayınlanan *Anadolu Örfü ve Destanları* adlı makale Hilmi Ziya (Ülken) tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, ilk

olarak destanları incelerken dikkat edilmesi gereken noktaları ifade etmiştir. Anadolu destanlarıyla ilgili olarak yapmış olduğu ilk tespit, Orta Asya Türkmenlerinin destanlarının Anadolu'ya geldiği ve burada mahallileştiğiyle ilgilidir. Devamında doğrudan doğruya Anadolu'da ortaya çıkmış destanlardan (Köroğlu, Battal Gazi, Tahir'le Zühre, Kerem ile Aslı, Aşık Garip) bahseden yazar, destanların bir milletin malı olduğunu ve destanlar üzerinde hiç kimsenin ayrıca tasarruf hakkı olmadığını belirtmiştir. Destanların toplumsal özelliklerine değinerek, her destanın ait olduğu milletin örfünü yansıttığını ifade etmiştir. Bir milletin ortak vicdanıyla ortaya çıkartılacak sanat eserlerini “latife” ve “destan” olarak iki gruba ayıran yazar, bizim milletimizde Nasreddin Hoca'nın latifinin, Battal Gazi ve Köroğlu'nun da destanın en önemli isimleri olduğunu belirtmiştir. (Tekin ve İzgöer, 2011).

Yazısının devamında destanların oluşturulmasıyla ilgili olarak bilimsel açıklamalar yaparken dünyada destanlar üzerinde araştırmalar yapmış olan, *Carlyle, Hubert, Moise, Bohni Oncukov, Bastian*, gibi bilim adamlarının fikirlerine göndermeler yapmıştır. Yazar, destanların içerikleriyle ilgili olarak, bir destanın ait olduğu millet için taşıdığı önemi ve içinde barındırdığı sembollerin değerlerini dışardan bakan birinin anlamasının mümkün olmayacağını belirtmiştir. Destanların millî farklılıklar içerse de, beynelmilel bir şekilde ortak noktaları olduğunu söylemiş ve bununla ilgili örnekler vermiştir.

Yazısının devamını derginin bir sonraki sayısında yayınlayan yazar, bu bölüme tarihimizde yer alan destanlardan bahsederek başlamıştır. Devamında diğer dünya destanlarından ve bize ait olan destanlardan örnekler vererek destanların milletlerin örfleriyle ilişkileri noktalarını açıklamıştır. Destanları din ve felsefe açısından değerlendirmiştir (Tekin ve İzgöer, 2011).

Haydar Necib tarafından kaleme alınan *Anadolu Kadını* başlıklı makalede, Türk kadınının en iyi örneğini görmek isteyenlerin İstanbul kadınına bakarak karar vermelerinin yanlış olacağı, İstanbul kadınının Türk kadınına temsil edemeyeceği belirtmiştir. Eğer Türk kadınının gerçek örneğini görmek istiyorlarsa Anadolu'yu gezmeleri ve buradaki kadınlarımızı görmeleri gerektiği ifade edilmiştir. Anadolu kadınının özelliklerini anlatan yazar, onun medenî ve asrî bir kadında olması

gereken bütün vasıfları ve daha fazlasını taşıdığını belirtmiştir (Tekin ve İzgöer, 2011).

Anadolu Mecmuasında yer alan *Anadolu Kadınlığı* başlıklı makale *Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, bu makalede Anadolu kadınının Millî Mücadele Döneminde göstermiş olduğu büyük fedakârlıklar ve onun üstün meziyetlerinden bahsetmiş, ancak tüm bunların unutulduğunu ifade etmiştir. Makalesinin amacının, Anadolu kadınına karşı toplumda var olan lakaytlığa son vermek ve Anadolu kadının gerçek durumunu ortaya koymak olduğunu belirten yazar, *Anadolu kadınlığı ne haldedir, maddi hayatında ne gibi noksanları, manevi hayatında ne gibi arızaları vardır* gibi sorulara cevap vermeye çalışacaklarını ifade etmiştir.

Yazar ilk olarak *kadın* ve *kadınlık* konusunu ilmi olarak ele almış, bu konuda o zamana kadar söz sahibi olan din adamları ve ahlâkçıların fikirlerinden uzak duracağını belirtmiştir. Kadın konusunun ilk olarak dini, sonrasında felsefî ve ilmî olarak incelendiğini ifade eden yazar, *Auguste Comte*'un bu konudaki fikirlerinden alıntılara da yer vermiş, kendisinin de meseleyi sosyoloji dâhilinde inceleyeceğini belirtmiştir. Yazısının devamında medeniyette ilk aile fikrinin oluşumu ve kadınlık tarihinin gelişimi üzerine eserler ortaya koymuş olan *Bachofen, Darwin, Giraud Teulou, Schfel, Lilienfeld, Bastian, Kovalevsky Spencer, Durkheim, Levy Bruhl, Bouglé* gibi bilim adamlarının bu konudaki fikirlerinden bahsetmiştir. Fransız içtimaiyatçı Bouglé'nin görüşlerinin bu konuda ilim âleminde var olan boşlukları doldurduğunu düşünen yazar, kendisinin de onun fikirleriyle konusuna devam edeceğini şu ifadelerle belirtmiştir;

Bouglé, kadın meselesini sosyolojinin kudretli adesi ile tetkik etmiştir. Gerçi Bouglé, bu tetkik ile kendi içtimai muhitinin mesaili ile alakadar olmuştur. Bu itibarla Anadolu kadınlığından bahsederken, Fransa'nın veyahut herhangi bir Avrupa memleketinin ihtiyaçlarına cevap olan ilmi bir tetkikten istifade edilmez. Fakat biz bu fikirleri serdederken onların ilmi esaslarını, muhiti teferruattan tecrid ederek nazar-ı dikkate almak istiyoruz (Tekin ve İzgöer, 2011, s.419).

Yazar, makalesinin ikinci bölümünü diğer sayıda yayınlamıştır. Bu bölümde Bouglé'in kadınlarla ilgili fikirlerinden alıntılar yapmış, bizim toplumumuzda yer alan kadın anlayışıyla Bouglé'in fikirlerini karşılaştırmıştır (Tekin ve İzgöer, 2011).

Anadolu Terbiye Mecmuasında yer alan *Köy mü Kasaba mı?* başlıklı yazı *Kâzım Nâmi* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, ilk olarak eski mahalle mektepleri hocalarıyla yeni idadi ve rüştiyelerde görev yapan öğretmenler arasındaki farklardan bahsetmiştir. Meşrutiyetle beraber yeni tarz mekteplerin köylere kadar yayıldığını belirten yazar, bu durumun beklenen faydayı gösteremediğini ifade etmiştir. Bunun sebebini, köylerde yeni mektebe ve öğretmene bakış açısı ve öğretmenin köylüye yaklaşımı olmak üzere iki farklı yönden açıklamaya çalışmıştır. Bu konuda Balkanlar'daki köy öğretmenliğiyle ilgili örnekler vermiş ve bizdeki durumu değerlendirmiştir. Yazar, öğretmenlerin kendilerini devlet memuru olarak köy halkına karşı daha üstün gördüklerini belirtiyor. Ayrıca, okullarda aldıkları eğitim derslerine rağmen çocuklara tıpkı jandarma komutanı, kaza kaymakamı gibi hükmetmeye çalıştıklarını belirtiyor. Öğretmenlerin, köylünün dilinden anlamadığı için köylü tarafından kabullenilmediğini söyleyen yazar, köy imamının öğretmene rakip olduğunu ifade etmiştir. Köy imamının her konuda köylüye yardımcı olmaya çalıştığı için köy halkı tarafından baş tacı yapıldığını belirtmiştir. Buna karşılık öğretmenin köylüyü kendinden aşağıda gördüğünü, çocukları sevmediğini, köylünün hoş görmediği kıyafetlerle gezdiğini, ya kahveden çıkmadığını ya da mektebe kapandığını belirtmiştir. Hâlbuki öğretmenin, sarıksız olsa bile kendini köylüye sevdirebileceğini, bunun için biraz iyi niyet, biraz zekâ ve biraz iş bilirliliğin yeteceğini ifade etmiştir. Cahil olan köylülerin şehir ve kasabadaki işlerini halletmek konusunda büyük sıkıntılar yaşadığını söyleyen yazar, bu konuda köy hocasının da yardım edemediğini, çünkü onun da köylüler kadar cahil olduğunu eklemiştir. Bu durumda akıllı, becerikli ve iyi niyet sahibi bir öğretmen, köylüye devletle, askerlikle, mahkemelerle olan işleri için yardımcı olursa köylünün de onu el üstünde tutmaya başlayacağını belirtmiştir. İyi bir şekilde görevini yapan ve kendini köylüye sevdiren bir köy öğretmenin, şehirdeki öğretmenden daha önemli olduğunu belirterek yazısını bitirmiştir.

Aynı dergide yine *Kâzım Nâmi* tarafından kaleme alınmış olan *Meslek Kaygısı* başlıklı makalede, öğretmenlik mesleğinin toplumdaki öneminden bahsedilmiştir. Mesleklerin en şerefli olarak gösterilen öğretmenlik mesleğinin toplumda maddî ve manevî olarak gerçekten hak ettiği itibarı göremediği ifade

edilmiş ve bunun nedenleri üzerine tespitlerde bulunulmuştur. Öğretmen maaşlarının azlığından ve öğretmenlerin refah seviyelerinin düşük olmasından bahseden yazar, Maarif Vekâlet'inin bu konudaki girişimlerinin de sonuçsuz kalmasını eleştirmiştir. Öğretmenlerin refah seviyelerini arttırmak için farklı mesleklere rahatlıkla geçebileceklerini ifade eden Kâzım Nâmi, öğretmenlerin mesleklerinden duydukları manevî zevk nedeniyle bu işi yapmaya devam ettiklerine dikkat çekmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin, işini kötü yapan meslektaşlarına karşı bir yaptırım uygulamadıklarını, onları düzeltmeye çalışmadıklarını, aralarında bir birlik ve bağlılık olmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin bir araya gelerek kendilerine ait cemiyetler ve dernekler oluşturmaları gerektiğini belirtmiştir.

Kâzım Nâmi, Türkiye Nasıl Yaşar başlıklı makalede yeni kurulan Türkiye Devleti'nin hangi şartlarda kurulduğu, Osmanlı Devleti'nden farklı yönetim şekli ve devlet anlayışıyla ilgili tespitlerde bulunmuştur. Uzun ve yorucu bir savaştan çıkmış olan bu yeni devletin ayakta kalıp güçlenebilmesi için neler yapılması gerektiğiyle ilgili düşüncelerini paylaşmıştır.

Yazar, yeni Türk Devleti'nin mevcut sınırları içindeki hazineleri keşfederek ekonomik olarak güçlenebileceğini belirtmektedir. Bu gelişmenin gerçekleşmesi için eğitim sisteminin öneminden bahsetmiştir. “Yeni Türkiye’yi yaşatacak maariftir, maarifte yapılacak doğru bir inkılaptır.” (Nami, 1923b, s.4) cümlesiyle yazısını bitirmiştir.

Anadolu Terbiye Mecmuası 'nda yer alan *Uzviyetler ve Cemiyetler* başlıklı makalede, *Naci Fikret* toplumsal hadiseleri izah için özellikle 19. asrın düşünürleri tarafından bir takım nazariyeler ileri sürüldüğünü belirtmiştir. Bu nazariyelerden birisinin hayatın mevzuunu teşkil eden organizmalarla sosyolojinin konusunu teşkil eden cemiyetler arasındaki benzerliklere dikkat çeken nazariye olduğunu söylemiştir. Yazar, makalesinde her iki mevzuyu da ayrı ayrı ele alacağını dile getirmiş, bunları oluşturan unsurları tahlil edeceğini dile getirmiştir. Böylece bu nazariyenin hayali bir faraziye değil, ilmî ve felsefî bir hakikat olduğunun meydana çıkacağını iddia etmiştir. Hayati organizmaların hücrelerden, sosyal topluluklarında kişilerden oluştuğuna, ikisinin de kendilerini oluşturan unsurların çoğalması sonucu güç ve kuvvet kazanacağına dikkat çekmiştir.

Organizmaların bir ya da birkaç hücreli canlılardan başlayarak gelişmişe doğru gittiğini, cemiyetlerinde birkaç kişiden oluşan klanlarla başlayıp giderek kabile, aşiret, ümmet ve millet ismi altında daha gelişmiş şekiller oluşturduğunu ifade etmiştir.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisindeki *Çocuklarımızı Ölümden Kurtarmak İçin Kalplerimizi Seferber Edelim* başlıklı yazıda *Fatma Reşide* Hanım, gazetede okuduğu bir haber üzerine Türkiye'deki bebek ölümlerinin çok fazla olduğuna dikkat çekmeye çalışmıştır. Gazete haberinde, beş çocuğu ölen bir kadının yapmış olduğu bir çocuk hırsızlığı vakası anlatılmıştır. Bu olayda hırsızlığı yapan kadının psikolojisinin de dikkate alınması gerektiğini vurgulamış ve çocuk ölümlerini engellemek için bir şeyler yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Çocuk ölümleriyle ilgili bir diğer yazı da *Dr. Fuat* tarafından kaleme alınan *Milli Facia: Çocuklarımızın Yüzde Yetmiş Ölüyor* başlıklı makaledir. Yazar, ülkemizdeki bebek ölümlerine dikkat çekmek istemiş, 0-2 yaş arası çocukların ölüm oranlarıyla ilgili istatistiki bilgiler vererek durumun vahametini ortaya koymaya çalışmıştır.

Milli Mecmua'nın sosyolojiyle ilgili konulara sıkça yer verdiği tespit edilmiştir. Derginin *İçtimaiyat* başlıklı köşesindeki dokuz makale incelenmiş olup, bunlardan üçünün *sosyoloji ve toplum* başlığı altında ele alındığı görülmüştür.

İçtimai Varlık alt başlığıyla yayınlanan yazı *Halil Nimetullah* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, *İçtimai Varlık, Osmanlılık ve Türklük, Hars Buhranı* başlıkları altında ferдин toplumsallaşması, içinde yaşadığı cemiyetin kendi hayatı üzerine yaptığı etkileri kabullenmesi ve kendini içinde yaşadığı cemiyetin bir parçası olarak görebilmesiyle ilgili çeşitli tespitlerde bulunmuştur.

Aynı yazar tarafından başka bir sayıda neşredilmiş olan *Milliyet ve İnsaniyet-i Ferdiyemiz* başlıklı yazıda ise, milliyet ve insaniyet başlığı altında şahsiyetimiz, milliyetimiz ve insaniyetimizle ilgili sosyolojik tespitler yapılmış ve bu unsurların birbirleriyle ilişkileri, birbirlerine olan etkileri açıklanmıştır.

İptidai Cemiyetlerin Muasır Cemiyetlere Tesiri başlıklı yazıda *Cemil Sena*, eski medeniyetlerle yeni medeniyetler arasındaki ilişkileri ve bağları açıklamıştır. Yazar, "İçtimai müessese ve kıymetlerde daima eski, yeninin içinde yaşar. Bu

içtimai imtizaçtan her ne kadar başka bir kıymet ve müessesese vücuda gelmiş olsa da bir iskelet, bir iptidai unsur olmak itibariyle eskinin izleri büsbütün kaybolmaz.” (Sena, 1932, s. 260) ifadeleriyle eski medeniyetlerin yeniye olan etkilerini dile getirmiştir. Bu düşüncesine açıklık getirmek için *tesettürün sebebi, sünnetin menşei, kutsi lisanın menşei, cürüm telakkisi, ehli hayvan ve nebatın (bitki) menşei, hükümdarlık ve doktorluğun menşei* gibi alt başlıklarda bu konuların ilkel toplumlardaki varlıkları ve o dönemdeki toplumlarda değişime uğramış olarak nasıl devam ettiklerini açıklamıştır. Bu açıklamalardan sonra yazar, sonuç olarak düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir;

Hülasa, iptidai cemiyetlerde işlerin ve kıymetlerin teferruk etmemiş olması yüzünden birbiri içinde olan teknil içtimai müesseseler, asri cemiyette laik gayelerle birbirinden ayrılmışlardır ve teknil ahlaki, hukuki ve dini akidelerimizde ilk cemiyetlerin hayatından pek çok şeyler yaşamakta ve yahut bütün bu kıymetler, iptidailere ait kıymetlerin bir tekâmülü gibi görünmektedir. Beşeriyeti bu mazi ve iptidai zihniyetinin nüfuzundan kurtaracak olan yegâne kuvvet terbiye ve demokratik ruhtur (Sena, 1932, s.262).

Cemil Sena, yukarıdaki açıklamalarda ilkel toplumlarda iş bölümünün olmadığına, bütün toplumsal kurumların birbirinin içine girdiğine, ancak çağdaş toplumlarda laik amaçlar doğrultusunda iş bölümünün gerçekleştiğine dikkat çekmiştir. Çağdaş toplumların özellikleri incelendiğinde ilkel toplumlarla benzerliklere rastlanmakta, hatta bazı durumlarda ilkel toplumların gelişmiş hali olarak görüldüğünü dile getirirken, çağdaş toplumu geçmişin izlerinden ve etkisinden kurtarmanın tek yolunun eğitim ve demokratik ruhla gerçekleşeceğinin altını çizmiştir.

Yeni Adam dergisinde yer alan *Köylü Ne Demektir* başlıklı makalede Hüseyin Avni, ülke genelinde son yıllarda köylüyle ilgili konularda özel çabalar gösterildiğini belirtmiştir. Sümerbank’ın köylüye ucuz elbise imal etmesi, köylüye ucuz kibrit satılması, köylü için ayrı bir köylü sigarası çıkartılması, köylü için ayrı bir mektep sistemi oluşturulması, köy hocası yetiştirilmesi, köylerde yatılı mektepler yapılması gibi, muhtelif sahalarda köylüyü düşünmek ve köylünün refahına çalışmak gayreti olduğunu ifade etmiştir. Nüfusunun dörtte üçü köylü olan bir toplumda bunların olmasının çok doğal olduğunu ifade eden yazar, konuyu tarımsal faaliyetler açısından ele alacağını belirtmiştir. Toplumda

köylünün ekonomik olarak zor şartlarda yaşadığı gibi bir kanı olduğunu belirten yazar, büyük tarım çiftliklerine ve tarlalara sahip olan, birçok işçi çalıştıran pamuk ve şekerpancarı çiftçilerinin de köylü olduğunu, ancak bunların şehirlerdeki birçok insana göre daha zengin olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında küçük bir tarlası olan ve kendi tarlasını işletmeye çalışan, tohum ıslah ve gübrelemede yetersiz kalan köylülerin, esas sıkıntıda olan köylüler olduğunu ve esas bunların korunması gerektiğini düşünmektedir.

Köylerden Şehirlere Doğru adlı makalede yazar, köy nüfusundan bahsetmiş, Türkiye'deki köy sayıları ve köylü nüfusuyla ilgili rakamlar vermiştir. Nüfusu 150'den fazla olan köylerde köy kanunu uygulandığını, ancak Türkiye'deki köylerde nüfusun hareketli olduğunu açıklamıştır. Özellikle mevsimlik olarak ihtiyaç olan yerlere (pamuk toplamak için Adana'ya, balıkçılık için Karadeniz'e yapılan mevsimlik göçler) köylülerin göç ettiğini belirtmiştir. Bu durumda göç alan bölgelerde nüfusun birden 50-60 bin gibi büyük bir farkla arttığını ifade etmiştir. Yazar, bu konuda devletin bir çalışma yapması gerektiğini ve iktisadî bir bakış açısıyla toplu köyler oluşturmak, köylüyü verimsiz topraklardan zengin topraklara nakletmek, sanayi ve ihtisas ziraatı sahalarına olan işçi akınlarını kolaylaştırmak ve daimi işçi bulmak gibi çeşitli tedbirler alması gerektiğini düşünmektedir.

Fert mi Cemiyet mi? başlıklı makale *İsmail Hakkı* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, toplumda sıkça karşılaştığı ve hemen her konuda ileri sürülen fert-cemiyet tartışmasından bahsetmiştir. *Siz politikada fertçi misiniz cemiyetçi misiniz?, Terbiyede ferdiyete mi içtimaiyata mı yer verirsiniz? Devletin gayesi ferdin saadeti midir, değil midir? Sanat fert için midir, cemiyet için midir?...* gibi sorularla yapılan bu tartışmayla ilgili görüşlerini açıklamıştır. Bu tartışmaları gereksiz bulan yazar, fert ve cemiyet diye bir ayırım yapılamayacağını, ikisinin de gerçekliğin parçalarında değil, bütününde yaşadığını ifade etmiştir. Gerçekte hem fert hem de cemiyetin var olduğunu ve bunların ezelden beri bir ahenkle çalıştığını belirtmiştir. Sonuç olarak fert ve cemiyet kavgasının bir gerçek kavgası değil, bir ağız kavgası ve mantık hastalığı olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 31

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sosyoloji Bilimi ve Tarihiyle İlgili Makaleler.

Bilim Olarak Sosyoloji			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Ziya Gökalp	Anadolu Mecmuası	Ahmet Halil	1924
İçtimai Düşünceler	Gürbüz Türk Çocuğu	İffet Halim	1931
"Sociologie'nin Tarihi" - Rousseau'dan Muasır Medeniyetlere Kadar	Milli Mecmua	Cemil Sena	1932
"Sociologie'nin Tarihi" - Roma'dan J.J. Rousseau'ya Kadar	Milli Mecmua	Cemil Sena	1931
"Sociologie'nin Tarihi" - Başlangıçtan Roma'ya Kadar	Milli Mecmua	Cemil Sena	1931
İçtimaiyat: Kırkanbarcılık, İlimcilik	Milli Mecmua	Halil Nimetullah	1929
İçtimaiyat: Avrupa'da Milliyetçilik Cereyanının Zuhuru ve İnkişafı	Milli Mecmua	Mehmet Safvet	1928
İçtimaiyat: Bazı Demokratlar	Milli Mecmua	Cemil Sena	1928
İçtimaiyatçılar	Muallimler Birliği	Hilmi Ziya	1925
Gökalp Ziya / Memleketi-Tahsili-Edebiyat-ı Cedide-Fecr-i Ati, Milliyetçilik-Dârülfünun Müderrisliği	Muallimler Mecmuası	Köprülüzade Ahmet Cemal	1925
Muallim Mekteplerinde İçtimaiyat	Tedrisat Mecmuası	İbrahim Alaeddin	1925
Umumi İçtimaiyat Ne Demektir?	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
İçtimaiyat: Halk Üniversitesi Dersleri	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
İçtimaiyat: Halk Üniversitesi Dersleri	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
İçtimaiyat: Halk Üniversitesi Dersleri	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934

Tablo 31'de görüldüğü gibi yedi farklı dergide sosyolojiyle ilgili makaleler tespit edilmiştir. 1924-1934 yılları arasında yayınlanmıştır.

*Anadolu Mecmuası*nda yayınlanan *Ziya Gökalp* başlıklı makalede adından da anlaşılacağı gibi Ziya Gökalp'in hayatı ve fikirleri ele alınmıştır. Ziya Gökalp'in ölümünden sonra onun anısına kaleme alınan bu makalede *Ahmet Halil*, Gökalp'in anlaşılması için hayatının bütün ayrıntılarıyla bilinmesi

gerektiğini ifade etmiştir. Yazısında ilk olarak Ziya Gökalp'in tahsil hayatını anlatan yazar, onu Batı'ya ve Batı felsefesine yönlendiren etkenlerden bahsetmiştir. Yazısının devamında Gökalp'in fikri hayatı, *Genç Kalemler* ve *Yeni Mecmua* dergileri üzerindeki etkileri ve *Türkçülüğün Esasları* adlı eseriyle ilgili tespitlerde bulunmuştur.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisindeki *İçtimai Düşünceler* başlıklı yazıda *İffet Hanım*, bulaşıcı hastalıklardan korunabilmek için annelerin yapması gereken fedakârlıklardan bahsetmiştir. Çocuğu bulaşıcı bir hastalığa yakalanmış bir annenin, onu diğer çocuklardan uzak tutması ve halka açık yerlerde dolaştırmamasının önemine dikkat çekmek istemiştir.

Milli Mecmua'da *İçtimaiyat* köşesinde yer alan makalelerden ilki *Avrupa'da Milliyetçilik Cereyanının Zuhuru ve İnkişafı* alt başlığıyla yayınlanmıştır. Yazar, *milliyetçiliğin tahlili ve yerli lisanların zuhuru, Fransız inkılabının tesiri, büyük sanayi inkılabı ve sonucunda ortaya çıkan merkantilizm anlayışı, romantizm akımı ve etkileri, milliyetçiliğin yayılma vasıtaları, Şimalilerin Faikiyeti Nazariyesi (Nordic Superiority – Kuzeylilerin Üstünlüğü Nazariyesi)* gibi konuları ele almıştır. *Hankins* adlı Alman tarafından ortaya atılan bu fikirle ilgili açıklamalara yer vermiş, sonuç olarak açıklamış olduğu milliyetçilik fikirleriyle ilgili genel değerlendirmeler yapmıştır.

İçtimaiyat köşesinde yer alan diğer bir yazıda ise; *Bazı Demokratlar* başlığı altında demokrasi ve cumhuriyet kavramlarının tarihi sürecinden bahsetmiş, eski Yunan'da ortaya ilk çıkışlarından ele alarak, bu kavramların gelişim süreçlerini ayrıntılı olarak açıklamıştır.

İçtimaiyat köşesinde *Kırk Anbarcılık, İlimcilik* başlığı altında *Halil Nimetullah*, bir toplumda yayın hayatının gelişiminin evrelerinden bahsetmiştir. “Ferdin ruhundaki manevî meyillerin meydana çıkmasını intaç eden lisan ne ise, cemiyet hayatının maneviyatını ifade eden neşriyatı da odur” (1929, s. 3). ifadesiyle bu konunun önemine dikkat çekmiştir. Bir toplumun yayınlarının onun sosyal seviyesinin maskesi olduğunu ifade etmektedir. Yayınları bu açıdan değerlendiren yazar, *kırk anbarcılık* ve *ilimcilik* olmak üzere iki büyük safhaya ayırmıştır. Kırk anbarcılığı şu şekilde açıklamıştır; “bir nevi -alaylı- düşünüşüyle her eli kalem tutan salahiyet ve ihtisas denilen vasıfları hiçte nazara almaksızın

hemen her mevzudan bahsetmeyi ve her şeyden dem vurmaya bir marifet sayar” (Nimetullah, 1929, s.3). Yazar, her toplumun geçirdiği ilerleme dönemlerine göre bu safhalarda neşriyatları olduğunun görüldüğünü ifade etmiştir. Türk cemiyetinin içtimai hayatında, özellikle Tanzimat’tan sonra millî hayatı alakadar edecek kitaplar, mecmualar, gazeteler çıkmaya başladığını ve bu suretle toplumun lisanının kendi düşündüklerini ortaya koyduğunu belirtmiştir. İlk etapta bu şekilde her şeyden bahsetmek suretiyle hem okuyanları eğlendirmek, hem de onlara bilmedikleri bilgileri vermek için bir yol izlemenin, cemiyet hayatının o zamanki seviyesine uygun olabileceğini, ancak bu ilk dönem geçtikten sonra cemiyetin her alanında ihtisas lüzumunun kendini göstermeye başlayacağını ifade etmiştir. Yazar, kendi döneminin, millî hayatının her meselede salahiyet ve ihtisas aradığı için *kırk anbarcılık* yapan kalemlere cemiyet hayatının yüz çevirmeye başladığı tespitinde bulunmuştur. Cemiyet hayatının lisanı olan neşriyatın da artık ilmi hudutları dâhilinde yürümeye başlaması gerektiğini ifade etmiştir. *İlimcilik* zihniyetiyle yürümenin, o dönemin yazıcılarının millî vazifelerinden biri ve belki en başlıcası olduğunu düşünmektedir.

Cemil Sena tarafından kaleme alınan *Sociologie'nin Tarihi-Başlangıçtan Romaya Kadar* başlıklı makale üç bölüm halinde üç sayıda yayınlanmıştır. Yazar, Sosyolojinin tanımını yaparak bu kelimeyi ilmî manada ilk kullananın Auguste Comte olduğunu belirtmiş ve Comte’un bu ilmi tesis etmesinden önce de eski zaman düşünürlerinin toplumsal meselelerle meşgul olduklarından bahsetmiştir. İlk filozoflardan başlayarak sosyolojinin tarihi gelişimini anlatan yazar, makalesinin ilk bölümünde eski Yunan filozoflarından *Sokrates*, *Eflatun* ve *Aristo*’nun sosyolojiyle ilgili düşüncelerini açıklamıştır. Özellikle Eflatun ve Aristo arasındaki ortak yönler ve farklılıklarla bu filozofların toplumsal hayata bakış açıları ve bundan doğan devlet sistemleriyle ilgili tespitlerde bulunmuştur.

Makalesinin ikinci bölümünde sosyolojinin tarihi evrelerine değinen yazar, eski Yunan etkisinde gelişen fikirlerin özellikle Eflatun’un ve Aristonun nazariyeleri üzerinden *Saint August*, *Saint Paul*, *Saint Thomas*’ın cemiyet ve devletle ilişkili fikirlerinden bahsetmiştir. Rönesans döneminde, *Thomas More*, *Campanella*, *Machiavel*, ve *Fenelon*’un fikirleri ve eserleri üzerinde durmuştur. Machiavel’in fikirlerine geniş yer veren yazar, onun 16. asırda *Hobbes* ve *Locke*’u

etkilediğini ifade etmiştir. Locke'un fikirleri üzerinde de duran yazar, 18 inci yüzyılda *Helvecyüs*, *Monteskiyo* gibi isimlerin görüşlerine de yer vermiştir. Makalesinin son bölümünü *J. J. Rousseau* ve *Auguste Comte*'un fikirlerine ayırmıştır. İlk olarak Rousseau'nun cemiyet ve devlete bakış açısını ele alarak, Comte'un fikirleri ve sosyolojiye getirdiği ilmi esaslarını açıklamak suretiyle yazısını bitirmiştir.

Muallimler Birliği dergisindeki *İçtimaiyatçılar* başlıklı yazıda *Hilmi Ziya* sosyolojinin *Auguste Comte* tarafından bir bilim haline getirildiğini ve *Durkheim* tarafından müstakil bir mevzu kazandırıldığını belirtmiştir. Durkheim'a kadar sosyoloji konuların farklı bilimlerden ele alındığını, bu makalesinde sosyolojinin Durkheim'a kadar geçirdiği safhalardan bahsedeceğini söylemiştir. *İktisadi mektep*, *hukuki mektep*, *tarihi mektep*, *etnografi mektebi*, *coğrafi mektep*, *ırkiyat mektebi*, *hayatiyat mektebi* ve *ruhiyat mektebi* başlıkları altında bu bilimlerin öne çıkan isimlerinin görüşleri ışığında sosyoloji konularını ele alış biçimleriyle ilgili açıklamalar yapmıştır.

Muallimler Mecmuasında yayınlanan *Ziya Gökalp* adlı makalede *Köprülüzade Ahmet Celal Gökalp*'in *memleketi*, *Tahsili*, *Edebiyat-ı Cedide*, *Fecr-i Ati*, *Milliyetçilik*, *Dârülfünun Müderrisliği*, *Yeni Mecmua*, *Küçük Mecmua*, *Fert Yok Cemiyet Var*, *Son Eseri Türk Medeniyeti* başlıkları altında hayatını anlatmıştır. Ayrıca *Gökalp'in fikirleri* başlığı altında felsefe, edebiyat, tarih, mefkûre, ilim, millî siyaset, mebusluk hakkındaki düşüncelerine ve yazılarından örneklerle yer vermiştir.

Tedrisat Mecmuası dergisinde yer alan *Muallim Mekteplerinde İçtimaiyat* başlıklı yazıda *İbrahim Alâeddin* muallim mekteplerinin programlarında yapılan değişikliklerle ilk defa sosyolojinin ders olarak okutulacağından bahsetmiş, dokuz kız, 15'i erkek olmak üzere Türkiye'de bulunan 24 muallim mektebinde yapılan bu uygulamayla ilgili düşüncelerini paylaşmıştır. Özellikle, son yıllara kadar memleketimizde sosyolojiyle uğraşan 24 değil dört kişinin bile olmadığını belirten yazar, lisanımızda da sosyolojiye ait dört kitap bile yayınlanmadığına dikkat çekmiştir. Bu tespitinden sonra 24 mektepte sosyoloji dersinin nasıl işleneceğini, hangi öğretmenlerin bu derse gireceğini ve ne türlü neticeler elde edileceğini tartışmaya açmıştır.

Yeni Adam mecmuasında yer alan *Umumi İçtimaiyat Ne Demektir?* başlıklı makale *İsmail Hakkı Bey* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, bu makaleyi İstanbul Üniversitesi'nden *Profesör Kessler*'in ilim yanırlarıyla dolu raporu münasebetiyle yayınladığını belirtmiştir. Profesör Kessler'in, üniversite idaresine vermiş olduğu bir raporun suretinin *İş* mecmuasının birinci sayısında yayınlanması üzerine dikkatini çektiğini ve bu raporda bulunan ilmî yanırlıkları düzeltmeyi memleketine karşı bir borç olarak gördüğünü ifade etmiştir. Adı geçen raporun birinci kısmına aynen yer veren yazar yazısının devamında bu maddede tespit ettiği yanırlıkları tek tek belirtmiştir. Raporun ilk maddesi şu şekildedir;

Umumi içtimaiyat, içtimai hayatın ana vakalarını öğretir. Cemaat, cemiyet, intibak, farklılaşma, nüfus, millet, devlet gibi içtimai ve tabii zümreleri araştırır. Felsefe, hukuk ve iktisat talebeleri için bir giriş dersi zaruridir. Bu dersi her sene tekrarlamak lazımdır. 1933 – 34 yılı zarfında biri hukukun birinci sınıfı, diğeri hukukun ikinci ve üçüncü sınıfları ile felsefe talebesi için olan iki dersi takip etmelidir (Kessler, 1934; Akt: İsmail Hakkı, 1934a, s. 11).

Yazar, ilk olarak adı geçen profesör tarafından yapılmış olan umumi içtimaiyat tanımındaki yanırlıklar üzerine şu tespitte bulunmuştur; “umumi içtimaiyat Profesörün zannettiği gibi -içtimai hayatın ana varlıklarını- öğretmez. Çünkü içtimai hayatın ana vakaları din, ahlak, hukuk, sanat, dil, teknik, muakale, terbiye gibi müesseselerdir. Bunlar profesörün zannettiği gibi -umumi içtimaiyat mevzuları- değil bilakis -hususî içtimaiyat mevzuları- dır (Hakkı, 1934a, s.11). Yazısının devamında profesörün raporunun ilk maddesiyle ilgili olarak dokuz maddelik tespitlerde bulunmuş ve profesörün raporun ikinci maddesinin tenkidini başka bir yazısında yapacağını belirtmiştir.

Aynı dergide *Halk Üniversitesi Dersleri* başlığı altında *Terbiye, Arziyat ve İçtimaiyat* konularının ele alındığı görülmüştür. Sosyolojiyle ilgili olan ilk makale -Birinci Ders- alt başlığıyla *İsmail Hakkı Bey* tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda, *niçin içtimaiyat öğrenmek lazımdır, sosyoloji cemiyet ilmidir, niçin ilim diyorum da sadece bilgi demiyorum, içtimaiyat öğrenmek için ne lazımdır, azim sayesinde her şey olur derler, bu doğru mudur, ilk işimiz içtimaiyatın mevzuunu metodunu kavramak olacaktır, bu derslerde kullanacağım plan nedir* alt başlıkları ve bunlara ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Bir sonraki sayıda yayınlanan ikinci derste ise *İsmail Hakkı Bey*, *içtimaiyatın mevzuu cemiyettir, içtimaiyat cemiyet hadiselerini yalnız tetkik eder, bu tetkik sözünden ne anlaşılmalı, ne yapmalı ki içtimaiyat tetkikleri objektif olsun, içtimaiyatın mevzuu zihinde değil dışarıdadır, içtimaiyatçı mevzuu olan cemiyet hadiselerini nerde bulur, şimdiden hangi kitapları elinizde buldurmalısınız* başlıkları altında açıklamalar yapmıştır (Hakkı, 1934b).

Üçüncü halk üniversitesi dersinde ise, *Sosyoloji ilim midir, değil midir? İlmın ilk şartı şeniyet üzerinde çalışmasıdır, ikinci şartı afaklık tetkikidir, üçüncü şartı sınıflamadır, dördüncü şartı izahtır, yalnız dört takım ilim vardır, morfologya tetkikleri ilim değildir, izah etmeyen tetkiklerde ilim değildir, sosyolojinin ilim olması nedendir? Dikkat edilmesi lazım gelen bir nokta, gibi konular üzerinde durulmuştur (Hakkı, 1934c).*

Tablo 32

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Muallimler Birliği Cemiyeti Konulu Makaleler.

Muallimler Birliği			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Muallimler Birliği Kongresi	Mektep Mecmuası	Anonim	1932
Birlik Şuunu: Umumi Merkez Faaliyetleri, Yasa, Birliğe İltihak, İstanbul Muallimler Birliği İntihabatı	Muallimler Birliği	Anonim	1925
Büyük Rehberlerimiz ve Birlik	Muallimler Birliği	Anonim	1925
Birlik Şuunu: Umumi Merkez Faaliyetleri, Muallimler Birliği Halk Dershaneleri Talimatnamesi	Muallimler Birliği	Anonim	1925
Muallimler Birliği Halk Mektepleri	Muallimler Birliği	Anonim	1925
Birlik Şuunu: Dâhiliye Vekâletinin Birliklere Alakadarlığı	Muallimler Birliği	Anonim	1926
Muallimler Cemiyeti Kongresi	Muallimler Mecmuası	Halil Fikret	1922
Muallimler Cemiyeti Kongresi	Muallimler Mecmuası	Süleyman Şevket	1923
Muallimler Cemiyeti İdare Heyetinin Mütalaası	Muallimler Mecmuası	Anonim	1923
Muallimler Birliği Teşkilatı	Muallimler Mecmuası	Anonim	1925

Tablo 32’de görüldüğü gibi analizi yapılan dergilerden üçünde Muallimler Birliği Cemiyetiyle ilgili makaleler tespit edilmiştir. 1923-1932 yılları arasında yayınlanmış olan bu makalelerin cemiyetin yapmış olduğu toplantılardan diğer öğretmenleri ve halkı haberdar etmek niyetiyle yazıldığı görülmüştür.

Mektep Mecmuasındaki ilk makalede Muallimler Birliği Cemiyeti'nin 1931 yılında yapılan kongresiyle ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Muallimler Birliği'nin, öğretmenlerin faydasına olacak işlere imza attığını ve öğretmenlerin de diğer memurların sahip olduğu özlük haklarına sahip olmaları için çalıştığı ifade edilmiştir.

Muallimler Birliği dergisinde yer alan Birlik Şuunu başliğı altında Muallimler Birliğinin çalışmalarıyla ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. İlk makalede, Muallimler Birliğinin merkezi tarafından bu birliğe üye olan bütün öğretmenleri ilgilendiren ve tüm Muallimler Birliği merkezlerine gönderilen program, talimatname karar ve tamimleri ve umumi merkezin bir ay zarfındaki faaliyetlerine aynen yer verilmiştir. Birlik teşkilatı ile ilgili yasa, merkez ve şubeleri, birlik umumi merkezi, umum merkez heyetinin vazifesi, umumi kongrenin vazifesi, merkez ve şube kongrelerinin vazifeleri, hesap heyetleri, birlik teşkilatının mesarifatı, birliğe kimler aza olabilir, birliğin ilmi faaliyetleri, birliğe iltihak, birliğin iktisadi faaliyetleri, İstanbul Muallimler Birliği intihabadı, irşat programı (teşkilat, vesait, kütüphaneler, halk dersaneleri, konferanslar, müsamereler, neşriyat), muallimlere irşat seferberliği alt başlıklarıyla gerekli açıklamalar yapılmış ve birliğin bu konularıyla ilgili kararları aynen yayınlanmıştır.

Büyük Rehberimiz ve Birlik başlıklı makalede, düşmanın yurttan kovulup Cumhuriyet'in kurulması ve arkasından gerçekleştirilen inkılâpların başarıya ulaşması için çalışan başta Reiscumhur Mustafa Kemal Paşa, Başvekil İsmet Paşa ve Maarif Vekili Hamdullah Suphi (Tanrıöver) Bey'in yapmış oldukları fedakârlıklara tüm öğretmenleri tercüme-i hissiyatı olarak samimi şükranlarını sundukları dile getirilmiştir.

Birlik Şuunu başlıklı diğer bir makalede yine Muallimler Birliğinin Umumi Merkez Faaliyetleri, Muallimler Birliği Halk Dersaneler Talimatnamesi, Türkiye Muallimler Birliği Tasarruf ve Yardım Sandıkları Nizamnamesine aynen yer verilmiştir.

Muallimler Birliği Halk Mektepleri başlıklı makalede, Muallimler Birliği taşra merkezleri tarafından açılan halk mekteplerinin senelik öğretime başladığı ve her birlik merkezinin bu hususta azami mesai ve faaliyet sarf etmekte olduğu

belirtmiştir. Birliğin idaresinde bulunan 120'yi geçen halk dersanelerinde 15 binin üzerinde talebe bulunduğu ifade edilmiş ve bu nüshalarından itibaren her birliğin açtığı halk dershanesi adediyle, talebe miktarını yayınlacaklarını belirtmişlerdir.

Tablo 33

Muallimler Birliği Merkezleri Tarafından Açılan Halk Dersaneleriyle İlgili Bilgiler.

Birlik Merkezi	Dershane Adedi	Talebe Mevcudu
Artvin	1	90
Antalya	3	103
Ayaş (Ankara)	1	98
Ermeneğ (Karaman)	1	100
Isparta	3	60
Urfa	3	158
Akşehir	2	100
Simav (Kütahya)	1	80
Trabzon	4	180
Konya	5	169
Kütahya	1	85
Mecitözü (Çorum)	1	34

Birlik Şuunu başlıklı diğer bir makalede ise; *Dâhiliye Vekâletinin Birliklere Alakadarlığı Hayırkâr Bir Dava Vekili, Rize Muallimler Birliği Merkezi Dâhili Yasası* başlıklı metinler aynen yayınlanmıştır.

Muallimler Mecmuasında yer alan *Muallimler Cemiyeti Kongresi* başlıklı makalede cemiyet tarafından yapılan kongrede alınan kararlar özet olarak verilmiştir. Bu kararlar da öğretmenlerin durumlarından ve geleceklerinden emin olmaları için gerekli tedbirlerin alınmasının önemi, gelecekteki eğitim siyasetinin belirlenmesi konusunda en büyük görevin öğretmenlere düştüğü gibi noktalara dikkat çekilmiştir. Bunların dışında her eğitim öğretim senesinde kadroların yeniden düzenlenmesinin birçok öğretmeni mağdur ettiği, bu konunun bir an önce düzeltilmesi gerektiği, maaşların geç yatmasından kaynaklanan sıkıntılar gibi konulara da değinilmiştir (Fikret, 1922).

Muallimler Cemiyeti Kongresi başlıklı bir diğer makale ise, *Süleyman Şevket* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, 1922 senesinde ikinci bir olağanüstü

kongre düzenlendiğini belirtmiş ve bu kongrede İstanbul'da yapılacak yeni maarif teşkilatı için bilhassa hocaları dinlemenin faydasını belirtmiştir.

Muallimler Cemiyeti İdare Heyetinin Mütalaası başlıklı yazı, Muallimler Cemiyeti'nden Maarif Vekâleti tarafından istenen bir görüşe verilen cevaptır.

Muallimler Birliği Teşkilatı başlıklı makalede mecmuanın çıkartılmadığı süre zarfında İstanbul Muallim derneklerinin teşekkülüne dair bazı değişiklikler olduğu belirtilmiştir. Bu değişiklikler kısaca açıklanmıştır. Son olarak İstanbul Muallimler Birliği'nin idare heyetine kimlerin getirildiği ilan edilmiştir.

Tablo 34

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Himaye-i Etfal Cemiyeti Konulu Makaleler.

Himaye-i Etfal Cemiyeti			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Himaye-i Etfal Cemiyetinin Hülassa-i Mesaisi	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Cemiyetimize Yardım Edenlerin Manevi Zevk Duyacakları Bir Vaka	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Cemiyetin Muhtelif Mesaisine Dair Hülasalar	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Ankara'da Verilen Himaye-i Etfal Balosu İntibaları	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Cemiyetimizin Yetiştirdiği Çocuklar	Gürbüz Türk Çocuğu	Akçura oğlu Yusuf	1928
Himaye-i Etfalden Neler Bekliyoruz?	Gürbüz Türk Çocuğu	... Zekeriya	1929
Himaye-i Etfal Nasıl Çalışıyor?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1930
Himaye-i Etfalin Çocuk Külliyyatı	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1930
Cemiyetimizin Taşra Faaliyetleri - Kuşadası Şubemiz, Sungurlu Şubemiz	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1930
Cemiyetimizin Merkez ve Şube Faaliyetlerine Bir Nazar	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1930
Cemiyetimizin Merkez ve Şube Faaliyetlerine Bir Nazar	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1930
Cemiyetimizin Merkez ve Şube Faaliyetlerine Bir Nazar	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1930
Cemiyetimizin Merkez ve Şube Faaliyetlerine Bir Nazar	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1930
Taşra Şubelerimizin Faaliyetleri	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Cemiyetimizin Taşradaki Faaliyetleri	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Cemiyetimizin Taşradaki Faaliyetleri	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Berlin'de Himye-i Etfal Merkezi Teşekkül Etti	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Cemiyetimizin Faaliyetleri	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Cemiyetimizin Faaliyetleri	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Merkez ve Şubelerimiz Nasıl Çalışıyorlar?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931

Tablo 34’de görüldüğü gibi Himaye-i Etfal Cemiyetiyle ilgili makalelerin tamamı *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisinde yayınlanmıştır. *Himaye-i Etfal Cemiyeti’nin Hülasa-i Mesaisi* başlıklı makalede derginin okurlarına cemiyetin bir önceki yıl yapmış olduğu faaliyetlerle ilgili bilgiler verilmiştir. Makalede bahsedilen ilk çalışma Ankara/Keçiören’de kimsesiz ve muhtaç durumda olan sıfır bir yaş arası çocuklar için bir yuva hazırlanmış olmasıdır. Bu yuvada 20’si süt çağındaki bebekler olmak üzere 60’dan fazla çocuğun bakımı yapılmakta ve ihtiyaçları karşılanmaktadır. Cemiyetin bir diğer faaliyeti ise bebek ölümlerini önlemek ve azaltabilmek için yapmış oldukları çalışmalarıdır. Doğum oranının yüksek olmasına rağmen sıfır iki yaş arası ölümlerin çok fazla olmasından dolayı ülkede nüfus artışının istenilen düzeyde olmadığına dikkat çekilmiştir. Himaye-i Etfal Cemiyeti olarak bu konuda yapılması gerekenleri ilmi ve çağa uygun şekilde gerçekleştirilmesi için Ankara’da bir *çocuk sarayı* inşa edildiği belirtilmiştir. Ayrıca doktorlar tarafından Ankara ve ilçelerinde çocuk ölümleriyle ilgili çalışmalara başlandığı, doktorların ve ebelerin hem şehirde hem de ilçelerinde doğumları takip ettiği, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarının giderildiği paylaşılmıştır. Doktorların köyleri gezerken gördükleri sıkıntılara dair raporlar hazırladıklarına, çalışmaların yapıldığı sene köylerdeki çocuk ölümlerinin oranın %70 olduğuna dikkat çekilmiştir. Gezici ekipler haricinde muayenehanelerde de kontrollerin yapıldığı küçük çocuklara sıhhi sicil defterleri vermek suretiyle takiplerinin kayıt altına alındığı dile getirilerek cemiyetin bir yıllık faaliyetleri ortaya konmuştur (Gürbüz Türk Çocuğu, 1926).

Cemiyetimize Yardım Edenlerin Manevi Zevk Duyacakları Bir Vaka başlıklı makalede, Afyonkarahisar’da yaşayan ve beş sene önce cemiyetin korumaya aldığı Hayri isimli bir çocuğun, Himaye-i Etfal Cemiyetine gelişini, yaşadığı sıkıntıları anlatan ve cemiyetin yardımları için teşekkür eden bir mektup yazdığı belirtilmiş ve bu mektup aynen yayınlanmıştır.

Cemiyetin Muhtelif Mesaisine Dair Hülasalar başlıklı yazıda cemiyetin Ceyhan şubesinin faaliyetleri anlatılmıştır. Bir sene içinde çok büyük bir gayretle çalıştıklarını ve özellikle yetim kızlar için bir yer açılmasını sağladıkları belirtmiştir. Ayrıca Bodrum merkezinin faaliyetleri de açıklanmıştır.

24 Şubat tarihinde Ankara'da Himaye-i Etfal Cemiyeti için yardım toplamak amacıyla düzenlenen baloya ilgili bir haber, *Ankara'da Verilen Himaye-i Etfal Balosu İntibaları* başlığı altında verilmiştir. Baloya Mustafa Kemal Paşa'nın da katıldığı ve cemiyetin faaliyetleriyle ilgili bir konuşma yaptığı belirtilmiştir.

Cemiyetimizin Yetiştirdiği Çocuklar başlıklı yazıda, cemiyet tarafından korumaya alınmış çocuklardan dört tanesinin resimleri ve yazdıkları yazılar yayınlanmıştır.

Himaye-i Etfalden Neler Bekliyoruz başlıklı makalede Batıda yeni güçlenen sosyal cereyanların en mühiminin çocuk meselesi olduğu belirtilmiş, eskiden bir şefkat ve mektep meselesi olarak görülen bir zihniyetin sosyal ilerlemede değişmeye başladığı ve bu konunun öneminin anlaşıldığı ifade edilmiştir. Bu nokta itibarıyla Himaye-i Etfal Cemiyetinden neler beklendiği ve neler yapılması gerektiği açıklanmıştır.

Himaye-i Etfal Nasıl Çalışıyor başlıklı yazıda cemiyetin yurt genelindeki çalışmalarına ilgili sayısal verilere yer verilmiştir. 1930 yılı itibarıyla 439 merkez ve şubesi bulunan cemiyetin 18113 erkek, 4504 kadın olmak üzere 22617 üyesi olduğu belirtilmiştir. Cemiyet, gerek umumi merkezdeki ve gerek merkez ve şubelerinin idaresindeki bakım evleriyle 1928 senesinde 18294 çocuk, 709 çocuklu anne olmak üzere 19003 kişinin muayenesini temin etmekle beraber, bedava ilaçlarını da vermiştir. Ayrıca gıda, elbise ve kırtasiye yardımları yapılmıştır.

Cemiyetin muhtelif merkezlerinde idare ettiği müesseseler vardır. Ankara Keçiören'de başlı başına büyük bir müessese olan Ana Kucağında 100'e yakın yavrunun bir ana şefkatiyle bakımı yapılmıştır. Aynı zamanda çocuk bakıcısı yetiştirecek bir kurs da açılmıştır. İstanbul'da cemiyetin kontrolü altında çocuk bakım yuvaları bulunmaktadır. Bundan başka Adana'da bir bakım yurdu, Edirne'de bir muayene evi, İzmir'de bir süt damlası, Isparta'da bir muayene evi, Bursa ve Bolu'da birer bakım yurdu, Tokat'ta muayene evi ve süt damlası, Samsun'da bakım yurdu, Çorum'da muayene evi, Denizli'de bir sinema, Diyarbakır ve Mersin'de birer muayene evi, Avanos'ta bir demirhane, Turgutlu'da bir bakım yurdu, Ceyhan'da bir terzihane, Biga'da bir bakım yurdu

bulunmaktadır. Ereğli’de bir dokuma fabrikası bulunmaktadır. Cemiyet dört senede tam 257561 çocuğa bakmıştır. (Gürbüz Türk Çocuğu, 1930).

Himaye-i Etfalin Çocuk Külliyyatı başlıklı makalede cemiyetin, çocukların yalnız bedeni değil, ruhi gelişimleriyle de alakadar olduğu belirtilmiştir. Çocukların ruhi gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla cemiyet tarafından her ayın 15’inde bir dergi çıkarıldığı, çocukların okuma ihtiyacına cevap verecek bir roman külliyyatı oluşturulduğu ve bütün dünyaca tanınmış, çocuklara ait şaheserleri lisanımıza çevrildiği ifade edilmiştir. Bu külliyyat dahilinde Türkçeye çevrilen kitaplar şunlardır; Haydi, Evde Mektep, Peri Masalları, Sara, Poli Anne, Çocuk Nasıl ve Ne İle Oynamalıdır?, Keçi Çobanı, Ezop’un Hikayeleri, Meşhur Olmuş Fikir Çocukları, Öz Cesaret, Tilki’nin Binbir Muzipliği, Aydının Rüyası.

Cemiyetimizin Merkez ve Şube Faaliyetlerine Bir Nazar başlıklı yazılarda cemiyetin şubelerinde gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgili okuyuculara bilgiler sunulmuş, bu faaliyetlerle ilgili çeşitli fotoğraflara yer verilmiştir.

Berlin’de Himaye-i Etfal Merkezi Teşekkül Etti başlıklı yazıda, Berlin’de açılan Himaye-i Etfal Cemiyeti şubesiyle ilgili bilgiler verilmiş ve bu cemiyetin açılmasına büyük katkıları olan dönemin Berlin büyükelçisine teşekkür edilmiştir.

Tablo 35

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitim Sosyolojisiyle İlgili Makaleler.

Eğitim Sosyolojisi			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Türk Ocağı	Anadolu Mecmuası	Haydar Necip	1924
Pedagoji Teşekkülleri Cihan Federasyonu Kongresi	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Pedagoji Teşekkülleri Cihan Federasyonu Kongresi	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Türk Tarih Encümeninin Tarihçesi Hakkında Rapor	Maarif Vekâleti Mecmuası	Ahmet Refik	1927
Büyük Türkiye Halk Mektepleri İttihadı	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Anonim	1923
Büyük Türkiye Halk Mektepleri İttihadı	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Anonim	1923

Tablo 35’te görüldüğü gibi Atatürk Dönemi eğitim dergilerinden yedisinde Muallimler Birliği ve Himaye-i Etfal Cemiyetinden farklı cemiyetlerle ilgili makaleler tespit edilmiştir.

Anadolu Mecmuası’ndaki *Türk Ocağı* başlıklı makalede Türk Ocağı’nın gayesi vurgulanmıştır. Yazar, Ocağın nizamnamesinde bulunan *Ocağın gayesi*,

Türklerin harsî birliğine ve medenî kemaline çalışmaktır ifadesinin üzerinde durmuştur. Türk Ocağı'nın gelecekte de varlığını sürdürebilmesi için izlemesi gereken yolu şu şekilde ifade etmiştir;

Türk Ocağı eğer yaşamak istiyorsa, hayatla ve gençlikle beraber yürümelidir. Bir fırkanın sırtından, bir hükümetin omzuna düşen bu müessesenin istikbali, adımlarını bizim adımlarımıza uydurmasına, bizimle beraber yürümesine, Anadolu gençliğinin milliyet telakkisini kendisine umde intihab eylesine bağlıdır. Türk Ocağı bundan sonra Anadolu Ocağı olmalıdır (Tekin ve İzgöer, 2011, s.297).

Ana Cemiyeti başlıklı makalede ise, özellikle süt bulamayan bebeklere yapılan süt yardımının önemi üzerinde durulmuş, bu sayede pek çok bebeğin anne sütü alamadığı için hayatın kaybetmesinin önüne geçildiğini belirtmiştir. Birkaç sene öncesine kadar çok yüksek olan bebek ölümlerinin cemiyetin çalışmalarıyla azaldığına değinmiştir.

Pedagoji Teşekkülleri Cihan Federasyonu Kongresi başlıklı makale iki sayıda yayınlanmıştır. Kongre 27 Temmuz - 4 Ağustos 1929 tarihleri arasında Cenevre'de toplanmıştır. Türkiye'den Trabzon Mebusu Hasan ve Aydın Mebusu Doktor Reşit Galip Beyler katılmış ve kongreyle ilgili bir rapor hazırlamışlardır. Dergi bu raporu aynen yayınlamayı uygun görmüştür. Raporunda; Kongrenin maksadı, Federasyonun başlıca hedefleri, Kongrenin açılış merasimi, Kongre mesaisinin taksimi, *Jilbert Mürayi*'nin konferansı, *Beynelmilel teşriki mesaisi ve mütekebil iyi niyet, erişkin terbiyesi, Beynelmilel terbiye ve komünizm, İstisnai çocukların talim ve terbiyesi, Uygulamalı talim ve terbiye, Sıhhat terbiyesi* başlıkları altında açıklamalar yapılmıştır. İlk olarak Cihan Pedagoji Teşekkülleri Federasyonu'nun başlıca hedefi dört maddeyle ifade edilmiştir;

- Milletler arasında sevgi, karşılıklı itimat ve karşılıklı iyi niyet bağlarını sağlamlaştırmak,
- Irkları ve dinleri ne olursa olsun, milletlerin haklarına hürmet tesis etmek,
- Mektep kitaplarında bilhassa tarih derslerinde dünya hadiselerinin daha objektif ve hakikate daha uygun tespitini temin etmek,
- Yeni yetişen nesillerin ruhunda milletler arasındaki sevgi duygusunu arttıracak ahlâki esaslar yerleştirmek ve bütün dünya mekteplerinde insanlık birliğini telkin ederek, başka memleketlere, başka milletlere kin üzerine değil samimi barış üzerine gelişmeye götürmek (Gürbüz Türk Çocuğu, 1931, s. 24 - 25).

Raporun devamında kongrenin açılış merasimine değinen delegeler, kongreye 1300 kadar üyenin katıldığını, bunların 600'ünün Amerikalı olduğunu söylemiştir. Bütün Avrupalı milletlerin haricinde, Mısır, Irak, Suriye, Kap, Hint, Çin, Japonya, Filipin, Şili, Venezüella, Uruguay, Paraguay ve daha adını sayamadıkları birçok memleketlerden katılım olduğu belirtilmiştir. Kongrenin açılış konuşması İsviçre devlet makamı namına M. Malche tarafından gerçekleştirilmiştir. Kongrenin mesaisi birçok şubeye ayrılmıştır. Bu şubeler; 1. Aile ve Mektep, 2. Mesleki terbiyeden ayrı olarak ameli terbiye, 3. Muallime birlikleri ve beynelmilel bakıma göre mektep idaresi, 4. Beynelmilel teşriki mesai, umumi meseleler, 5. Beynelmilel teşriki mesai noktasından talim ve tedris personelinin yetiştirilmesi, 6. Beynelmilel anlaşma ruhu mekteplere nasıl yerleştirilebilir, 7. Kır hayatı ve kır terbiyesi, 8. İlk çocukluk devri terbiye ve psikolojisi, 9. İstisnai çocukların talim ve terbiyesi, 10. Mektep ve cemiyet, 11. Terbiye ve metbuat, 12. İlk, orta ve yüksek tedrisat ve dârülfünunlar, 13. Emil'in "Analfabetizm", 14. Kâhillerin(Erişkinlerin) terbiyesi. Raporda sırasıyla takip ettikleri şubelerin çalışmalarıyla ilgili açıklamalara yer vermişlerdir.

Maarif Vekâleti Mecmuası 'nda yer alan *Türk Tarih Encümeninin Tarihçesi Hakkında Rapor* başlıklı yazı, Türk Tarih Encümeni Reisi Ahmet Refik tarafından Maarif Vekâleti'ne 25 Mayıs 1926 tarihli tezkire-i âliye verdiği cevaptır. Maarif Vekâleti'nin isteği üzerine yazılmış bir rapor olup, Türk Tarih Encümeni'nin tarihçesini ve talimatnamesini açıklamıştır.

Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası 'nda yer alan *Büyük Türkiye Halk Mektepleri İttihadı* başlıklı yazıların ilkinde "Mekatib-i Hususiye" olarak 32 okulun isimleri listelenmiştir. Devamında ise Türkiye Halk Mektepleri İttihadının senelik toplantısının açılışından ve divan heyetinin seçiminden bahseden yazar, program ve kitap seçimi, alfabe, neşriyat, irşat, musiki, terbiye-i bedeniyye gibi konuların ele alındığına değinmiştir.

Tablo 36

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Okul Aile İlişkileriyle İlgili Makaleler.

Okul - Aile İlişkisi			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazarı	Yıl
Aile ve Mektep Terbiyesi	Gürbüz Türk Çocuğu	Eyüp Hamdi	1931
Çocukların Arkadaşlarını Biz İntihap Etmeli miyiz?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Mektep ve Aile Yardımlaşmaları	Milli Mecmua	E. Hamdi	1931
Mektep ve Aile	Tedrisat Mecmuası	Ali Haydar	1923

Okul aile ilişkileri konulu makaleler tablo 36'da görüldüğü gibi üç farklı dergide tespit edilmiştir.

Aile ve Mektep Terbiyesi başlıklı makalede *Eyüp Hamdi*, Pestalozzi'ye göre çocuk eğitiminde aile ve mektebin önemini ele almıştır. Kendisi de bir yetim olarak büyüyen Pestalozzi'nin başta yetimler olmak üzere çocuk eğitimine hayatını verdiğini dile getirmiştir. Pestalozzi; eğitim işlerinde en mühim rolün aileye, ailede de anneye düştüğünün altını çizmiştir. Çocuğun aile kucagında en müspet intibaları alacağını, alaka ve teşebbüslerle serbest faaliyetlere geçtiğini ve insani kudretlerini kullanarak kendi kendini yetiştireceğini vurgulamıştır. Buna ilaveten Pestalozzi, ilk dini, ahlâki eğitimin ve telkinlerin tamamen annelere bırakılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Pestalozzi'ye göre mektep ailevî eğitimi tamamlamakla yükümlüdür. Bunu yaparken çocuğa faydalı malumat vermekle birlikte, atölye, tatbikat bahçeleri, gezinti ve alıştırmalarla mesleki ve umumi hayata uyum sağlayabilecek şekilde yetiştirmesi gerektiğini söylemiştir.

Çocuklarımızın Arkadaşlarını Biz İntihap Etmeli miyiz? başlıklı makalede yazar, ailelerin özellikle annelerin çocuklarının arkadaş seçimlerine ne kadar müdahale ettiklerinin üzerinde durmuştur. Buna göre ebeveynlerin, çocuklarının arkadaşlarını seçme hususunda kendi his ve kanaatlerinin esiri olmaması gerektiğini, çocukların kendi arkadaşlarını kendilerinin seçmesinin daha doğru olacağını, bu durumun onların en doğal hakkı oluşunu dile getirmiştir.

Mektep ve Aile Yardımlaşmaları başlıklı yazıda *Eyüp Hamdi*, eski mektep zihniyetiyle yeni mektep zihniyetini aileyle işbirliği açısından değerlendirmiştir.

Yazar, eski zihniyetin her şeyi kendi kendine hal edebileceğini düşündüğünü, ancak yeni mektep tarzının aileyle işbirliği yapmanın önemini fark ettiğine değinmiştir. Yazısının devamında mektep ve aile arasında ortaya çıkması olası anlaşmazlıklara dikkat çeken yazar, bunların ortadan kaldırılması için mektep ve ailenin anlaşması ve yardımlaşması için çare olabilecek tespitlerde bulunmuştur.

Tedrisat Mecmuası'nda yer alan *Mektep ve Aile* başlıklı yazıda, eğitimin aile işi olduğu, orada başladığı ve büyük bir kısmının orada gerçekleştiği dile getirilmiştir. Aile ve mektebi eğitimin iki büyük faktörü olarak ifade eden yazar, aile eğitiminin daha erken başladığı için daha etkili olduğunu dile getirmiştir. Yazısının devamında aile ve mektebin işbirliğiyle ilgili bir takım çareleri maddeler halinde vermiştir.

Tablo 37

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Anne Çocuk İlişkisiyle İlgili Makaleler.

Anne - Çocuk İlişkisi			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazarı	Yıl
Yeni Yetim Evleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	Kaâm Nâmi	1923
Çocuğunuzun Mesleğini kim Tayin Etmelidir?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1927
Çocuk Aile Yuvasına Nasıl Alıştırılmalıdır?	Gürbüz Türk Çocuğu	Hikmet Şevki	1928
Çocuklarda Ebeveyne Karşı Korumak	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1928
Bir Ananın Fedakârlığı	Gürbüz Türk Çocuğu	Selim Sırrı	1928
Bir Ananın Eksilmeyen Endişeleri	Gürbüz Türk Çocuğu	Mevhibe Ziya	1928
Meslek ve Aile	Gürbüz Türk Çocuğu	Eyüp Hamdi	1930
Ana Oğul	Gürbüz Türk Çocuğu	Nebahat Hamit	1930
Çocuk Nasıl Himaye Edilir?	Gürbüz Türk Çocuğu	Ali Suat	1931
Çocukları Fenalıklardan Koruma Cemiyeti	Gürbüz Türk Çocuğu	Fuat Refik	1928

Yeni Yetim Evleri başlıklı makalede *Kâzım Nâmi*, kimsesiz çocukların durumuna dikkat çekmiştir. Umur-u Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiyye Vekâlet'inin (Sağlık Bakanlığı) bölgesel olarak oluşturulmuş çocuk yuvalarına yardımlarda bulunduğunu, ancak bunların ufak müesseseler olduğunu ve ihtiyacı

karşılama yetersiz kaldıklarını söylemiştir. Anadolu'da 12-13 sene süren savaşlar sonucunda 200 binden fazla yetim çocuk olduğuna dikkat çeken yazar, bu çocukların her türlü tehdit ve tehlikeyle (açlık, çıplaklık, hastalık, vb.) karşı karşıya olduğunun altını çizmiştir. Bu çocukların hepsinin kurtarılmasının ülke için çok büyük nüfus kazancı olduğunu düşünen yazar, bunu sağlamanın zorluğuna da değinmiştir. Bu kadar çocuğun sadece senelik yemek masraflarının bile en az 18 milyon 250 bin lira tutacağını belirtmiştir. Diğer masraflarda (giyecekleri, kitapları, işleyecekleri aletler, tesis masrafları, vb.) işin içine girince yılda 70-80 milyon lira gibi büyük bir meblağa ihtiyaç duyulduğunu dile getirmiştir. Bu paranın Türkiye Devleti'nin bütçesinin %75'ine denk geleceği tespitinde bulunmuştur. Aslında okuma-yazma bilen üretim kabiliyeti olan 200 bin hayatı devlete hediye etmenin 80 değil 180 milyon feda etmeye degeceğini düşünmektedir. Ancak gerçekleri görmek gerektiğini belirten yazar, devletin bu kadar parayı bulmasının mümkün olmadığını söylemiştir. Yine de hiç olmasa %10'luk bir kısmının bile kurtarılma imkânının sağlanmasının üzerinde durmuştur. Yazısının devamında çocuk yuvaları için neler yapılması gerektiğine dair devlete ve millete düşen sorumluluklar noktasında tespitlerde bulunmuştur.

Çocuğun Mesleğini Kim Tayin Etmelidir? başlıklı makalede yazar, meslek seçimi konusunda ailelerin kendi telkinlerine ya da çocuğun geçici heveslerine kapılmadan, çocuğun kabiliyetleri doğrultusunda seçim yapılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Çocuk sahibi olanların, özellikle de babaların çocuklarına bir meslek seçmek konusunda çok gayretli olduklarını ifade ederek, bunun ne kadar yanlış olduğunu dile getirmiştir. Özellikle psikologların tecrübe ve tetkikleri doğrultusunda bir kişinin yapacağı işte başarılı olmasının o işe duyduğu arzu ve hevese bağlı olduğunun anlaşıldığını vurgulamıştır. Bu nedenle ailelerin kararlarının çocukları etkilememesinin, onların gelecekteki başarıları için oldukça önemli olduğunun altını çizmiştir.

Çocuk Aile Yuvasına Nasıl Alistırılmalıdır? başlıklı makale, *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisinde yer alan *Amcanın Köşesi* başlıklı köşede yayınlanmıştır. *Hikmet Şevki*, yeğenin kendisine gönderdiği bir mektupta, kış olduğu için çocuğunu evden dışarı çıkarmadığını, hatta mektebe bile göndermediğini belirttiğini ve bu hareketinin doğru olup olmadığını sorduğunu belirtmiştir. Bu

soruya cevap olarak kaleme aldığı makalede, böyle yaparak çocuğunu korumaktan ziyade onu aciz yapacağını dile getirmiş ve bu düşüncesinin gerekçelerini açıklamıştır.

Çocuğun Ebeveyne Karşı Himayesi başlıklı makalede *Kâzım Nâmi*, çocukların yabancılardan korunması kadar kendi ailesinden de korunması gerektiğine dair düşüncelerin yeni eğitimciler arasında konuşulmaya başladığından bahsetmiştir. Bu fikirlerin henüz çok yeni olduğu için karşı çıkanların çok olmasına rağmen tartışmalar yapıldıkça fikirlerin oturacağı yönündeki görüşünü dile getirmiştir.

Bir Ananın Fedakârlığı başlıklı makale *Selim Sırrı*'nın İskandinavya hatıraları başlığıyla anlatmış olduğu bir anısından oluşmaktadır.

Bir Ananın Eksilmeyen Endişeleri, başlıklı makale, *Annemin Köşesi* başlığıyla bazı sayılarda yer verilmiş olan *Mevhibe Ziya Hanım* tarafından kaleme alınmış ve çocuklarına çeşitli öğütlerde bulunduğu mektuplar tarzında yazılmıştır.

Meslek ve Aile başlıklı makalede *Eyüp Hamdi*, ülkemizde mesleki eğitim ve mesleki kabiliyetlerin teşhisi konusunun ihmal edildiğine değinmiştir. Gençlerin mesleklerini rastgele seçtiklerini, Sivas ve Niğde'de yapmış olduğu anketlerin neticesi olarak söylemiştir. Tecrübi ruhiyatçıların, çocukların her şeye yetenekli olmadığını bazı konularda daha yetenekli olduklarını, yapılan çalışmalarla ispatladıklarını belirtmiştir. Mesleki kabiliyetlerin teşhisi meselesini mantıkî ve ilmî tarzda nasıl temin etmelidir? sorusuna cevap arayan yazar, buna en kısa şekilde “çocuğu ve mesleği gayet iyi tanımlayarak” (Hamdi, 1930b, s.28) cevabını vermiştir. Yazısının devamında Avrupa ve Amerika'da sene sonlarında mesleki yönler tayini heyetlerinin toplandığını belirterek, bu heyetlerin, mektep müdürü, sınıf öğretmeni, psikolog ve doktorlardan oluştuğunu söylemiştir. Heyetin çocukların arzu ve temayüllerini tetkik ederek çocuğun mesleki eğilimlerini teşhise çalıştığını dile getirmiştir. Bu heyetlerin yapmış olduğu tespitleri çocuğa ve ailesine bir temenni, nasihat tarzında bildirdiğini, ancak ailenin de heyetin görüşlerini dikkate aldığına üzerinde durmuştur. Yazar, bizde böyle heyetlerin henüz olmadığını belirtirken, bu noktada çocuğun mesleki kabiliyetlerinin ve arzularının tespiti konusunda en büyük işin anne ve babasına düştüğünü ifade etmiştir.

Ana ve Oğul başlıklı makalede yazar *Nebahat Hamit*, bir annenin 10-12 yaşlarına gelmiş olan oğluya cinsellik hakkında konuşmasının vazifesi olduğunu belirtmiş ve bu konuşmanın nasıl gerçekleşeceğine dair bir örneğe yer vermiştir.

Çocuk Nasıl Himaye Edilir? başlıklı makalede yazar, çocukların toplum için önemine dikkat çekmiş ve onları korumanın toplumsal bir görev olduğunu altını çizmiştir.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde yer alan *Çocukları Fenalıklardan Koruma Cemiyeti* başlıklı yazıda, çocukların kötülüklerden (tütün gibi) nasıl korunacağı konusunda, batıda ilk defa açılan cemiyetlerin çalışmalarını değinilmiş ve bu konuda teoriler üretmektense faaliyetlere başlamanın daha faydalı olacağını altı çizilmiştir.

Tablo 38

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Annelere Tavsiyeler Konulu Makaleler.

Annelere Tavsiyeler			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazarı	Yıl
Ebeveynin Vazifeleri ve Ebeveynsizlik	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Analarla Çocuklar İçin Sıhhi Öğütler	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Her Türk Ailesi Mutlaka bir Aile Hekimine Muhtaçtır	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Annelik Sanatı - Bu Kutsi Sanatı Tamim Etmek Vazifesi	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1927
Ebeveynin Vazifesi	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1927
Genç Annelerle Hasbihal	Gürbüz Türk Çocuğu	Selim Sırrı	1929
Genç Annelerle Hasbihal	Gürbüz Türk Çocuğu	Selim Sırrı	1929
Ana Cemiyeti	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1929
Sütanaya, Dadıya, Mürebbiyeye, Hizmetçiye Dair	Gürbüz Türk Çocuğu	Mithat Ömer	1931
Annemin Köşesi: Kızıma Öğütlerim	Gürbüz Türk Çocuğu	Mevhibe Ziya	1931
Evlatlık ve Besleme Âdeti	Gürbüz Türk Çocuğu	Yakup Kadri	1931
Kadınlar Birliğine Dair	Kalen	Anonim	1928
Annelere	Terbiye	Anonim	1927

Annelere tavsiyeler konu başlığı altında toplanan makalelerin büyük çoğunluğunun *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisinde bulunduğu Tablo 38’de görülmektedir. Bunların içinde *Ebeveynin Vazifeleri ve Ebeveynsizlik* adlı makalede yazar, çocukların toplum için önemine dikkat çekmiştir. En vatanperver, en şefkatli ebeveynlerin çocuklarına dikkat, ihtimam ve alâka gösterenler

olduğunu vurgulayan yazar, artık çocukların sırf ebeveynin malı olarak görüldüğü zihniyetin etkisinin kalmadığını; aksine çocukların vatana ve topluma ait olduğu düşüncesinin güçlendiğini dile getirmiştir. Özellikle annelere, çocuklarını bir dakika bile yalnız bırakmamaları, onların oyunlarıyla alakadar olmaları gibi çeşitli tavsiyelerde bulunmuştur.

Analarla Çocuklar İçin Sıhhi Öğütler başlıklı makale de yazar, sıhhi bilgilerini arttırmak, sıkıntılarını gidermek ve bu suretle ailelerinin sıhhat ve afiyetini temin etmek isteyenlerin soracağı bütün soruların samimiyetle cevaplandırılacağını ifade ederek okurlardan sorular beklediklerini belirtmiştir. Makalenin devamında *kuşpalazı* ve *çocuklarda ishal* başlıkları altında bu hastalıklarla ilgili bilgiler verilmiş, nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair açıklamalarda bulunulmuştur.

Her Türk Ailesi Mutlaka Bir Aile Hekimine Muhtaçtır başlıklı yazıda adından da anlaşılacağı gibi herkesin sağlık açısından, düzenli ve sürekli olarak gözetim altında tutulmasının önemine dikkat çekilmiş ve bu noktada aile hekimliği konusunun önemini dile getirilmiştir.

Annelik Sanatı adlı makalede yazar, anneliğin bir sanat olduğunu, bu sanatın hem çok kolay hem de çok zor olduğunu belirtmiş ve pek çok kadının anne olmadıkça anneliğin kıymetini anlayamadığını ifade etmiştir.

Ebeveynin Vazifesi başlıklı yazıda *Kâzım Nâmi*, okul çıkışında yolda karşılaştığı birkaç çocuğun kaba hareketleri üzerine onları uyardığını, sonra tramvayda başka bir okulun öğrencileriyle karşılaştığını, onların da yine kaba saba hareketlerini gördüğü ifade ederek bir öğretmen olarak bu öğrencileri uyarma gereği hissettiğini dile getirmiştir. Bu çocuklarla ilgili tespitlerde bulunan yazar, bu iki gruptan birinin devlet, diğersinin özel bir okulun öğrencileri olduğunu, her iki mektebin de az çok yüksek tabaka mensubu ailelerin çocuklarının gittiği okullar olduğunu belirtme ihtiyacı hissetmiştir. Bu çocukların ailelerinin çok rahat bir hayata sahip olduğunu düşünen yazar, kendi çocukluğuyla kıyaslama yapmanın yanlış olacağını belirtmiş, ancak yeni bir eğitim tarzı adı altında çocukların büsbütün kendi hallerine bırakılmasının yanlışlığına dikkat çekmiştir. Yeni eğitim tarzlarının çocuklara saygı göstermeyi emrettiğini, ancak bunun çocukların tamamen irşatkâr bir rehberden doğru nasihatler almaları ve ihtarlardan

sakinmaları anlamına gelmediğinin altını çizmiştir. Bu doğrultuda çeşitli tespitlerde bulunan yazar, sözlerini şöyle bitirmiştir;

Çocuklarımızı mektebe göndermeden evvel kendimiz onlara iyi ahlaki ihtiyatlar vermeye bakalım, herşeyi mektebin omzuna yükletmeyelim. Mektep terbiyesinin aile terbiyesine takviye etmesi lazım geldiği öteden beri söylenir. Bu söz çok doğrudur. Mektep terbiyeyi yaratmaz, ebeveynin terbiyesinin daha şuurulu bir suretle takip eder. Şu halde ilk ve en mühim terbiye yine ebeveyne düşer (Nami, 1927, s. 12).

Genç Annelerle Hasbihal başlıklı yazı *Selim Sırrı* tarafından kaleme alınmıştır. İki sayıda yayınlanan bu makalelerin ilkinde genç annelere hamilelikte dikkat etmeleri gereken noktalara değinmiş, diğer makalede ise doğacak çocuklarla ilgili görüşlerini açıklamıştır.

Süt Anaya, Dadıya, Mürebbiyeye, Hizmetçiye Dair... başlıklı makalede *Mithat Ömer*, süt anne, dadı, mürebbiye gibi çocuğun eğitimiyle ilk günden itibaren yakından ilgilenecek olan kimselerin seçilmesi ve yetiştirilmesi konusunun sadece ailevi değil aynı zamanda toplumsal olarak da takip edilmesi gereken önemli bir konu olduğuna dikkat çekmiştir. Avrupa ülkelerinde bu kişilerin eğitimleriyle devletin her kademesinden kişilerin yakından ilgilendiğini ve bu konuya çok önem verildiğini belirten yazar, maalesef bizde bunun öneminin fark edilmediğini belirtmiştir.

Annemin Köşesinde yer alan *Kızıma Öğütlerim* başlıklı makalede *Mevhibe Ziya Hanım*, kızına öğütlerde bulunmuştur. Bu yazısında özellikle bir kadının ailedeki yerinin önemine değinen yazar, aile saadetinin sağlanması konusunda en büyük vazifenin kadına düştüğünü belirtmiştir. Bu konuda kadını ailenin reisi olarak görmüş ve kızına çeşitli tavsiyelerde bulunmuştur.

Evlatlık ve Besleme Âdeti başlıklı makalede *Yakup Kadri*, toplumumuzda sıkça görülen köylerden, fakir ailelerden ya da kimsesizler yurtlarından küçük çocukların alınıp zengin ailelerin yanına verilmesine dikkat çekerek, bu durumu eleştirmekte ve besleme verilen çocukların maruz kaldıkları baskılardan ve özellikle anne şefkatinden mahrum bırakılmalarının onlarda oluşturduğu derin yaralardan bahsetmiştir. Çok nadir olarak şefkat ve merhamet sahibi insanların eline verilen çocukları hariç tutarak böyle bir uygulamaya karşı çıktığını ifade etmiştir.

Kalem dergisinde yer alan *Kadınlar Birliğine Dair* başlıklı makalede kadınlar tarafından kurulan bir birliğin başında bulunan Nezihe Hanım, erkeklere karşı yapmış olduğu açıklamalar yüzünden birliğin politikası nedeniyle başkanlığı kaybetmiştir. Yerine yeni seçilen başkan hanım ise eski başkanın ve onun programının tam tersini uygulayacağını söyleyerek büyük bir gaf yapmıştır. Kadınlar Birliği'nin yeni yönetiminin artık kadınlarla uğraşacağını, onları adam etmeye çalışacağını söylemesi birçok üye tarafından yanlış anlaşılmış ve tepki toplamıştır. Makalenin yazarı yeni başkanın sözlerinin yanlış anlaşıldığını savunmuş ve onun aslında ne demeye çalıştığını açıklamaya çalışmıştır, ancak bunu yaparken kendisi de alaycı ifadeler kullanmıştır.

Terbiye dergisinde yer alan *Annelere* başlıklı yazıda maddeler halinde annelere bazı tavsiyelerde bulunulmuştur. Bu maddeler şöyledir;

- Bir çocuk fena bir şeyden men edildiği zaman ona “şunu yapma” demekle suçlanmamalı. Kendisine yapacağı başka bir iş gösterilmeli,
- Çocuğa oynaması için bir şey verildiği zaman ona bir gaye de temin etmeli. Mesela, ona kâğıt ve makas verilerek sadece bunlarla oyna denmemeli, “hadi bakalım şunlardan şunu veya bunu yapabilecek misin?” diye yapacağı işi göstermeli,
- Çocuğun yaramazlığa başlamasının sebebi ya yorgun veya aç olmasındandır. Bazen yemekten evvel mesele çıkarmak isteyen çocuğun karnı doyduktan sonra bu yaramazlıktan vazgeçtiği gerçektir,
- Çocuklarımızın faaliyetlerini mütemadiyen takip etmeye ve onların sevk-i tabilerine ve faaliyetlerinin mahrek ve saiklerine nüfuz etmeye çalışınız. Böylelikle onların maksatlarını daha iyi anlar, hem sizi hem kendilerini asabileştirecek vaziyetlerden kurtuluş olursunuz,
- Çocuğun hareketlerine karşı sizin vaziyetinizde daima tutarlılık bulunsun. Bir gün asabi olduğunuz zaman men ettiğiniz bir hareketin, diğer bir gün sakin bulunduğunuz bir sırada yapılmasına müsamaha ederseniz vaziyetinizde tutarlılık yok demektir,
- Çocuğun suallerine daima doğru cevaplar veriniz. Çocuk teferruatı idrak edemez. Cevaplarınızı daima geniş hakikatler üzerine dayandırınız,
- Ciddi bir sebep olmadan çocuğun arzularına karşı gelmeyiniz,
- Siz bir şey yapmak isterken çocuğunuz başka bir şey istiyorsa, çocuğun arzusuna mutlaka muhalefet yolunu tutmayınız. Eğer sizin işiniz çocuğun istediği şeyden daha ehemmiyetli değilse, mümkün mertebe çocuğun arzusunu yerine getiriniz. Nihayet çocuklarınıza kendinizi vermeyip sonra onların ihtiyaçlarını temin etmedikçe nasıl anne olabilirsiniz,

- Bir valide çocuğun vücuduna nasıl özen gösterirse, onun ruhi ve maneviyatı üzerine de öylece ihtimam ile dikkat etmelidir,
- Hem siz, hem çocuğunuz neşeli olmaya çalışınız. Birçok müşkül meseleler bu vasıta ile halledilir.
- Büyük adama karşı gösterdiğiniz rağbeti çocuğa da gösteriniz. Çocuğu muzip eden şey maddi ıstırap değil izzet-i nefsinin rencide edilmesidir,
- Çocuğunuzun tehdit etmeyiniz. Cezayı gayr-ı kabil istinap olmadıkça vermeyiniz. Cezanın şiddetine değil etkisinin kuvvetli olmasına dikkat ediniz,
- Çocuğunuzun mükâfat mukabilinde bir şey yapmaya alıştırmayınız,
- Daima meşgul olan çocuk, iyi ve mesut çocuk demektir. Onun için ev dâhilinde ve haricinde çocuğu faydalı işlerle meşgul etmeye dikkat ediniz (Terbiye, 1927, s.177 - 178).

Tablo 39

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Din Sosyolojisiyle İlgili Makaleler.

Din Sosyolojisi			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Dini Terbiye	Anadolu Terbiye Mecmuası	Kazım Nami	1922
Terbiye-i Diniyye ile İzciliğin Münasebeti	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	M. Raif	1923

Tablo 39’da görüldüğü gibi dini eğitimle ilgili makaleler toplam iki tanedir. *Anadolu Terbiye Mecmuası*’nda yer alan *Dini Terbiye* başlıklı makale *Kâzım Nâmi* tarafından yazılmıştır. İstanbul’da din eğitimiyle ilgili birçok öğretmenin katıldığı bir konferans düzenlendiği şeklinde *İkdam Gazetesi*’nde yer alan bir haber üzerine yazar, bu konunun önemine dikkat çekmek istemiştir. Konferansta belirtilen görüşler üzerinden programlardaki din eğitimiyle ilgili tespitlerde bulunarak, Meşrutiyetten önce ders saati daha fazla olan din eğitiminin meşrutiyetten itibaren programlardaki ders saati sayısının azaltıldığını belirtmiştir. Yazısının devamında mekteplerdeki din derslerinden ve müfredatlarından bahsetmiş, verilecek dini malumatın çocukların anlayabileceği şekilde olmasının önemini vurgulamıştır.

Terbiye-i Diniyye ile İzciliğin Münasebeti başlıklı makalede adından da anlaşılacağı üzere izcilik ve din eğitimi arasındaki ilişkiler üzerinde durulmuştur. Yazar *M. Raif*, ilk bakışta izciliğin din eğitimiyle alâkasız gibi görüldüğünü, ancak izciliğin biraz detaylı olarak incelendiği zaman maddi kabiliyet ve

kuvvetler kadar, manevi vasıfları da geliştirmeyi hedeflediğinin anlaşılacağını açıklamıştır. İzciliğin dayandığı esasların dinin emirlerine aykırı olmadığını ifade eden yazar, izciliğin mesnedi olan prensiplerin beynelmilel müşterek olduğunun da altını çizmiştir. Yazısının devamında İslamiyet’le izcilik arasındaki ilişkiye değinmiş, izciliğin din eğitime sağlayacağı katkılar üzerinde durmuştur.

Felsefe

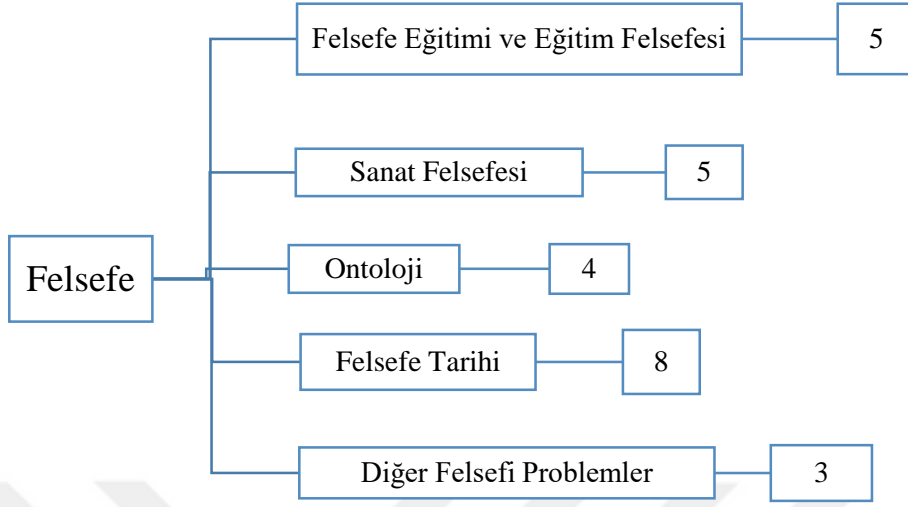
Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde Felsefe bilimiyle ilgili olarak toplam 25 makaleye ulaşıldığı tablo 40’te görülmektedir. Bu makaleler yedi farklı dergide yayınlanmıştır. Özellikle *Milli Mecmua* dergisinin hemen her sayısında felsefeye yer verdiği görülmüştür. Bu makalelerin içeriklerine bakıldığında önemli felsefecilerin hayatları ve görüşleriyle ilgili makaleler olduğu kadar, felsefi akımlar ve felsefenin diğer bilimlerle ilişkilerinin de ele alındığı görülmüştür. Felsefeyle ilgili makalelerin analizi yapılan dergilere dağılımı tablo 40’te görülmektedir.

Tablo 40

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Felsefeyle İlgili Makaleler.

	Anadolu Mecmuası	Kalem	Maarif Vekâleti Mecmuası	Milli Mecmua	Muallimler Mecmuası	Yeni Adam	Toplam
Felsefe Eğitimi ve Eğiti Felsefesi	3			1	1		5
Sanat Felsefesi		1		3			4
Ontoloji				4			4
Felsefe Tarihi	1				5	2	8
Diğer Felsefi Problemler			1	2			3
Toplam	4	1	1	10	6	2	24

Tablo 40’te yer alan 25 makale konularına göre iki başlık altında toplanmıştır.

Şekil 41. Atatürk dönemi eğitim dergilerinde felsefeyle ilgili makalelerin sayıları ve konu dağılımları.

Felsefeyle ilgili makaleler Felsefe Eğitimi ve Eğitim Felsefesi, Sanat Felsefesi, Ontoloji, Felsefe Tarihi ve Diğer Felsefi Problemler olarak beş alt başlık altında ele alınmıştır.

Tablo 41

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Felsefe Eğitimi ve Eğitim Felsefesini Konu Edinen Makaleler.

Felsefe Eğitimi ve Eğitim Felsefesi			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
John Dewey: Felsefe ve Terbiyesi	Anadolu Mecmuası	Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu	1924
John Dewey: Felsefe ve Terbiyesi - II	Anadolu Mecmuası	Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu	1924
John Dewey: Felsefe ve Terbiyesi - III	Anadolu Mecmuası	Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu	1924
Felsefe ve İçtimaiyat Programı Hakkında	Muallimler Mecmuası	Mehmet Emin	1924
Musahabe: Türk Felsefe Cemiyeti	Milli Mecmua	Anonim	1928

Anadolu Mecmuasında yer alan *John Dewey: Felsefe ve Terbiyesi* başlıklı makaleleri kaleme alan *Ziyaeddin Fahri Bey*, bu makalelerinde Maarif Vekâleti tarafından yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin maarif siyasetine yön vermek üzere Türkiye'ye davet edilen Amerikalı eğitimci John Dewey'in görüşleriyle

ilgili olarak okurlarına bir fikir vermek istemiştir. Dewey'in felsefi düşüncelerinin bilinmesinin ülkemiz maarifine vereceği yönü anlamak için gerekli olduğu görüşündedir. Yazar Dewey'i şu şekilde tanıtmaktadır; "John Dewey bazı terbiyeciler gibi sırf terbiye sahasında fikirlerini yürütmüş, felsefi ve mâ-ba'di't-tabiî düşüncelere uzak kalmış bir pedagog değildir. O, daha ziyade bir feylesoftur ve terbiyesi felsefesinin tabiî bir neticesidir" (Tekin ve İzgöer, 2011, s.253).

Yazar, makalesinin ilk bölümünde John Dewey'in pragmatizmle ilgili düşüncelerini yine Dewey'in eserleri olan *Mektep ve Çocuk*, *Mektep ve Cemiyet* adlı eserlerindeki makalelerinden örneklere yer vererek açıklamıştır. Yazısının ikinci bölümünde pragmatist felsefenin hayat ve hadisata ait noktalarını Dewey'in nazariyesi açısından ele aldığı görülmektedir. Yazının üçüncü bölümünde ise, Dewey'in eğitimle ilgili düşüncelerini, felsefenin etkisiyle şekillendirdiğine tekrar vurgu yapan yazar, onun demokrasi ve mektep konusuyla ilgili görüşlerini açıklamıştır. Yazar, Dewey'in ve eğitim nazariyesiyle ilgili düşüncelerini ise şu şekilde dile getirmiştir;

İşte Dewey'in çocuk, mektep, cemiyet denen mevcutlarla aralarındaki münasebetlere dair terbiyevi sistemindeki fikirler bundan ibarettir. Maruz fikirlerin bütün kıymeti tekrar edelim ki, hayata ve cemiyete ma'kes olmasındadır. Dewey'in iştiharına, nazariyesinin taammümüne sebep hep bu noktadır. İki yorucu ve yıpratıcı harpten sonra yeni hayata atılan, demokratik ve cumhuri bir inkılâp geçiren memleketimizde Amerikalı feylesofun düşüncelerine olan merbutiyet ve alakanın esbabını bu itibar ile izaha hacet görmüyoruz. Dewey nazariyesinin, daha doğrusu alelumum pragmatik felsefe ve terbiyenin bilhassa memleketimizin zihni ve içtimai vaziyeti karşısında itiraz edilebilecek bazı noktaları olabilir. Fakat şu noktayı gözden kaçırmamak lazımdır: Felsefesiyle, ahlâkı ile, terbiyesi ile bütün pragmatizm kuvvetli tesirler ve menfi cereyanlar mecmuasına müteveccih bir aks-i tesir, bir aks-i ameldir. Atfedilecek hata ve noksanlar ise her reaksiyon ameliyesi için tabii ve içtinabı nâ-kabil şeylerdir (Tekin ve İzgöer, 2011, s. 327-328).

Muallimler Mecmuasında yayınlanan *Felsefe ve İçtimaiyat Programı Hakkında* başlıklı yazıda *Mehmet Emin*, felsefe itibariyle yeni program hakkında bazı değerlendirmeler yapmıştır. Yeni programın eskilerden başlıca farkını, sosyolojinin programa konulması, on birinci sınıfın edebiyat şubesinde felsefi mesail etrafında muhtelif mesleklerin tedrisine lüzum göstermesi olarak belirtmiştir. Programı tertip eden heyetin, ikinci devre talebesinin içtimai

müesseseler üzerinde düşünmesini, onların fert üzerine olan tesirlerini bilmesini ve tekâmülü hakkında fikir sahibi olmasını zaruri gördüğüne değinmiştir. Eskiden hukuk ve iktisat adı altında ayrı ayrı okutulan derslerin içeriklerinin yeni programda içtimaiyat dersiyle verileceği açıklanmıştır. Bu dersler ayrı ayrı okutulduğu zaman hukukî ve iktisadî müesseselerin birbirleriyle münasebetlerinin gösterilmediğini ancak yeni programda bunların bir sosyal müessese olmaları itibarıyla birbirlerine tesirleri ve özellikle tekâmül safhalarının öğrencilere okutulacağı, cemiyetin inkişafıyla beraber bunlarla ilgili bir fikir verileceğinin altı çizilmiştir.

Yazının devamında bir dersin liselerde başarılı bir şekilde işlenebilmesi için o dersin amaçlarının göz önünde tutulmasının önemini dile getiren yazar, tali mekteplerde felsefe tedrisatının başlıca amaçlarını şu şekilde sıralamıştır;

- Gençlerimizi ruhi olaylar üzerinde gözleme alıştırmak,
- Liselerde okutulan riyaî ve tabiî ilimleri zihinlerinde parça parça kalmayarak onları gençlerin mefkûresinde tevhit ettirmek ve bunun için müspet ulumun inkişaf ve usulü hakkında malumat vermek,
- Felsefi meseleler üzerinde gençleri düşündürmeye çalışmak,
- Gençleri ahlâki mefhumlar üzerinde düşündürmek.

Bu amaçlar dikkate alınca felsefe öğretiminin malumat vermekten ziyade gençlerin zihni eğitime hizmet etmesi gerektiği tespitinde bulunulmuştur. Bu nedenle de öğretmenlerin öğretimde dikkat etmeleri gereken noktaları şu şekilde ifade etmiştir;

- Psikoloji öğretiminde gençlerin ilk olarak ruhi hadiseleri gözlemeye alıştırmalı,
- Mantık öğretiminde gençlerin daha evvel okudukları malumata dayandırılmalı,
- Ahlâk öğretiminde ilk olarak ahlak vakıalarının vicdani noktalarını belirtmeli, sonra hayır ve şerrin ve vazifenin temeli hakkındaki felsefi konulara geçilmeli,
- 11.sınıfın edebiyat şubesinde verilecek felsefe öğretiminde muhtelif akımlara geçilmeden evvel, öğretmen felsefi meseleyi açıklamalı, sonra

onun hakkında ulumu müspet malumata nazaran ne tarzlarda düşünmek imkânı olabileceğini anlatmalı ve mümkün olduğu kadar bu ihtimalleri münasip sualler sorarak öğrenciye buldurmaya çalışmalıdır,

- Tüm bunlara ilave olarak her akımın önemli isimlerinin, eserlerinden tercüme edilmiş bir parçayı felsefi kıraat olarak öğrenciye okutturarak metin üzerinde izahat vermesinin de faydalı olacağı belirtilmiştir. Ancak bunun için ilk önce felsefi kıraat yapılabilecek eserlerinin yayınlanması gerektiği belirtilerek bu konudaki bir eksikliğe de dikkat çekilmiştir.

Milli Mecmua dergisinde yayınlanan *Türk Felsefe Cemiyeti* başlıklı makalede, hakiki medeniyetleri benimsemek isteyen milletlerin medeni kavimlerin ilmî ve iktisadî müesseselerini de benimsemek zorunda oldukları ifade edilmiştir. Milletimizin geçirmiş olduğu belli başlı iki evre olduğu ve birincisini oluşturan İmparatorluk döneminin bu maksat ve seviyeden çok uzak olduğu dile getirilmiştir. En müspet hayat ve olgunluğu anlamış olan Cumhuriyetimizin ise bu hakikate pek samimiyetle inandığı belirtilmiştir. Bu nokta üzerinden İmparatorluk ve Cumhuriyet idarelerinin bakış açılarının farklı yönleri ele alınmıştır. Cumhuriyet idarelerinin vatandaşlarının fikri sahadaki gelişimine çok önem verdiğini vurgulayan yazar, Türk Felsefe Cemiyeti'nin açılmasını da bu konuda atılmış büyük bir adım olarak nitelendirmiştir. Bu cemiyetin önemini iki açıdan ifade etmiştir; ilki vatanımızda bu neviden bir cemiyetin ilk defa teşekkül etmesi cihetiyle ilmi bir hadise olduğu; ikincisi ise bu cemiyeti oluşturan zatların üstat ve talebe olmak üzere iki sınıftan meydana gelmesidir. Dârülfünunun kıymetli müderrislerinin kendi talebeleri olan genç felsefe müntesipleriyle lise öğretmenlerini bir çatı altında toplamalarının ve onlarla birlikte çalışmalarının daha önce örneğinin görülmediğini dile getirmiştir. Ayrıca cemiyetin Türk felsefesinin maziden itibaren geçirdiği merhaleleri eski muhtelif eserlerimiz arasından keşfedip çıkarmak gibi oldukça orijinal ve kültürümüz için önemli bir çalışma başlatacağına dikkat çekmiştir. Bu cemiyetin çalışmalarının Felsefe ve İçtimaiyat Mecmuası tarafından yayınlanacağı ve cemiyetin kapılarının bütün ilim âşıklarına ve felsefe muhiplerine açık olduğunu ilave etmiştir.

Tablo 42

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sanat Felsefesini Konu Edinen Makaleler.

Sanat Felsefesi			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Kant ve Seleflerinde Güzel	Milli Mecmua	Cemil Sena	1931
Roman ve Felsefe	Kalem	Suut Kemal Yetkin	1938
Güzel Fikrinin Tekamülü	Milli Mecmua	Cemil Sena	1931
Güzel ve Zevk	Milli Mecmua	Cemil Sena	1931
Sanatın Menşei Hakkında	Milli Mecmua	Cemil Sena	1930

Cemil Sena tarafından kaleme alınan *Kant ve Seleflerinde Güzel* başlıklı makale *Milli Mecmua*'da yayınlanmıştır. Yazar, *Decruûsaz, Andre, R. Menge, Dazara, İ. Spaletti, Louis Hirt'e* göre güzelliğin tanımlarını yapmıştır. Son olarak da Kant'a göre güzelin tanımını yaparak bununla ilgili çeşitli tespitlerde bulunmuştur. Cemil Sena, Kant'ın bütün felsefi düşüncelerde olduğu kadar estetikte de muasır düşüncelere yol açtığını belirtmiş, Kant'a göre güzelin, ahlâkiyetimizin bir sembolü olduğunu söylemiştir. Kant'ın güzelle ilgili görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır; “Kant'ın nazarında, bizden hariçte var olan her şey izafidir. Güzellik, doğruluk, iyilik... Bütün kemiyet ve keyfiyetler, hülâsa tek mil ilmimiz ancak ruhumuza nazaran bir kıymet ve şekil iktisap ederler. Bu itibarla bizim haricimizde güzel yoktur. Sanat eserlerine bu vasfı bahşeden biziz” (Sena, 1931, s170).

Roman ve Felsefe başlıklı yazıda *Suut Kemal Yetkin*, bir devrin felsefesiyle romanının aynı hayat ve kâinat telakkisini taşıdığı görüşünden yola çıkmıştır. Aynı problemler karşısında filozofun ve romancının bakış açılarının tamamıyla aynı olduğunu; filozofun mücerret ve statik olarak düşündüğünü, romancının dinamik olarak canlandırdığını ifade etmiştir. Rousseau'dan itibaren Fransız edebiyatı gözden geçirildiğinde, romancıların ve filozofların yan yana yürüdükleri tespitinde bulunan yazar, bununla ilgili olarak şu örnekleri vermiştir;

Her felsefi cereyana tekabül eden bir roman zümresi görmek mümkündür. 1830 yıllarında, Saint Simon, Ch. Fourier ve Proudhon'in humaniter düşünceleri Hugo'dai Lamartine'de bilhassa George Sand'da aksi sadalarını buluyor. Auguste Comte'un ve

pozitivistlerin karşısında Emile Zola'yı ve Paul Bourget'yi görüyoruz. Sembolizm de idealist felsefenin ebedi ifadesinden başka bir şey değildir. Daha yakın zamanlara bakarsak mesele büsbütün aydınlanır. Mesela, yakın zamandan André Gide'i Nietzsche'den uzak tasavvur edemeyiz, her ikisi o kadar birbirine yakındırlar (Yetkin, 1938, s.11).

Yukarıdaki örneklerle romancılar ve filozoflar arasındaki yakın ilişkileri ortaya koymaya çalışan yazar, hakiki romancının devrine hâkim felsefe havasını teneffüs etmek mecburiyetinde olduğunu, filozofun izaha çalıştığı vakaları kendi hesabına izaha çalışması gerektiğini belirtmiştir. Fikir ve düşünce kaygısından uzak, sakın bir hayat sürmeye çalışan bir romanı, dalından ayrı yaşamak isteyen bir yaprağa benzeterek yazısını noktalamıştır.

Güzel Fikrinin Tekâmülü başlıklı yazıda Cemil Sena, Sokrat ve sofistlerin mücadelesinden sonra *güzel* meselesinin önemini anlayan Yunan filozoflarından Eflatun ve Aristo'nun güzel ve güzellik anlayışları doğrultusunda, felsefi açıdan güzel fikrinin tarihsel gelişimini açıklamıştır.

Güzel ve Zevk başlıklı makalede ise, ilk olarak *zevk* ele alınmış ve İspanyol, İtalyan ve Fransız düşünürlerin zevk algısı tartışılmıştır. Devamında güzel fikrini inceleyen yazar, *Bergsoncuların (Ruskin, Plotinos ve Bergson), Kant'ın, Guyau'nun güzel anlayışlarından kısaca bahsetmiş ve güzel ve zevk fikirlerinin ilişkilerini açıklamıştır.*

Sanatın Menşei Hakkında başlıklı makalede Cemil Sena, sanatın ortaya çıkışını, *Guyau, Kant, Grant, Allain, Grosse, Spencer, Chiller, Wundt, Grasse, K. Bücher* gibi düşünürlerin görüşlerinden hareketle açıklamaya çalışmıştır.

Tablo 43

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Ontoloji Konulu Makaleler.

Ontoloji			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Felsefe: Filozof Kime Derler?	Milli Mecmua	Orhan Saadettin	1928
Felsefe: Tabiat ve Cemiyet – Maddi Alem	Milli Mecmua	Halil Nimetullah	1928
Felsefe: Hayatımızın Kanunu Ne Olmalıdır?	Milli Mecmua	Mehmet Ali Ayni	1928
Felsefe: Tesiri Hayat – 1 Tarihi Kısım	Milli Mecmua	Halil Nimetullah	1928

Felsefe: Filozof Kime Derler başlıklı makalede *Orhan Saadettin*, eskiden kahvehanelerde oturan ve Allah, kâinat, hayır ve şer gibi konular hakkında ileri geri konuşan bir zümre olduğundan bahsetmiş ve bunların filozofluk taslamalarına rağmen, filozof olmadıklarını belirtmiştir. İlk filozofların eski Yunan ve Hint medeniyeti gibi güçlü bir ruhban sınıfı olmayan yerlerde ortaya çıktığına değinmiştir. Yazar, filozoflar ve peygamberlerin ilk bakışta ortak noktaları olduğunun düşünüldüğünü, ancak aralarında mühim bir fark olduğuna dikkat çekmiştir. Bu farkı da felsefenin nazari, dinin ise ameli olduğunu belirterek açıklamıştır. Felsefenin ahlâkta da nazari olduğunu, bundan dolayı filozof isminin kâinat hakkında nazari düşünen kimselere verilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Filozofun, bize, müşkül bir zamanımızda nasıl hareket etmek, ya da müşehhes ve her halimize uyacak nasihatler vermek yerine, bize umumi bir kaide, umumi bir düstur söylemesi gerektiğini dile getirmiştir.

Tabiat ve Cemiyet – Maddî Âlem başlıklı makalede insanla içinde yaşadığı hârici, yani maddî âlemin ilişkisi açıklanmıştır. Yazar, maddî âlemin insanın mevcudiyetine olan etkilerine dikkat çekmiş, bu maddî hadiselerden başka bir de manevî hadiseler olduğunu dile getirmiştir. Aynı bir alt başlıkta ele aldığı manevî âlemi, maddî âlemlerle karşılaştırmıştır. Yazısını son bölümünde tabiat ve cemiyet arasındaki ilişkiyi maddî ve manevî âlemlerde tekvin eden olaylar üzerinden açıklamış ve bunların birbiriyle ilişkilerini karşılaştırmıştır.

Felsefe: Hayatımızın Kanunu Ne Olmalıdır başlıklı makale *Mehmet Ali Ayni* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, hayatımızın kanunundan önce hayatın ne olduğuyla ilgili sorgulamalar yaparak düşüncelerini paylaşmıştır. Ona göre; insanın en iyi bildiği şey hayatıdır. Fakat yine de en az bildiği şey hayatı olduğunu belirtmiştir. Bu noktadan yola çıkarak düşüncelerini tartışmaya devam etmiştir. Hayatın ne olduğuyla ilgili açıklamalarına devam ederken, Leibniz'in görüşlerine de yer vermiştir. Yazısının devamında hayatın konularıyla ilgili çeşitli felsefi akımlardan yola çıkarak tespitlerde bulunan yazar, özellikle determinizm üzerinde durmuştur. Disiplinli çalışmanın başarıyı getireceğini belirterek, Almanları örnek göstermiş ve onların şimdiki iktisadi vaziyetlerinin savaştan sonra çok çalışmaları neticesinde olduğunu ifade etmiştir. Bizim ise, muhtaç olduğumuz ekmeğe için bile

dışardan un getirdiğimizi belirterek tam manasıyla çalışmanın hepimiz için umumi kanun olması gerektiğini vurgulamıştır.

Felsefe: Tesiri Hayat başlıklı makalede, müderris *Halil Nimetullah Bey* tarafından Toma'dan tercüme edilen felsefe dersleri ünvanlı kitabın yakında çıkacağı okuyucuya duyurulmuştur. Bu kitapla ilgili hem okuyuculara bir fikir vermek, hem de dergiyi zenginleştirmek için kitabın ilk bölümü *1.Tarihi Kısım* başlığıyla aynen yayınlamıştır.

Tablo 44

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayımlanan Felsefe Tarihi Konulu Makaleler.

Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Kant ve Felsefesi	Anadolu Mecmuası	Reşad Şemsettin	1925
Pitagoras (Eski Yunan Filozofu)	Muallimler Mecmuası	Hüviyet Bekir	1924
Kant ve Felsefesi – Müellifi: Tarih-i Felsefe Müderrisi Mehmet Emin Bey	Muallimler Mecmuası	Reşad Şemsettin	1925
Platon	Muallimler Mecmuası	Hüviyet Bekir	1925
Bir İngiliz Mtefekkiri: Locke	Muallimler Mecmuası	Hüviyet Bekir	1925
Jan Jac Rousso (1712- 1778)	Muallimler Mecmuası	Hüviyet Bekir	1927
Hegel'e Göre Tarih Felsefesi	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
Büyük Tarih Feylesofları	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934

Kant ve Felsefesi başlıklı makale *Reşad Şemsettin* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, Dârülfünun Felsefe Tarihi Müderrisi Mehmet Emin Bey'in *Kant ve Felsefesi* isimli kitabı hakkındaki görüşlerini dile getirmiştir. Mehmet Emin Bey'i yeni felsefe hocalarının hocası olarak kabul eden yazar, eseriyle ilgili de övgü dolu görüşlerini paylaşmıştır. Yazısının devamında Kant'ın felsefe tarihindeki yeri ve önemiyle ilgili bilgilere de yer veren yazar, Kant'ın görüşlerini, Kritisizm akımını ve Kant'ın görüşlerinin kendinden öncekilerle kendinden sonrakiler arasında nasıl bir köprü oluşturduğunu ifade etmiştir.

Pitagoras (Eski Yunan Filozofu) başlıklı makale *Muallimler Mecmuası*'nda yayınlanmıştır. *Hüviyet Bekir* tarafından kaleme alınan makalede Yunan filozoflarından olan Pitagoras, hem meşhur bir hekim hem de Mısır ve Yunan ilimlerine vâkıf büyük bir âlim olarak tanıtılmıştır. Aynı zamanda bu meşhur filozofun derin dini araştırmalarda bulunduğu ve felsefeyle din arasında bir ahenk tesisine çalıştığı da ilave edilmiştir. Yazısının devamında Pitagoras'ın doğumuyla ilgili efsaneler, yaşadığı yerle ilgili bilgilere ve düşüncelerinden örneklerle yer vermiştir. Pitagoras tarafından kurulan okulun hangi şartlarda öğrenci kabul ettiğiyle, uygulanan öğretim yöntemleriyle ilgili açıklamalar yapmış, örnekler vermiştir.

Kant ve Felsefesi adlı makale *Reşat Şemseddin* tarafından kaleme alınmıştır. Aynı yazarın, yine *Mehmet Emin Bey* tarafından yazılan *Kant ve Felsefesi* adlı kitapla ilgili görüşlerini *Anadolu Mecmuası*nda yayınladığından yukarıda bahsetmiştik. Yazar, bu yazısında Kant'ın kitabıyla ilgili görüşlerini eski felsefi akımları da ele alarak, tekrar açıklama ihtiyacı hissetmiştir. Ayrıca felsefe için dönüm noktası olarak kabul edilebilecek akımların özelliklerinden de bahsetmiş ve konuyla ilgili bazı tespitlerde bulunmuştur.

Platon (Eflatunun Hayatı) (349-429 K.M.) başlıklı makale *Hüviyet Bekir* tarafından yazılmıştır. Makalede Platon'un *hayatı, doğumu, yaşadığı yerlerle ilgili bilgiler verilmiş, Eflatun'un Terbiyesi alt başlığında ona ait eğitim yöntemlerini açıklanmış, Eflatun'un mektebi – Academia alt başlığında Eflatun'un felsefesinin öğretildiği Academiayla ilgili bilgilere yer verilmiştir.*

Aynı yazar tarafından kaleme alınan *Bir İngiliz Mütefekkiri: Locke* başlıklı makalede, John Locke'un (1632-1704) *hayatı, çocukların terbiyesine dair bazı düşünceleri, ahlâki terbiye, bedeni terbiye, fikri terbiye, filozofluk, Locke'un ehemmiyeti,* gibi alt başlıklar altında bilgilere yer verilmiş ve onun felsefi düşünce tarzı ve farklılıklarına dikkat çekilmiştir.

Jan Jack Rousseau (1712 - 1778) başlıklı makalede yazar, ilk olarak 18. yy'da Fransa'nın içinde bulunduğu durumu oldukça dikkat çekici bir üslupla şu şekilde açıklamıştır;

18. asrın ortalarına doğru Fransa refah ve saadet içinde görülüyordu. Rönesans bu memlekette tesir etmiş, ilim ve fen sanatlar bu sayede ilerlemişti. Fransız asil

zadegânının azimet ve sükûtuna, bilgisine, sanat vadisindeki ince zevkine başka memleketlerin kibar sınıfı rekabet edemiyordu. Fakat bütün bunlar zahiri parlaklıktı. Çünkü ince, zarif, fikren ve ruhen yükselmiş gibi görünen bu asilzade kitlesinin iç yüzü pek iğrenç, pek sufi bir manzara arz ediyordu. İnsanlar ahlaken tamamıyla sükut etmiş olduklarından din ve siyaseti alet-i ittihat ederek kendi menfaatleri için fakat memleketlerinin zararına çalışıyorlardı. Fransız milletinin bir kısım zengin ve kibar sınıfı bin türlü desiselerle refah ve saadet içinde yaşıyordu. Zavallı halk tabakası günden güne fakir ve sefaletе düşüyordu. Bir taraftan vergilerin ağırlığı altında eziliyor, diğer taraftan cehalet yüzünden gittikçe ruhende sükût ediyordu. Memleketin idaresini elinde tutan zadegân sınıfı halkın tahsil ve terbiyesine ehemmiyet vermedikten başka hakkını gasp etmek çarelerini arıyordu. Günden güne fenalaşan bu şeraiti hayatiyeden burjuva sınıfı ile köylüler hiç memnun değildiler. İşte bu esnada Fransa'da şu fikir umumiyetle herkesi meşgul ediyordu. İlim ve sanatın terakkisi ile beşeriyet bir fayda gördü mü? Halk âlim ve sanat sahibi olan muayyen bir zümrenin sefaatini, rezaletini, ahlaksızlığını müşahade ediyor. Bütün ilimlerin, sanatların insanları bilakis daha ziyade fenalaştırdığına kanaat getiriyordu. Çünkü kendisi aklıktan ölürken âlimlerin, zenginlerin, kibarların zevk ve sefalarında devam ettiklerini adeta kendi sefaleti ile istihza ettiklerini görüyordu. Memlekette ilim ve sanatın bu derece yükselmediği devirlerde millet daha mesut daha müreffeh, ahlaken ve fikren daha yüksek bir seviyedeydi. Hâlbuki şimdi iktisadi ve içtimai vaziyet bozulmuş, din, ahlak esasından sarsılarak bütün memleketi pek elim bir vaziyete düşürmüştür. İşte bundan dolayı bütün Fransa'da umumiyetle ilim ve sanatın insanlar üzerine hiç iyi bir tesir icra etmediği düşüncesi hâkim olmuştur (Bekir, 1927, s.2109-2111).

Yazar, Fransa'nın içinde bulunduğu durumu anlatarak J. J. Rousseau'nun nasıl bir ortamda büyüdüğünü, fikirlerini nelerin etkilediğini okuyucularıyla paylaşmak istemiştir. *Terbiyeye dair* alt başlığıyla Rousseau'nun fikirlerinden ayrıntılı olarak bahsetmiştir.

Yeni Adam dergisinde *Büyük İlim Nazariyeleri* isimli köşede *İsmail Hakkı* tarafından kaleme alınan *Hegel'e Göre Tarih Felsefesi* başlıklı makalede, Hegel'in tarihe bakış açısını irdelemiştir. Hegel'in düşüncesinin çıkış noktasını *akıl* olarak belirten yazar, tarihin felsefesini yapmak için bu aklın tabiatını öğrenmek gerektiğini ifade etmiştir. İsmail Hakkı, Hegel'in düşünceleriyle ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verdikten sonra, Hegel'in tarih felsefesinin gayet geniş bir sistem olduğunu, her şeyi kavramak ve her şeyi yerli yerinde görmek isteyen bir metafizik yapısı olarak yorumlamıştır.

Yeni Adam dergisinde yayınlanan *Büyük Tarih Filozofları* başlıklı makalede *İsmail Hakkı, Heradot, Hommer, Saint Augustine, Bossuet, Montesqieu* gibi kendi dönemlerinin öne çıkan tarihçilerinin tarihe bakış açılarını ve birbirlerine tesirleri hakkında bazı bilgiler vermiştir.

Tablo 45

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Diğer Felsefi Problemler Konulu Makaleler.

Diğer Felsefi Problemler			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Skolostatik Zihniyeti Tard ve Def Etmeliyiz – Skolastik Usul Nedir?	Maarif Vekaleti Mecmuası	Anonim	1925
Felsefe: İdrak ve Mahiyet, Harici Alem	Milli Mecmua	Halil Nimetullah	1928
Felsefe: Cemiyetlik Mezhebi	Milli Mecmua	Halil Nimetullah	1928

Maarif Vekâleti Mecmuasında yayınlanan *Skolastik Zihniyeti Tard ve Def Etmeliyiz – Skolastik Usul Nedir?* başlıklı makale de yazar, ilk olarak Skolastik düşünceyi açıklamış, Avrupa’da hangi devirlerde etkili olduğunu ve nasıl yavaş yavaş etkisini kaybettiğini anlatmıştır. Yazısının devamında kendi gözlemleri doğrultusunda bizdeki mekteplerin çoğunda eğitim ve öğretimde yalnız dini ilimlere ait mevzularda değil, tabiatın öğretilmesinde bile skolastik tarzdan tamamen kurtulunamadığını dile getirmiştir. Skolastik düşüncenin yalnız eğitim ve öğretimde değil, hayatımızın muhtelif tecellilerinde bilhassa zihniyetimizde ortaya çıktığını düşünen yazar, yazısının devamında *mektep kitapları, mekteplerde okutulan tarihler, Türkiye’imiz ve bazı muharrirlerimiz, lisanımızdan sonra hukukumuz ve mekteplerimiz* alt başlıklarında skolastik düşüncenin etkili olduğuna inandığı noktalara değinmiştir.

İdrak ve Mahiyet – Harici Âlem başlıklı makalede yazar, harici âlemi tabiat ve cemiyet olmak üzere ikiye ayırmıştır. Tabiatın ve cemiyetin insan üzerine yaptıkları etkileri açıklamış, bu etkilerin idrak ve mahiyetiyle ilgili noktalarına dair görüşlerini dile getirmiştir.

Cemiyetlik Mezhebi adlı makalede aynı yazar *ilim melekesi, felsefe melekesi ve cemiyetlik mezhebi* alt başlıklarında bazı felsefi akımlardan yola çıkarak bazı tespitlerini paylaşmıştır.

Ekonomi

Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde ekonomiyle ilgili olarak toplam 29 makale tespit edilmiştir. Bu makaleler ekonomi ve tasarruf konularında yayınlanmıştır. Altı farklı derginin ekonomiyle ilgili konulara yer verdiği ve *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisinin tasarruf konusuyla ilgili özel bir sayıyı 1930 yılında yayınladığı görülmüştür.

Tablo 46

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Ekonomi Makalelerinin Dergilere Dağılımı.

	Anadolu Terbiye Mecmuası	Çalışkan Çocuk	Gürbüz Türk Çocuğu	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Milli Mecmua	Yeni Adam	Toplam
Ekonomi	1	1	1	4		11	18
Tasarruf			9		1	1	11
Toplam	1	1	10	4	1	12	29

Tablo 43'te görüldüğü gibi ekonomi konularına en fazla *Yeni Adam* ve *Gürbüz Türk Çocuğu* adlı dergiler yer vermiştir. İncelenen 29 makaleden 18'inin ekonomi, 11'i tasarruf ve çocuklara tasarrufun öğretilmesi ve öneminin anlatılmasıyla ilgili olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 47

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Ekonomi Konulu Makaleler.

Ekonomi			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Mecburi Masraflar Meselesi	Anadolu Terbiye Mecmuası	Kazım Nami	1923
Sevgili Yurdum: Yeni Kurulan Fabrikalarımız	Çalışkan Çocuk	Anonim	1934
Para ve Yani Nesil	Gürbüz Türk Çocuğu	Neşet Halil	1930
İktisadi Terbiye	Türkiye Halk Mektepleri Memuası	Mehmet Zeki	1923
İktisatta Mülkiyet Meselesi	Türkiye Halk Mektepleri Memuası	Bilal Rüştü	1925
Ticaret Borsası Katip-i Umumisi ile Bir Mülakat	Türkiye Halk Mektepleri Memuası	Bilal Rüştü	1925
İstanbul'da Pazarlar, Pazarcılar ve Pazarcılık	Türkiye Halk Mektepleri Memuası	Mustafa Salim	1925
İptidai İktisat Hayatı	Yeni Adam	Jacques Soustelle	1934
Rekabet Ölüyor mu?	Yeni Adam	Pierre Gaxotte	1934
Dünya Buhranının İç Yüzü	Yeni Adam	Şeref Nuri	1934
Madencinin Kitabı	Yeni Adam	Anonim	1934
İktisat Haberleri	Yeni Adam	Anonim	1934
Türkiye Sanayileşiyor	Yeni Adam	Anonim	1934
İktisat Haberleri	Yeni Adam	Anonim	1934
İktisat Haberleri	Yeni Adam	Anonim	1934
İktisat Haberleri	Yeni Adam	Anonim	1934
İktisat Haberleri	Yeni Adam	Anonim	1934
İktisat Haberleri	Yeni Adam	Anonim	1934
İktisat Haberleri	Yeni Adam	Anonim	1934

Tablo 47'de görüldüğü gibi 1923-1934 yılları arasında yayınlanmış olan ekonomiyle ilgili makaleler beş farklı dergide toplanmıştır.

Anadolu Terbiye Mecmuasında yayınlanan *Mecburi Masraflar Meselesi* başlıklı yazıda *Kâzım Nâmi*, Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu'nda yapılan bir değişiklikten bahsedilmiştir. Bu kanunla, okulların bina, eşya, öğretmen iskânı, maaşı gibi masraflarının kimler tarafından ve nasıl karşılanacağını belirlediğini, ancak idare-i vilayet kanununun bazı noktalarıyla çeliştiği için uygulanmasında sıkıntılar yaşandığını açıklama ihtiyacı hissetmiştir. Bu kanunlardaki çelişkilerden kaynaklanan ve mekteplerde ortaya çıkan ekonomik sıkıntılardan örnekler vermiş, bu sorunların nasıl çözülebileceğine dair önerilerde bulunmuştur.

Çalışkan Çocuk dergisinde yer alan *Sevgili Yurdum: Yeni Kurulan Fabrikalarımız* adlı yazıda ülkemizde yeni açılan fabrikalardan ve bunların ülke ekonomisi için öneminden bahsedilmiştir. İzmit'te açılan kâğıt fabrikası, Paşabahçe'de açılan şişe fabrikası, Zonguldak'taki sun'i antrasit fabrikası, Bakırköy'de açılan dokuma fabrikası ve Ergani'deki zengin bakır madenlerinin işletmeye açılması için yapılan girişimlerden bahseden yazar, bu fabrikaların ülkemizi zenginleştirmek ve yükseltmek için ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır.

Gürbüz Türk Çocuğu adlı derginin Ocak 1930 tarihinde yayınlamış bir nüshasında paranın önemi, nasıl kullanılması gerektiği ve tasarruf gibi konulara ağırlık verildiği; bu konularla ilgili çocukları bilgilendirmek adına öğretici yazıların yanı sıra şiir ve hikâye gibi eğlendirici yazıları da yer verildiği görülmüştür. *Para ve Yeni Nesil* başlıklı makale bu nüshada yayınlanmıştır. *Neşet Halil* tarafından kaleme alınan yazıda *parayı sever miyiz? para bize niçin lazımdır?* gibi sorular sorularak yeni nesille eski neslin paraya bakış açısı değerlendirilmiştir.

Türkiye Halk Mektepleri Mecmuasında yayınlanan *İktisadî Terbiye* başlıklı makalede *Mehmet Zeki*, eğitim ilminin tasnifinde iktisadî eğitim diye bir sınıfın olmadığını, ancak çocuklarda iktisadî milatlar ve itiyatlar geliştirilmesine iktisadî eğitim unvanını vermenin adet olduğunu belirtmiştir. Bu milatları ve itiyatları tekvin için hangi usullere müracaat etmek gerektiğini açıklamaya çalışmıştır. Yazıda kast edilen iktisat kavramından, çocuğa paranın lüzumunu, kullanımını öğretmek ve bu fikir etrafında düşüncelerini kuvvetlendirmenin anlaşılması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

İktisatta Mülkiyet Meselesi başlıklı makalede *Bilal Rüştü*, milletlerin refahının iktisadiyata verecekleri önemle doğru orantılı olacağını herkesçe kabul edildiğini belirterek bizim de ilmî iktisatla ne kadar alakadar olursak, öz refahımıza o kadar yaklaşmış olacağımızı ifade etmiştir. Makalesini bu düşünceyle kaleme aldığı dile getiren yazar, yazısının devamında iktisatta mülkiyet meselesini farklı iktisadî ekollerden yararlanarak açıklamıştır.

Ticaret Borsası Kâtip-i Umumisi ile Bir Mülakat başlıklı yazı *Bilal Rüştü* tarafından yapılan bir görüşmeden kaleme alınmıştır. Ticaret borsasının îfa

edeceği vazifeye göre tesis edilip faaliyette bulunmasının ticaret ve iktisat lemimiz için büyük bir boşluk olduğunu düşünen yazar, bu boşluğun doldurulmuş olmasından dolayı hissettiklerini paylaşmıştır. Okurlarını iktisat leminden bilhassa memleketimizde bu sahada meydana gelen faaliyet ve hareketlerden haberdar etmeyi vazifesi olarak görmüştür. Bu sebeple ticaret ve zahire borsası hakkında bu senenin genç ve faal katib-i umumisi Nizamettin Ali Bey'le önemli bir mülakat yaptığımı belirtmiş ve devamında bu mülakatı aynen yayınlamıştır.

İstanbul'da Pazarlar, Pazarcılar, Pazarcılık başlıklı makalede *Mustafa Salim*, ilk olarak pazar kelimesini açıklamış, İstanbul ekonomisinin oldukça önemli bir bölümünü oluşturan pazarlar ve pazarcılık hakkında çeşitli bilgiler vermiştir.

İptidai İktisat Hayatı başlıklı makalede, *Jacques Soustelle*, ilkel kavimlerin iktisadi hayatlarıyla ilgili açıklamalar yapmıştır. İlk olarak bu kavimlerle ilgili bilgilerimizin çok az olduğunu dile getiren yazar, bu kavimlerle ilgili sahip olduğumuz bilgilerin doğruluğunun kesin olmadığımı da belirtmiştir. İlk insanların yaşayışlarının hep merak edildiğini ifade ederek, avcılık ve toplayıcılık yapan, daha sonra toprağı kullanmayı öğrenen insanlarla ilgili bazı açıklamalar yapmıştır. Avusturalya ve Yeni Gine civarında yaşayan insanların hayatlarıyla ilgili bilgiler vermiştir.

Rekabet ölüyor mu? başlıklı makale Fransa'da yayınlanan *Je Suis Partout* adlı gazetede yer alan *Pierre Gaxotte* tarafından kaleme alınmış bir yazının tercümesidir. Yazar, rekabetin gerilemesi ve ölümü hakkındaki düşüncelerini açıklamıştır. Bu bağlamda, dünyanın son yıllarda büyük rejim değişikliklerine sahne olduğuna değinerek bunların neticelerini iktisadî açıdan irdelemiş, Liberalizm ve rekabetin önemiyle ilgili düşüncelerini açıklamıştır.

Dünya Buhranının İ Yüzü başlıklı makale Devlet İlimleri Doktoru *şeref Nuri Bey* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, *Hegel*'in idealizm felsefesini yıkarak yerine materyalizm felsefesini kurmaya alışan Karl Marks'ın kitabında belirtmiş olduğu fikirlerden yola çıkarak iktisadî rejimler ve bunlarda yaşanan değişmeler üzerine düşüncelerini açıklamıştır. Dünyanın o dönemde yaşadığı

ekonomik buhranın sebeplerine de değinerek ekonomik meselelerin temelinde pazar ihtiyacının bulunduğuna dikkat çekmiştir.

Yeni Adam dergisinde yer alan *Cemiyet, Medeniyet, Nüfus ve İktisat Haberleri* başlıklı sayfada yer alan haberlerin bir kısmının doğrudan ekonomi ve ülkemizdeki ve dünyadaki ekonomik gelişmelerle ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bu başlık altında farklı sayılarda yer alan haberler arasında şunlar dikkat çekmektedir; *Zonguldak'ta amele bakkallığı* başlığı altında Zonguldak kömür işletmelerindeki işçilerin durumundan bahsedilmiş, *Madencinin Kitabı* başlıklı bir yazıda ise, Zonguldak'ta madencilerin hayatıyla ilgili hikâyelerin yer aldığı bir kitap tanıtılmıştır. *Türkiye sanayileşiyor* başlığı altında ülkemizde yeni açılan fabrikalar, bu fabrikaların sermayeleri ve kapasiteleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bir başka sayıda ise, Türkiye'de mali sermayedarlık ve iş hayatında çocuk konuları ele alınmıştır. *Kömür amelesine sigorta* başlığıyla verilen bir yazıda ise, Zonguldak'taki kömür işçilerin çalışma şartlarında yapılan iyileştirmelerden söz edilmiştir. *Kauçuk ve deri meselesi* başlıklı bir yazıda ise çok tartışılan bir mesele olan kauçuk sanayisinden ve bu sanayinin deri sanayisine yapmış olduğu etkilerden bahsetmiştir. *İran'da sanayi sermayedarlığı* başlığı altında İran'da sanayinin dış yatırımcılara kapatılmasının sebepleri üzerinde durulmuştur.

Tablo 48

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Tasarruf Konulu Makaleler.

Tasarruf			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Tasarruf ve Terbiyedeki Ehmmyeti	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1925
Çocukların Yakın Dostu	Gürbüz Türk Çocuğu	Mahmut Celal	1930
Tasarruf Cüzdanları	Gürbüz Türk Çocuğu	Ali Haydar	1930
Para Tasarrufu ve Çocuk	Gürbüz Türk Çocuğu	Nusret Kemal	1930
Tasarruf Seferberliği	Gürbüz Türk Çocuğu	Hikmet Şevki	1930
Tasarruf Saadetin Sigortasıdır	Gürbüz Türk Çocuğu	S. R.	1930
Çocuklar Para Biriktiriniz	Gürbüz Türk Çocuğu	Server Rifat	1930
Çocuklar Paranızı Biriktiriniz	Gürbüz Türk Çocuğu	İsmail Hüsrev	1930
İşten mi Artar Dişten mi?	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1931
Tasarruf Haftası	Milli Mecmua	Mehmet Mesih	1930
Türkiye ve Tutum Kültürü	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934

Tablo 48'de görüldüğü gibi tasarruf konusuna en çok değinen dergi *Gürbüz Türk Çocuğu*'dur. Özellikle 1930 yılında yayınladığı özel sayıyla tasarruf konusunun önemini okuyucularına kavratmaya çalıştığı görülmüştür. Ancak bu

sayı haricinde de zaman zaman bu konuyu sıcak tutmuştur. *Tasarruf ve Terbiyedeki Ehemmiyeti* başlıklı makalede tasarrufla ilgili açıklamalar yapılmıştır. Yazar, her ailenin belli orandaki bütçesinden olabildiğince tasarruf etmesinin ekonomik olarak önemine vurgu yapmıştır. Ailelerin bütçelerini kullanırken az ya da çok olmasından ziyade, akıllıca bir yol izlemesi gerektiğine değinmiş, çocuklarına da ilk eğitim vermeye başladıkları andan itibaren tasarruf yapmayı öğretmelerinin önemini dile getirmiştir.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinin özel sayısında yer alan tüm makaleler, şiirler ve hikâyelerde tasarruf ve iktisat konuları dil getirilmiştir. İş Bankası Genel Müdürü Mahmut Celal Bey tarafından çocuklara öğüt niteliğinde şu satırlar paylaşılmıştır; “Çocuklarım: Tasarruf fikri insanların en yakın dostudur. Ne zaruret zamanında ne de bolluk halinde insanı asla yalnız bırakmaz. Bu dostluğu elde etmeğe çalışınız ve ona şimdiden kıymet vermeğe alışınız” (Celal, 1930, s.2).

Aynı sayıda yer alan *Tasarruf Cüzdanları* başlıklı makale Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Dairesi azasından *Ali Haydar* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar ilk olarak para biriktirmenin ve tasarruf yapmanın faziletlerine değinmiş ardından çocuklara tasarrufun öğretilmesinin önemini dile getirmiştir. Bu noktada çocuklara bu eğitimin hangi şartlarda ve hangi usullerle verileceği konusuna dikkat çeken yazar, ilk mektebe başlayan çocukların tasarruf eğitimi alabilecek seviyeye geldiğini belirtmiştir. Tasarrufun çocuklara öğretilmesi ve alışkanlık olarak kazandırılması için İş Bankası tarafından kumbaralar oluşturulduğunu ve bunlara pek çok çocuğun rağbet gösterdiğini söylemiştir. Buna ilave olarak tasarruf cüzdanları oluşturulmasına dair öneride bulunmuştur. Yazarın önerdiği tasarruf cüzdanları ve öğrencilerin bu cüzdanları yapıştırması için değişik meblağlarda değeri olan pulların bastırılması şeklindeki uygulamadır. Cüzdanlar bankaya bizzat sahibi olan çocuk tarafından getirildiğinde, cüzdandaki toplam meblağ çocuğun mevduatı sayılacaktır. Bu fikrin, kumbaradan daha ucuza mâl olacağını ve çocuğun, her zaman mevduatını görebileceğini dile getirmiştir.

Para Tasarrufu ve Çocuk başlıklı makalede *Nusret Kemal*, çocuğa tasarrufunu tüm manasıyla parayı sarf ettirerek, saklatarak, biriktirerek, tekrar sarf ettirerek öğretmek; paranın rolü ve kıymetini daha aklî olan bir ruhî tarzda anlatmak gerektiğini ifade etmiştir.

Tasarruf Seferberliği başlıklı yazıda *Hikmet Şevki*, İş Bankası'nın tasarruf kumbaralarına talebin gittikçe arttığını belirterek bütün Türk çocuklarını tasarruf kumbaraları almaya ve bu seferberliğe katılmaya davet etmiştir. Yazısında ayrıca kumbaranın önemine dair bazı tespitlerini paylaşmıştır.

Tasarruf Saadetin Sigortasıdır başlıklı makalede yazar İş Bankası kumbaralarının çocukları fuzuli para sarf etmekten uzaklaştıran bir kuvvet olduğunu vurgulamıştır.

Çocuklar Para Biriktiriniz başlıklı makale *Server Rifat*, çocukların günlük olarak aldıkları paralardan artırıp birikim yapmalarının önemine dikkat çekmek istemiştir. Çocuklara hitaben para biriktirmek ve tutumlu olmakla ilgili nasihatlere ve örnek teşkil edecek küçük hikâyelere yer vermiştir.

Çocuklar Para Biriktiriniz başlıklı bir diğer makale derginin 29. sayısında yayınlanmıştır. Yazar *İsmail Hüsrev*, millî kurtuluş mücadelesini iktisadî kurutuluş mücadelesinin takip edeceğine değinerek, gerçek millî istiklalin, siyasi ve iktisadî istiklal olduğunun altını çizmiştir. Tasarruf fikrinin çocuklara küçük yaşta öğretilmesinin önemine vurgu yapan yazar, İş Bankası'nın tasarruf kumbaralarından her çocuğun bir tane alması gerektiği yönündeki düşüncelerini dile getirmiştir.

İşten mi Artar, Dişten mi başlıklı makalede *Kâzım Nâmi*, *işten artmaz, dişten artar* şeklindeki atasözünün doğrusunun, bir arkadaşı tarafından Halk Mecmuasında, *dişten değil işten artar* şeklinde ifade eden bir yazı yayınladığından bahsetmiştir. Yazısının devamında hangisinin doğru olduğuyla ilgili kendi düşüncelerini paylaşmıştır.

Milli Mecmua dergisinde yayınlanan *Tasarruf Haftası* başlıklı *Mehmet Mesih* tarafından yazılan makalede, gazetelerde o sıralar yoğun olarak tasarruf konusunun ele alındığı belirtilmiş ve Milli Mecmua dergisi olarak bu konuda görüşlerini açıklama ihtiyacı duydukları ifade edilmiştir. Medenî memleketler arasına katılmaya çalıştığımızı rağmen henüz diğer medenî medeniyetler gibi ihtiyaçlarımızı üretecek fabrikalarımızın olmadığı belirtilmiştir. Pek çok ihtiyacımızın diğer ülkelerden geldiğini belirten yazar, o dönemde içinde buldukları ekonomik buhran nedeniyle herkesin daha dikkatli davranması

gerektiğini düşünmektedir. Özellikle, sahip olduğumuz millî servetlerin apartmanlar, kervansaraylar inşasına değil, millî müesseseler meydana getirmek için sarf edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Yeni Adam dergisinde yayınlanan *Türkiye ve Tutum Kültürü* başlıklı makalede *İsmail Hakkı Bey*, yazısını anneler, babalar, hocalar ve ustalar için kaleme aldığını belirtmiş ve mutlaka onların okuması gerektiğini söylemiştir. Dünyada çocuk eğitiminde en önemli konunun ne olduğu üzerine tespitlerde bulunan yazar, kendisinin bu sorunun cevabını Fransa’da geçirdiği yıllarda gördüklerinin sonucunda bulduğunu dile getirmiştir. Fransa’nın eğitimde en çok önem verdiği şeyin çocuklara tasarruf kültürünü aşılama olduğunu belirterek, tasarruf fikrinin ahlâki mahiyetiyle ilgili fikirlerini dile getirmiştir. İş Bankası’nın kumbara teşkilatına değinen yazar, buna karşı olan insanların görüşlerini belirtmiş ve onların düşüncelerine cevap vermiştir. Toplumda tutum ahlâkının oluşmasını sağlayacak kişilerin anneler, babalar, hocalar ve ustalar olduğunun altını çizerek bu ahlâkın yükseltilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Siyaset Bilimi – Hukuk

Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde yayınlanan Siyaset Bilimi ve Hukuk konulu makalelerin, özellikle vatandaşlık ve milliyetçilik etrafında toplandığı görülmüştür. Milli Bayramlarla ilgili makalelerin de bu konu başlığına dâhil edilmesinin sebebi, Vatandaşlık Bilgisiyle ilgili makalelerin bu başlık altında incelenmiş olmasındandır.

Tablo 49

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Siyaset Bilimi ve Hukuk Konulu Makalelerin Dergilere Dağılımı.

	Anadolu Mecmuası	Anadolu Terbiye Mecmuası	Çalışkan Çocuk	Gürbüz Türk Çocuğu	Kalem	Maarif Vekâleti Mecmuası	Milli Mecmua	Muallimler Mecmuası	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Yeni Adam	Toplam
Milli Bayramlar	2		5	7		1		3	3		21
Siyaset Bilimi	3	1	1	2			1	2		12	22
Hukuk						6				2	8
Toplam	5	1	6	9	1	7	1	5	3	14	51

Tablo 49 incelendiğinde, Siyaset Bilimi ve Hukuk konulu makalelerin 10 farklı dergide bulunduğu görülmektedir. Milli Bayramlarla Siyaset Bilimine ilişkin makalelerin farklı dergilere dağıldığı, ancak Hukukla ilgili makalelerin iki dergide yer aldığı anlaşılmaktadır. Hukukla ilgili makalelerin büyük kısmı Maarif Vekâleti tarafından çıkarılan dergide tespit edilmiştir. Bu derginin, Maarif Vekâleti tarafından çıkarılan kanunların ilgililere duyurulması ve uygulanmasıyla ilgili noktalarda açıklamalar yapılmasını amaçlamıştır.

Tablo 50

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Siyaset Bilimi Konulu Makaleler.

Siyaset Bilimi			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Devlet ve Merkezi	Anadolu Mecmuası	Mehmet Şerif	1924
Milliyetperverliğin Manası	Anadolu Mecmuası	Mehmet Halil	1925
Milliyet Meselesi	Anadolu Mecmuası	Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu	1924
Vatancılık Dersleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	Çev. K.N.	1922
Türk Çocuklarının Ulusal Duyguları	Çalışkan Çocuk	Anonim	1935
Milli Siyasetlerin En Mühimi Çocuk Siyasetidir	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Konferans: Vatan Nedir?	Gürbüz Türk Çocuğu	Selim Sırrı	1931
Vatandaşlık Terbiyesi	Milli Mecmua	Cemil Sena	1930
Halkçılık Nedir?	Muallimler Mecmuası	Mustafa Şekip	1923
Usul-i Tedris: Malumat-ı Vataniye	Muallimler Mecmuası	Mustafa Rahmi	1926
Milliyetçilik ve Beynelmilelik	Yeni Adam	Anonim	1934
Faşizmin Prensipleri	Yeni Adam	Benito Mussolini	1934
İrk Nazariyesi	Yeni Adam	Profesör Schaxel	1934
Demokraside Terbiye	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
İrkçılık Batıldır Milliyetçilik Haktır	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
Beynelmilel Milliyetçilik	Yeni Adam	Anonim	1934
Materyalizmin Yeni Gidişi	Yeni Adam	Raymond Ruyer	1934
Hitlerciliğin 25 Maddelik Meşhur Programı	Yeni Adam	Anonim	1934
En Büyük Devlet Siyaseti Nedir?	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
Cumhuriyetin Kültür Siyaseti	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
Alman Üniversitesi Hitlerciliğe Kanmış Bir Halde	Yeni Adam	Dr. Şeref Nuri	1934
Siyaset Âleminde Olanlar	Yeni Adam	Anonim -	1934

Anadolu Mecmuasında, Mehmet Şerif tarafından yazılan Devlet ve Merkezi başlıklı makalede, bir devlet için merkezin ne kadar önemli olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti'nden itibaren kurulan Türk devletlerinde yapılan devlet merkezi seçimlerinden ve bu merkezlerin özellikle Osmanlı Devleti zamanında sürekli olarak değiştirilmesinin sebeplerine değinilmiştir. Devamında ise bir devlet için merkezinin belirlenmesinin devlet olmanın gerektirdiği en önemli unsurlardan biri olduğuna dikkat çeken yazar, *Spencer* mektebinden gelenlere göre devlet merkezinin önemini açıklayan kıyaslamalardan bahsetmiştir. Devlet merkezinin öneminin anlaşılması için yapılan başka kıyaslamalara da yer veren yazar, bunların kendine göre eksik olan kısımlarını da dile getirmiştir. Yazar, devlet merkezini şu şekilde ifade etmiştir;

Devlet merkezi yalnız bir devletin düşünce ve siyasi hareketini başaran bir mevki değildir. O bizzat sınırlar gibi bir ihtiyat hazinesi, ruhi ve maddi düzenlerin (nizam) toplandığı yerdir. Pek çok defa orda mali vasıtalarla sulh ve harp sınırları toplanır. Devletin merkezinde, devletin en büyük ivra amilleri oturur veya hiç olmazsa zamanlarının büyük bir kısmını orada geçirirler (Tekin ve İzgöer, 2011, s.238).

Yazar, devlet merkezlerinin sahip olduğu vasıflara göre ayrı özellikler sergileyebileceğini belirtirken Londra, Paris, Berlin, Petrograt, Madrid gibi devlet merkezlerini örnek göstererek buraların ortak noktaları ve farklı olan tarafları üzerinde durmuştur. Devlet merkezini tabii ve suni devlet merkezi olmak üzere ikiye ayırarak, bunlarla ilgili tespitlerinden bahsetmiştir.

Milliyetperverliğin Manası adlı yazıda *Mehmet Halil*, ilk olarak millet kelimesinin açıklamasını yapmıştır. Bu açıklamayı yaparken Ziya Gökalp'ın millet tanımından yola çıkarak kendine göre bu tanımda eksik olan noktaları tamamlamıştır. Yazar, millet kelimesini *vatani ve harsı müşterek olan heyet* olarak ifade etmiştir ve aynı ırktan gelseler bile aynı vatanda yaşamayanların bir millet olamayacağını ifade etmiştir. Bu doğrultuda Türk soyuyla Türk Milleti'nin aynı şeyi ifade etmediğine dikkat çekmiştir.

Milliyet Meselesi başlıklı makale *Ziyaeddin Fahri (Fındıkoğlu)* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, o dönemlerde çok gündemde olan ve herkesin tartıştığı milliyet meselesiyle ilgili görüşlerini dile getirmiştir. Bu konuda söz sahibi olan Ziya Gökalp ve Hamdullah Suphi'nin fikirlerini karşılaştırmış ve kendine göre

ikisinin de eksik kaldığı noktalara değinmiştir. Ziya Gökalp'in Türkçülüğün Esasları adlı eserinden bahseden yazar, millet olabilmek için millî tarihin önemine dikkat çekmiştir. Millet meselesiyle ilgili yapılan tartışmaların birçoğunu dedikodu olarak niteleyerek, bu konunun mümkün mertebede ilmî bir zeminde tartışılmasının önemini vurgulamıştır.

Anadolu Terbiye Mecmuası'nda yayınlanan *Vatancılık Dersleri* başlıklı makale *Kâzım Nâmi* tarafından İctimaiyatçı – Tesanütçü Profesör Bougle'nin Tuluз Üniversitesi'nde verdiği konferansların bazı bölümlerinden tercüme edilmiştir. Her ferdin kendi vicdanıyla toplum vicdanı arasına bir denge kurması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Profesör Bougle, Vatancılık derslerinde vatan sevgisinin verilmesinin amacı, farklı vatandaşlık anlayışlarının ayrılan değil birleşen noktalarının bulunmaya çalışılması, vatan aşkının çocuğu ebeveynine, aile ocağına bağlayan bir şey olduğu gibi konularda görüşlerini açıklamıştır.

Türk Çocuklarının Ulusal Duyguları başlığı altında *Çalışkan Çocuk* dergisinde yer verilen sayfada, derginin okurları olan çocukların göndermiş olduğu, Cumhuriyet, Atatürk, Türk Çocuğu, Türk Ulusu gibi konularda kaleme alınmış, şiirler ve küçük yazılara yer verilmiştir.

Gürbüz Türk Çocuğu adlı dergide yer alan *Milli Siyasetlerin En Mühimi Çocuk Siyasetidir* başlıklı makalede, siyasete çocuklar açısından bakılmıştır. Yazar, inkılâp ve Cumhuriyet Türkiye'sinin bir çocuk politikasına süratle ve şiddetle muhtaç olduğunu belirterek yazısına başlamıştır. Vatan ve istiklal açısından emniyetin ancak bu şekilde elde edilebileceği yönündeki düşüncelerini dile getirmiştir. Türk çocuğunu vatanın geleceğinin teminatı olarak gören yazar, takip edilmesi gereken çocuk siyasetini ise şu ifadelerle özetlemiştir; *çocuk düşmanlarına harp! Çocuk düşmanlarına ilan-ı harp için umumi ve daimi seferberlik!* Türkiye'de çocukların bin bir türlü düşmanla çevrili olduğunu belirten yazar, en önemli problemi ise, çocuk ölümlerinin çok fazla olması şeklinde tespit etmiştir. Bu nedenle çocuk siyasetinde ilk olarak kadınların sağlıklı bir şekilde doğum yapmalarının sağlanması ve bebeklerin erken ölümlerden kurtarılması için, devlet kontrolünde yapılması gerekenlerden başlanmasının isabetli olacağına dikkat çekmiştir. Bunun için gerekli bütçenin bazı bakanlıklara ayrılan

bütçelerden kesintiler yapılarak oluşturulmasının devletin geleceği için oldukça önemli olduğunun üzerinde durmuştur.

Gürbüz Türk Çocuğunda yer alan bir diğer makale ise *Selim Sırrı* tarafından çocuklara verilmiş bir konferanstan alıntıdır. Bu konferansta çocuklara ilk olarak vatanın ne olduğu açıklanmış, sonra vatan sevgisinden bahsedilmiştir. Vatanı, evvela ev, sonra mahalle, sonra köy veya şehir daha sonra bütün memleket olarak ifade eden yazar, vatan sevgisinin de tıpkı anne baba sevgisi gibi yakından başlayıp uzaklara yayıldığını dile getirmiştir. Vatan sevgisinin ilk olarak şekli alışkanlıklarla başladığını ve buna sevk-i tabi denildiğini belirtmiştir. Kuşların yuvalarına, arıların kovanlarına alıştığı gibi, insanın da doğup büyüdüğü çevreye bağlandığını ilave etmiştir. Yazar, ayrıca vatanını seven, onun yükselmesini isteyenlerin ona olan bağlılıklarını iyi, çalışkan ve doğru olmakla göstereceklerini vurgulamıştır. Geçmişle geleceği birbirine bağlayan şeyin toprak olduğunu düşünen yazar, bizden önceki büyüklerimizi ve kahramanlarımızı altında saklayan toprağın şüphesiz ki mübarek olduğunun altını çizmiştir. Fransız Lamartin'in *vatanı vücuda getiren ölülerin külüdür* vecizesine değinmiş ve vatan toprağının kutsallığıyla ilgili görüşlerini dile getirmiştir.

Milli Mecmuada yayınlanan *Vatandaşlık Terbiyesi* başlıklı makalede *Cemil Sena*, toplumsal bilgilerle meşgul olan herkesin kabul ettiği; her cemiyetin, kendi layık olduğu idare şekline ve yöneticilere malik olacağı gerçeğinden yola çıkmıştır. Mutlakıyet idaresindeki halkla, halk yönetimindeki halkın aynı milletin evlatları olduğunu belirten yazar, baskıya tahammül eden bir toplumun hürriyet ve hâkimiyetini kendi millî ve insani benliğine hasretmesinin nasıl gerçekleştiğini sorgulamıştır. Bu durumun sadece tabiatın kendi cereyanı içinde içgüdüsel olarak mı, yoksa bu işin şuurunu bilen vatandaşların diğerleri üzerinde yaptıkları kasti tesirlerin etkisiyle mi gerçekleştiği fikrini tartışmıştır. Yazar, ikinci görüşe katılmakta ve bizde de inkılâbın bu suretle gerçekleştiğini dile getirmiştir. Ancak inkılâbın ideallerine vatandaşların intibak ettirilmelerinin gerektiğini de ifade etmiştir. Bu işin de mektep ve matbuat vasıtasıyla gerçekleştirileceğini düşünmektedir. Özellikle gençlerin bu konuda eğitilmesine önem vermek gerektiğini belirten yazar, Maarif Vekâleti'nin bunu sağlamak için açtığı Yurt Bilgisi dersinden bahsetmiştir. Bu dersin ilk mekteplerde ikinci ve üçüncü

sınıflarda okutulduğunu, genç dimağlar için Cumhuriyetin mukaddes bir ilmihali derecesinde olan ders kitabını ise, Maarif Müsteşarı Müderris Mehmet Emin Bey tarafından yazıldığını belirtmiştir. Bu eserde ele alınan konuların sadece mektep çocukları için değil, bütün vatandaşların anlayabileceği ve hereksin bilmesi gereken konular olduğuna dikkat çekmiştir. Bu konudaki diğer önemli külliyatın, Ankara Musiki Muallim Mektebi muallimlerinden Afet Hanımefendi'nin yazdığı, Askerlik Bilgisi, Vergi Bilgisi, Seçim Bilgisi isimli üç eser olduğunu söylemiş ve bu eserlerin önemine değinmiştir.

Muallimler Mecmuasında Mustafa Şekip tarafından kaleme alınan *Halkçılık Nedir?* başlıklı makalede, milletlerin, şuurlarını fertler gibi ve hatta fertlerden daha ağır bir surette yavaş yavaş bulduklarından bahsedilmiştir. Dünyaya gelen bir çocuğun anne ve baba arasındaki muhabbetten doğduğunu ve bu muhabbetle büyüdüğünü belirten yazar, cemiyetlerin kimden ve nasıl doğduklarını büyük filozofların bile açıklayamadığını, beşeriyetin kendi şuuruna vardığı dönemde cemiyetlerin çoktan oluştuğuna dikkat çekmiştir. Dünyadaki hayatın ve insanın ilk oluşumuyla ilgili varsayımlara değinmiş ve bu fikirlerin yeni yeni tartışılmaya başladığını dile getirmiştir. Yazısının devamında cemiyetleri bir arada tutan unsurları ve farklı cemiyetler arasındaki ilişkileri ele alan yazar, halkçılık düşüncesini alelade bir politika aleti yapmak kadar tehlikeli ve cahilane bir şey olmayacağına dair görüşlerini açıklamıştır.

Usul-i Tedris: Malumat-ı Vataniyye başlıklı makalede *Mustafa Rahmi* ilk olarak malumat-ı vataniye derslerinin amaçlarını açıklamıştır;

Çocukları iyi vatandaş yetiştirmektir. Bu bütün mekteplerin en mühim vazifelerinden birini oluşturur. Mektepte çocuklar vatandaşlık vazifelerinin, kanunlara riayet ve itaat, intizamperverlik, doğruluk, vazifeyi hakkıyla eda gibi en mühim esaslarını öğrenmelidirler. Mektep daima mütezabıt bir şuur ile çocukları bu esasa doğru götürmelidir. Boş durmayıp daima iş yapmak ve işine usul dairesinde sarılarak maharetini daima artırmak, üstüne aldığı mesuliyeti kahramancasına yaşamayı başarmasını, içtimai ve siyasi vazifelerini hiçbir zaman ihmal etmemek, tesanüt zihniyetli, açık kalpli olmak, her gün ki ameli hayat işlerinde muzip hüküm ve muhakemeler yapabilmek, hıfz-ı sıhha düsturlarına riayet etmek, gerek fikri gerek ahlaki meselelerde cesaret sahibi olmak gibi çocuğun kendine ait tekâmülleri dahi malumat-ı vataniye dersinden beklenen esaslardır. Muallim ve çocuklar mektep hayatını içtimai hayatın küçük bir modeli ad ederek ona göre çalışmalıdır. Bu küçük modelin

gayesi mükemmel vatandaşlığı hazırlamak olmalıdır. Gaye bu olunca mektep küçük miyasta bir demokrasi olmuş olur. Bu küçük demokraside çocuklar hem kendilerini hem aralarında ki ayatın icap ettirdiği ahval ve efaili kontrol etmeye çalışırlar. Çocuklar iyi vatandaş olmaya küçükten hazırlanırlar (Rahmi, 1926, s.1593-1594).

Yazısının devamında kız ve erkek tüm öğrencileri iyi vatandaş yapabilmek için öğretmenlerin ders esnasında uygulayabileceği birkaç fikirden bahsetmiştir. Ayrıca Amerika’da vatandaşlık derslerine verilen önemi açıklayabilmek için şu ifadelerle yer vermiştir, “Amerikan milli hayatının birinci perdesi istiklal için silaha sarılmakla başladı, ikinci perdesine müstakil Amerika’nın teşkilat-ı esasısını tanzim ve ilan etmek oluşturmuştur. Üçüncü perdesi de yeni nesillerin teşkilatı esasiyemizin demokrat esaslarına göre yetiştirmek meselesidir” (Rahmi, 1926, 1595). Bizde de durumun aynı olduğunu düşünen yazar, toplumsal ilerlemenin sağlanabilmesi için her vatandaşın üzerine düşen görevden bahsetmiş ve bununla ilgili toplumun eksikliklerini ve bu eksikliklerin sebeplerini tespit etmiştir. Neler yapılması gerektiğiyle ilgili önerilerde bulunarak yazısını bitirmiştir.

Yeni Adam dergisinde yayınlanan *Milliyetçilik ve Beynelmilelik* başlıklı makale, *American Political Science Review* adlı dergiden tercüme edilmiş bir yazıdır. Yazar, M. William E. Rappard’ın Milletler Cemiyetini, millî zihniyete kapılmış olmakla itham ettiğini ve bu düşüncesinin sebeplerini açıklamıştır. Ayrıca, beynelmilel milliyetçilik fikrinin iflas ettiği yönündeki düşüncesini dile getirmiştir.

Faşizmin Prensipleri başlıklı makalede ise *Benito Mussolini* tarafından kaleme alınan *It Regime Fascista, Cremona* adlı yazı yayınlanmıştır. Faşizmle ilgili ayrıntılı bilgiler verilmiş, Faşizmin tarihi gelişimi ve diğer görüşlerle farklı olan noktalarına dikkat çekilmiştir.

İrk Nazariyesi başlıklı makalede Almanya’da Hitlerle yeniden canlanan ırk nazariyesiyle ilgili ilmi bir açıklama yapmış olmak için *Profesör Schaxel*’in bir yazısı yayınlamıştır. Bu nazariyenin geçmişten itibaren o döneme kadar geçirmiş olduğu evreleri farklı filozofların bakış açılarıyla ele alan yazar, okuyucular için geniş bir çerçeve çizmiştir.

Demokraside Terbiye başlıklı makalede *İsmail Hakkı*, ilk olarak demokrasinin tanımını yapmıştır. Demokrasinin bircilik demek olduğunu, beyazla siyahın, zenginle fakirin, kadınla erkeğin, köylüyle şehirlinin, büyükle küçüğün kanun önünde ve hak ölçüsüyle bir olması, bir olan insanlık şerefine çalışmasıdır şeklinde açıklayan yazar, demokrasinin sınıf, imtiyaz, mezhep farklarını gözetmediğini dile getirmiştir. Eğitimi de cemiyeti için insan yetiştiren bir işçi olarak açıklamış ve demokrasi eğitimini, demokrasiye layık insan yetiştiren işçi olarak ifade etmiştir. Demokrasinin ilme dayanan devlet idaresi olduğunu vurgulayan yazar, asırlarca cemiyetlerin din, kitap ve itikatla idare edildiği, artık cemiyetleri idare edenin ilim, tecrübe ve akıl olduğunu vurgulamıştır.

İrkçılık Batıldır, Milliyetçilik Haktır başlıklı yazı yine *İsmail Hakkı Bey* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, makalesine ırk ve milliyet kelimelerinin ilmî olarak hangi anlamlara geldiğini açıklayarak başlamıştır. Bu kelimelerin aynı anlamlara sahipmiş gibi anlaşılmasının yanlış olduğuna ve aralarındaki farka dikkat çekmiştir. İrkçılığı Hitler ve Almanya üzerinden ele almış, milliyetçiliği ise ülkemiz üzerinden değerlendirmiştir.

Beynelmilel Cemiyetçilik başlıklı makale aynı dergide daha önce yayınlanan *Milliyetçilik ve Beynelmilelik* başlıklı yazı nedeniyle Cumhuriyet Gazetesinden Alaattin Cemil Bey tarafından bir tenkit yazısı yayınlanması üzerine, Yeni Adam dergisi olarak cevap verme ihtiyacından dolayı kaleme alınmıştır. Yeni Adam dergisinin bir haber ve tercüme dergisi olduğuna dikkat çeken yazar, özellikle tercüme ederek yayınladıkları yazılarla ilgili kendi yorumlarını eklemediklerine dikkat çekmiştir. Kendilerinin o yazıların doğruluğu ya da yanlışlığıyla ilgili tespitte bulunmadıklarını ifade etmiştir. Bu nedenle Alaattin Cemil Beyin dergiyi milliyetçilik aleyhtarı gibi göstermesini kabul ettirmediklerini söylemiştir.

Materyalizmin Yeni Gidişi başlıklı makale, Revue Philosophique da yayınlanmış olan *Raymund Ruyer* tarafından kaleme alınan bir yazı tercüme edilmiştir. Materyalizmin gelişiminden bahseden yazar, Pisagor'dan itibaren Bergson, Kant, Durkheim, Darwin, Comte gibi çeşitli filozofların fikirleri üzerinden konuyu açıklamıştır.

Hitlerciliğin 25 Maddelik Meşhur Programı başlıklı makalede, *pangermancılık, ırkçılık, sosyalizm, umumluk hars, faşizm* başlıkları altında 25 madde halinde Hitlerin fikirleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Cumhuriyetin Kültür Siyaseti başlıklı makalede *İsmail Hakkı Bey*, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin millileşme ve devletleşme çabalarının siyasette, hukukta ve iktisatta devlet tarafından gerçekleştirilmeye çalışıldığına değinerek, devletin eğitim ve kültür konusundaki yaklaşımlarını değerlendirmiştir. Bu nedenle devletin bu konudaki teşebbüslerini şu şekilde sıralamıştır; “Türk Ocaklarının Halkevlerine kalbi, bundan 5-6 sene evvel Maarif Vekâleti'nde bir Sanayii Nefise Müdüriyeti Umumiyesi'nin tesisi, Türk Tarih Encümeni'nin tesisi, bir Dil Kurultay ve Encümeninin tesisi, Türk dilinin Türkleştirilmesi hareketi, ecnebi mekteplerinin kültür murakabesi” (Hakkı, 1934, s.9). Bahsetmiş olduğu faaliyetler neticesinde, devletin kültür işine önem verdiğini dile getirmiştir. Ancak yazar, tüm bu çalışmalara rağmen iki mühim konuda devletin henüz bir çaba göstermediğini belirtmiş ve bunlar halledilmediği sürece kültür ve terbiye meselesinin çözülemeyeceğini ifade etmiştir. Bunlardan ilkinin mektepler haricindeki kültür müesseselerinin eksikliği olduğunu düşünen yazar, sinema, radyo, tiyatro, konservatuar, spor ve beden teşkilatı, gençlik ve hayır dernekleri gibi müesseselerin hiç birinin devlet kurumu olmamasına dikkat çekmiştir. İkinci hatta en önemli konunun da bu müesseselerin içi olduğunu söylemiştir. Bu kurumların taşıdığı kıymetlerin neler olduğu, hangi teknikleri kullandıkları, hangi devrin, hangi medeniyetin hangi zümrenin olduğunu sorgulayan yazar, yeni adama lazım olan kültürün *herhangi* değil, *kendininki* olması gerektiğinin altını çizmiştir. Yazar, devlet dileği ve devlet bakımı dışında kalan bu kültür müesseselerinin neyi yetiştirdiğini sormuştur. Türkiye Cumhuriyeti'ne layık olan yeni insan soyunu mu, yoksa Türk Cumhuriyeti'ne yaramayan eski insan soyunu mu yetiştirdiğini, okurlarının da düşünmesini istemiştir.

Alman Üniversitesi Hitlerciliğe Kanmış Bir Halde başlıklı makalede *Şeref Nuri*, ilk olarak bir toplumda gerçekleştirilen inkılâpların yerleşmesi için en büyük vazifenin üniversiteler tarafından gerçekleştirileceğine dikkat çekmiş ve Alman üniversitelerini bu bakış açısıyla değerlendirmiştir. Nasyonel sosyalizmin etkisinde olan üniversitelerin eski ilmî otorite olma özelliğini kaybettiğini ifade

etmiştir. İlimde hürriyetin önemine değinmiş ve bu hürriyetin millete getireceği faydayla sınırlı olduğunu belirtmiştir. İlim adamlarının devletin ihtiyaçlarını tetkik ederek ona faydalı olacak şekilde çalışması gerektiğini düşünen yazar, üniversitelerin devletin tatbiki hayatta işini kolaylaştıran müesseseler olması gerektiğini vurgulamıştır. Alman üniversitelerinin mahiyetinin de Hitlerin fikirleri doğrultusunda değiştiğini ve fikirden ziyade tatbikata uygun ilmî çalışmalara yer verildiğini belirtmiştir. Nasyonal sosyalistlerin millî hisleri ve millî vazifeleri üstünde tuttuğuna dikkat çeken yazar, ilmi de bunu bir vasıtası olarak gördüklerini ve ilim adamlarını devletin bir hizmetkârı olarak kabul ettiklerini söylemiştir. Bu nedenle üniversite kürsülerinde yabancıların değil, Alman kanından gelen ve Almanlar için yaşayan insanların bulunması gerektiğini düşündüklerini belirtmiştir. Ancak yazar, bu durumun üniversitelerin hürriyetini engellediğini düşünmektedir. Bu düşüncenin etkisiyle başta Yahudi profesörler olmak üzere, liberal düşünen profesörlerin üniversiteleri terk ettiklerini ifade etmiştir. Berlin Üniversitesi'nin nazari fizik hocası Schrödinger'in Oxford üniversitesine geçtiğini örnek gösteren yazar, böyle devam ederse Alman üniversitelerinin nasyonalizm üniversiteleri haline dönüşeceği yönündeki görüşünü dile getirmiştir.

Yeni Adam dergisinin *Siyaset Âleminde Olanlar* genel başlıklı sayfasında ilk olarak *Silahları Azaltma Konferansı* başlığı altında dünyanın önemli devletlerinin katıldığı bir konferansla ilgili haberlere yer verilmiştir. Bu konferans neticesinde ülkelerin silahları azaltma işini öncekinden daha karışık bir hale getirdikleri silahlanma yarışı ve harp ihtimalinin eskisinden daha kuvvetli hale geldiği ifade edilmiştir. Rusya, Fransa, Almanya, İtalya, Polonya gibi Avrupalı devletlerin katıldığı konferansla ilgili tespitlere yer vermiştir.

Derginin diğer sayısında aynı başlık altında Almanya'nın harbe hazırlanmakta olduğunu gizlemeye bile lüzum görmediği, İtalya-Almanya arasında anlaşma yapıldığı ve cephe birliğinin yenilendiği belirtilmiştir. Balkan birliğinin de Türk diplomasisinin feyizli bir eseri olduğuna dikkat çekilmiştir. Silahları azaltma konferansından sonra, başta Almanya olmak üzere pek çok ülkenin savaş hazırlıklarını hızlandırdığından bahsedilmiştir.

Tablo 51

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Hukuk Konulu Makaleler.

Hukuk			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Telif ve Tercüme Heyeti Talimatnamesi – Kararname Sureti – Telif ve Tercüme Edilecek Asar Hakkında Talimatname	Maarif Vekâleti Mecmuası	Abdulfeyyaz Tevfik	1925
Tevhit-i Tedrisat Kanunu	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1925
Tedrisat-ı İptidaiye Kanun Muvakkati – Birinci Fasıl: Mektepler ve Teşkilatı	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1925
Vesikalar - Tamimler – I (Cumhuriyet Hükümetimizin Mektepleri, Tedrisatında Cumhuriyetin Esaslarına Sadık Kalmak)	Maarif Vekâleti Mecmuası	Mustafa Şefik - Şükrü	1925
Resmî Elbise Talimatnamesi – Kararname (Resmî Merasimlerde Giyilecek Elbise ve Teferruatı Hakkında Talimatname)	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1925
Yeni İmtihan Talimatnamesine Ait İzahname	Maarif Vekâleti Mecmuası	Diyarbakır Mebusu Şerif	1927
İş Kanunu ve Amele	Yeni Adam	H. A.	1934
Hukuki ve Medeni Lügat	Yeni Adam	Mustafa Namık	1934

Tablo 51’de görüldüğü gibi hukukla ilgili yazılar ağırlıklı olarak *Maarif Vekâleti Mecmuası*nda yayınlanmıştır. Derginin Maarif Vekâlet’inin yayın organı olması göz önüne alındığında, Vekâlet tarafından yayınlanan kanun metinleri, kararname suretleri, talimatnameler, vesikalar, tamimler ve bunların uygulanmasıyla ilgili izahatnamelerin öncelikle muallimler olmak üzere, halka duyurulmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Tablo 48’de adı geçen metinler incelendiğinde genel olarak bahsedilen kanunların ve talimatnamelerin tam metinlerinin yayımlandığı, bunlar üzerine yorum ya da görüş bildirilmediği görülmüştür.

Yeni Adam dergisinde yer alan *İş Kanunu ve Amele* başlıklı makalede Ankara Yüksek İktisat Meclisi’nin iş kanunu hakkında bir proje hazırlayıp hükümete verdiğinden bahsedilmiştir. Gazetelerde iş kanunuyla ilgili haberlerin yayınlanmasına rağmen halk tarafından ilgi gösterilmediğini belirten yazar; memleketimizin iş hayatı için çok ciddi bir meseleyle ilgili hiçbir muharririn görüş belirtmemiş olmasını eleştirmiştir. Sadece Son Posta gazetesinde bir yazının yer aldığını belirtmiş ve gazetede yer alan yazının en mühim kısmını devamında aynen yayınlamıştır.

Hukuki ve Medeni Lügat adlı yazıda ise Hüseyin Daniş tarafından yayınlanan aynı adlı eser tanıtılmıştır. İlk olarak bu alanda daha önce yayınlanan

benzer yayınlardan ve içeriklerinden bahseden yazar, daha sonra adı geçen eserin içeriğini açıklamış ve diğerlerinden farklı olan yönlerini belirtmiştir.

Tablo 52

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Millî Bayramlarla İlgili Makaleler.

Millî Bayramlar			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Millî Bayramımız	Anadolu Mecmuası	Necip Asım Yazıksız	1924
Dumlupınar Merasimi	Anadolu Mecmuası	Haydar Necip	1924
Sevgili Yurdum: Sevinçli Kurtuluş Günleri	Çalışkan Çocuk	Anonim	1934
Sevgili Yurdum: İstanbul'un Kurtuluşu	Çalışkan Çocuk	Anonim	1934
Türk Ülkesinin En Büyük Bayramı	Çalışkan Çocuk	Anonim	1934
Sevgili Yurdumun Sevinçli Günleri	Çalışkan Çocuk	Anonim	1934
23 Nisan Bayramı	Çalışkan Çocuk	Anonim	1936
Mecmuamız Kahraman Ordularımızın Şanlı Zaferini Tebrik Eder	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Nüfus Bayramı	Gürbüz Türk Çocuğu	Sabri	1926
29 Teşrin-i evvel Cumhuriyet Bayramı	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
En Büyük Bayram	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
23 Nisan Her Tarafı Teyit Edilen İlk Çocuk Bayramı Olmuştur	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1929
Bizim Köşe: Bayram Günü	Gürbüz Türk Çocuğu	Burhan Asaf	1930
Bu Sene Çocuk Haftası	Gürbüz Türk Çocuğu	Server Rifat	1931
Zafer Bayramı Kanunu	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1926
Cumhuriyet Bayramının Ta'zizi Münasebetiyle	Muallimler Mecmuası	Anonim	1925
Cumhuriyet Bayramı Münasebetiyle	Muallimler Mecmuası	Anonim	1925
Cumhuriyet Bayramının Ta'zizi Münasebetiyle	Muallimler Mecmuası	Anonim	1925
Bayram Tebriği	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Anonim	1923
23 Nisan Millî Bayramımız:	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Muallim B. Zeki	1924
23 Nisan Millî Bayramımız	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Anonim	1925

*Anadolu Mecmuası*nda yayınlanan *Millî Bayramımız* başlıklı makalede *Necip Asım Yazıksız* bütün milletlerin tarihlerinde bazı mesut günleri kutsal saydıkları ilk insanlardan itibaren tüm toplumlarda bazı günlerin bayram olarak kutlandığını belirtmiştir. Böyle günlerin önemini şu sözlerle vurgulamıştır;

Bayram günleri, umumiyetle milletlerin ya büyük bir mefkûreyi istihsal ettikleri veya esaretten kurtuldukları günlerdir. Filhakika bir millet yıllardan beri taşıdığı bir emelin husûl ve tahakkuku gününü tes'îd etmekte haklıdır. ... Binaenaleyh mefkûresini istihsal eden milletin bu istihsal gününde kutsiyet bulmaması gayrı kabildir. Milletlerin esaretten halas olmaları ise tabiatla daima ta'ziz edilecek hadisedir (Tekin ve İzgöer, 2011, s. 179).

Yazar, Anadolu Türklerinin böyle bir günü olup olmadığına değinmiş ve o zamana kadar böyle bir günün tesis edilmediğini belirtmiştir. Uzun zamandır, Ramazan, Kurban bayramlarıyla Miraç, Regaip gibi dinî günlerin inhisar ettiğini ve millî duygularımızın da böyle dini günlerde galeyana geldiğini düşünmektedir. Aslında bu günlerin dinî günler olduğunu ve bizim de her büyük millet gibi millî bayram günümüz olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Halkımızın dinî itikatla birlikte, kalbinde büyük bir millî aşk da taşıdığını dile getiren yazar, kutsal günlerimizin yanına millî günlerimizi de ilave etmenin gerekliliğine değinmiştir. Yazar, Anadolu'nun haricinde cereyan eden millî olayların bize ne kadar gurur verse de, doğrudan doğruya Anadolu Türk'ünü ilgilendirmediğini belirtmiş, Anadolu tarihinin pek büyük ve şerefli günlere sahip bulunduğunu ve bunların hepsinin ayrı ayrı kutlanmaya değer olduğunu belirtmiştir. Yazara göre bu günler fetih veya istihsal günleri olup, şu şekildedir;

- Birinci Sultan Kılıçarslan'ın salibilerle harp ettiği 1 Temmuz günü
- Yine Sultanın salibilere galebe ettiği 14 Ağustos günü
- Yine Sultanın salibileri tedmir eylediği 3 Eylül günü
- Birinci Sultan Mesud'un Alman İmparatoruyla Fransa Kralını hezimete uğrattığı günler
- İkinci Sultan Kılıçarslan'ın Bizans ordusunu mahvettiği meşhur muharebe günü (Tekin ve İzgöer, 2011, s. 179).

Yazar, bu günlerin haricinde bütün tarihimizin en şerefli ve en büyük gününün Anadolu'nun fetih günü olan 1071 senesinin Ağustosunun 26'ncı günü olan Malazgirt Meydan Muharebesi günü olduğunu belirtmiştir. Bu günün unutulmaması gerektiğini dile getiren yazar, hiç olmazsa her Anadolu Türk'ünün bu günü kalbine yazması gerektiğini ve içinden kutlaması gerektiğini söylemiştir.

Haydar Necip tarafından kaleme alınan *Ayın İzleri* adlı köşede yayınlanan *Dumlupınar Merasimi* başlıklı makalede yazar, Cumhuriyet hükümeti tarafından Dumlupınar'da Başkumandan Meydan Muharebesi'nin yıldönümünün

kutlandığından bahsetmiştir. Yazar, bu günün önemini açıkladıktan sonra yapılan kutlamada eksik gördüğü bir noktaya dikkat çekmiştir. Bu nokta, Anadolu'nun bir Türk yurdu olmasını sağlayan Malazgirt Meydan Savaşı'nın yıldönümünün kutlanmaması ve yapılan diğer kutlamalarda da anılmamasıdır. *Haydar Necip*, Anadolu Türk tarihinin başlangıcı olarak kabul ettiği bu önemli olaydan sonra gerçekleşen her savaşın, kazanılan her zaferin Malazgirt zaferinin bir zeyli veya son perdesi olduğunu düşünmektedir. Yazarın bu konudaki hassasiyetini şu satırlardan anlamak mümkündür;

İzmir kapılarında şehit düşen Türk, kuvvetini Malazgirt'te harp eden ecdadından aldı. Dumlupınar zaferi bu afaddan ziyade o ecdada aittir. Sakarya'dan Akdeniz'e rüzgâr gibi koşan asker, düşmana nasıl galebe çalınacağını Malazgirt ma'rokesinde can veren aziz ölüden öğrendi. Dumlupınar muzaferiyeti bu diriden fazla o ölüye aittir. Afyon, Bursa, İzmir fatihlerine şükranımızı ödemek şüphesiz ki, lazımdır. Şehit Mehmetçiğin ebediliğine şahadet edecek abidenin temel taşı konurken bu lüzumu tasdik etmemek hatıra gelmez. Fakat bu fatihleri hakikaten hoşnut etmek istiyorsak Anadolu'yu onlara vatan yapanları daha evvel takdis ve onların kazandıkları zaferle son zaferimizi birlikte tes'id eylemeliyiz (Tekin ve İzgöer, 2011, s. 269).

Çalışkan Çocuk dergisinde yer alan ilk makalede *Sevgili Yurdumun Sevinçli Kurtuluş Günleri* başlığını görmekteyiz. Dergi, ülkemizin düşman işgalinden kurtarılmasını sağlayan 26 Ağustos'ta başlayan Başkumandanlık Savaşının 12. yıldönümü münasebetiyle bu günün önemine değinmiş ve savaşın başlamasının ardından gün gün hangi şehirlerimizden düşmanların çıkarıldığını anlatmıştır. Ayrıca aynı haftaya denk gelen Büyük Millet Meclisi tarafından Başkumandan Mustafa Kemal Paşa'ya Gazi unvanının verildiği günün de önemine değinmiştir. Bu günlerden başka, 26 Eylül 1932 tarihinde toplanan Türk Dil Kurultayı'nın da Türk milleti için önemini dile getirmiştir.

İstanbul'un Kurtuluşu başlıklı yazıda dergi 6 Ekim tarihinin İstanbul'un düşman işgalinden kurtuluş günü olduğunu ve bütün İstanbullular tarafından coşkuyla kutlandığını belirtmiştir. Çocuklara hitaben kaleme alınan yazıda İstanbul'un düşman işgalinde olduğu dönemden kısaca bahsedilmiş ve Türk'ün imkânsız başarıları gücünü bütün dünyanın kabul ettiği dile getirilmiştir.

Türk Ülkesinin En Büyük Bayramı başlığı altında Cumhuriyet Bayramı'nın önemi anlatılmıştır. Meşrutiyetin tekrar ilan edilmesinden itibaren Türk yurdunun

geçirdiği zorlu dönemlere kısaca değinen yazar, bu günün faziletlerini açıklamaya çalışmış ve Cumhuriyet konulu bir şiire yer vermiştir.

Sevgili Yurdumuzun Sevinçli Günleri başlıklı yazıda yazar, 11 yıl önce yeni doğan Türk ülkesinin pek çok yeniliklere hızlı bir şekilde ulaşabilmek için bir yıllık işleri bir günde yaptığını ve birbiri arkasına her gün büyük işler gerçekleştirildiğine değinmiştir. Bu nedenle her günün bir yıldönümü olduğunu belirterek her gün yurdumuz için sevinçli ve unutulmayacak bir günün kutlanabileceği dile getirilmiştir.

Çalışkan Çocuk imzasıyla yayımlanan *23 Nisan* başlıklı yazıda dergi, çocukların bu özel bayramını kutlamıştır. Çocuklara bugünün önemini açıklayan yazıda, Türk ulusunun geleceği olan çocukların üzerine düşen vazifelerden de bahsedilmiştir.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde yer alan makalelerden ilkinde *Mecmuamız Kahraman Ordularımızın Şanlı Zaferini Tebrik Eder* başlığıyla 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın kutlandığını görmekteyiz. Annelere ve babalara hitaben kaleme alınmış olan bu yazıda, bu günün önemine değinilmiş ve çocuklara bu günün öneminin anlatılması istenmiştir. Yurdumuzun ve istiklalimizin teminatı olan çocuklarımıza bu bilincin daha küçükken aşılması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Nüfus Bayramı başlıklı makalede 28 Ekim Cuma günü nüfus sayımı yapılacağı belirtilmiş ve bu gün nüfus bayramı olarak nitelenmiştir. Nüfus sayımının önemine dikkat çeken yazar, o gün yapılması gerekenleri de açıklamıştır. Herkesin sayım memurlarının sorularına tam ve düzgün cevaplar vermesinin önemi vurgulanmıştır.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinin farklı sayılarında sayının yayınlandığı haftanın önemine uygun olarak millî bayramların kutlandığı, yurdun çeşitli köşelerinden gelen kutlama resimlerinin yayınlandığı görülmüştür.

Maarif Vekâleti Mecmuasında Zafer Bayramı'yla 1 Nisan 1926 tarihinde yayınlanan kanun metni aynen yayınlanmıştır.

Muallimler Mecmuasında yer alan millî bayramlarla ilgili makaleler incelendiğinde, İstanbul Muallimler Birliği Cemiyeti'nin başkanı tarafından

Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya, Başvekil İsmet Paşa'ya, Maarif Vekâlet'ine ve Ankara'daki Muallimler Birliği Cemiyeti'nin merkezine çekilen tebrik telgraflarının yayınlandığı görülmüştür.

Türkiye Halk Mektepleri Mecmuasında da derginin yayınlandığı zamana uygun olarak millî bayramları kutlama mesajları yayınlanmış, günün anlam ve önemini içeren yazılara yer verilmiştir.

Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi

Atatürk dönemi eğitim dergilerinde güzel sanatlarla ilgili oldukça fazla makale olduğu görülmüştür. Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi konularının Sosyal Bilimlere yardımcı bilimler arasında olması nedeniyle Sosyal Bilimlerle ilgili analizlerimizin içine dâhil etmenin uygun olacağı düşünülmüştür. Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimiyle ilgili makaleler müzik, resim, sinema ve sanat olmak üzere temelde dört alt başlığa ayrılmıştır. Bu başlıklar da kendi içinde alt başlıklara ayrılmış ve makaleler konularına göre gruplandırılmıştır.

Tablo 53

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimiyle İlgili Makaleler.

	Anadolu Terbiye Mecmuası	Genç Liseli	Gürbüz Türk Çocuğu	Kalem	Maarif Vekâleti Mecmuası	Milli Mecmua	Muallimler Birliği	Muallimler Mecmuası	Resimli Mecmua	Tedrisat Mecmuası	Terbiye	Yeni Adam	Toplam
Müzik					1	32	2	2	3			3	43
Resim					1			3	2	1	2	2	11
Sanat	1	1	1	5	1	5						8	22
Sinema		1	3			1			14			7	26
Toplam	1	2	3	5	3	38	2	5	19	1	2	20	102

Tablo 53'de görüldüğü gibi Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimiyle ilgili 13 farklı dergide toplam 102 makale tespit edilmiştir. Bu makalelerin 43'ü müzik, 11'i resim, 22'si sanat, 26'sı ise sinemayla ilgilidir. Bu konulara en çok yer veren dergi 38 makaleyle *Milli Mecmua* ve 20 makaleyle *Yeni Adam* dergileri olmuştur. *Anadolu Terbiye Mecmuasında* ise Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimiyle ilgili bir makale tespit edilmiştir.

Tablo 54

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Müzik Eğitimi Konulu Makaleler.

Müzik Eğitimi			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Vilayetlerdeki Musiki Teşkilatı Hakkında	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1926
6 ila 8 Yaşındaki Çocuklara Piyano Dersi Vermeye Birkaç Tavsiye	Milli Mecmua	Madam E. Borrel	1932
Son Musiki İşlerimiz Karşısında Maarif Vekâletimiz	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1930
Son Musiki Neşriyatımız	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1930
Mektep Musiki Tedrisatımız Terakki Yolunda	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1930
Musiki: Darul Eytamlar ve Musiki İstikbalimiz	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1928
Musiki: Musiki, Çocuk ve Ana Baba	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1928
Musiki: Yeni Musiki Neşriyatımız	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1928
Bugünün Musikisi ve Musiki Tedrisatı	Muallimler Birliği	Rafet Necdet	1927
Mekteplerimizde Musiki	Muallimler Mecmuası	Gazi Mihalzade Mahmut Ragıp	1924
Musiki ve Çocuklarımızın Telakkisi	Muallimler Mecmuası	Mihalzade Ragıp	1924

Tablo 54'te görüldüğü gibi müzik eğitimiyle ilgili makaleler dört farklı dergide tespit edilmiştir. Konuyla ilgili en çok makalenin *Milli Mecmua* dergisinde yayınlandığı görülmektedir. Derginin müzik konusuna çok önem verdiği *Musiki* başlıklı bir köşe oluşturulduğu ve bu köşede müzikle ilgili çok çeşitli makaleler yayınlandığı analizler sırasında görülmüştür. Bu köşede yer alan makalelerin yazarı ise *Gazi Mihalzade Mahmut Ragıp Bey*'dir.

*Maarif Vekâleti Mecmuası*nda yer alan *Vilayetlerdeki Musiki Teşkilatı Hakkında* başlıklı makalede, durumu müsait olan şehirlerdeki Türk Ocakları'nda keman, piyano, nazariyat-ı savt musiki öğretimi yapılacağı belirtilmiştir. Bu derslerin merkezdeki konservatuar tarafından tanzim edilecek programlara uygun

olarak söz konusu şehirlerdeki uzman öğretmen ve sanatkârlar tarafından ayrı bir ücret karşılığında verileceği açıklanmıştır.

Milli Mecmua dergisindeki ilk yazıda Fransız musiki şinaslarından olan *Madam ve Mösyö Ojen Borrel* tarafından gönderilen yazılara yer verilmiştir. Pedagojik açıdan önemli olduğu belirtilen yazıları özellikle musiki öğretimi müesseselerinin dikkatle okuması tavsiye edilmiştir. *Madam E. Borrel* tarafından kaleme alınmış olan ilk yazıda, *6 ila 8 Yaşındaki Çocuklara Piyano Dersi Vermeğe Ait Birkaç Tavsiye* başlığı altında konuyla ilgili açıklamalar yapılmıştır. Yazar ilk olarak tam kulak, ritim, sıhhatli el hareketi, hafıza, okumakta kolaylık, musiki hassasiyeti gibi yetenekleri ortaya çıkarmak gerektiğini ifade etmiştir. Devamında küçük parçaların bile ilk başlayan öğrenciler için oldukça zor olacağına dikkat çekmiş ve teknik bir takım açıklamalar yapmıştır. Yazının en dikkat çeken noktası her aşamada öğretecek olan öğretmenin çocuğa karşı tavırlarıyla ilgili tavsiyelerde bulunmuş olmasıdır. Genç öğretmenlerin, talebeleriyle dost olmaları, onlara bir sanatçymış gibi davranmaları gerektiği dile getirilmiş, öğretmenin yorgunluğunu ve şahsi endişelerini talebeye yansıtılmaktan kaçınması gerektiğini vurgulanmıştır.

Son Musiki Neşriyatımız başlıklı yazıda yazar, musiki alanında yapılan neşriyatın önemine dikkat çekmek istemiştir:

Musiki sahasındaki ilmi neşriyatımız, ameli icraatın bir nevi mikyası gibi görülüyor. Neşriyatımızın kuvvet ve nevelerini ecnebiler de aynı sebepten ehemmiyetle takip, tahlil ve tenkit ediyorlar: M. Öjen Borrel ahiren “XX nci asır Türk musikisi neşriyatı kitabiyatına yardım” adlı çok mühim bir risale neşrettiği gibi, *Revue de Musicologie*’nin 1927 senesinden itibaren ki her nüshasında da neşriyatımıza ait günü gününe havadisler ve tahliller görülüyor... *Milli Mecmua* bu yoldaki neşriyata yer veren yegâna Türk mecmuası olduğu için, son musiki neşriyatımıza tekrar göz gezdirmeye lüzumlu gördük (Ragıp, 1930, s.85).

Yazısının devamında İstanbul Konservatuvarı tarafından, klasik ve halka mahsus Türk bestelerinin bastırılıp yok olmaktan kurtarıldığına değinen yazar, konservatuvarın bütçesinin azlığından şikâyet etmiştir. Müzikle ilgili yapılan yayınlardan ve yazarlarından bahsetmiştir.

Son Musiki İşlerimiz Karşısında Maarif Vekâletimiz başlıklı makalede *Mahmut Ragıp*, dönemin Maarif Vekili Esat Bey’e hitaben yazısını kaleme

aldığını belirtmiştir. İstanbul Konservatuarı'nca yapılan musiki yayınlarının tahsisat azlığı dolayısıyla durdurulduğunu söyleyen yazar, iktisadi durumun kötü olduğunun farkında olduğunu belirtirken, bazı sanatkârların aralarından ayrılması halinde onlar tarafından meydana getirilen sanat eserlerinin akıbetinin kurtarılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Yazar ayrıca son dönemlerde bir iki musiki teşebbüsü gerçekleştiğini söylemiş ve bunların maarifin dikkatinden kaçmaması gerektiğine değinmiştir. Maarifin sanat işlerine verdiği önemi bildiği için görüşlerini açıklama cesareti gösterdiğini beyan etmiştir.

Mektep Musiki Tedrisatımız Terakki Yolunda başlıklı makalede ise *Mahmut Ragıp*, müzik eğitimine verilen önemin artmaya başladığını belirtmiştir. Bu artışı Avrupa'da yüksek derecede tahsil görüp yurda dönen ve mekteplerde musiki hocalığına başlayanların azmine bağlamıştır. Bahsettiği musikişinas hocaların büyük şehirlerin liselerine dağılarak vaziyetin iyileştirilmesi için maarifi ikna etmeye çalıştıklarına dikkat çekmiştir. Sürekli raporlar hazırladıklarını, konuyla ilgili makaleler yazdıklarını, zayıf noktaları belirleyerek bunlarla ilgili ikazlarda bulduklarını dile getirmiş ve bu işin usulü, pedagojisi, metotları üzerine bilgilerini paylaştıklarını söylemiştir. Yazısının devamında bahsettiği musiki hocalarının bu konulardaki çalışmaları üzerinde durmuştur.

Darüleytamlar ve Musiki İstikbalimiz başlıklı yazıda, memleketimizde musikinin geliştirilmesi için yapılması gereken şeylerden birinin de yetim veya fakir çocukların yuvalarında ve bunlara mahsus mekteplerde musiki programları ilave edilmesi olduğuna dikkat çekilmiştir. Bunun gerçekleştirilmesi için neler yapılması gerektiği anlatılmıştır.

Musiki, Çocuk ve Anne Baba başlıklı makalede yazar ilk olarak genç sanatkârlarımızın artması için çocuklarımızın küçük yaşta musikiye alıştırılmasının önemine dikkat çekmiştir. Bunun için ilkokul öğretmenlerinin çok dikkatli olması gerektiğini düşünen yazar, genel derslerini verirken sınıflarındaki musikiye yatkın olan çocukları belirleyip onlarla özel olarak ilgilenmelerinin, anne ve babalarını bu durumdan haberdar etmelerinin gerektiğini ifade etmiştir. Bu noktada anne ve babaların çocukların geleceklerini düşünerek biraz çekingen davrandığına değinen yazar, musikiye fazla zaman ayırmanın çocuklarının okul hayatını olumsuz etkileyeceğini düşündüklerini paylaşmış, ancak bu görüşe

katılmadığını ifade etmiştir. Böyle düşünen anne babalar nedeniyle birçok yeteneğin ortaya çıkamadığından yakınmış ve musikiyle ilgilenen herkesin bunu illa meslek olarak yapmak zorunda olmadığına dikkat çekmiştir. Medeni memleketlerde musikiyle amatör olarak ilgilenen avukatlar, doktorlar, mühendislerin varlığını belirtmiştir. Yazısının devamında çocuğu musikiye alıştırmak için neler yapılabileceğiyle ilgili düşüncelerini açıklamıştır.

Yeni Musiki Neşriyatımız adlı makale yine *Mahmut Ragıp Bey* tarafından kaleme alınmıştır. Musiki neşriyatının, bu konudaki hareketlerin en önemlilerinden olduğunu ifade eden yazar, son yıllarda musikiyle ilgili yapılmış olan eserlerden ve yazarlarından bahsetmiştir.

Muallimler Birliği dergisinde yayınlanan *Bugünün Musikisi ve Musiki Tedrisatı* başlıklı makale *Rafet Necdet* tarafından kaleme alınmıştır. Musiki ve pedagoji ilişkisinden bahseden yazar, pedagoji olmadan musiki öğretiminin eksik kalacağı görüşündedir. Bu konuda batıdaki musiki neşriyatından örnekler vermiş, yazısının devamında da *bir musiki mualliminin evsafi ne olmalıdır?* alt başlığında musiki muallimlerinde olması gereken vasıflardan bahsetmiştir.

Muallimler Mecmuasında yer verilen *Mekteplerimizde Musiki* başlıklı yazıda mekteplerimizin musiki öğretimini nasıl ele aldıkları ve aslında musiki öğretiminin nasıl olması gerektiğiyle ilgili tespitlerde bulunmuş ve özellikle Fransa olmak üzere diğer ülkelerde, musiki öğretimi özelliklerinden bahsetmiştir. Mektep musikisinin halk eğitiminde hatta umumi musiki kültüründe ne kadar büyük bir rol oynadığına dikkat çekmiştir.

Musiki ve Çocuklarımızın Telakkisi adlı yazıda, *çocuklarımızın malul telakkileri; muhitten alınan tahripkâr terbiye; Alman çocuklarındaki mükemmel evza ve sebepleri; zihniyetlerde müyesser olan müfsit telkinlerin membalari; ailelere düşen vazife; adi halk musikileri ile mücadele lüzumu; Japonların bu sahadaki icraatı; bugünkü musiki tedrisatımızın şiarı ne olmalıdır* alt başlıkları altında çeşitli tespitlerini paylaşmıştır.

Tablo 55

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Türk Müziği Konulu Makaleler.

Türk Müziği			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Memleketimizdeki Musiki Nevileri	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1932
Bugünkü Alaturka	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1931
Bizde Neden Konserlere Rağbet Yok	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1931
Yeni Musiki Mevsimine Girerken	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1931
Türk Sazları ve Musiki Terakkisi	Milli Mecmua	E. Borrel	1931
Bir "Tarihi Konserler Cemiyeti" ne İhtiyaç Vardır	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1931
Resmi ve Hususi Musiki Müesseseleri	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1931
Umumi Musiki Bilgileri	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1931
Bey Böyrek Destanının Türküleri Hakkında	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1931
İlk Milli Opera Cemiyetimiz	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1931
Musiki ve Para	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1929
Musiki Teşkilatımız	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1929
Tahlil ve Tenkit: Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1928
Musiki - Son Musiki İcraatımız	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1928
Musiki: Eski Askeri Mızıklarımız	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1928
Musiki: Türk Musikisi	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1928
Musiki Halkiyatı	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1928
Musikimiz Hakkında Bir Rapor (Halk Müziği - Folklor)	Muallimler Birliği	Anonim	1925
Bizde Musiki Islahatı	Yeni Adam	Cevdet Memduh	1934
Bugünkü Musiki	Yeni Adam	Cevdet Memduh	1934

Tablo 55'te görüldüğü gibi Türk müziği konulu makaleler üç farklı dergide bulunmaktadır. *Milli Mecmua* dergisinin bu konuya daha fazla yer verdiği görülmektedir. *Memleketimizdeki Musiki Nevileri* başlıklı yazıda, *Mahmut Ragıp*

dünyanın hiçbir memleketinin, bizim memleketimiz ve özellikle de İstanbul kadar çeşitli musiki tarzlarını bağında yaşatmış ve yaşatmakta olmadığı vurgulanmıştır. 17. asırdan itibaren başta İstanbul olmak üzere, ülkemizde görülen müzik türlerinden bahseden yazar, eski türlerin arasına yenilerinin de katılmasıyla zenginliğin arttığını ilave etmiştir. O dönemde İstanbul'da görülen eski ve yeni tarz müzik türlerini şu şekilde sıralamıştır; ağır Türk musikisi (Edvar musikisi), ağır Avrupa musikisi, caz musikisi, fantezi alaturka, Rum kilise musikisi, Ermeni kiliselerindeki polifonik musiki, armonize edilen Anadolu havaları, Sulu Kulede balıkçı ve tulumacılar arasındaki aşağı halk şarkıları. Yazar bu müzik türlerinden kolay olanların daha çok taraftar topladıklarını, ancak yayılması arzu olunanların bu türler olmadığını ifade etmiştir.

Bugünkü Alaturka başlıklı makalede *Mahmut Ragıp*, musikinin sadece musikişinasları ilgilendiren bir mevzu değil, bir kültür vasıtası olduğuna dikkat çekmiştir:

- Muteber eski Türk bestelerini tarihi konserler tertibi suretiyle zarardan korumak,
- Hiçbir sanat kıymeti olmayan musikileri küçümsemeye halkı teşvik etmek,
- Yeni bir Milli Beste Mektebi'nin kurulması şartlarını aramak,
- Batıya ait yüksek musiki eserlerinin yaygınlaşmasını kolaylaştırmanın yollarını aramak; bunun propagandasını yapmak,

Yazar belirttiği bu dört maddenin tek tek değil, hepsinin birden dikkate alınması gerektiği ve biri olmazsa diğerinin etkisinin azalacağı şeklindeki görüşlerini paylaşmıştır. Yazısının devamında adi musiki olarak nitelendirdiği musiki tarzlarının yayılmasının engellenmesi için nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair tespitlerde bulunmuştur.

Bizde Neden Konserlere Rağbet Yok başlıklı makalede yazar, halk arasında konserlere rağbet gösterilmemesinin fikri manalarını kendi görüşleri doğrultusunda açıklamıştır. Toplumun içinde bulunduğu ekonomik buhrana da değinen yazar, en azından bir kesimin musiki anlayışının geliştirilmesinin önemi üzerinde durmuştur.

Yeni Musiki Mevsimine Girerken başlıklı makalede yazar, dünyada yaşanan ekonomik buhranın sanat dünyasında da kendini hissettirdiğini dile getirmiş, yeni başlayacak olan konser ve tiyatro sezonunda ekonomik buhrana rağmen ciddi işler yapılmaya çalışıldığını belirtmiştir. Ayrıca sanat alanındaki etkinliklere katılma konusunda olumsuz ekonomik gidişattan ziyade halkın ilgisizliğinin daha büyük bir etkisi olduğu yönündeki görüşünü paylaşmıştır.

Türk Sazları ve Musiki Terakkisi adlı makaleye düşülen dip notta bu yazının hususi olarak *Milli Mecmua* için *E. Borrel* tarafından kaleme alınıp gönderildiğine dikkat çekilmiştir. Mahmut Ragıp Bey tarafından tercüme edildiği belirtilen yazıda, modern orkestraya sonradan dâhil edilen sazlardan bahseden yazar, Türk sazlarının da orkestraya dâhil olabilmeleri için Batı'yı aynen kopya etmeyip, kendi öz kaynaklarından istifade etmeleri gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca orkestralarda güçlü enstrümanların kendilerinin muadili, ama daha zayıfı olan enstrümanların yerini aldığı şeklindeki teknik bilgilere de yer vermiştir.

Aynı sayıda yer alan *Bir Tarihi Konserler Cemiyetine İhtiyaç Vardır* başlıklı makalede Avrupa'da tarihi musikiler çalan, neşreden ve kaybolmaktan koruyan cemiyetlerin varlığından bahsedilmiş, bunların maddi kaygılardan uzak, sadece sanat eserleriyle ilgilenen ilim köşeleri olduğu belirtilmiştir. Bizim de büyük bir musiki tarihine sahip olduğumuzu belirten yazar, Meşrutiyetten sonra açılan bazı musiki cemiyetlerin maddi kaygılardan dolayı amaçlarına ulaşamadıklarını ilave etmiştir. Tarihi musiki eserlerimizin korunması için bizde de amacı sadece sanat olan cemiyetlerin kurulması yönündeki temennilerini dile getirmiştir.

Resmi ve Hususi Musiki Müesseseleri başlıklı makalede *Mahmut Ragıp*, her toplumun kendine mahsus musiki müesseseleri olduğunu belirterek, Osmanlı Devleti zamanında *tekke simahaneleri* ile *saray musiki meşkhaneleri* olduğunu, Avrupa'da ise *metrizler*, *şapel musikileri*, *kilise ve sarayın musiki heyetleri* gibi müesseseler bulunduğundan bahsetmiştir. Batıdaki birçok gelişmeler sonucunda konservatuvar, opera, senfonik orkestra, mektep musikisi, askeri musiki gibi dallarda müesseseler oluşturulduğuna değinmiştir.

Umumi Musiki Bilgileri başlıklı makalede yazar, her aydının bilmesi gereken musikiyle ilgili temel konular ve kavramların açıklamalarına yer vermiştir. Musikinin tarifi, ilkel musikiler, gelişmiş musikiler, musikinin

beynelmilel cepheleri, cemiyet sınıflarına göre musikiler, musiki tahsili, musikiden anlamak, konserler, beste şekilleri, aletler, büyük bestekârlarla ilgili kısa açıklamalar yapmıştır.

Bey Böyrek Destanının Türküleri başlıklı makalede yazar, İstanbul Konservatuarı'ndan bir heyetle Doğu Anadolu'da yöresel halk türkülerini toplamak için yaptıkları bir ziyaret sırasında, o bölgede bulunan yaşlı bir amcadan dinledikleri Bey Böyrek Destanı'nın türkülerini ve bu türkülerin notaya dökülmüş hallerini paylaşmıştır. Destanın özelliklerinden ve türkülerin halen o bölgede sıklıkla söylendiğinden de bahsetmiştir.

İlk Milli Opera Cemiyetimiz başlığı altında kısaca, memleketimizde Türkçe opera temsili vermek üzere derginin musiki muharriri Mahmut Ragıp Beyin ilk teşebbüsleriyle kurulan amatör ve profesyonel sanatkârlardan oluşan Türk Opera Cemiyeti'nin açılış için resmi izni aldığı ve yakında çalışmalarına başlayacağı okurlara duyurulmuştur.

Musiki ve Para başlıklı makalede birbiriyle zıt olan iki kavramın aslında mecburiyetten dolayı birbiri üzerine yaptıkları etkilerden bahsedilmiştir. Özellikle paranın musiki üzerindeki olumsuz etkilerine değinen yazar, ekonomik buhran veya savaş gibi sıkıntılı dönemlerden en çok etkilenen sanatın musiki olduğunu dile getirmiştir. Yüzlerce sene evvel İbni Haldun tarafından da *musiki, harp ve ihtilal anında zayı olan sanatların birincisidir* şeklinde dile getirilen bu durumun, bizim ülkemiz için de aynı olduğuna değinmiştir. Son zamanlarda Garp medeniyetlerinde durumun değiştiği ve güçlü musiki teşkilatları kurulduğunu açıklamış ve bizde de böyle teşkilatların oluşturulmasının lüzumuna dikkat çekmiştir.

Musiki Teşkilatımız başlıklı yazıda yazar, musikin gelişmesi için eğitimin önemine şu ifadelerle dikkat çekmiştir;

Terbiye edilmemiş tarlada ekin bitmez. Bu tabiat mütearifesi, “musiki teşkilatçılığı” işlerimiz mevzuu bahis iken de karşınıza çıkar. Gençliğe, mektepler, konservatuarlar, konserler vasıtası ile – ta aile muhitinden itibaren – ciddi musiki terbiyesi vermeden, milli musiki mahsulleri toplayamayacağımız gibi, musikiden bedii terbiye namına görmek istediğimiz faydalar da söz ve temenni sahasında kalacaktır (Ragıp, 1929, s.20).

Yazısının devamında musiki teşkilatımızın gelişmesi için yapılması gerekenleri açıklamıştır. İlk olarak ekonomik durumlara değinen yazar, alaylı ve mektepli sanatkarların ayrılmasının lüzumuna, idari işlerin muteber olanlara verilmesinin gerekliliğine dikkat çekmiş, mümtaz musikişinasların en ileri merkezlerde toplanmasının ve merkezlerin en ciddi seviyeye yükseltilmesinin önemini vurgulamıştır. Seviyesi geri olan vilayetlerin ancak bu müterakki merkezlerin yardımları sayesinde ilerleyebileceğinin altını çizmiştir

Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz başlıklı makalede Türk Raksları alt başlığıyla raksın tarihinden, musikiyle ilişkisinden ve Türklerdeki gelişiminden bahsedilmiştir. Anadolu ve Rumeli'nin rakslarını asıl halk oyunları ve tarihi şehir rakslarımız (klasik rakslar) olarak ikiye ayırmış, yerel halk oyunlarına ve özelliklerine değinmiş, Anadolu rakslarıyla Anadolu türkülerinin iç içe olma özelliğini vurgulamıştır.

Son Musiki İcraatımız başlıklı makalede *Mahmut Ragıp Bey*, musikimizde meydana gelen gelişmelerden ve yapılması planlanan değişikliklerden bahsetmiştir. İstanbul Konservatuvarı ve Ankara Musiki Muallim Mektebi arasında bir kıyaslama yapan yazar, İstanbul Konservatuvarı'nın geçirdiği değişimlerden ayrıntılı olarak söz etmiştir. Ayrıca Türk Ocakları'nda verilen musiki eğitimlerine de değinerek, Bursa Türk Ocağı tarafından başlatılan bu uygulamanın şartlarının, kimlerin katılabileceğine ilişkin bilgilerin, ders saatlerinin, programlarının ve kayıt işlemlerinin anlatıldığı bir talimatnamenin yayınlandığını da açıklamıştır. Bunlara ilave olarak tatil döneminde yayınlanmış olan musiki neşriyatıyla ilgili bilgiler vermiştir.

Türk Musikisi başlıklı makalede yazar, Türk musikisiyle ilgili görüşlerini paylaşmış, son dönemde Türk musikisinin gelişmeye başladığını, ancak alafranga ve alaturka musiki konusunda ikiye ayrıldıklarını açıklamıştır. Alafranga musiki taraftarlarının – mademki Batı, gelişim konusunda en ileri seviyededir, her şeyde olduğu gibi musikide de onlarınkini aynen almalıyız – düşüncesinde olduklarını açıklamış ve bu görüşe katılmadığını dile getirmiştir. Lisani, yaşamı, örfü, adetleri Türkler'den tamamen farklı olan insanların yapmış olduğu musikinin Türkler'i olumsuz etkileyeceğine dikkat çekmiştir. Eğer musikiyi Batı'dan alacaksak kendi lisanımızı bırakıp, Avrupa lisanı konuşmaya başlamamız gerektiğini, domates,

bamya, patlıcan, helva ve lokumdan vazgeçip Fransızlar'ın pastasını, kahvesini almamız lazım geldiğini belirtmiştir. Böyle bir şeyin olamayacağını mantık sahibi herkesin bileceğini söyleyen yazar, musikinin nesilden nesile geçmesi gereken bir anlayış içermesi gerektiğinin üzerinde durmuştur. Yazısının devamında son zamanlarda Anadolu türkülerine karşı büyük bir ilginin olduğunu izah etmiş, türküler ve halk oyunları ile ilgili bazı tespitlerini paylaşmıştır.

Eski Askeri Mızıklarımız başlıklı makalede Osmanlı ordusunun ayrılmaz bir parçası olan mehterhane hakkında bilgi verilmiş ve Türkler'den Batı'ya geçtiği belirtilmiştir. Mehterhanenin ilk olarak Selçuklu Devleti'yle ortaya çıktığı ve neleri simgelediği anlatılmış, Hammer'in tarih kitabından alıntılara yer verilmiştir. Batı'da askeri mızıkanın hangi ülkelere nasıl gittiği ayrıntılı olarak belirtmiştir. Yazının devamında mehterhanenin bazı Avrupalılar'ın söylediği gibi sadece gürültü yapmadığını, bütün klasik Türk makam, usul ve bestelerini çalabildiğini, o asırların en mükemmel mızıka olduğu açıklanmıştır. Son olarak mehterhanede bulunan sazların özellikleri tek tek açıklamış, bu sazların Avrupa'da nasıl karşılık bulduğu üzerinde durulmuştur.

Musiki Halkiyatı başlıklı makalede Batı'da halk musikilerini derlemek yolundaki girişimlerin arttığı ifade edilmiştir. İstanbul Konservatuvarı'nın da dört seneden beri Türk halk şarkılarını toplamak için çalıştığı belirtilmiştir. Konservatuar tarafından yayınlanan *Anadolu Halk Şarkıları* adlı eserlerin içerikleri açıklanmıştır.

Muallimler Birliği dergisinde yer alan *Musikimiz Hakkında Bir Rapor (Halk Müziği, Folklor)* başlıklı makalede, Maarif Vekâleti Hars Müdüriyeti'nin gördüğü lüzum üzerine musikimiz hakkında Batı Anadolu'da iki aydan beri tetkikatta bulunan Galatasaray Lisesi Musiki Muallimi Seyfettin Bey ve İstanbul Lisesi Musiki Muallimi Sezai Bey'in yapmış oldukları seyahat neticesinde araştırmalarının sonuçlarını bir raporla Hars Müdüriyeti'ne bildirdikleri belirtilmiştir. Raporda seyahatleri süresince millî musikimize ait tetkik ve neticelerini, arama ve çalışma tarzlarını ve elde ettikleri sonuca göre millî musikimizin ıslahına ilişkin fikirlerini arz etmişlerdir. Heyet, ilk olarak Ankara'dan İstanbul yoluyla İzmir'e geçmiş ve burada İzmir Maarif Müdürü Nail Bey'in yardımlarıyla İzmir'in değerli musikişinasları ve mahalli musikisine vâkıf

zatlardan oluşan bir komisyon oluşturulup millî kütüphanede bir toplantı yaptıklarını belirtmiştir. Toplantı sonunda komisyon tarafından Türk'ün ruhundan doğan parçaların toplanmasına ve dönüşte tekrar bir toplantı yapılmasına dair karar alınmıştır. İzmir'den sonra sırasıyla Ödemiş, Tire, Aydın, Nazilli, Sultanhisar ve Denizli'ye geçen heyet, buralarda da yörenin önde gelen musikişinasları, halk ozanlarıyla görüşmüş, bazı yerlerde yöre halkına Batı müziğini tanıtabilmek adına konserler vermiş, yöresel musiki örneklerini yerinde dinleyip notaya dökmüşlerdir. Denizli'den sonra tekrar İzmir'e dönmüş ve komisyon azalarını tekrar toplamışlardır. Ayrıca mekteplerdeki musiki tedrisatını yakından görmek üzere, Maarif Müdürüyle birlikte dört beş mektebin musiki derslerine de katılmışlardır. Heyet, İzmir'den sonra Kasaba'ya geçmiş oradan sonra da Manisa, Kırkağaç, Soma, Kınık, Bergama ve Dikili'ye uğrayıp, buralarda milli musikimizle meşgul olan kişilerle görüşmüşler ve çeşitli havaları notaya almıştır. Yazarlar, raporun devamında *İzmir Musikisi, Garbi Anadolu Musikisi, Garbi Anadolu'da Kullanılan Musiki Aletleri, Millî Musikimizin Islahı Çareleri* alt başlıklarında görüşlerini paylaşmışlardır.

Yeni Adam dergisinde yayınlanan *Bizde Musiki Islahatı* başlıklı yazıda son zamanlarda alafanga-aturka tartışmalarının çok yapıldığına değinen yazar, bu tartışmaları toplumun bakış açısıyla değerlendirmiştir. Cemiyetin içinde yer alan her türlü sanat faaliyetinin ona gösterilen alâka nispetinde devam edeceğini belirtmiştir. Yazar, hakiki bir musiki eğitiminin önemine vurgu yaparken, devletin bu konuda girişimde bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Millî kültüre ön basamak olarak tabir ettiği ilk mekteplerimizde musiki derslerini yetmiş musiki öğretmenlerinin vermesi gerektiği yönündeki görüşlerini beyan etmiştir. İlkokul öğretmenlerimizin umumi bilgilerinin arasında musiki ve sanat görüşlerinin yeni nesle sanat eğitimi vermeye kâfi olmadığına dikkat çekmiştir. Yazar, ilkokul musiki programlarının önemine de atıfta bulunmuş ve Pestalozzi'nin yol arkadaşları olan Pfeifer ve Negeli'nin yardımıyla ilkokullar için hazırladığı musiki müfredatının göz önünde bulundurulması gerektiğini dile getirmiştir. Yazar, musikimizin ıslahatı için ilk olarak ilkokullardan işe başlanması gerektiği ve diğer kademelerde de okul ıslahatları yapılırken musikinin göz önünde tutulmasının önemine vurgu yapmıştır. Ayrıca musiki pedagojisinin maarif işleri arasında ön

sırada olması gerektiğini de belirterek halkın üzerinde kontrol uygulayarak musiki ıslahatı yapılamayacağını, memleket kültürünü her gün daha fazla tehdit eden kısır ve tufeyli musiki meşgalesine karşı tek yolun eğitimden geçtiğinin altını çizmiştir.

Bugünkü Musiki başlıklı makalede *Cevat Memduh*, musikinin tarihi gelişimini incelemiştir. Diğer sanat dallarında meydana gelen Rönesans gibi köklü tarz değişikliklerinin henüz müzikte tam manasıyla gerçekleşmediğini belirtmiştir. Buna rağmen yeni yeni başlayan değişimlerden ve bu değişime öncü olan sanatçıların üzerinde durmuştur.

Tablo 56

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Müzisyenler Konulu Makaleler.

Müzisyenler			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Kemanda Virtüözlük	Milli Mecmua	Madam E. Borrel	1932
Heine'den Bazı Şarkılar	Milli Mecmua	Safiye Sami	1931
Çellist Cemil Arif	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1931
Musiki: Kemani İzzet Bey	Milli Mecmua	Anonim	1928
Musikiye Dair: Verdi	Resimli Mecmua	Yusuf Kami	1925
Mozart	Resimli Mecmua	Yusuf Kami	1925
Kemani Nikola Paganini	Resimli Mecmua	Yusuf Kami	1925

Tablo 56'da görüldüğü gibi iki farklı dergide ünlü müzisyenlerle ilgili yazılara yer verilmiştir. *Kemanda Virtüözlük* başlıklı makale ilk olarak virtüözün tanımı yapılmış ve virtüöz olabilmek için gerekenler açıklanmıştır. Devamında ise keman çalabilmek için ilgili teknik bilgilere yer verilmiştir.

Safiye Sami tarafından *Milli Mecmua* dergisinde yayınlanmış olan *Heine'den Bazı Şarkılar* isimli yazıda, 19 uncu asrın ünlü Alman şairi Christian Johann Heinrich Heine (1797-1856)'ye ait şiirlere yer verilmiştir.

Çellist Cemil Arif başlıklı makalede Cemil Arif Bey'in hayatı anlatılmıştır. Arif Cemil Bey'in babası Edvar Musikisi'nin son döneminin büyük bestekârlarından Hacı Arif Bey olup, çok değerli hocalardan musiki eğitimi almıştır. Yazının devamında eğitim hayatı, musiki hocaları ve kendi eserleriyle ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

Kemani İzzet Nezir Bey adlı makalede ise, Berlin’de eğitim gören ve orada büyük başarılarla imza atan İzzet Nezir Bey’in, eğitimini başarıyla tamamlayarak yurda dönüş haberi verilmiştir. Ayrıca hayatı ve çalışmaları üzerinde durulmuştur. Yazar, memleketimizin yeni bir hayata girmeye çalıştığı dönemde sanatkârlarını yakından tanınmasının ve yeni yetişen genç sanatkârların takdir görmelerinin sanat açısından önemini dile getirmiştir.

Resimli Mecmua dergisinde konuyla ilgili makaleler incelendiğinde çocuklara hitap edebilecek şekilde, onların sanatla ilgili genel kültürlerini arttırmaya yardımcı olmak gayesiyle, *Verdi*, *Mozart* ve *Paganini* gibi ünlü bestekârların hayatlarıyla ve musikiye katkılarına dair bilgilere yer verildiği görülmüştür.

Tablo 57

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Ülkelerin Müzik Anlayışları Konulu Makaleler.

Ülkelerin Müzik Anlayışları			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Musikide Milliyet Olabilir mi?	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1931
Musiki: Japonya'da Modern Musiki	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1929
Musiki	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1929
Musiki: İran'da Musiki	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1928
Amerika'da Musiki	Yeni Adam	Cevdet Memduh	1934

Musikide Milliyet Olabilir mi? başlıklı makalede *Mahmut Ragıp Bey*, aynı derginin yazarlarından olan *Cemil Sena Bey*'in *Sanat Milli Olabilir mi?* başlıklı yazısından sonra kendi mesleğiyle ilgili olarak bu yazıyı kaleme alma ihtiyacı hissettiğini dile getirmiştir. Özellikle son dönemler de Batı'da millî musikinin yavaş yavaş yok olmaya başladığına dair tartışmaların arttığına değinen yazar, Batı ve Doğu kültürlerinin konuya bakış açılarını incelemiştir. Özellikle musiki alanında milletlerin birbirlerini derinden etkiledikleriyle ilgili tespitlerini paylaşarak, musikiyi sanatların en seyyar ve beynelmileli olarak ifade etmiştir. Saint Pirre kilisesini, Rubens'in bir tablosunu aslından görebilmek için, buldukları şehirlere kadar gitmek, hatta Gothe'yi aslından okumak için

Almanca bilmek gerektiği halde, Bethoven'in musikilerinin kolayca İstanbul'da, Ankara'da, Tokyo'da dinlendiğini belirtmiştir.

Japonya'da Modern Musiki başlıklı makalede Japon müziğiyle ilgili Avrupa yayınlarında yeni yazılan haberlerden yola çıkan yazar, Japon müziğindeki yenileşme hareketlerinden bahsetmiştir. Batı müziğinin Japon kültürüne ilk olarak saray ve ordu vasıtasıyla girdiği ifade edilmiş, Japon saraylarının ve askeri mızıklarının özellikleri açıklanmıştır. Devamında ise Japon eğitim bakanlığının müzik öğretimi programıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Milli Mecmua dergisinde *Mahmut Ragıp Bey* tarafından kaleme alınan diğer makalelerde, *Asya Merkezlerinde Modern Musiki* başlığıyla Hindistan, Çin ve Kore'deki musiki anlayışıyla ilgili bilgilere yer verilmiş, bu ülkelere modern musiki hangi yollarla girdiği ve ne gibi etkiler yaptığı açıklanmıştır. Aynı şekilde *İran'da Musiki* başlığı altında da İran'da modern musikin gelişimi ve önemli sanatçılarıyla ilgili bilgiler verilmiştir.

Yeni Adam dergisinde *Cevat Memduh* tarafından kaleme alınan *Amerika'da Musiki* başlıklı makalede, ilk olarak her işte Avrupalı olmak isteyen Amerikalıların, sanat işlerinde Amerikalı kalmak istedikleri belirtilmiştir. Avrupa musikisinin Amerika'da büyük bir etki gösteremediğine değinen yazar, son yıllarda Boston, New York, Chicago gibi büyük şehirlerde Batı müziğinin görülmeye başladığı, özellikle Boston Üniversitesi konservatuarının gerek hocaları gerekse öğretim yöntemleri açısından öne çıktığını belirtmiştir. Ünlü Avrupalı sanatçıların Amerikan üniversitelerine hoca olarak geçtiklerini, hatta bunun için birbirleriyle yarıştıklarını söylemiştir. Amerika'nın tüm bu çabalarına rağmen Avrupa'daki kadar büyük sanatkârlar yetiştirmeyi başaramadığı tespitinde bulunan yazar, buradaki büyük filarmoni orkestralarının şef ve üyelerinin Avrupa'dan göç eden Rus, Alman, Avusturyalı ve İtalyan sanatkârlardan olduğunu belirtmiş ve Amerika'yı o dönemde dünyanın en büyük konser salonu olarak nitelendirmiştir.

Tablo 58

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Resim Eğitimi Konulu Makaleler.

Resim Eğitimi			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
El İşleri ve Resim Kursu İçin Almanya'dan Celbedilen Profesör Şetiler'in Sanat Terbiyesi Hakkında Verdiği Rapordur	Maarif Vekâleti Mecmuası	George Şetiler	1926
İlk Mekteplerde Resim Tedrisatı	Muallimler Mecmuası	Ressam Şevket	1927
Resim Tedrisatı / Ezber Resim - Sınai Resim - İki El İle Resim	Muallimler Mecmuası	Şevket	1927
Resim Dersleri (Resmin Fayda ve Ehemmiyeti)	Resimli Mecmua	Anonim	1926
İlk Mekteplerde Resim Tedrisatı	Tedrisat Mecmuası	Şevket	1925
Muallim ve Resim	Terbiye	E. H.	1927
Siyah Tahtaya Tedrisat Resimleri Yapmak - II	Terbiye	E. H.	1927

Tablo 58'de görüldüğü gibi resim eğitimiyle ilgili makaleler beş farklı dergide toplanmaktadır. Özellikle ilkokullarda resim eğitimi konusuna ilişkin makaleler daha çoğunluktadır.

Maarif Vekâleti Mecmuasında yayınlanan El İşleri ve Resim Kursu İçin Almanya'dan Celp Edilen Profesör Şetiler'in Sanat Terbiyesi Hakkında Verdiği Rapor'una dair yazı, adından da anlaşılacağı üzere, Maarif Vekâletine yazılmış bir rapordur. Raporu yazan Leipzig Pedagoji Enstitüsü Öğretmenlerinden Profesör George Şetiler, mekteplerde sanat eğitimi hakkında görüşlerini bildirmek ihtiyacı duymuştur. Profesörün, aynen yayınlanan raporunda, sanat eğitimi tahsil planındaki yeri ve hedefi, sanat eğitiminin hususi hedefleri, teşkilat, halk sanatının hususi surette eğitimi, eğitimin hususi vazifeleri konularında görüşleri verilmiştir.

Muallimler Mecmuasında yer alan *İlk Mekteplerde Resim* başlıklı yazı resim öğretmeni *Şevket Bey* tarafından kaleme alınmıştır. Resmin çocuğun en önemli

ifade tarzlarından olduğuna dikkat çekilen yazıda; çocuğun fikirlerini, arzularını şifahen nasıl ifade ediyorsa resimle de öyle ifade etmeye çalıştığı belirtilmiştir. Çocuklarda bu temayülün daha okula başlamadan ortaya çıktığını söyleyen yazar, mekteplerin bundan istifade ederek çocuğun fikirlerini ve hislerini resim vasıtasıyla serbestçe ifade edebilmesi için fırsatlar sunması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca çocuğun resim yaparak, etrafındaki eşyanın çizgilerini, mesafelerini, ışıklarını, gölgelerini ve renklerini dikkatli çekmeye çalıştığını eklemiştir. Özellikle ilk mekteplerde çocukların tetkik ve müşahede ettikleri her şeyin resimlerini yapmaya teşvik edilmesinin önemi üzerinde durulmuştur. Çocuklara dinledikleri ve söyledikleri masal ve hikâyelerin resimlerinin yaptırılmasının onların hayal güçlerini arttıracacağı belirtilmiştir. Yazar, resmi; ilk mekteplerin programı dâhilindeki bütün derslerde öğrenciyi eğitsel faaliyetlere sevk için öğretmenin elinde olan en önemli araç olarak betimlemiştir. Çocuklara kaç türlü resim gösterilmelidir sorusuna da cevap veren yazar, okullarda çocuklara gösterilmesi gereken resim türlerini, tabiattan resim, te'zini resim, hayali resim, ezber eşya resmi, sinai eşya resmi, siyah tahtaya iki elle resim şeklinde sıralamıştır. Bu resim tarzlarıyla ilgili açıklamalarda da bulunan yazar, bunların birinci ve ikinci sınıflarda nasıl uygulanacağına dair açıklamalara ve örneklere yer vermiştir.

Resim Tedrisatı başlıklı makalede ezber resmin ne olduğu açıklanmıştır. Çocuklarda şekli hafızanın kuvvetlenmesine olan faydasını dile getiren yazar, ezber resmin çeşitlerini açıklamış ve diyagramlarla daha ayrıntılı bilgiler vermiştir. Yazısının devamında iki elle resim yaptırılmasının faydasını açıklamış ve bahsettiği resim çeşitleriyle ilgili kendi öğrencilerine ait örnek resimleri paylaşmıştır.

Resimli Mecmuada yer alan *Resim Dersleri* başlıklı yazıda resim dersleriyle ilgili açıklamalar yapılmış, resmin ilkel şekilleri, resim öğretimi programımız, resimde görüşle ilgili açıklamalara yer vermiştir.

Tedrisat Mecmuasında yer alan *İlk Mekteplerde Resim* başlıklı makale *Ressam Şevket Bey* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, talim ve terbiye işiyle meşgul olacak adayların resimle ilgili bilmesi gerekenlerden ve resmin çocukların eğitimi için öneminden bahsetmiştir. Küçük çocuklara resim yaptırmanın

amacının, onların gözlerindeki kabiliyetleri, el becerilerini geliştirmek, hafızalarının kapasitelerini artırmak, hayal güçlerini güzellik ve zevk algılarını geliştirmek olduğunu ifade etmiştir. Resim dersinin elleri, gözleri ve dimağı geliştirmekle kalmadığını, aynı zamanda çocukları intizama da alıştırdığını söyleyen yazar, resim öğretimi sırasında belli şartlara uyulmaması durumunda bu dersin bir eğlence dersi olmaktan öteye gidemeyeceğini söylemiştir. Yazısının devamında çocuklara kaç türlü resim gösterilmesi gerektiği, *hayali resim, ibdai resim, hayali resim ne zaman gösterilmeli, resim ne ile yaptırılmalı, resimde menazır ne zaman gösterilmelidir*, alt başlıklarında bu konularla ilgili görüşlerini paylaşmıştır.

Terbiye dergisinde yer alan *Muallim ve Resim* başlıklı makalede yazar, ilk mekteplerde yeni müfredat programlarını tatbik edecek öğretmenlerin, mesleki malumat ve kudretlerinin artırılmasının, talebenin bizzat faaliyet göstermesine uygun yöntemlerde ders verebilecek becerileri kazanmalarının zaruriyetinden bahsetmiştir. Resim dersini öğretim aracı yapabilecek kudreti kazanmanın da bu çeşit bir beceri olduğunu dile getiren yazar, bu nedenle öğretmenlerin yetiştirilmesinde bu durumların göz önünde tutulmasının gerekliliğini ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenin resimden ne suretle yararlanacağı, resmin öğretmene ne şekilde yardım edebileceğini açıklamaya çalışmıştır. Çocukların dışardan gelen bilgiyi göz ve kulak yoluyla aldığını söyleyen yazar, bilginin işittirmek ya da göstermek yoluyla çocuklara verildiğini belirtmiştir. Bu iki tarzı da kullanabilmek için öğretmenin bazı becerilere sahip olması gerektiğinin altını çizmiştir. Örneğin, işitmekle verilecek bilgiler için, öğretmenlerin tasvirici (kelime ve yazıyla anlatabilen) olması gerektiği, görmekle verilecek bilgiler için de resim ve el işleri yapmayı bilmesi gerektiğini düşünmektedir. Yazısının devamında öğretmenlerin neden resim yapmayı bilmesi gerektiğine ilişkin açıklamalarına devam etmiş, ilmi resmin ne olduğu ve nasıl yapılacağını açıklamıştır. Siyah tahtaya resim yapma teknikleri, hareket eden ve değişen mevzuların nasıl tasvir edileceği konularını ayrı başlıklar altında ele almıştır.

Yazar *E. H.*, başka bir sayıda *Siyah Tahtaya Tedrisat Resimleri Yapmak* başlığı altında ayrı bir makale yayınlamıştır. Müfredat programlarına uygun

Fransız sanat tarihçisi Elie Faure “resim can çekiyor!” diyor. Bende; resim can çekmiyor, kendini arıyor diyorum. Soyumuzun büyük resim ustası Çallı’ya soruyorum: bu Türk hat primitflerini ve bu Seurat’ları atölyenin duvarlarına niçin asıyorsun? Anlamaya çalışıyorum diyor, resim can çekmiyor, kendini arıyor. Hasta olan resim değil, ressamın kafasıdır! (Hakkı, 1934e, s.6)

Yukarıdaki ifadelerden sonra yazar, bizdeki ressamı kendi kabuğuna kapanmış bir kişi olarak betimlemiştir. Ressamın atölyesinden çıkıp cemiyetin içine girmesi gerektiğini, dile getirmiştir. Ressamların tek küme, tek salon, tek ve yalnız kalan zevkler için çalıştığını ve sanatın talihini onların kesesine hapsedtiğini düşünen yazar, ressamın zengin ve modern için değil; fakir halk, bütün ve bütünlük için, sokak ve şehir için çalışması gerektiğini söylemiştir. Yazısının devamında Türk ressamların toplumdandan kopuk, toplumun seviyesini beğenmeyen ve kendini üstün gören tavırlarına dair oldukça keskin eleştirilerde bulunmuştur. Türk resminin halklaşarak, sadeleşerek millileşmesi gerektiğini, bu süreçte de eski kibarlığını, inceliğini hatta perspektifini kaybedeceğini ama böylece orta çağın primitif resimleri gibi bütün bir ümmete, demokrasi ve halka hitap etmeye başlayacağını ve bu nedenle de güzelliğinden hiçbir şey kaybetmeyeceğini dile getirmiştir. Yazar, Türk ressamının halka tutunması ve bu şekilde yükselmesi gerektiğini düşünmektedir. Sanat sanat içindir anlayışına karşı çıkmış, ressamın içinden çıktığı cemiyeti tanımadan yaptığı sanatın, cemiyete bir fayda sağlamayacağını ifade etmiştir.

Aynı dergide bazı sayılarda yer verilen *Resim, Heykel, Mimari, Edebiyat ve Tenkit* başlıklı sayfalarda adı geçen konularla ilgili yazılara yer verilmiştir. Derginin altıncı sayısında bu sayfada Rönesans ressamlarından Rafael’in eserlerinden bir örnek verilmiş ve Rönesans resim anlayışıyla ilgili kısa açıklamalarda bulunulmuştur. Ayrıca Cemal Nadir’in İstanbul Halkevinde bir karikatür sergisi düzenlediği duyurulmuştur.

Tablo 60

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Bazı Sanat Türlerini Konu Edinen Makaleler.

Sanat Türleri			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Alman Rönesans'ı: Güzel Sanatlar	Genç Liseli	Anonim	1936
Garpta Sanat Mektepleri	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1927
Sanat ve Taklit	Kalem	Suut Kemal Yetkin	1938
Halk Tiyatrosu - 1	Milli Mecmua	S. S.	1931
Nefis Sanatlar	Milli Mecmua	Nurettin İbrahim	1928
Dramatik Sanatın İstikbali	Yeni Adam	Max Reinhardt	1934
Cava Sanatı	Yeni Adam	Zeki Faik	1934

Tablo 60'ta görüldüğü gibi sanat türlerine dair yedi makale bulunmaktadır. Yazıların ikisi dışında diğerlerinin yazarları bellidir.

Genç Liseli dergisinde yayınlanan *Alman Rönesans'ı* başlıklı makale bir yazı dizisi şeklinde farklı sayılarda yayınlanmıştır. Güzel Sanatlar alt başlığıyla yayınlanan makalede, Rönesans'ın Almanya'daki etkilerinin İtalya ve Fransa'dakinden daha farklı olduğuna değinilmiştir. Almanya'da başlayan reform hareketlerinin bu durum üzerine etkisini dile getiren yazar, bu farklılığın bir diğer sebebinin de İtalya ve Fransa'da hükümdarlar ve yüksek prensler tarafından desteklenen sanata, Almanya'da sadece yüksek burjuva sınıfının ilgi göstermesi olarak ifade etmiştir. Bu dönemdeki Alman eserlerinin ana çizgilerinin fevkalade hür bir hayalle son derece kuvvetli bir realizm olduğunun altını çizmiştir. Yazısının devamında Alman mimarisinin özelliklerine değinen yazar, mimari örneklerinin olduğu çeşitli resimleri de paylaşmıştır.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde yer alan *Garpta Sanat Mektepleri* başlıklı makalede, çocuklar için yapılan sanat mekteplerinde sanatkârların nasıl yetiştirildiğine dair bilgilere yer verilmiştir. Sanatkâr yetiştirmek için eğitimcilerin düşündükleri noktalar, hangi çocuklar sanat mekteplerine devam edebilir gibi konular hakkında açıklamalara yer vermiştir.

Kalem dergisinde yer alan *Sanat ve Taklit* başlıklı makale *Suut Kemal Yetkin* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, bir sanat eserinin gerçekte var olan şeylerin

birebir aynısı olmaması gerektiğini, sanatın taklit olmadığını, sanat eserinin realitenin bir düzeltmesi ve açıklaması olduğu şeklindeki düşüncelerini açıklamıştır. Sanatın taklit mahsulü değil, fikir, his ve hayal mahsulü olduğunu, bunun anlaşılması için çocukların resimlerinin incelenmesinin yeterli olacağını dile getirmiştir. Çocukların bir şeyin resmini yaparken, görüldüğünden ziyade, gördüğü hakkında bildiği, tasavvur ve hayal ettiği şeyin resmini yaptığını belirtmiştir. Şapkanın altında saçları, elbisenin altında vücut çizgilerini gösterdiklerini, taş devrine mensup insanların krokisini çizdikleri filin kalbini gösterdiklerini örnek olarak vermiştir. Sonuç olarak sanatkârın his, hayal ve düşünceden ibaret yapay varlığının etkisi altında tabiatı, doğal oranları, renkleri ve ahenkleri değiştirebileceği fikrine varmıştır.

Milli Mecmua dergisinde yer alan *Halk Tiyatrosu* başlıklı makalede tiyatronun önemine değinen yazar, halkın fikri ve siyasi eğitiminde oynadığı önemli role dikkat çekmiştir. Almanya, Fransa ve özellikle Rusya’da tiyatroya bakış açısından bahsederek, Rus tiyatrosunun siyasetten nasıl etkilendiğini ve halkın siyasi düşüncelerini nasıl etkilediğine ilişkin örneklere yer vermiştir.

Nefis Sanatlar başlıklı makalede *Nurettin İbrahim* Türklerde çini ve çinicilikle ilgili bilgilere yer vermiştir. Çiniciliğin ilk ortaya çıkışı, ilk uygulandığı yerler, İslam dünyasındaki önemi ve Anadolu’dan dünyaya yayılması hakkında açıklamalarda bulunmuştur.

Yeni Adam dergisinde yer alan *Dramatik Sanatın İstikbali* başlıklı yazı *Max Reinhardt* tarafından kaleme alınmış olup, *Neue Freie Presse* de yayınlanmış makalenin tercümesidir. Makaleden önce, Reinhardt’ın zamanının en büyük rejisörlerinden olduğu, Alman Musevi’si olması nedeniyle memleketinden ayrılıp Fransa’ya yerleşmek mecburiyetinde kaldığı, her büyük sanatkâr gibi sanatın felsefesini yaptığını ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Yazar, makalesinde tiyatro sanatına değinmiş, tiyatronun o dönemde karşılaştığı sorunlarla ilgili tespitlerini belirtmiştir. Tiyatronun hedeflerine de değinen yazar, tiyatronun birtakım benzerliklerden yola çıkan taklitçi bir anlayıştan uzak, ruhun ifadeyi taşıyan hakikati olduğunu ileri sürmüştür.

Cava Sanatı başlıklı makalede *Zekai Faik*, Hindistan ve çevresindeki adalarda sanat anlayışıyla ilgili açıklamalara yer vermiştir. Yazar, adı geçen

coğrafyanın sanat anlayışının oldukça farklılıklar içerdiğini özellikle Hindu-Cavalılar'ın bilhassa mimaride Batılılarla yarıştıklarını belirtmiştir.

Tablo 61

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sanat Anlayışına İlişkin Makaleler.

Sanat Anlayışı			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Sanat Milli olabilir mi?	Milli Mecmua	Cemil Sena	1930
Sanatın Gayesi ve Güzel	Milli Mecmua	Cemil Sena	1930
Sanat Sanat İçindir	Yeni Adam	Nurullah Ata	1934
Sanat Bir İhtisas Değildir	Yeni Adam	Nurullah Ata	1934
Benen Ssanatı	Yeni Adam	Cemal Sait	1934
Sanat Sanat İçin midir? Yoksa Cemiyet İçin mi?	Yeni Adam	Nurullah Ata	1934
Herkes Sanat Müekkidi Olamaz	Yeni Adam	Zeki Faik	1934
Sanat ve Ahlak	Anadolu Terbiye Mecmuası	Kazım Nami	1922
Sanat ve Sanatkâr	Kalem	Suut Kemal Yetkin	1938
Sanat ve İlim	Kalem	Suut Kemal Yetkin	1938
Fikir Sanat Münasebetiyle	Kalem	Baha Dürder	1938
Sanat ve Sosyal Mesele	Kalem	Sadri Ertem	1938
Sanayi-i Nefise Encümeni Hakkında	Maarif Vekâleti Mecmuası	İsmail Hakkı	1926
Bizde Sanat ve Halk	Milli Mecmua	Mahmut Ragıp	1932
Güzel Sanatlar Cumhuriyeti	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934

Tablo 61'de görüldüğü gibi sanat anlayışıyla ilgili olduğu görülen 15 makale beş farklı dergide yer almaktadır. Sanatın toplumsal olduğu gerçeğinden yola çıkan makalelerin sanatın ve sanatçının anlamını sorgulamak noktasında yoğunlaştığı görülmüştür.

Milli Mecmua dergisindeki *Sanat Milli Olabilir mi* başlıklı makalede *Cemil Sena*, sanatın toplumun bir mahsulü olduğu şeklindeki görüşü herkesin kabul ettiğini belirtirken, bu durumun millî sanat tartışmalarını da başlattığına dikkat çekmiştir. Yazar, toplumların birbirleriyle etkileşimlerinin artık çok yoğun bir

şekilde yaşandığını belirtmiştir. Bu nedenle en ilkel sanat eserlerinde bile diğer toplumların etkilerinin görüldüğünü vurgulamıştır. Sanatın kültür birikiminin yansımaları olduğunu düşünen yazar, kültürün de diğer bütün sosyal kuvvetler gibi gelişmiş olduğunu ve bu gelişimin sebebinin de başka ecnebi cemiyetlerin tesiri olduğunu söylemiştir. Sanat ve felsefe arasındaki ilişkiye de değinerek, ilkçağdan itibaren ortaya çıkan felsefe ekollerine dayanan sanat ekolleri olduğunu belirtmiştir. Düşüncelerini farklı medeniyetlerin sanat ve felsefe tarihlerinden örneklerle destekleyen yazar, yazısının sonunda millî eseri şöyle tanımlamıştır; “şekil ve mevzularını milletten ve millî tarihten alan ve yaşattığı ruhu, daima muasır kalan hayat tahavvüllerine intibak edecek kıymetlerle süsleyen eserdir” (Sena, 1930, s.108).

Sanatın Gayesi ve Güzel başlıklı makalede yazar, ilk olarak sanatın dini, milli, hissi ve faydalı birçok gayeleri olduğunu belirtmiştir. Güzel anlayışının bu gayelere ulaşmak için bir vasıta olduğunu belirten Alman sanatçılar *Utiley* ve *Dessoir*'in görüşlerini paylaşmıştır. Yazısının devamında farklı sanatçıların sanatın amacı ve güzellik anlayışlarına dair görüşlerinden örnekler vermiştir.

Yeni Adam dergisinde yayınlanan makalelerden ilki *Nurullah Ata* tarafından kaleme alınmıştır. Sanat anlayışını romanlar üzerinden ortaya koyan yazar, kendi döneminde oldukça moda olan polis romanlarıyla ilgili görüşlerini paylaşmış ve okuduğu bu roman türünü doğru bulmadığını belirtmiştir. Bazı klasik eserlerde polisiye konuların işlendiğini, ancak o eserlerde polisiye olayın çerçevesinde kişilerin karakterlerinin öne çıkarıldığını belirtmiştir. Oysa yeni moda olan Arsen Lupen, Sherlock Holmes gibi romanların konularının gerçek hayatta gerçekleşmesi mümkün olmayan olaylardan oluştuğunu, bu nedenle de bu romanların inandırıcılıktan uzak olduklarını vurgulamıştır. Sanatın bir hakikatin, bir kanaatin ifadesi olması gerektiğini düşünen yazar, polis romanlarının bir yalandan ibaret olduğunu ve *sanat sanat içindir* nazariyesinin en mükemmel örneklerini oluşturduğunu dile getirmiştir.

Başka bir sayıda yine *Nurullah Ata* tarafından kaleme alınan *Sanat Bir İhtisas Değildir* başlıklı makalede, Latin şair Terentius'un *ben bir insanım, insanî olan her şey beni alakadar eder* sözünden yola çıkarak sanatçının insani olan her konuyla ilgili olması gerektiğine vurgu yapmıştır. Sanatçının insanlarla meşgul

olması, onları kendine çağırması, yol göstermesi ve onlarla kaynaşması gerektiğini düşünmektedir. Bu nedenle her dönemde sanatkârların toplum içinde ayrı bir mevkileri olduğunu belirtmiştir. Son dönemlerde sanatçıların toplumdaki itibarlarını kaybetmelerinde esas sorumlunun yine sanatçılar olduğunu, halktan uzaklaştıklarını, sanatı bir uzmanlık alanı haline getirerek kendilerini ulaşılmaz bir hale getirdiklerini belirtmiştir. Yazar, sanatın bir ihtisas alanı olmadığını, sanatkârın yalnız bazı kimselere hitap edip, diğerlerini hor görmeye hakkı olmadığını altını çizmiştir. Yazara göre, sanatın ancak tekniği bir ihtisas olabilir, ruhu değil.

Benen Sanatı başlıklı makale *Cemal Sait* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, 1932 yılında Paris'te bir sergide tanıştığı *Benen Sanatı*'yla ilgili bilgiler vermiştir. Afrika'da bir Fransız sömürgesindeki yerliler tarafından yapılan bronz heykel ve kabartmalardan oluşan eserler hakkında açıklamalar yapmıştır. Afrika'da bronz tekniğinin çok ileri olduğundan ve bunun en güzel örneklerinin de Benen Sanatı olduğunu dile getirmiş, yazısının devamında Benen sülalesinin tarihi ve Benen sanatının gelişimiyle ilgili bilgilerini paylaşmıştır.

Sanat Sanat İçin midir Yoksa Cemiyet İçin midir başlıklı makalede dergi tarafından sorulan sorulara Necip Fazıl (Kısakürek) Bey tarafından verilen cevaplar yayınlanmıştır:

- Sizin için edebiyatın gayesi nedir? *Sanat sanat içindir* yahut *Sanat cemiyet içindir* fikirlerinden hangisine taraftarsınız?
- Yazı diliyle konuşma dili birleşebilir mi?
- Türkiye'de bir inkılâp edebiyatı ve bir edebiyat inkılâbı mevzuubahis olabilir midir?
- Milli bir edebiyat ne demektir? Böyle bir edebiyatın belli başlı vasıfları nelerdir? Beynelmilel olabilmek için bir eserde hangi kıymetler bulunmalıdır?
- Türkçenin geçirmekte olduğunu derin değişikliklerin neticesi olarak yeni nesiller eski edebiyatımıza yabancı kalacaklardır, siz eski eserlerimizden hangilerinin yeni dille çevrilmesine taraftarsınız?
- Cihan edebiyatından hangi eserlerin Türkçeye çevrilmelerini istersiniz?

Yukarıdaki soruları Necip Fazıl Bey ayrı ayrı cevaplamış ve bunlar aynen yayınlanmıştır.

Herkes Sanat Münekkidi Olamaz başlıklı yazıda *Zeki Faik* yeni yayınlanmaya başlayan bir dergide yer alan bir yazıyla ilgili eleştirilerde bulunmuştur. İtalyan heykeltıraş *Albertini*'yle ilgili bilgilerin verildiği tercüme bir yazıyı eleştiren yazar, bu yazıda bulduğu hataları ayrı ayrı sıralamıştır. Yabancı dil bilmenin bir sanat eseriyle ilgili yorumlarda bulunmak için yeterli olmadığını altını çizmiştir.

Sanat ve Ahlâk başlıklı makalede ilk olarak sanatın amacı anlatılmıştır. Bazı toplumlarda haz için, bazılarında fayda ve hayır gayesini taşıdığı, bazılarında ise *sanat sanat için* yapılmalı anlayışının görüldüğü belirtilmiştir. Bu farklılıkların zamana göre değiştiği, her zamanın kendine özgü bir sanat anlayışı olduğu ifade edilmiştir. İlk toplumlarda sanatın dinden bağımsız olmadığı, hatta sadece sanatın değil, ahlâk, hukuk ve ilimin de dinle iç içe olduğunu söyleyen yazar, bu cemiyetlerde sanatın konusunun dini bir mahiyet içerdiğini, bizim toplumumuzda da uzun zamandır sanatın dinin etkisinde olduğunu belirtmiştir. Sanat gibi ahlâk anlayışının da dinin etkisinde olduğuna değinen yazar, sanat eserlerinde de çoğu zaman ahlâki gayelerin hâkim olduğunu, *sanat sanat içindir* anlayışında bile sanat eserlerinde ahlâksızlığın kabul edilmediğini dile getirmiştir. Sanat eserlerinde ahlâki hiçbir gaye aranmadığı fikrinin özellikle bizim toplumumuz için doğru olmadığını düşünen yazar, gerek sanat gerekse başka konularda ahlâka aykırı davranmanın topluma ihanetle eş tutulduğunun altını çizmiştir. Ahlâki terbiye için Sanatın zaruriyetinden bahsetmiş, mekteplerde ve medreselerde sanatla ilgili derslerin önemini dile getirmiştir. Toplum olarak nasıl büyük bir ahlâk anlayışımız varsa, buna hizmet edecek büyük bir sanat anlayışımızın da olması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Kalem dergisinde yayınlanan *Sanat ve Sanatkâr* başlıklı makalede *Suut Kemal Yetkin*, sanat ve sanatkâr kavramlarının taşıdığı anlamları irdelemiş, bu kavramların geçirdiği değişim ve dönüşümleri ünlü sanatçıların eserleri ve sanat bakış açıları üzerinden açıklamıştır. Yazısının devamında sanat anlayışları ve sanatkârlara bakış açılarıyla ilgili tespitlerde bulunan yazar; şiir, müzik ve resim

sanatları ve bu sanatların önde gelen isimlerine ilişkin açıklamalı örneklere de yer vermiştir.

Sanat ve İlim başlıklı makale de yine *Suut Kemal Yetkin* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, sanatı ilimden aşağı görenlerin sayısının çokluğunu belirtmiş ve bunlara göre sanat adamlarının, bir baltaya sap olamadığı için sanata ve havailiğe yöneldiği şeklindeki görüşlerini dile getirmiştir. Bu görüşe katılmayan yazar, ilim ve sanatın özlerini anlatmaya çalışmıştır. İlk olarak ilmin tanımlarını yapmış, ilmin sanatla yakınlığını ve farklılığını açıklamıştır. Yazısının devamında sanatın tanımını yapan yazar, ilim ve sanat arasındaki bağı değişik zamanlardan örnekler vererek açıklamaya çalışmıştır.

“*Fikir ve Sanat*” *Münasebetiyle* başlıklı makalede yazar *Baha Dürder* ilk olarak Avrupa’da günlük veya haftalık yayınlarda yazılarını yayınlayan muharrirlerin bu yazılarının tek bir kitap olarak derlenip yayınlanması usulünün çok yaygın olduğundan bahsetmiştir. Bu durumun son dönemde az da olsa bizde de görülmeye başladığını belirten yazar, *Sadri Ethem*’in *Vakit Gazetesi*’nin muhtelif sayılarında ve *Yedigün*’de yayınladığı yazılarının büyük bir kısmının *Fikir ve Sanat* başlıklı bir kitapta toplandığını ifade etmiştir. Yazısının devamında bu eserle ilgili açıklamalar yapmış ve görüşlerini paylaşmıştır.

Sanat ve Sosyal Mesele başlıklı yazı *Sadri Ethem* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, bazılarının göre sanat ve sosyal mesele konusunun lüzumsuz görüldüğünü, çünkü bunlara göre sanatın doğuşunun sosyal bir olgu olduğu, bu nedenle de ona ayrıca bir sosyal mesele eklemenin gereksiz olduğunu belirtmiştir. Sanatın sosyal mesajlar taşıması gerektiği fikriyle sosyal mesajların sanat eserini ikinci plana düşüreceği şeklindeki karşıt iki düşünceye ilişkin tespitlerini paylaşmıştır.

Maarif Vekâleti Mecmuasında yer alan *Sanayi-i Nefise Encümeni Hakkında* başlıklı yazı, *Sanayi-i Nefise Encümeni* azasından ve *Dârülfünun* müderrislerinden *İsmail Hakkı* tarafından kaleme alınmıştır. *Sanayi-i Nefise* (Güzel sanatlar) öğretiminin iyileştirip geliştirilmesi için yapılması gerekenlerle ilgili görüşlerini belirtmiştir. İlk olarak bu öğretimi mahiyetleri ve gayeleri itibarıyla üç kısma ayırmıştır:

- İlk, orta mekteplerde yapılan ve daima umumi mahiyette kalan pedagojik eğitim
- Sanayi-i nefise mektebi gibi yüksek ihtisas mekteplerinde yapılan sırf artistik eğitim
- Sanayi ve sanayi-i tezyiniye (bezeme) mekteplerinde olduğu gibi mahiyeti az çok estetik olmakla beraber uygulamalı faydayı tatbikatı ve sanayi-i istihdaf eden teknik eğitim

Bu tedrisattan her birinin cemiyetimizde ayrı bir ihtiyaca karşılık ayrı bir vazife gördüğünü ve hiçbirinin hususi vazifesi itibariyle diğerinin altında bulunmadığının altını çizmiştir. Bu nedenle memleketteki sanat eğitiminin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için çalışanların bunların her birini ayrı ayrı dikkate almaları gerektiğini belirtmiştir. Yazısının devamında bu üç kısmın işleyişini ve encümenin bu konudaki faaliyetlerini ayrıntılı olarak açıklamıştır.

Milli Mecmua dergisinde yayınlanan *Bizde Sanat ve Halk* başlıklı makalede *Mahmut Ragıp Bey*, halkımızın sanattan anlama seviyesinin ne kadar olduğu, bu seviyenin tabii bir halde mi? yoksa gayri tabii bir halde mi? olduğunu tartışmıştır. Her iki görüşü savunanları dinlediklerini belirten yazar, çeşitli sanat türlerine ve yapılan etkinliklere gösterilen rağbetlere dayanarak fikirlerini açıklamıştır.

Yeni Adam dergisinde *İsmail Hakkı* tarafından kaleme alınmış olan *Güzel Sanatlar Cumhuriyeti* başlıklı makalede yazar, sanatın bir lüks, şiirin fantezi, sinemanın eğlence olarak algılandığı düşünce şeklinin eski çağlarda kaldığını, senelerden beri kendisinin bu fikre kaşı çıktığını belirtmiştir. Ona göre tiyatro, musiki, radyo veya herhangi bir sanat süs ve eğlence değil, bir bütün olan yaşayışın kendisidir. Bilgi, iktisat ne kadar önemli ise, sanat da o kadar önemli bir iştir. Ayrıca, sanatın vasıtalarının devletin yüksek kıymetlerini yaymak için diğer bütün unsurlardan daha güçlü olduğunu ilave etmiştir. Bu nedenle bütün bu kuvvetlerin devlet ülküsünde kullanılması gerektiğini ifade etmiştir.

Tablo 62

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sinema Teknikleri Konulu Makaleler.

Sinema Teknikleri			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Noktalar Resim Oluyor: Televizyon	Genç Liseli	Anonim	1935
Televizyon ve Telesinema	Milli Mecmua	A. Galip	1930
Sinema Hileleri	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Sinema Sahifesi: Sinemanın Tarihi	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Sinemada Son Keşifler: Denizin Garibeleri	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Sinema Sahifesi: Bir Artis Bir Sahnede İki Şahsı Birden Nasıl Temsil Ediyor?	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Sinema Sahifesi: Sinemacılık Garip Bir Sanattır	Resimli Mecmua	M. Cahit	1925
Sinema Sayfası: Aynı Sahnede Üç Rolü Bir Artis Nasıl Yapar?	Resimli Mecmua	Rejisör	1926
Sinema Sahifeleri: Amerika'da Sinemacılık ... Bazı Hayaller	Resimli Mecmua	Rejisör	1927
Sinema Sütunları: (Ben Hur) Filme Nasıl Alınmıştır	Resimli Mecmua	Rejisör	1927
Sinema'da Adaptasyon	Yeni Adam	André G. Bloch	1934

Sinema Teknikleriyle ilgili makaleler tablo 59'da da görüldüğü gibi dört farklı dergide bulunmaktadır. *Noktalar Resim Oluyor-Televizyon* başlıklı yazıda, Alman fizikçi Paul Nipkow tarafından düşünülen ve *nipkow levhası* adıyla bilinen bir keşfin son dönemlerde uzağa resim gönderme bakımından değerinin anlaşıldığından bahsedilmiştir. Yazının devamında televizyonun çalışmasıyla ilgili teknik bilgiler verilerek konuya açıklık getirilmiştir.

Milli Mecmua dergisinde yer alan *Televizyon ve Telesinema* başlıklı makale *Ali Galip* tarafından kaleme alınmıştır. Televizyon konusunun bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de o dönemde oldukça önemli bir konu olması ve herkesin bu meseleyi konuşuyor olması sebebiyle bu yazıyı yazdığını belirtmiştir. Televizyonla ilgili teknik açıklamalar yaptıktan sonra televizyon ve sinemayı karşılaştırmıştır.

Resimli Mecmua dergisinde yer alan *Sinema Hileleri* başlıklı yazıda sinemada yapılan iki hileyle ilgili açıklamalar yapılmıştır. Filmlerde, yüksekten bir uçuruma düşen veya bir ağacın dalında asılı kalmış olan bu aktörün ağacın dalı kırılınca uçurumdan düşmediği belirtilmiş, bunların kamera arkası hileleriyle seyirciye öyleymiş gibi gösterildiği açıklanmıştır. Ayrıca konuyla ilgili iki kamera arkası resim paylaşılmıştır.

Sinemanın Tarihi başlıklı yazıda ise, sinemanın birden bire değil, uzun çalışmalar sonucunda keşfedildiğini belirtilmiş ve sinemanın tarihi gelişimi ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Sinemanın en basit şeklinin *Çin gölgeleri* adı verilen gölge oyunları olduğu, 18. asırda Çinlilerin bunu Avrupa'ya götürdükleri ifade edilmiştir. İlk sinema araçları ve bunların kullanılışlarından da bahseden yazar, sinema tarihinde etkili olmuş diğer önemli aletleri ve özelliklerini açıklamıştır. İlk filmlerden de bahsetmiş ve sinemada karın nasıl yağdırıldığını anlatmıştır.

Sinemada Son Keşifler: Denizin Garibeleri başlıklı yazıda, bir Amerikalı tarafından keşfedilen demir bir odanın içerisine girilerek denizin dibinde, film çekildiği ve bu filme *Denizin Garibeleri* adının verildiği belirtilmiştir. Yazının devamında bu filmin nasıl çekildiğine dair açıklamalara yer verilmiştir.

Resimli Mecmua dergisinde yer alan *Sinema Sahifesi* başlıklı köşede hemen her sayıda sinemayla ilgili teknik bilgilere, özellikle sinemacılıkta kullanılan hilelere dair açıklamalar yapılmıştır. Bahsedilen sinema hilelerini gösteren kamera arkası resimler paylaşarak okuyucunun bunlarla ilgili merakı giderilmeye çalışılmıştır.

Yeni Adam dergisinde yayınlanan *Sinemada Adaptasyon* başlıklı makale Comedia Paris adlı dergideki yazının tercümesidir. Yazıda piyeslerin, romanların sahneye ve sinemaya uyarlanmasına dair açıklamalara yer verilmiştir. Özellikle roman olarak yazılmış bir eserin sinemaya adapte edilmesi sırasında dikkat edilmesi gereken noktalar üzerinde durulmuştur.

Tablo 63

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayımlanan Sinema Anlayışı Konulu Makaleler.

Sinema Anlayışı			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Sinema ve Çocuklarımız	Gürbüz Türk Çocuğu	Mediha Mithat Ömer	1931
Çocuk ve Sinema	Gürbüz Türk Çocuğu	Nusret Kemal	1931
Sinema ve Çocuk	Gürbüz Türk Çocuğu	Server Rifat	1931
Sinema Sahifesi: Kurtlar Mucizesi	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Sinema Sahifesi: Sinema Şehri	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Sinema Sahifesi: Türkiye'mizde Sinema	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Sinema Sahifesi: Boks Şampiyonluğundan Sinema Sanatkarlığına - Jack Dempsey	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Sinema Sütunu / Dünyada En Çok Para Kazananlar Kimlerdir	Resimli Mecmua	Anonim	1927
Sinema Köşesi / Amerika'da Yapılan Filmlerde En Büyük Rollerini Yapan Sanatkarların Milliyetleri Nedir?	Resimli Mecmua	Anonim	1927
Sinema Meselesi	Yeni Adam	Vsevolod Pudovkin	1934
Aktörün Sanatı	Yeni Adam	Benjamin Cremieux	1934
Sinema ve Tiyatro	Yeni Adam	R. Merenstroem	1934
Sinema ve Gençlik	Yeni Adam	Anonim	1934
Bugünkü Sinema Cemiyet Düşmanıdır	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
Sinemanın İç yüzü	Yeni Adam	M. F.	1934

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde yer alan *Sinema Ve Çocuklarımız* başlıklı makalede yazar *Mediha Mithat Ömer* sinemanın çocuklar üzerindeki etkisini, çocuğu üzerinde tecrübe eden bir annenin düşüncelerini aktarmıştır. Çocuklarıyla birlikte bir sinemaya giden anne, sinemada gösterilen bazı sahnelerin kızını olumsuz yönde etkilediğini ve uzun süreler tedavi görmek zorunda kaldığını anlatmış, bu durumun kendi tedbirsizliğinden kaynaklandığını düşünerek yaşadıklarını paylaşmıştır. Diğer anneleri bu konuda dikkatli olmaları hususunda uyarmak istemiştir.

Çocuk ve Sinema başlıklı makalede yazar *Nusret Kemal*, sinemanın çocuklar üzerindeki etkisine dikkat çekmiştir. Geleceğini emanet edeceği çocukların beden ve ruhen sıhhatli bir gençlik oluşturabilmesi için çocuğun karakteri

üzerinde ailesinden, okulundan daha büyük bir etkisi olan sinemaya dikkat edilmesinin gerekliliğini anlatmak istemiştir. Dünyanın her yerinde çocukların, en büyük sinema müdavimleri olduğunu belirtirken, Avrupa'da çocuk ve sinema konusunun tartışıldığını söylemiştir. Özellikle çocukların sinemaya yalnız gönderilmelerinin tehlikelerinin ve sinemanın çocuğun eğitim hayatına yapmış olduğu etkilerin altını çizmiştir. Çocukların büyüklere mahsus sinemalara gönderilmelerinin sakıncalarını ifade ederken, Avrupa'da çocuklara özel sinemalar oluşturulmaya başlandığını, ancak bizde henüz böyle teşebbüslerde bulunulmadığını belirtmiştir. Sinemada gösterilen filmlerin konularının da çocukların ruhu üzerine yapacağı etkilere dikkat edilmesi gerektiğine de değinmiştir.

Sinema ve Çocuk başlıklı makalede *Server Rifat*, büyüklere yönelik yapılan filmlerin çocuklar için zararlı olabileceğine dikkat çekmiştir. Sinemalarda gösterilen filmlerin %95'inin çocukların zihinsel ve ruhsal gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek konuları ele aldığı ve bu nedenle çocukların bu filmlerden uzak tutulması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak sinemanın çocuk için önemli bir ihtiyaç olduğunu da belirten yazar, çocuklara uygun olabilecek filmler yapılmasının gerekliliğini dile getirmiştir.

Resimli Mecmua dergisinde *sinema sahifesi* adlı sayfada yayınlanan yazılardan bazılarında, özellikle yabancı sinema filmlerinin konularının anlatıldığı, bu filmlerin bazı sahnelerinin resimlerinin yayınlandığı görülmüştür. *Sinema Şehri* başlıklı yazıda, filmlerin çekildiği yerlerden bahseden yazar, en meşhur sinema merkezinin Amerika'daki Los Angeles şehrinde olduğunu söylemiştir. Bu şehrin eskiden dünyanın en fakir köylerinden biri olduğunu fakat iklimin gayet güzel, havasının güneşli ve etrafının güzel manzaralarla (dağlar, kayalıklar, büyük ormanlar, nihayetsiz deniz) dolu olmasından dolayı sinemacıların dikkatini çektiğini, bu sayede eskiden fakir bir köy iken zenginleştiğini dile getirmiştir.

Türkiye'mizde Sinema başlıklı makalede, ülkemizde sinemanın gelişiminden bahsedilmiş, ilk filmler ve bunların yapımcıları hakkında bilgi verilmiş ilaveten bazı filmlerden görseller paylaşılmıştır.

Boks Şampiyonluğundan Sinema Sanatkârlığına başlıklı yazıda ise, Jack Dempsey adlı dünya boks şampiyonu ve sinema sanatçısının bir günlük yaşantısı anlatılmıştır.

Dünya'da En Çok Para Kazananlar Kimlerdir başlıklı yazıda sinemacıların çok para kazandıkları belirtilmiş ve meşhur bazı oyuncuların Türk parası üzerinden haftalık kazançlarına dair bilgiler verilmiştir.

Yeni Adam dergisinde yer alan *Sinema Meselesi* başlıklı yazı *Italia Letterare* Gazetesinde *Vsevolod Pudovkin* adlı yazarın makalesinin tercümesidir. Yazar, montaj tekniğinden bahsetmiş ve sinemada montajın filmin esasını oluşturduğunu vurgulamıştır. Bu tekniğin kullanımıyla ilgili teknik bilgilere yer vermiş ve montaj vasıtasıyla seyircilerin ruhu ve düşüncesi üzerinde telkin yoluyla etki bırakıldığını belirtmiştir.

Aktörün Sanatı Hakkında adlı makale *Je Suis Partout* da *Benjamin Crensioux* tarafından kaleme alınan makalenin tercümesidir. Yazar, aktörlerin sahnede oynadığı rolü samimi olarak yaşayıp yaşamadığı düşüncesini tartışmıştır. Bazı sinemacıların aktörün samimi olması gerektiğini düşündükleri, bazılarının ise aktörün samimiyetinin gerçek hayattaki manasıyla ele alınamayacağını, onu rolü dâhilinde değerlendirmek gerektiğini düşündüklerini belirtmiştir. Yazar ayrıca bu konuda yeni çıkan kitaplardan da bahsetmiştir.

Sinema ve Tiyatro başlıklı yazı ise, *Monde Gazetesi*'nden tercüme edilmiştir. *R. Merenstroem* tarafından kaleme alınan yazıda sinema ve tiyatro sanatlarının benzer yönleri ele alınmış ve bu iki sanatın birbirinin tamamlayıcısı olarak işlev gördüğü ifade edilmiştir. Ayrıca birbirinden farklı olan tarafları da ele alınmıştır.

Literary Timestan tercüme edilen *Sinema ve Gençlik* adlı makalede, sinemanın batı dünyasında en büyük propaganda aracı olarak işlev gördüğü dile getirilmiştir. Sinemanın bu gücünün cemiyet hayatındaki etkileri üzerine herhangi bir sistemli çalışma yapılmadığı ifade edilmiştir. Bu alandaki eksikliği gidermek için, 1929 senesinde New York'da Payne Fund kuruluşu tarafından Amerika'nın en önemli eğitimcilerinden oluşan *Educaional Research Comittee'nin* toplandığı söylenmiştir. Bu araştırmalardan alınan sonuçlar doğrultusunda iki eser

yayınlanmıştır. Dysinger and Ruckmick'in, *The Emotional Responses of Children to The Motion – Picture Situation*, Charters'in, *Motion Pictures and Youth* adlı eserlerden başka bir de Edgar Dale'in *How To Appreciate Motion Pictures* adlı eserinin bu konuyla ilgili olduğu belirtilmiştir. Bu eserlerin üçünün de çağdaş filmin çocuk üzerindeki etkilerini farklı boyutlardan ele aldıkları, bu nedenle önemli eserler oldukları dile getirilmiştir. Yazının devamında bu eserlerin içerikleriyle ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

Bugünkü Sinema Cemiyet Düşmanıdır başlıklı makale *İsmail Hakkı* tarafından kaleme alınmıştır. Sinemanın toplum üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çeken yazar, özellikle ahlaki yozlaşmaya sebep olması açısından sinemayı eleştirmiştir.

Sinemanın İç Yüzü başlıklı makalede yazar, sinema acaba nedir, neye yarar, kimler için yapılıyor, eğlence, propaganda, kültür yapma, haber verme vasıtası mıdır?, iki üç saatimizi karanlık ve her tarafı sınıksız kapanmış salonda etrafın soluğunu ciğerlerimize çekmeğe mahkûm eden yeni bir işkence aleti midir, birçok tecrübesiz genç kız ve erkeklere şekil, kıyafet ve ahlâkta menfi bir örnek şeklinde devam edecek bir umacı mıdır? gibi sorular etrafında sinemayla ilgili düşüncelerini paylaşmıştır.

Eğitim

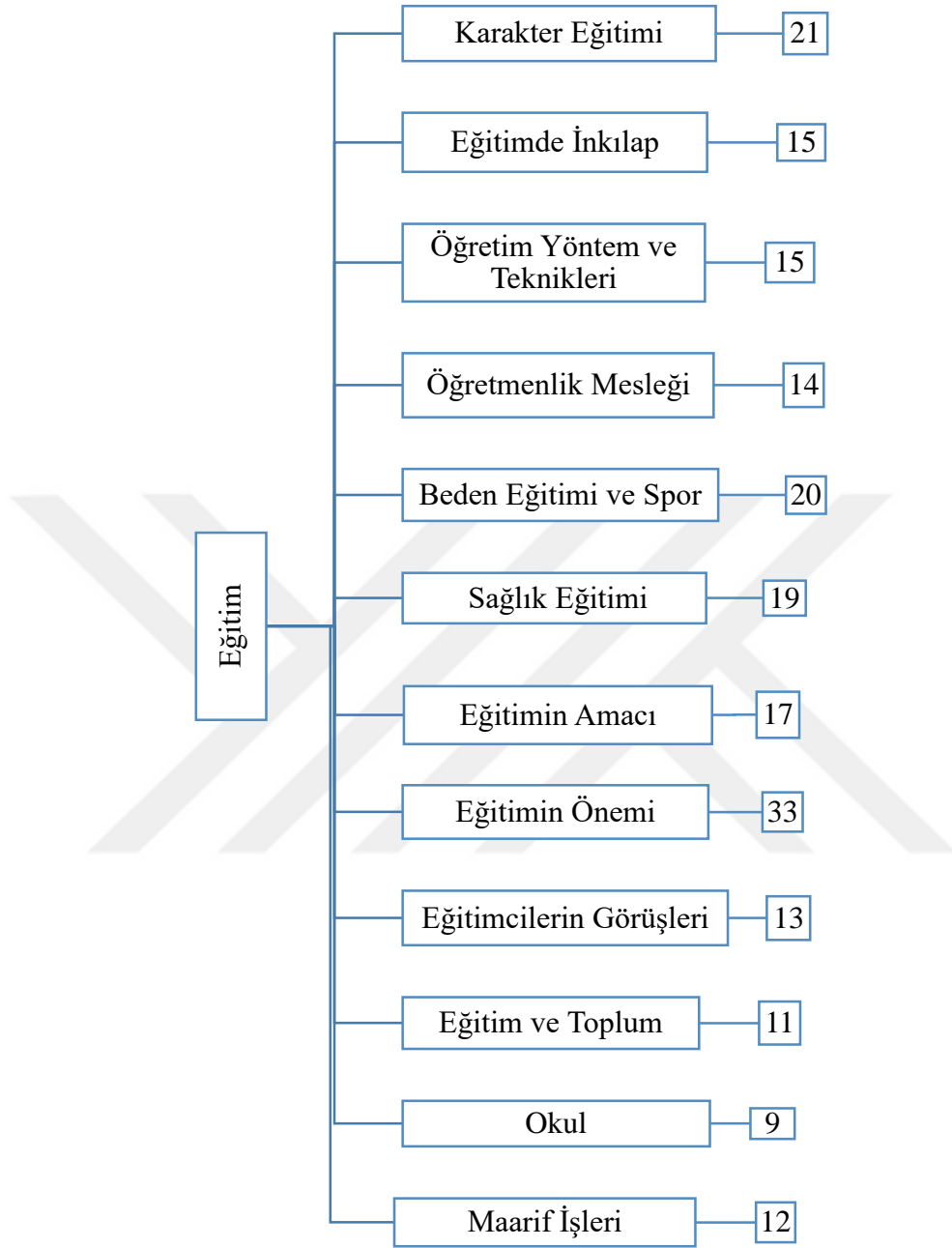
İncelenen dergilerin eğitim dergileri özelliğini taşıması ve ele aldıkları diğer Sosyal Bilimler yaklaşımlarında da eğitimin yansımalarının olması, analizi yapılan dergilerin dönemin eğitim anlayışına bakış açılarının da incelenmesini zorunlu kılmıştır. Eğitim, günümüzde ayrı bir bilim dalı haline gelmiş olsa da, Sosyal Bilimlerle yakın ilişkisi olan bir disiplindir.

Tablo 64

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitime İlişkin Makalelerin Dergilere Dağılımı.

	Anadolu Mecmuası	Anadolu Terbiye Mecmuası	Çocuk Dünyası	Genç Liseli	Gürbüz Türk Çocuğu	Kalem Maarif Vekâleti Mecmuası	Mektep Mecmuası	Milli Mecmua	Muallimler Birliği	Muallimler Mecmuası	Musavver Çocuk Postası	Resimli Mecmua	Tedrisat Mecmuası	Terbiye	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Yeni Adam	Toplam	
Beden Eğitimi Ve Spor	3	4	4					1			3			1	4		20	
Eğitim	22		14	2	4	5	14	12		1	2	8	2	9			95	
Eğitimde İnkılap	3	4					1	1	5			1					15	
Karakter Eğitimi	1	1	1	8			2	2	2			1	1	2			21	
Öğretim Yöntem Ve Teknikleri	1							5			1	8					15	
Öğretmenlik Mesleği	3	1	1				2	3	4								14	
Sağlık Eğitimi			14				1	4									19	
Toplam	4	33	6	1	41	2	4	5	3	22	28	6	4	3	18	4	15	199

Tablo 64’de görüldüğü gibi analizi yapılan 18 dergiden 17’sinde eğitimle ilgili 199 makale tespit edilmiştir. İncelenen dergilerin eğitim dergileri olması nedeniyle makale sayılarının da oldukça fazla olduğu görülmektedir. Tespit edilen makaleler kendi içinde karakter eğitimi, eğitimde inkılâp, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretmenlik mesleği, eğitim, beden eğitimi ve spor, sağlık ve sağlık eğitimi şeklinde yedi alt başlığa ayrılmıştır. Eğitim başlığı altında yer alan 95 makale ise konu başlıklarına uygun olarak kendi içinde 6 farklı başlık oluşturularak ele alınmıştır (şekil. 42).

Şekil 43. Atatürk Dönemi eğitim dergilerinde eğitimle ilgili makalelerin sayıları ve konu dağılımları.

Tablo 65

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Karakter Eğitimi Konulu Makaleler.

Karakter Eğitimi			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Uluslar Arası Üçüncü Ahlak Terbiyesi Kongresi	Anadolu Terbiye Mecmuası	K. N.	1923
Sevgi Nedir? Muhabbet Nasıl Kazanılır?	Çocuk Dünyası	Anonim	1926
Gençlik ve Kumar	Genç Liseli	Anonim	1936
Temizlik - Şiir	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Alın Terine Kıymet Veren Yer	Gürbüz Türk Çocuğu	Dr. Fuat Mehmet	1930
Tutumlu Ol - Şiir	Gürbüz Türk Çocuğu	Naim Hazım	1930
Konferans: 7-15 Yaşındaki Çocuklarda Ahlaki Musahabe	Gürbüz Türk Çocuğu	Selim Sırrı	1931
Çocuklarda Mesuliyet Hissi	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Faydasız Merhamet	Gürbüz Türk Çocuğu	K. N.	1931
Temizlik ve Sadelik	Gürbüz Türk Çocuğu	Server Rifat	1931
Hemcinsine İmdat ile İnsan Olur İnsan	Gürbüz Türk Çocuğu	Faik Ali	1931
Laik Mekteplerde Ahlak Tedrisatı	Muallimler Birliği	Abdülfeyyaz Tefvik	1926
Ahlak ve Terbiye	Muallimler Birliği	Abdülfeyyaz Tefvik	1926
Mektepte Cumhuriyet / Seciye Terbiyesi	Muallimler Mecmuası	İsmail Sadrettin	1925
Usul-i Tedris - Ahlak Musahabeleri	Muallimler Mecmuası	Mustafa Rahmi	1925
İyilik Mükâfatsız Kalmaz	Musavver Çocuk Postası	Anonim	1923
Merhametli Çocuk	Musavver Çocuk Postası	Anonim	1923
Gençlerin Ahlakı ve İçtimai Teşekkülleri Meselesi	Terbiye	Sadrettin Celal	1927
Edebiyat: Ahlak	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Ziya Günalp	1924
Zekâ ve Maneviyat	Yeni Adam	Anonim	1934
İlim ve İnsaniyetçilik	Yeni Adam	R. Wilstatter	1934

Tablo 65'te görüldüğü gibi karakter eğitimine ilişkin makaleler 10 farklı dergide bulunmaktadır. Yayın yıllarına bakıldığında ise, belli bir dönemde yoğunlaşmadığı görülmektedir.

*Anadolu Terbiye Mecmuası*nda yer alan *Uluslararası Üçüncü Ahlak Terbiyesi Kongresi* başlıklı makale *Kâzım Nâmi* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, 1922 yılında 22 Temmuz-1 Ağustos tarihleri arasında Cenevre'de

düzenlenen Uluslararası Ahlâki Terbiye Kongresi'yle ilgili bilgiler vermiş ve bu kongrenin birincisinin 1908 yılında Londra'da, ikincisinin 1912 yılında Lahey'de toplandığı, ikinci kongreye ülkemizin de davet edildiği, dönemin Maarif Nazırı Emrullah Efendi'nin kongreye gidecek heyetin bir rapor hazırlamasını istediğini, kendisini bu işe memur ettiğini söylemiştir. Ancak hazırlıkların yapıldığı sırada Balkan Savaşlarının başlamış olmasından dolayı kongreye katılmadıklarını belirtmiştir. Üçüncü kongrenin de 1916 yılında Paris'te toplanmasının planlandığı ancak I. Dünya Savaşı'nın buna engel olduğu, bu nedenle de ancak geçen sene (1922) Cenevre'de toplanabildiğini belirtmiştir. Yazar, beynelmilel icra komitesinde Hollanda, Belçika, İsviçre, İtalya, Almanya, Hindistan, Danimarka'nın temsil edildiğini, idare merkezinin Londra'da olduğunu, komitenin esas nizamnamesinde maksat ve programın şu şekilde açıklandığını ifade etmiştir;

Maksat – Her ırktan her milletten, her dinden olan kimselerin iştirakiyle ahlaki terbiye için çalışmak;

Program – kongre hiçbir cemiyetin hiçbir fırkanın fikirlerini temsil etmez. Dini, felsefi akideleri, milliyetleri hususi nokta-i nazarları ne olursa olsun ahlaki terbiye ile alakadar olan kimselere kendi fikirlerini izah etmek onları diğerlerinin fikirleriyle mukayese etmek fırsatını temin eder (Nami, 1923, s.121)

Üçüncü kongrenin müzakere gündemi *beynelmilel ruh ile tarih tedrisatı, tesanütle terbiye* olarak icra komitesi tarafından belirlenmiştir. Bu mevzuların kongre süresince her türlü siyasi ve dini inhisarcılıktan uzak kalarak gayet insani bir şekilde tartışıldığı belirtilmiştir. 31 komite tarafından ihzar edilen kongreye 18 hükümet resmi delegeler göndermiştir. Kongreye takriben 500 üye katılmıştır. İlk toplantının konusu, ahlâki sosyal eğitimde tarihin kıymeti olarak belirlenmiş, bu konuda büyük Alman eğitimcisi *Ferro Forster* konuşma yapmıştır. Kongrenin diğer toplantı konuları sırasıyla; zihni hayatın birliği, tarih öğretimiyle beynelmilel ruh, dayanışmayla eğitim, manalar, dayanışmayla toplumsal eğitim, milliyet-beynelmilliyet, dayanışmayı çocuklara nasıl öğretmeliyiz şeklindedir.

Çocuk Dünyası dergisinde yer alan *Sevgi Nedir? Muhabbet Nasıl Kazanılır?* başlıklı yazıda aynı adlı kitap tanıtılmıştır. Ahlâki bir hikâye olduğu ifade edilen kitapta, ailesini sevmeyen bir çocuğun başından geçen olaylardan sonra, ailesine karşı nasıl büyük bir muhabbet duymaya başladığı anlatılmaktadır.

Genç Liseli dergisinde yer alan *Gençlik ve Kumar* başlıklı makalede yazar, kumar alışkanlığının gençler arasında yaygınlaşmasının ortaya çıkaracağı tehlikelere dikkat çekmektedir. Kumar alışkanlığına tutulmuş gençlerin, bunun etkisiyle başka kötü huylar da edinebileceğini belirten yazar, bu gençlerin okula devam etmediklerini, vakitlerini kahvehanelerde harcadıklarını ve içkiye alıştıklarını dile getirmiştir. Gazete ve dergilerde gençler arasında kumarın yaygınlaşmasıyla sayısız haberler yapıldığının ve bu haberleri herkesin üzüntüyle takip ettiğinin altını çizmiş, Cumhuriyet gençliğine yakışmayan bu tutumun ülkeye zararlarına değinmiştir. Kahvehanelere yapılan baskınlardan, buralarda kredi açılarak borçlandırılan öğrencilerin kumar oynamaya mecbur bırakılmasından bahseden yazar, Kültür Bakanlığı'nın bu konuya el attığını ve bu tip kahvehanelerin kontrollerinin sıklaştırıldığını ve tespit edilenlerin kapatıldığını söylemiş, ayrıca çıkarılan bir emirle lise ve ortaokul öğretmenlerinin talebenin okul dışındaki durum ve hareketlerini mümkün olduğu kadar kontrol ve takip etmelerinin istendiğini belirtmiştir. Bu problemin önüne geçilmezse ilerde çok daha büyük toplumsal sorunlara yol açabileceğine dikkat çekmiştir. Gençlerin sosyal aktivitelere yönlendiren yazar, boş zamanlarını geçirmeleri için spor ve kültür faaliyetlerinin önemini dile getirmiştir.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisindeki *Temizlik* başlıklı şiirle çocuklara temizliğin önemi ve temizlikte dikkat edilmesi gereken noktalar öğretilmeye çalışılmıştır. Aynı derginin özel sayısındaki *Alın Terine Kıymet Veren Yer* başlıklı yazıda *Mehmet Fuat*, Amerika'ya yapmış olduğu bir seyahati sırasında yaşadıklarından bahsetmiştir. Amerika'da Michigan Üniversitesinde verilen bir yemeğe katılan yazar, yemek sırasında servis yapanların üniversite öğrencileri olduğunu öğrenince yaşadığı şaşkınlığı anlatmıştır. Arkadaşı, ona oralarda çocukların 15-16 yaşından itibaren ailelerinden maddi destek görmediklerini ve kendi geçimlerini sağlamak için kendilerinin çalışıp kazanma âdetinin çok yaygın olduğunu dile getirmiş, bu yaşlardan sonra ailesinin evinde kalmaya devam edenlerin oda kirası bile verdiklerini kendisinin de hem çalışıp hem okuduğunu söylemiştir. Ayrıca gençlerin çok küçük yaşlardan itibaren para biriktirmeye ve tasarrufa alıştıklarını eklemiştir. Yazar, bu tasarruf ve çalışkanlıktan ne kadar etkilendiğini belirterek yazısını bitirmiştir. Aynı sayıda *Naim Hazım* tarafından

yazılan *Tutumlu Ol* adlı şiirle de çocuklara tutumluluk, çalışkanlık, zamanında tasarruf etmenin faydaları anlatılmaya çalışılmıştır.

7-15 Yaşındaki Çocuklarda Ahlâki Musahabe başlıklı makale *Selim Sırrı* tarafından verilen bir konferansın metnidir. Bu konferansta çocuklara hitap eden Selim Sırrı, okulda verilen derslerin bir amacı olduğunu ve çocukların bu derslerden öğrendiklerini ilerde kullanacaklarını anlatmıştır. Devamında ahlâk bilgisi dersinin hangi amaçla verildiği üzerine tespitlerde bulunmuş, çocuklara ahlâk bilgisi dersinin de diğer dersler kadar önemli olduğunu açıklamaya çalışmıştır. Hayatta karşılaştıkları bazı durumlardan örnekler vererek bu dersin onların hayatını aydınlatacak bir meşaleye benzediğini ifade etmiştir.

Çocuklarda Mesuliyet Hissi başlıklı makalede yazar, çocuklara verilen sorumlulukları onların nasıl algıladığı üzerine fikirlerini paylaşmıştır. Çocukların sorumluluk anlayışının büyüklerden farklı olduğunu belirtirken, bu anlayışın gelişmesinin hayattaki tecrübelerle doğru orantılı olduğu vurgulanmıştır. Yazar, bu noktada çocuklarda sorumluluk duygusunun geliştirilmesi için uygulanması gereken usullerden bahsetmiştir. Bunun için ilk adımın çocukları kendi işini kendisinin görmesine alıştırmaları olduğunu belirtmiştir. Kendi eşyalarını, oyuncaklarını, kitaplarını olması gereken yerlerine kendisinin kaldırması, elbiselerini kendisinin giyinmesi gibi işleri kendi başına yapmasına izin verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Çocuğun kendi istediği şeylerle meşgul olmasına izin verilmesinin önemini belirtmiş, ancak tamamen başıboş bırakmanın da yanlış olacağını ilave etmiştir. Burada bahsetmek istenilen, kontrollü olarak çocuğu kendi işini kendisinin yapmaya alıştırmaları yöntemidir. Bu şekilde sorumluluk duygusunun temelini öğrenen çocuk, ileride mensup olduğu aileye, mektebe, cemiyete ve millete karşı anlayışı, tecrübesi ve tahsili nispetinde sorumluluklarını hissedecek ve ona göre hareket edecektir.

Faydasız Merhamet adlı şiirde *Kâzım Nâmi* dilencilerle ilgili düşüncelerini paylaşmıştır. Dilencilerin başkalarından para alarak yaşamaya devam etmelerini onların tembelliğine ve miskinliğine bağlamış ve hiç kimsenin onlara para vermemesi halinde mecburen çalışmaya başlayacaklarını ifade etmiştir.

Temizlik ve Sadelik başlıklı makalede *Server Rifat*, temizliğin ve bakımlı olmanın önemini dile getirmiştir. Özellikle çocukların kişisel bakımlarına dikkat

edilmesi gerektiğini dile getiren yazar, bakımlı olmanın illaki pahalı elbiseler giyinmek anlamına gelmediğini, elbiselerin temiz ve tertipli olmasının kâfi geleceğini ifade etmiştir. Çocukların giyiniş tarzlarının kişilikleri üzerinde etkili olduğunu düşünen yazar, ailesi tarafından temiz, tertipli ve düzenli olmaya alıştırılan çocuğun ileride de her görevde başarılı olacağı ve herkes tarafından takdir edileceğini belirtmiştir. Çocukluğunu kirli ve pasaklı olarak, düzensiz bir şekilde geçiren çocukların büyüdüleri zaman hiçbir işte başarılı olamayacağını, sorumluluk alamayacağını intizamsız ve programsız bir şekilde yuvarlanıp gideceğini ifade etmiştir.

Hem Cinsine İmdat ile İnsan Olur İnsan başlıklı şiir şair Faik Ali tarafından *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisine gönderilmiştir. Şiirde, yaklaşan bayram için sevinenler kadar, sevinemeyenlerin de olduğu belirtilmektedir. Durumu iyi olmayan anne ve babaların böyle günlerde daha fazla üzüldükleri belirtilirken, zengin insanların muhtaç olanlara yardım etmelerinin önemi dile getirilmiş ve İslamiyet'in de bunu gerektirdiği ifade edilmiştir.

Muallimler Birliğı dergisinde yer alan *Laik Mekteplerde Ahlâk Tedrisatı* başlıklı yazıda *Abdülfeyyaz Teyfik*, laik tarzda ahlâk eğitiminin dini eğitimden ayrılması gerektiğini herkesin kabul ettiğini belirterek, eğitimcilerin ve öğretmenlerin, eski hocaların, ilk telkinlerde bulunan ailenin, pederin ya da reislerin halefi olmadıklarını söylemiştir. Öğretmenlerin, çocukları sadece namuslu birer vatandaş olarak yetişmesine yardımcı olmakla mesul olduklarını belirtmiştir. Yazısının devamında ahlâk öğretmenlerinin vazifelerini anlatmaya devam eden yazar, mektep, hayat ve muhitin, eğitimcilere, her zaman ahlâk kaidelerini çocuklar üzerinde tatbik edebilmek fırsatını verdiğini düşünmektedir. Yazar ayrıca ana mektepleri, ilk mektepler, tali mektepler ve dârümualliminlerde verilecek olan ahlâk eğitiminin çerçevesi üzerinde durmuştur.

Ahlâk ve Terbiye başlıklı makalede yazar, *ahlâk ile terbiyenin müşterek hedefi, verdiğimiz terbiye çocukları saadete mi yoksa kemale mi sevk ediyor?, nefai terbiye hissi terbiyenin bir şubesi midir?, eski insanîyetçilerin ahlâki terbiyeye verdiği ehemmiyet, Ernest Lewis'in mezarı bu hususta Aristo ne diyor?, nefai terbiyenin çocuklara emrettiği şeyler, nefai terbiye ahlâki terbiye ile birlikte yürürse mukayyid olur, insan-ı kâmil, Eflatun ustanın sözleri, Edmonda Şerar ne*

diyor? alt başlıkları altında bahsedilen konularla ilgili açıklamalarda bulunmuş ve çeşitli örneklere yer vermiştir.

Muallimler Mecmuasında yer alan *Mektepte Cumhuriyet / Seciye Terbiyesi* başlıklı makalede *İsmail Sadreddin*, son 50 senelik eğitim hareketleri incelendiğinde, fikir eğitimiyle çok ilgilenildiği halde ahlâki eğitim ve seciyenin teşekkülü konularının ihmal edildiğini düşünmektedir. Birinci mevzuya dair sınırsız kitaplar, makaleler, konferanslar, tetkikler, tecrübeler olduğunu, müfettişlerin mektepleri ziyaretlerinde yalnız bu hususlarla eğitim ve öğretim yönlerini kontrol ettiklerini belirtmiştir. Mektebin ahlâki vaziyeti, talebenin ahlâki seviyeleri ve karakterleriyle katiyen alakadar olmadıklarını dile getirmiştir. Aslında o dönemdeki teftiş şartları dâhilinde bir müfettişin bu hususlarda az çok doğru bir fikir bile edinmesinin imkânsız olduğunu söyleyen yazar, mekteplerin ahlâki vaziyetinin ancak talebelerin taşkınlıkları ve isyan hareketleri ortaya çıkınca ilgililerin dikkatini çektiğini ifade etmiştir. Mekteplerde yaşanan sorunlardan bahseden yazar, bütün bu hallerin karakter eğitimine gereken önemin verilmemesinden kaynaklandığını ifade etmektedir. Yazar, karakterin oluşumuna önem vermenin, disiplin meselesiyle çok esaslı ve ciddi bir surette meşgul olmak anlamına geldiğini ifade etmiştir. Yazısının devamında disiplinden bahseden yazar, disiplinin nasıl sağlanması gerektiğine dair tespitlerde bulunmuş, kendi kendini idare etmenin disiplin ve ahlâki terbiye için öneminden bahsetmiştir. Bir İngiliz ve bir İsviçre mektebinden örnekler vermiştir.

Usul-i Tedris – Ahlâk Musahabeleri adlı makale İzmir Kız Muallim Mektebi Usul-ü Tedris ve Lise Muallimi *Mustafa Rahmi Bey* tarafından yazılmıştır. Yazar, bir mektepte ahlâk eğitiminin yalnız ahlâk konuşmaları dersine sınırlı kalmamasını, bilazat mektebin ahlâki bir ortam oluşturması gerektiğini düşünmektedir. İlk mekteplerde okuma, imla, tarih gibi derslerin ahlâkın en mühim yardımcıları olabileceğini belirten yazar, ahlâk konuşmaları dersinin bu dağınık malumata bir tertip ve intizam vermek ve ahlâkı kuvvetlendirmek için gerekli olduğunu ifade etmiştir. İlk mekteplerde ahlâkın nazari olmaktan ziyade, çocuklara, ailelerine, mekteplerine, vatanlarına ve vatandaşlarına, hem cinslerine karşı olan vazifelerini öğretecek uygulamalı şeylere odaklanması gerektiğini vurgulamıştır. Yalnız son sınıfta ahlâki yaptırımları (insanın mukadderatı ve fitratı

gibi) nazariyattan anlayabilecekleri tarzda pek özet olarak bahsedilebileceğini belirtmektedir. Yazısının devamında ahlâk konuşmalarının gayesini açıklamış, her mektebin bir çocuk kütüphanesi olması gerektiğinin sebeplerini anlatmıştır. Bununla ilgili Amerika'dan örnekler vermiş, çocuklarda ne gibi ahlâki alışkanlık oluşması gerektiğine dair tespitlerde bulunmuştur. Bu bölümde ayrıca Amerika'da bir müsabaka düzenlendiğini belirterek, bu müsabakada birinci olan eserin içeriğini açıklamıştır. Bu eserde on düsturdan bahsedilmektedir. Bunlar, sıhhat kanunu, kendine sahip olmak kanunu, itimad-ı nefis kanunu, emniyet ve doğruluk kanunu, oyun kanunu, vazife kanunu, iş kanunu, beraber çalışmak kanunu, nezaket kanunu ve vefakârlık kanunudur. Bu kanunlarla ilgili önemli gördüğü tespitlerini de dile getirmiştir.

Musavver Çocuk Postası dergisinde yayınlanan *İyilik Mükâfatsız Kalmaz ve Merhametli Çocuk* adlı iki hikâyeyle iyilik yapmanın güzelliği, merhametli olmanın ne demek olduğu ve önemi çocukların anlayacağı şekilde işlenmiştir.

Terbiye dergisinde yer alan *Gençlerin Ahlâki ve İçtimai Teşekkülleri Meselesi* başlıklı makalede *Sadrettin Celal*, mekteplerde talebenin sosyal ve ahlâki gelişimi meselesiyle gerektiği kadar ilgilenilmediğine dikkat çekmiştir. Çocukların ve gençlerin ahlâki vaziyetlerinin ancak mekteplerde talebe isyanı veya başka hadiseler ve taşkınlıklar olduğu zaman dikkati çektiğini söyleyen yazar, bu hadiseler karşısında idarecilerin geçici tedbirlerle olayları durdurmaya çalıştıklarını, fakat fenalığın asıl sebebinin ve kaynağının araştırılıp ortadan kaldırılması için tedbirler alınmadığından şikâyet etmektedir. Yazısının devamında ahlâki ve sosyal gelişimden kast ettiği manaları, disiplin denince ne anladığını, disiplinin gayelerinin ne olduğunu, mekteplerde uygulanan disiplin sisteminin nasıl olduğu, mekteplerde talebenin ahlâki ve sosyal vaziyetlerinin hâli, Cumhuriyet mektebinin muhtaç olduğu disiplin sisteminin hangisi olduğu gibi konulardaki fikirlerini okuyucularıyla paylaşmıştır.

Türkiye Halk Mektepleri Mecmuasında yer alan *Ahlâk* adlı şiir *Ziya Gökalp* tarafından kaleme alınmıştır. Şiir ahlâkın önemi ve toplum için ifade ettiği anlamlar üzerine yazılmıştır.

Yeni Adam dergisinde yer alan *Zekâ ve Maneviyat* adlı yazıda okurlardan gelen sorulara cevap verilmiştir. 1. Bir millet aydınlandıkça muharebe kudreti ve

kabiliyeti azalır mı ve ya bilakis çoğalır mı? 2. Tahsil kuvveti maneviyat üzerine ne gibi bir tesir icra edebilir? şeklindeki sorulara şöyle cevap verilmiştir;

Zekâ ve onun eseri olan bilgi ile gönül ve onun eseri olan duygu ayrı soydan güçlerdir. Zekânın işi düşünmek ve anlamaktır. Gönülün işi bizi çalıştırmak, iç ve dış âlemlerine karşı muayyen vaziyetler almamızla biten fiillik neticeler yaratmaktır. Sualinizdeki “muharebe kudretinden” fedakârlık, kahramanlık gibi vasıfları anlamak lazım gelirse kafamızın bilgileriyle bunlar arasında doğrudan doğruya hiçbir münasebet yoktur. İşğin vazifesi bunları yaratmak değil, belki vakıaları zaruretlerini anlamak ve anlatmaktır. Bir millet daha çok okumuş, bilmiş olmakla ne daha çok, ne de daha az harp eder. Harbi idare eden sebepler topraklarını muhafaza, kabilelik yahut milletlik menfaatler gibi duygu soyundan ve maşerlik insiyaklar takımından güçlerdir. Eğer bir cemiyette bunlar yoksa yahut sönük bir halde ise bilgisi de bilgisizliği de onun silaha sarılmasına yahut sarılamamasına sebep olmaz (Yeni Adam, 1934, s.2).

İlim ve İnsaniyetçilik adlı makale, *Science* dergisinde R. Wilstatter tarafından yayınlanmış makalenin tercümesidir. Bu makalede yazar, insanlığın gelişimiyle ilmin gelişiminin birbirine olan etkileri üzerindeki görüşlerin dile getirmiştir.

Tablo 66

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitimde İnkılâp Konulu Makaleler.

Eğitimde İnkılâp			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Anadolu'da Maarif Nasıl Taammüm Edilebilir?	Anadolu Mecmuası	Mehmet Emin	1924
Anadolu Cumhuriyetinin Maarif Mefkûresi	Anadolu Mecmuası	İrfan Nabi	1924
Harflerimiz	Anadolu Mecmuası	Necip Asım	1924
İlmi Münakaşaya Bir Zemin	Anadolu Terbiye Mecmuası	Feridun Vecdi	1922
Maarifte İnkılâp	Anadolu Terbiye Mecmuası	H. T.	1922
Maarifte İnkılâp	Anadolu Terbiye Mecmuası	H. T.	1922
Maarife Verilecek istikamet	Anadolu Terbiye Mecmuası	Feridun Vecdi	1923
Yeni Maarif Direktifleri	Milli Mecmua	Cemil Sena	1930
Garp Harfleri	Muallimler Birliği	İzzet Ulvi	1926
Mekteplerimizin Yeni Teşkilatı Hakkında	Muallimler Mecmuası	Halil Fikret	1922
Mekteplerimizin Teşkilatı Hakkında	Muallimler Mecmuası	Halil Fikret	1922
Yeni Mektep	Muallimler Mecmuası	Halil Fikret	1923
Latin Harfleri Hakkında Bir İstimzaç	Muallimler Mecmuası	Anonim	1924
Milli Terbiye Nasıl Realize Edilebilir?	Muallimler Mecmuası	Sadri Ethem	1926
Eski Mektep ile Yeni Mektep Arasındaki Farklar	Terbiye	E.	1927

Tablo 66'da görüldüğü gibi eğitimde inkılâp konulu makaleler altı farklı dergide bulunmaktadır. 1922-1927 yılları arasında yayınlanan makaleler, yeni

kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim sisteminde gerçekleştirilen inkılâplar, toplumun beklentileri ve yapılan inkılâplara bakış açısının değerlendirilmesi hakkındadır. Özellikle eğitimci yazarların kaleme aldığı yazılarda, eskiyle yeni sistemin karşılaştırıldığı ve yeniden beklentilerin dile getirildiği görülmüştür.

Anadolu Mecmuasında yayınlanan *Anadolu'da Maarif Nasıl Taamüm Edebilir* başlıklı makalede *Mehmet Emin Bey*, Anadolu'da verilen eğitimden ve halkın beklentilerinden bahsetmiştir. Eğitim seviyesinin çok düşük olmasının halkın talep etmemesine bağlanmasına karşı çıkan yazar, aksine Anadolu halkının eğitime ne kadar önem verdiğini, birçok yerlerde köylülerin kendi çabalarıyla okullar yaptıklarını, çocuklarının okuması için uğraştıklarını anlatmıştır. Ancak halkın, köylere gelen hocalarda aradıklarını bulamadıklarını dile getirmiştir. Köye iki tip hocanın gönderildiğini, birincisinin sarıklı hoca olduğunu ve bu hocaların hiçbir şey öğretmediklerini, ikinci tip hocaların da fesli hoca olduklarını, bu hocaların da köy hayatına çok yabancı olduklarını ve çocukların ihtiyaçlarına göre eğitim-öğretim yapamadıklarını ifade etmiştir. Köydeki çocukların, şehirlerdeki çocuklardan farklı bir düzenleri olduğuna dikkat çeken yazar, buralara gelecek hocaların köyün şartlarına uyum sağlaması gerektiğini söylemiştir. Maarifte ıslah çalışmalarının yapıldığına değinerek, bu çalışmalar sırasında dikkat edilmesi gereken noktalarla ilgili tespitlerde bulunmuştur. Maarif tamimlerinin elastiki olması gerektiğini belirtmiş, bir çocuğun hayattaki başarısı için gerekli bilgilerin öğretilmesi ve tahsilin amacının iyi bir vatandaş yetiştirmek olması gerektiğinin altını çizmiştir.

Anadolu Cumhuriyetinin Maarif Mefkûresi başlıklı yazıda *İrfan Nabi*, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini Anadolu halkının oluşturduğuna değinmiş ve o zamana kadar her konuda geri kalmış olan Anadolu halkının geçirdiği sıkıntılardan bahsetmiştir. Anadolu'nun meşrutiyetten itibaren geçirdiği dönemleri anlatan yazar, bu sıkıntıların temelini Anadolu'da eğitime yetirince önem verilmemesine bağlamaktadır. Yeni Cumhuriyetin eğitim hedefinin Anadolu çocuklarının okutulması ve tam manasıyla eğitim verilmesi olarak ifade etmiştir.

Harflerimiz başlıklı makalede *Necib Asım*, her dönemde inkılâp hareketleri başladığı zaman ilk olarak harflerimizin Latin harfleriyle değiştirilmesi

tartışmalarının başladığını belirtmiş, bu tartışmalarda özellikle dil bilgisi konusunda bilgisi olmayanların bile fikir beyan etmelerini eleştirmiştir. Bu konuda uzman olan kişilerin fikirlerinin değerli olduğunu, bu tartışmaların ilmi bir zeminde tartışılmasının faydalı olacağını ifade etmiştir. Yazısının devamında harflerin tarihsel gelişimi ve dilimizin gramer yapısıyla ilgili açıklamalar yapan yazar, Latin harflerinin dilimize uyum sağlamayacağı konusundaki fikirlerini beyan etmiş, bu konuda yapılması gerekenleri açıklamıştır.

Anadolu Terbiye Mecmuasında yayınlanan *İlmi Münakaşaya Bir Zemin* başlıklı makalede *Feridun Vecdi*, dergilerinin eğitim alanındaki gelişmeleri takip ettiğini belirtmiştir. Maarif Vekâletinde mektep tarzlarıyla ders programlarında düzeltmeler yapılması için bir program encümeni toplandığını söylemiş ve bu toplantıda tartışılan fikirleri değerlendirmiştir. Mekteplerde derece sistemi getirmek için çalışan encümenin, bu görüşüne karşı çıkanların gerekçelerini uzun uzun tartışmıştır. Encümenin yapmaya çalıştığı derece sisteminin ne olduğunu hem kendinin hem de başkalarının anlamadığını belirten yazar, tahsilin derecelendirilmesinin köylüler, kasabalılar ve şehirliler için ayrı ayrı olacağı şeklinde ifade edilen sisteme karşı olduğunu dile getirmiştir. Tahsilin bir bütün olduğunu ve belli bir silsileyi takip etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Encümende bulunan Hakkı Baha Bey'in derecelendirme fikrine göre; her topluluğun belli bir düzeyde ilme ihtiyacı olduğunu, söyleyen yazar, köylerdeki eğitimin mahiyetinin nihayet bir köylüye lazım olduğu kadar malumat ettirilmesi gerektiği şeklindeki görüşe karşı çıkmıştır. Bu esasın kabul edilmesi halinde, Avrupa'nın medeni belediyelerine nispetle bizim en büyük şehrimizin nihayet bir köyden farkı olmadığını, bu nedenle de bizim ilmi ihtiyacımızın Avrupa'nın ihtiyacı derecesinde olmayacağını kabul etmek gerekeceğini ve bunu kabul etmenin de mümkün olmadığını söylemiştir.

Maarifte İnkılâp başlıklı makalede, eski tarz mekteplerin beklenen faydayı sağlayamadığının anlaşıldığını ve artık bunların değiştirilmesi gerektiğini herkesin kabul ettiği belirtilmiştir. Dünya'daki eğitim öğretim inkılâbından bizim de istifade etmemiz ve millete yarar mektepler oluşturmamız gerektiği ifade edilmiştir. Bu durumu kabul eden Maarif Vekâleti tarafından; üçü Millet Meclisi, birer de Müdafai Milliye, Şer'îye, İktisat Vekâlet'i üyesinden olmak üzere

uzmanlardan oluşan bir encümen oluşturulmuştur. *Program Encümeni* adı verilen bu heyetin toplantılarına başladığı ve hafta da üç gün toplanarak çalışmalarına devam ettiği okuyuculara duyurulmuştur. Encümenin yapmış olduğu toplantılarda, mekteplere verilecek şekil, okutulacak dersler ve ders saatleri konularını belirlediği belirtilmiştir.

Yazının devamında encümenin kararlarına değinilmiştir. Buna göre tahsil üç devirde verilmek üzere, on iki seneliktir. Bunun ilk dört senesi ilkokul devresidir ki herkes için mecburidir. Beş senesi idadi, son üç senesi de dârülfünuna hazırlık devresidir. Bu üç senelik mektep için *yeni medrese* unvanı kabul edilmiştir. Encümenin, ilkokul, idadi devrelerinde uygulamalı öğretime büyük bir kıymet ve büyük bir ehemmiyet verdiğini belirten yazar, çocukların bir takım nazariyeler, bir takım lüzumsuz bilgiler içinde boğulmasına engel olmak istendiğini söylemiştir. Ameli hayatta faydalı olmayan şeylerin programdan çıkarıldığını belirtmiştir. Vatan yavrularının iyi bir dini, mâli eğitim almalarının, mektepten çıkınca herhangi bir işe muvaffakiyetle girişebilmelerinin hedeflendiği açıklanmıştır. Encümen tarafından oluşturulan ders programlarının devrelere dağılımlarını ve hangi derslerin hangi devrede kaç saat okutulacağını da söyleyen yazar, Beden eğitimi dersinin her gün münasip zamanlarda yapılmasının mecburi kılındığını da belirtmiştir.

Derginin bir sonraki sayısında *Maarifte İnkılâp* başlığıyla Program Encümeninin devam eden çalışmalarıyla ilgili okuyuculara bilgi vermeye devam edilmiştir. Encümenin, iptidai, idadi ve sultani mektepleriyle dârülmualimin ve dârülmualimatların kız mekteplerinin programlarını ve ders saatlerini ayarladığı, müfredat programları üzerinde çalışmaya devam ettiği bildirilmiştir. Maarif Vekâleti'nin yeni tarzın gelecek tedris senesinden itibaren uygulanmasına karar verildiği söylenen yazıda, Maarif Teşkilatı Tadilat Kanunu adlı bir kanun tasarısının TBMM'ye sunulduğu ifade edilmiştir. Maarif İnkılâbının bitmek üzere olduğunu belirten yazar, buna neden inkılâp denildiğini de açıklama ihtiyacı hissetmiştir. Müfredatlarla ilgili açıklamalara da yer verilen yazıda, kız ve erkek ilkokullarının programları arasında hiçbir fark olmadığı, sadece kitapların bazı bölümlerinin kızlara göre yazılmasının ve el işlerinin de kızlara göre tanzim

edilmesinin planlandığı belirtilmiştir. Yazının sonunda ise, Maarif öğretim ve teşkilatına dair kanun raporunun 11 maddelik metni yayınlanmıştır.

Maarife Verilecek İstikamet başlıklı yazıda *Feridun Vecdi*, son zamanlarda herkes tarafından tartışılan maarife verilecek istikamet konusunda kendi görüş ve düşüncelerini açıklamak istediğini belirtmiştir. Yazar, ilk olarak *maarif* kelimesinin anlamıyla ilgili tespitlerde bulunmuştur. Bu kelimenin bir kitap yazılacak kadar geniş anlamlar taşıdığını ifade etmiştir;

Bununla beraber, biz maarifi mümkün olduğu kadar müşehhes bir ifade şekline sokmak istiyoruz: maarif, biri terbiye (Education), diğeri talim (instruction) gibi iki büyük fakat oldukça müşehhes müesseseyi ihtiva eder. Şu halde maarife verilecek istikameti, terbiye ve talime verilecek istikametle tayin edebiliriz (Vecdi, 1923, s.22).

Terbiyecilerimizin bu iki kelimeyi birlikte kullandıklarını belirten yazar, bunun doğru olup olmadığını sorgulamıştır. Yazara göre terbiye başka, talim başka bir şeydir. Biri hissiyata diğeri zihniyata dayalıdır. İki kelime arasındaki bu farkı görmenin önemine vurgu yapan yazar, yazısının devamında eski Yunan filozoflarından itibaren eğitim ve talimden nasıl bahsedildiğini ayrıntılı olarak açıklamış, aralarındaki farkları ortaya koymaya çalışmıştır.

Milli Mecmua dergisinde yayınlanan ve *Cemil Sena* tarafından kaleme alınan *Yeni Maarif Direktifleri* başlıklı yazıda, milletlerin eğitim sistemlerinin ve eğitimden beklentilerinin yönetim şekilleriyle doğrudan ilgili olduğu ifade edilmiştir. Her yönetim şeklinin, kendine uygun insan tipinin yetiştirilmesini amaçladığını söyleyen yazar, Cumhuriyet’le beraber yöneticilerin maariften beklentilerinin de bu yönde değiştiğini ifade etmiştir. Demokratik yönetimlerin insanlardan bekledikleri meziyetleri, ahlâk, ihtisas, disiplin ve özellikle Cumhuriyetçilik olarak belirtmiştir. Yazar, bu özelliklerin bizim milletimizde daima var olduğunu söylerken, bir şeyin şuurlu olarak mevcudiyetiyle tesadüfi olarak varlığı arasındaki farka dikkat çekmiştir. Yazısının devamında ahlâk ihtisas ve disipliniyle ilgili düşüncelerini açıklamıştır.

Muallimler Birliği dergisinde yer alan *Garp Harfleri* başlıklı makalede *İzzet Ulvi*, alfabenin değiştirilmesi konusunda görüşlerini okuyucularıyla paylaşmıştır. Yazar, ilk olarak Latin harflerinin aslen Latin ırkı tarafından icat ve ihdas edilmediğini, bütün diğer harfler gibi bu alfabenin esasının Fenike harfleri

olduğunu belirtmiştir. O dönemde Batı medeniyetiyle ilgili olan milletlerin az çok farklarla bu harfleri kullanmalarını göz önüne alarak bu harflere, Garp Harfleri denmesinin uygun olacağını söylemiştir. Hâlihazırda kullanılan Arap harflerinin de aslının Fenike harfleri olduğunu açıklayan yazar, Doğu ve Batı medeniyetlerinin bu harfleri alırken sağdan ve soldan olması, âfâki ve şakulî yazılması, milletlerin lisanındaki bazı özel sesleri ifadesi için düzeltmelere uğraması sebebiyle farklılaştıklarını dile getirmiştir. Bununla ilgili şu örnekleri vermiştir;

Mesela, (ف) harfi sağdan ve afaki olarak yazılmış bir (ڤ) harfinden başka nedir? Yalnız nokta yerine (ڤ) şekline ufak bir çizgi ilave edilmiştir ki (ت = ة) harfinde de iki nokta yerine bu çizgi vardır. (ل = L) Lam harfinde de sağdan ve soldan yazılmak hususunun verdiği vaziyetten başka ne fark vardır. (س) = (S) , (و) = (o) , (ع) = (g) harflerinin aslen bir olduğu meydanda değil midir? Bir millet hangi medeniyet ve harsın tesiri altında kalmış ise onun harflerini çok kere kabul etmek mecburiyetinde bulunmuştur. Bu mecburiyet ekseriyet siyasi bir tahakküm neticesi olmamıştır. Bu daha mükemmel ve daha faydalının galebesidir ki, terakki ve teceddüt arzusu kabule amil olmuş denilse daha doğru ifade edilmiş olur (Ulvi, 1926, s.58).

Yazar, Türk Milleti'nin tarihte harf konusunda yapmış olduğu değişiklikleri anlatmıştır. Sümerlerden başlayarak Anadolu ve Orta Asya 'da Türklerin kullanmış oldukları farklı harfleri açıklamıştır. Yazısının devamında harf milli bir mesele midir?, Latin harflerine karşı çıkanlar ne diyorlar? sorularını tartışmış ve itiraz edenlerin gerekçelerini yedi maddede toplamıştır. Sonrasında da sırasıyla bu maddeleri kendi görüşleri doğrultusunda açıklamıştır. Sonuç olarak, Batı harflerinin Arap harflerinden daha uygun, yazılmasının ve okunmasının daha kolay olduğu, Arap harfleri gibi, şekillerinin başta, ortada, sonda değişmediği yönündeki açıklamalara yer vermiş ve yazı inkılâbının gerekliliğini ifade etmiştir.

Muallimler Mecmuası dergisinde yer alan *Mekteplerimizin Yeni Teşkilatı Hakkında* başlıklı makale *Halil Fikret* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, memleketimizde yapılan en önemli yeniliğin mektep teşkilatında gerçekleştirildiğini dile getirmiş ve mektep teşkilatının toplum için önemini açıklamıştır. Yeni teşkilatın beklenen faydaları üzerinde duran yazar, mektep teşkilatında sık sık değişiklikler yapılmasının zararlarını şöyle ifade etmiştir;

Zira mektepleri sık sık tadilata maruz bırakmak nesl-i atiyi gerek tedrisat ve gerek terbiye nokta-i nazarından çok fazla mutazarrır eder. Bir teşkilat mevkii tatbiki konmadan evvel efkâr-ı umumiyenin nazarı tenkidine arz edilirse şüphesiz ki daha faydalıdır. Zira teşkilatla uğraşanların nazarı dikkati celp etmeyen noktaların tadil ve tashih edilmesi ve teşkilatın mümkün mertebeye az kusurlu olması mümkündür. Mamafih mevkii tatbiki konduktan sonra yapılan tenkitlerin bugün için olmasa bile yarın için herhalde faydası vardır (Fikret, 1922, s.89).

Yazısının devamında yeni teşkilatla ilgili kendi dikkatini çeken noktaları açıklamıştır.

Yeni Mektep adlı makalede *Halil Fikret*, yeni mektep tarzıyla ilgili görüşlerini paylaşmıştır. Eski usuldeki kışla zihniyetiyle idare edilen mekteplerle mücadele eden yeni mektep anlayışının, geleceğin en önemli eğitim kurumu olacağını düşünmektedir. Yeni mektep taraftarlarında hâkim olan düşüncenin, mektebin sosyal ihtiyaca uygunluğu olduğunu ifade etmiştir. Eski mektep sisteminin baskıyla yönetilen toplumlar için uygun olabileceğini, bu tarz idarelerde fertlerden körü körüne itaat beklendiğini, ferdin toplumsal hayattaki vazifesinin kendisine amirleri tarafından verilen vazifeleri yerine getirmekten ibaret olduğunu belirtmiştir. Ona göre, öğretmen ve müdür, mektep dâhilinde her şeydir ve çocuklar da kendilerine tahsis edilen işleri görmeye memur birer makine gibidir. Bu tarz mekteplerde çocuk, belli bir meselede eğiticiye karşı haklı bir vaziyette olsa bile neticede mutlaka haksızlıkla itham edilirdi. Çünkü eğiticiyi haksız göstermenin, onun haysiyetini küçülteceği düşünülürdü. Yazısının devamında mektepleri bu zihniyetten nasıl kurtarmak gerektiği ve mekteplerde yapılması gereken inkılâplarla ilgili görüşlerini ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır.

Latin Harfleri Hakkında Bir İstimzac başlıklı makalede *Muallimler Mecmuası* dergisi olarak, çok tartışılan Latin harflerinin kabulü konusunda okurlara bir anket hazırlanmıştır. Bu konuda yeni, harflerin kabulünü isteyenlerle, eski harflerin devam etmesinden yana olanların iddialarını maddeler halinde kısaca toplandığı ifade edilmiş ve eğitim öğretimle uğraşanların bu noktaları düşünmeleri istenmiştir. Kendilerinin dergi olarak bu konuda henüz tarafsız oldukları dile getirilmiş, lehte ve aleyhte olan görüşler şu şekilde sıralanmıştır:

Latin harflerinin kabulünü isteyenlerin fikirleri;

- Kullandığımız harflerle dürüst okumak kabil olmuyor. En ziyade okumayla uğraşan memleketin yazarları, şairleri, edebiyat hocaları değil mi? onlarda yanlış telaffuz ediyorlar. Latin harflerinde bu mahzur yoktur. Kabul etmekle imlamızı tanzim edeceğiz.
- Türkçe okuma elif bayı bitirmekle nihayet bulmaz. Latin harfleriyle okumak için müstesna bazı kelimelerden vazgeçilsin. Alfabenin daha iyi hale getirilmesi kâfidir.
- Maziye hiçbir şey medyum değiliz. Avrupa eğitimiyle yetişenlerden kimse eski eserleri okumaya lüzum görmüyor. Onları bırakmakla kaybedeceğimiz ne olabilir?
- Macarlar, bazı İslam milletleri Latin harflerini kullanıyor fakat lisanları bakidir. Bu vasıtayla da Avrupa fikir ailesi içine girmişlerdir. Latin harflerini kabul etmekle bizde bu fırsatı bulmuş olacağız.
- Kullandığımız harflerin güzelliği bahsi bu meselede ciddi bir ilim meselesi değildir.
- Harf şekillerinde millî kayda rağbet mecburiyeti yoktur. Latin-Arap harflerinin hepsi bir asıldan gelir.
- Latin harflerini kabul eden muhtelif milletler her harfi aynı sedayla okumuyorlar. Fransızların (Ji) diye telaffuz ettiği (Je) yi Almanlar (Ye), İngilizler (Ce) gibi söylüyor. Türkçe için de icap eden hususiyet kabul olunabilir.

Eski harflerin muhafazasına taraftar olanların fikirleri;

- Harflerimiz ve lisanımız için pek az çalışmışız. Henüz millî bir lügat kitabımız yok. Edebiyat hocaları da hep usulsüz yetişiyor. Disiplin altına alınsın. Yanlış okumak derdi ortadan kalkar, zaten lisan sadeleşir.
- Harflerimizi ıslah etmeye ihtiyaç vardır. Hece usulü kalkınca müşkülâtın ağır bir kısmından kurtulduk. Alfabemizi ikmal eden çocuk kendi lehçesindeki sözleri kolayca okuyabiliyor.
- Türklerin fikir, edebiyat ve sanat hayatı henüz tetkik olunmamıştır. Milletimizin harsını maziye doğru çekilmekten ilmen nasıl vazgeçeriz. Harflerin değişmesiyle yeni bir neslin önüne kesif duvar çekilecektir. Dünkü hayatla bağlantımızın kesilmesine razı olamayız.

- Harflerini değiştiren milletler içinde Avrupa medeniyet ilesine girenler vardır. Fakat değişikliğe hiç lüzum hissetmemiş olanların da bazıları medenileşmiş millî istikballerini kazanmışlardır. Japonlar, Ermeniler hatta kısmen Slavlar gibi.
- Latin harflerinin Arap harfine güzelliğe tevafuku iddia edilmemiştir. Bu kısmı ayrıca tetkike tabi tutmak istiyoruz.
- Türkler muhtelif devrelerde birkaç defa harf değiştirmiştir. Bunu bir din ve millet meselesi yapmakta isabet olmaz.

Milli Terbiye Nasıl Realize Edilebilir? Başlıklı makalede *Sadri Ethem*, inkılâpların genel olarak toplumla ilişkilerini değerlendirmiş ve Türk inkılâbını veciz bir sözle *Türkiye millileşiyor* şeklinde ifade etmiştir. Her inkılâp hareketinin bir fikir manzumesine ve her manzumenin de gerçeklik haline girebilmek için ameli kaidelere ve hayatta yaşanma kabiliyetine muhtaç olduğunu belirten yazar, yeni devrin yepyeni bir ruh manzumesiyle ortaya çıktığını belirtmiştir. Yazısının devamında cemiyet ve millet arasındaki ilişkiye değinerek millet kelimesinin nasıl ele alınması gerektiğini açıklamış, yapılan inkılâpların millî hususiyetlerini değerlendirmiştir.

Terbiye dergisinde yer alan *Eski Mektep İle Yeni Mektep Arasındaki Farklar* başlıklı makalede, eski mekteple yeni mektep arasındaki en bariz farklar hakkında son zamanlarda Amerika'da neşredilmiş bir eserdeki cetvelin eğitimcilere çok faydalı olacağı dile getirilmiştir (Ek-2). Ek-2'de görüldüğü gibi eski mektep ve yeni mektep tarzı arasındaki farklılıklar öğrenci, öğretmen ve öğretim bakımından ele alınmıştır.

Tablo 67

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Öğretim Yöntem ve Teknikleri Konulu Makaleler.

Öğretim Yöntem ve Teknikleri			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Usulsüz Çalışmanın Neticeleri	Anadolu Mecmuası	Selahaddin Kadri	1925
Tedrisatta Usul İhtiyacı - Usul Meselesi	Muallimler Mecmuası	S. Ş.	1923
Usul-ü Tedris Bahisleri	Muallimler Mecmuası	Ali Haydar	1923
Kâtip Çelebi Asrında Tedrisat ve Metod	Muallimler Mecmuası	M. Cevdet	1926
Kâtip Çelebi Devrinde Tedrisatın Aksami ve Kendi Eserleri	Muallimler Mecmuası	M. Cevdet	1926
Kâtip Çelebi: Tarihi Eserleri ve Programları	Muallimler Mecmuası	M Cevdet	1926
Skolastik'in Usulü Nedir?	Tedrisat Mecmuası	Akçuraoğlu Yusuf	1925
Tedrisatın Ferdileştirilmesi	Terbiye	Sadreddin Celal	1927
İsmarlama Mektep	Terbiye	İhsan	1927
Proje Usulü	Terbiye	İhsan	1927
Ders Hazırlamak	Terbiye	Sabri Cemil	1927
Düşündürücü Meselelerin Halledildiği Dersleri Tetkik Planı	Terbiye	İhsan	1927
Toplu Tedrisata Müstenid Bir Tecrübe Dersi	Terbiye	E. H.	1927
Toplu Tedris Faaliyetine Dair	Terbiye	Faik Reşit	1927
Hayat Bilgisi - Tabiat Tetkiki: Ders Planları	Terbiye	Ahmet Tefik	1927
İlk Mekteplerin Tedris Vesaiti Malzemesi	Terbiye	E. H.	1927

Tablo 67’de görüldüğü gibi öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili makaleler dört farklı dergide bulunmaktadır. Bu makalelerin 1923-1927 yılları arasında yayımlandığı görülmektedir.

*Anadolu Mecmuası*nda yayınlanan *Usulsüz Çalışmanın Neticeleri* başlıklı yazıda Türk Milletinin ne kadar çalışkan bir millet olduğunu, ancak çalışma usulleri konusunda millet olarak eksik taraflarımızın bulunduğunu dile getirmek istediğini belirtmiştir. Çalışma şartlarını harici ve şahsi şartlar olarak ikiye ayıran yazar, özellikle zihniyle çalışan insanların dikkat etmeleri gereken noktalara değinmiştir. Verimli çalışma için öncelikle sağlıklı olmanın önemini vurgulamış, hıfz-ı sıhha kaidelerine uyulmasının gerekliliğini belirtmiştir.

Muallimler Mecmuası dergisinde yer alan *Tedrisatta Usul İhtiyacı-Usul Meselesi* adlı makalede yazar, ilk olarak öğretimde en önemli unsurun yöntem

olduğunu dile getirmiş ve o dönemde pek çok öğretmenin usul yönünden zayıf kaldığına dikkat çekmiştir. Derste anlatılacak konudan ziyade o konunun anlatılma yöntemi olarak bahsettiği usul konusunda çocukların halinden anlamının önemini belirtmiştir. Her dersin özel ve genel usulüne uygun olan vasıfları ayrı ayrı yayınlacakları vaadinde bulunan yazar, ilk olarak Dârülmuallimin Müdürü İhsan Beyefendinin kendi mekteplerinde *muallim-talebe için dersin tetkikinde nazarı dikkate alınacak usul nokta-i nazarından* hazırladığı sualleri yayınlacaklarını söylemiştir. Bir dersin işlenmesinde dikkate alınacak noktalar ve yöntem açısından sorulacak sorular; dersin amacı, dersin konusu ve eksen, dersin aşamaları, dersin özeti, dersin tatbikatı, dersin tarzı, sorular ve cevaplar, açıklama, gösterim araçları, tecrübeler, siyah tahtanın kullanımı, öğretmenle sınıfın münasebeti, öğretmenin ifadesi, genel sonuç gibi noktalara temas etmektedir. Bu konularla ilgili kısa açıklamalara yer veren yazar, yöntem meselesinin öğretimdeki önemini açıklamaya çalışmıştır.

Usul-ü Tedris Bahisleri-Meratib-i Suveriye Nazariyesi başlıklı makalede *Ali Haydar*, Alman pedagoğlardan Yohan Frederic Herbert (1776-1841)'in, öğretim yönteminde meratib-i suveriye (araştırma) unvanıyla bir nazariye oluşturduğu ve bu nazariyenin nerdeyse bir asır Alman pedagojisine hâkim olduğu belirtmiş ve bu nazariyeyle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Herbert'ten sonra onun en kuvvetli takipçileri olan Leipzig Üniversitesi profesörlerinden Tesiller (Ziller) ve Viyana Üniversitesi profesörlerinden Wilhelm Rein tarafından bu nazariyenin Alman ve ecnebi talebelerine genellediklerini dile getirmiştir. Herbert'ın mesleki felsefesi ve eğitim anlayışının dilinin oldukça ağır olduğunu belirten yazar, bu nazariyeyi açıklayabilmek için sadeleştirilmiş ve anlaşılması kolay olan muadilini nakledeceğini ifade etmiştir.

Her derse ait bahislerde kendi başına bir kul teşkil eden mevzua *vahit dersi* dendiğini söylemiştir. *Vahit dersiyle ilgili açıklamalarına şu şekilde devam etmiştir;*

Müfredat programında ve her dersin hangi sınıflarda ve kaçar ders gösterileceği beyan ve bunların müfredatı işaret edilmiştir. Muntazam bir kitapta dahi mündercat bablara, bablar fasıllara taksim edilmiştir. Her fasıl mümkün mertebe müteceviz mevadı ihtiva eder. Çocuklara öğretilecek mevad-ı dersiyenin kısımlara tefriki keyfî ve ihtiyarı değildir. Dikkat edilmesi gereken pek çok nokta vardır. Bir vahit dersinin hacmini tayin

etmek güçtür. Çünkü dersin mahiyetine ve sınıfın seviyesine göre değişebilir. Ekseriyetle bir ders saati yeter. Mesela tarihten, Kosova Muharebesi, İstanbul'un Fethi, Viyana Muhasarası, Tanzimat-ı Hayriye, İlan-ı Meşrutiyet birer vahit dersidir. Hesaptan bazı misaller alalım; Darbın mebzanı, iki haneli rakamların bir haneli rakamlara taksimi, adi kesirlerin birbirine darbt, metrenin arşına tahvili birer vahit dersidir (Haydar, 1923, s.193-194).

Yazar, *maksat dersi* kavramına da açıklık getirmiştir. *Derste hedef* olarak ifade ettiği bu kavram, dersin başında üç saat zarfında neyle işğal edeceklerini öğrencilere bildirmekten ibaret olarak açıklanmıştır. En mühim faydasının öğrenilecek madde hakkında öğrencilerde merak ve alaka uyandırmak olduğu ifade edilmiştir. Maksat dersinin ifadesinden sonra sıra mevzunun işlenmesine gelir ve bu uygulama sırasında tedrisat bir takım aşamalardan geçtiği için Herbert taraftarlarınca buna meratib-i suveriye (survey) nazariyesi (Formalstufen Theorie) adı verildiği belirtilmiştir. Bu aşamalar dört tanedir;

1. İhzar mertebesi (tahlil)
2. İta mertebesi (terkip)
3. İmal mertebesi (tedai ve sistem)
4. Tatbik mertebesi

Makalenin devamında bu aşamaları açıklamıştır.

Kâtip Çelebi Asrında Tedrisat ve Metot başlıklı makalede *Muallim Cevdet*, ilk olarak Kâtip Çelebi'nin Avrupalılarca Hacı Kalfa = Hacı Halife ünvanıyla tanındığını ve Türk İslam medeniyetinin en önemli temsilcilerinden olduğunu belirtmiştir. Kâtip Çelebi'nin ne kadar önemli bir ilim adamı olduğunu ve eserlerinin ilim dünyası açısından kıymetini dile getirmiştir. Onun ilmî faaliyetleri ve düşünce sisteminden de bahseden yazar, seyahat devresi, tetebbu (araştırma) ve tedris devresi, aldığı dersler, kendisi tarafından verilen dersler ve bu derslerde kullandığı yöntemlerle ilgili açıklamalar yapmıştır.

Derginin sonraki sayısında yazısına devam eden yazar, makalesinin bu bölümünde Kâtip Çelebi'nin gerek çağdaşı olan hocalarla telakkileri hakkındaki beyanatından gerek kendi derslerinden bazı hakikatleri belirtmiştir. *Keşf-ül Zünun*, *Atlas Minor*, *Cihannüma*, *Fezleke*, *Tuhfet-ül Hayr*, *tedrisat programları* (heyet

dersleri), *Kâtip Çelebi'nin verdiği heyet derslerinin müfredat programı*, *Kâtip Çelebi ve Hendese dersleri* başlıkları altında bilgiler paylaşmıştır.

Kâtip Çelebi hakkındaki yazı dizisine devam eden yazarın, Çelebi'nin coğrafyayla ilgili çalışmalarından bahsettiği üçüncü bölüm, çalışmamızın coğrafya kısmında incelenmiştir. Yazı dizisinin dördüncü bölümünde ise Çelebi'nin tabiat dersleriyle ilgili malumat verildiği için çalışmamıza dâhil edilmemiştir.

Yazı dizisinin beşinci bölümünde *tarihî eserleri*, *tarih programı*, *Keşf-ul Zünun=Bibliyografya Kamusu*, *Kâtip Çelebinin tarihi umumi programı (tarihin manası, Kabilül İslam, gelen devletler (Roma, Yunan, Bizans) gibi, İslamiyet devresi)*, *Kâtip Çelebi ve İslam Türk devletleri programı*, *kitaba ilave edilen resim ve haritalar*, *Kâtip Çelebi ve asrını Türk tarihi programı*, *Kâtip Çelebinin cihan salnamesi*, *Kitabiyat kamusu programı*, *ciltlerin adedi*, *Keşf-ül Zünun Fihristi*, *Kâtip Çelebi ve meşhur adamlar kamusu ve bunun müfredatı* başlıkları altında açıklamalar yapılmıştır.

Tedrisat Mecmuasında yayınlanan *Skolastik'in Usulü Nedir?* başlıklı makale İstanbul Mebusu Akçuraoğlu Yusuf Bey tarafından verilen bir konferansın metnidir. Konferansta ilk olarak skolastik eğitim, düşünme, talim tarzı mütemadi kitaplara, üstatlara, velayetlere (sultalara, otoritelere) dayanmak ve onların buldukları hakikatler dairesinde mahsus ve muvafık kalmak olarak tanımlanmıştır. Asri bilginin, asri ilmin hatta asri dinin bu çemberi kırdığı, hakikati arayanlara yalnız hayattan ve tabiattan hakikatleri aramak ve bulmak yolunu açtığı belirtilmiştir. Yazının devamında skolastik düşüncenin Aristo'yu temel aldığından başlayıp bu felsefenin etkisiz olmaya başlamasıyla ilgili bilgiler verilmiş, devamında mektep kitaplarının yazım tarzlarıyla ilgili tespitlerde bulunulmuştur. Yazım tarzlarıyla ilgili bilgiler veren yazarın temelde anlatmak istediği şey, yazılan şeyle gerçek hayatta olan durumun farklılığı ve bu farklılığa rağmen yazıda körü körüne belli noktalara bağlı kalınmasıdır. Yazar, bu durumun hukukumuzda da aynı şekilde devam ettiğini belirtmiş daha sonra da mekteplerle ilgili düşüncelerini paylaşmıştır.

Terbiye dergisinde yer alan *Tedrisatın Ferdileştirilmesi Ismarlama Mektep* başlıklı makalede *Sadrettin Celal*, anlatmak istediğini şöyle açıklamıştır.

Fikrimizi maziye irca ederek mektep senelerimizi göz önüne getirecek olursak muallimlerin verdiği dersleri ve izahatı bazı çocukların anlamadıklarını, diğerlerinin bunları ilk derste kavradıklarını ve bilmem kaçınıcı defa olarak tekrarın canlarını sıktığını görürüz. Birinci çocuklar anlamadıkları bir mevzu üzerinde durmak, diğerleri kendilerini alakadar eden bir noktayı tamik etmek istemişler fakat umumiyetle buna müsaade edilmemiştir. İyi bir muallimin iyi tanıdığı bir sınıfta sevdiği çocuklar karşısında iyi hazırlanarak verdiği bir dersi düşünün. Böyle bir sınıf düşünün ve bunu soğukkanlılıkla tahlil edin (Celal, 1927, s.59 - 60).

Bu fikir üzerinden devam eden yazar, sınıftaki bireysel farklılıklara öğretmenin dikkat etmesi gereken noktalara, müşterek sınıflarda karşılaşılabilecek sorunlara, çocukların kabiliyetlerinin dikkate alınmasına dair tespitler yapmış ve tenkitlerde bulunmuştur. Makalesinin ikinci kısmını ise *inşai kısım* yani *marazi teşhis ettik, şimdi bunun önünü almak ne suretle kabil olacağını araştıralım* ifadesiyle ilk kısımda yapmış olduğu tenkitlere dair çözüm önerilerini belirtmiştir. Ayrıca saldırgan sınıflar, bireysel öğretim ve kişisel eğitim yazarın üzerinde durduğu iki önemli çözüm önerisidir.

Proje Usulü başlıklı makalede yazar *İhsan*, Amerika’da son birkaç seneden beri öğretimin *proje* denilen muayyen mihverler etrafında yürütülmesine taraftar olan bir akımın oluştuğunu belirtmiştir. Proje usulü adı verilen bu akımı açıklamak isteyen yazar, ilk olarak *projenin* tanımını yapmak gerektiğini düşünmüştür. Projeyi Amerika’lı büyük eğitimcilerin her birinin farklı tanımladığı, ancak hepsinin esas noktasının müşterek olduğunu dile getirmiştir. Buna göre proje; düşünce ve muhakeme yapılan bir iş veya harekettir. Sosyal çevrede tezahür eden ve mültezim bir gayeye yönelmiş olan faaliyettir.

Yazar, talebeye yaptırılacak faaliyetin proje şeklini alabilmesi için şu vasıflara haiz olması gerektiğini söylemiştir;

1. Talebeye yaptıracağımız iş “muayyen” ve çocuğun nazarından “mültezim” bir “amaç”a uygun olmalıdır.
2. Talebeye yaptıracağımız faaliyet yalnız kuru kuruya “malumat toplamayı” değil bir “iş yapma” yı ve bunu da “tamam yapmayı” hedeflemelidir.
3. Talebeye tatbik ettireceğimiz proje, talebeyi düşündürecek onu muhakemeye sevk edecek bir vaziyet ihdas etmelidir.

4. Çocuğa yaptıracamız proje, zor veya sına-i şerait dairesinde değil, çocuk hayatının tabii mecrasında yaptırılmalıdır.

Proje usulünün bütün kuvvetini Amerika'nın büyük filozofu ve eğitimcisi John Dewey'in eğitim prensiplerinden aldığını da belirtmiştir. Eski mektebin en büyük hatalarından birinin eğitimi çocuğu hayata hazırlama manasına almak olarak gören yazar, hâlbuki eğitimin hayata hazırlama değil hayatın kendisi olması gerektiğini ifade etmiştir. Yazısının devamında John Dewey'in fikirleri üzerinden proje usulünün esaslarını anlatmış, çeşitli sınıf seviyelerine göre proje örneklerinin nasıl uygulandığına dair ayrıntılı örnekler vermiştir.

Ders Hazırlamak başlıklı makalede *Sabri Cemil*, işini iyi yapmak isteyen herkesin, önceden işinin gerektirdiğı birtakım hazırlıkları yapmaları gerektiğine değinmiştir. Bir sanatkârın mesleğı ne olursa olsun alışkanlığı olanı icraya teşebbüs edince daima kolay ve daha iyi bir surette iş görmeye yarayacak vasıtaları kullanmak hususunda fikir yorduğunu dile getiren yazar, vazifesi nazik ve büyük olan öğretmenin bu genel kaideden uzak kalmasının mümkün olmadığını vurgulamıştır. Öğretmenlerin, öğretim faaliyeti için mutlaka önceden bazı hazırlıklar yaptıklarına dikkat çeken yazar, bu hazırlıkların sebebini şöyle sıralamıştır; *malumatı istihsal ve tevsi (bilgiyi üretme ve yayma)*, *malumat-ı tatbik (bilgiyi uygulama)*, *dersi oluşturma*, *dikkat çekme*. Yazısının devamında, derse nasıl hazırlanmalı konusuyla ilgili genel kurallar etrafında ayrıntılı açıklamalar yapmış ve bir ders planı örneğı vermiştir.

Düşündürücü Meselelerin Halledildiğı Derslerin Tetkik Planı adlı yazıda yazar *İhsan*, tümevarımsal derslerde ve ikincil derslerde olmak üzere iki farklı ders planı tetkik aşamalarını ve dersin işlenişi sırasında dersin tetkiki için yapılması gerekenleri, ders konularına göre aşama aşama anlatmıştır.

Toplu Tedrisata Müstenit Bir Tecrübe Dersi başlıklı makalede, konusu posta ve telgraf olan üçüncü ve dördüncü sınıf talebelerine uygulanabilecek bir dersin, *ders hazırlığı*, *dersten evvel hazırlanacak eşya ve malzeme*, *dershane faaliyeti planı*, *ders konusunun geneline dair izahat* başlıkları altında maddeler halinde açıklamalara yer verilmiştir.

Toplu Tedris Faaliyetine Dair başlıklı yazı *Yeni Mektep* mecmuasından alıntıdır. Yazar, *Faik Reşit Bey* tarafından *toplu tedrisle* ilgili yapılan uygulamalara dair çeşitli tespitlerde bulunulmuştur.

Yeni müfredat programını takip eden bazı mekteplerin tedris faaliyetinde büyük bir noksanı göze çarpmaktadır. Muallimler hayat bilgisinde mevzuları sınıfta müzakere ile ittifa ediyorlar. Birbirleriyle irtibatdar olmakla beraber dersler yalnız okutmak, yazdırmak ve hesap yaptırmaktan ibaret kalıyor. Hâlbuki yeni programın ihtiva ettiği toplu tedris sistemi çocukları hayata tatbik etmek demek olduğu için en doğru yol olarak kabul edilmiştir. Bugünkü mektebin gayesi ise mevzuları müzakere ile ittifa etmek değil, talebeyi hayata hazırlamaktır. Çocuklar ilk mektep tahsili vasıtasıyla medeni hayat için lazım gelen bilgi ve itiyatları kazanmalı, içtimai yaşayışa alışmalı, muhitin hayatı ve kuruluşu ile tanışmalıdır. Muhitin yaşayışını öğrenmeye meraklanmalı, hayati alakaları kuvvetlenmeli, dünyaya karşı sağlam bir bakış kazanmalı, faal ve Cumhuriyet mefkûresi için mübarezeeye hazır bir vatandaş olarak yetiştirilmelidir (Reşit, 1927, s.89-90).

Yazısının devamında toplu tedrisle ilgili yapmış olduğu tespitlere dair konular üzerinde örneklere yer vermiştir.

Hayat Bilgisi – Tabiat Tetkiki: Ders Planları başlıklı yazıda, iyi hazırlanmış bir ders planının dersin amacına ulaşmasındaki öneminden bahsedilmiştir. Hatta seçilen konu gözlem ve uygulama bakımından verimli olsa da, iyi bir plan dâhiline alınmadığı takdirde kendisinden beklenen neticenin elde edilmesine imkân olmadığı belirtilmiştir.

Öğretimde gözlem ve araştırma mevzuları etrafında plan tertibinin bir kâğıt üzerinde gelişigüzel birkaç madde yazmak demek olmadığı, bir mevzu üzerine bir plan tertibinin başlı başına bir iş olduğu anlatılmıştır. Öğretimde başarılı olmak için derslerin planlarının uzun uzadıya düşünülerek tertip edilmesinin önemi vurgulanmıştır. Plan tertibi hususunda sabit şekillere bağlı kalmanın, öğretmeni bu işte sabit bir usule bağlamanın doğru bir hareket olmayacağını söyleyen yazar, öğretmenin melekesinin kendisine en doğru direktifi vereceğini ifade etmiştir. Bunlara ilave olarak, öğretmenin planı hazırlamasının kâfi olmadığı, plan dâhilindeki maddeler etrafında yeterli malumata vâkıf olmasının da öğretim şartlarının esaslarından olduğu ifade edilmiştir. İlkokul öğretmenlerine ders planı hazırlama hususunda fikir verebilmek için yazısının devamında bir örneğe yer

vermiştir. Mevsim itibariyle kar konusunda hazırlanmış bir ders planı örneğini yayınlamıştır.

İlk Mekteplerde Tedris Vesaiti Malzemesi başlıklı yazı E. H. Tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, ilkokullarda bulunması gereken öğretim araç ve malzemelerini iki kısma ayırmıştır; 1. Öğretmenin gözlem aracı olarak kullanacağı ders aletleri, 2. Talebenin, gözlem, araştırma, tecrübe, bir mevzuyu şekle kalb etme vasıtası olarak bilazat kullanacakları aletler veya malzemeler. Bir mektepte yalnız öğretmene lazım olan ders aletlerinin temin edilip, talebenin muhtaç olduğu alet ve malzemedan vazgeçmenin doğru olmayacağını söylemiştir. Öğretmenin bir sınıf talebe karşısında bir buhar makinesi modelini işletmesi ve talebenin bu hadiseyi yalnız seyretmesinin dersin iyi bir ders olması için yeterli olmadığını ifade etmiştir. Çocuklarında böyle bir makineyi işleterek yahut aynı gayeye hizmet eden tecrübeler yaparak hararete ait basit ve esaslı kanunları bulabilmesi gerektiğini açıklamıştır. Bir mektebin yalnız öğretmenin işine yarayan ders aletleriyle donatmanın zararlarını şu şekilde sıralamıştır;

- Öğretmen elindeki tecrübe veya gözlem vasıtasına çok bağlı kalır. Talebeye öğretmesi lazım gelen noktalardan ziyade aleti işletmek veya tecrübeyi yapmakla meşgul olur,
- Sınıflarda mevcut talebe adedi pek fazla olduğu için bütün sınıf talebesi yalnız öğretmenin mesai ve meşguliyetiyle işleyen bir tek aletten istifade edemez,
- Talebenin hepsi (pek ender zamanlarda öğretmene yardım eden birkaç efendi müstesna) pasif bir vaziyette kalır, yalnız öğretmen faaliyet gösterir,
- Kullanılan malzemeler üretilirken talebenin ihtiyacından ziyade öğretmenin ders esnasında karşılaşacağı sıkıntılar dikkate alınmıştır,
- Aletlerin çoğunluğu mevzuyla hiç karşılaşmamış talebeye göre değil, o konunun esasını bilen öğretmenin düşüncesine göre hazırlanmıştır,
- Fabrikalar tarafından hazırlanan aletler para kazanmak gayesiyle yapıldığı için yapıları ve çeşitlerinin çokluğu dolayısıyla talebenin işini zorlaştırabilir,

- Hazır ders aletlerinin bir kısmı özel bir konunun sadece özel bir aletle öğretilbileceği gibi yanlış kanaatler yayarlar.
- Mektepte öğretmene mahsus aletlerin çokluğu öğretmenin hep o aletleri kullanmasına ve hakiki gözlem ve tecrübe alanı olan tabiattan faydalanmasına engel olur.

Yazısının devamında yukarıda belirttiği sıkıntıların çarelerini açıklamış ve bir muallimin kullanacağı ders aletini seçerken dikkat etmesi gereken hususları uzun uzun anlatmıştır.

Tablo 68

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Öğretmenlik Mesleği Konulu Makaleler.

Öğretmenlik Mesleği			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Muallimlik Meslek midir?	Anadolu Terbiye Mecmuası	Kazım Nami	1922
Muallimin Cihadı	Anadolu Terbiye Mecmuası	Kazım Nami	1922
Muallimin On Vasiyeti	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1923
Müdür ve Muallimlerimizden Ricamız	Çocuk Dünyası	Anonim	1926
Ziyaretçi Muallimler	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1926
Muallimlerde ve Memurlarda Mefkûrecilik	Milli Mecmua	Y. Ziya	1929
Halk Bilgisi Sahasında Muallim Hanımlardan Beklenen Hizmetler	Milli Mecmua	Y. Ziya	1929
Muallim ve Cemiyet	Muallimler Birliği	Abdul Latif Nevzat	1925
Dilimiz Tehlikededir - Muallimlerin Vazifesi	Muallimler Birliği	Anonim	1925
Türkiye'nin Teşciri Meselesinde Muallimin Vazifesi	Muallimler Birliği	Ali Seddar Zaim	1926
Muallimlerin Azli ve Tebdili Hakkında	Muallimler Mecmuası	Anonim	1922
Muallim Ordusu	Muallimler Mecmuası	Seracettin	1922
İlk Mektep Muallimlerinin Maaşları	Muallimler Mecmuası	R. Ahmet Hamit	1924
Muallim - Muallim Muavinleri	Muallimler Mecmuası	Anonim	1925

Öğretmenlikle ilgili makaleler tablo 65'de görüldüğü gibi altı farklı dergide bulunmaktadır. 1922-1929 yılları arasında yayınlanmış olan bu makalelerde yazarların büyük kısmının öğretmenlik yapan isimler olması dolayısıyla kaleme aldıkları hususlar mesleki açıdan önemlidir.

Anadolu Terbiye Mecmuasında Kâzım Nâmi tarafından kaleme alınan *Muallimlik Meslek midir?* başlıklı makalede öğretmenlik mesleğinin o dönemde içinde bulunduğu şartlar değerlendirilmiştir. İlk olarak meslek kelimesinin tanımını yapan yazar, geçmişten günümüze kadar meslek oluşumlarının gelişim ve değişimlerinden de bahsetmiştir. Bir mesleğin meslek olabilmesi için o meslekle ilgili birlikler, cemiyetler, sendikalar gibi oluşumların gerekliliğini dile getiren yazar, Avrupa'da öğretmen cemiyetleri, öğretmen sendikaları olduğunu ve öğretmenlerin orada birbirleriyle tamamıyla ilişki içinde olduklarını belirtmiştir. Bu nedenle öğretmenliğin oralarda bir meslek olduğunu ancak, bizde meslek olarak görülmediğini dile getirmiştir. Meşrutiyetin ilanına kadar öğretmenliğin bizde meslek haline gelmesinin mümkün olmadığını, çünkü öncesinde hiçbir zümre fertlerinin bir cemiyet halinde birleşmediklerini söylemiştir. Meşrutiyetten sonra siyasi partiler teşekkül ederken, sosyal zümre cemiyetlerinin de oluşmaya başladığını, bizdeki öğretmen cemiyetlerinin tarihçesinin de o zamana kadar uzandığını açıklamıştır. Fakat öğretmenlerin oluşturduğu bütün cemiyetler devamlılık gösterememiştir. Bazılarının bu durumun sebebini tamamıyla iktisadi bir mahiyette gördüğünü, bununla birlikte insanların sırf manevî bir mefkûre ile uzun müddet birbirlerine bağlı kalamadıklarını belirtmiş ancak yine de cemiyetlerin yaşamamasının tek sebebini iktisadî olmadığını ilave etmiştir. Yazar, bizde öğretmenliğin bir meslek haline gelememesinin en önemli sebebini bir mesleki dayanışma, bir mesleki ahlâk tesis edilmemesi olduğunu düşünmektedir. Başına her sarık saranın yahut her eline ehliyetname alanın öğretmen olduğunu, ferdi meziyetsizliklerinin, ferdi iktidarsızlıklarının, ferdi ahlaksızlıklarının bütün öğretmenleri kapsadığı dile getirmiştir. Bu noktada işin öğretmenlere düştüğünü, öğretmenliği sevenlerin, öğretmenliği tam bir meslek halinde görmek isteyenlerin ruhlarını, ideallerini, çalışmalarını birleştirmeleri gerektiğini belirtmiştir. Nerede bir öğretmen derneği varsa, orada hemen bir mesleki vicdan tesisine çalışmaları gerektiğini ifade etmiştir.

Muallimin Cihadi başlıklı makale yine *Kâzım Nâmi* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, eğitimciliğin mesleklerin en şerefli, aynı zamanda da en mesuliyetlisi olduğunu belirterek sözlerine başlamıştır. Öğretmenin bir çocuğu insan yapmak vazifesiyle görevli olduğunu, bunun da medeniyete en büyük hizmet olacağını belirtmiştir. Öğretmenleri bahçivana benzeten yazar, insan yetiştirmekle bitki yetiştirmek arasında kıyas kabul etmeyecek bir fark olduğunu altını çizmiştir.

Toplumsal hayatın her safhasında fertlerin ayrı ayrı birer kıymeti bulunduğunu, bütün bu kıymetlerin eğitim sayesinde şuurlanan zekâların eseri olduğunu düşünen yazar, öğretmenin yedi yaşındaki bir çocuk üzerindeki tesirine değinmiştir. Onun bir sözünün, tek bir bakışının, bir uyarısının hatta bir el kaldırışının bazı hassas ruhlu çocuklar üzerinde hayatlarının belki sonuna kadar sürecek özel bir huy kazandıracak tesiri olduğunu belirtmiştir. Her nimetin büyük bir külfeti olduğunu söyleyen yazar, öğretmene verilen selahiyetin bir şarta bağlı bulunduğunu, o şartın da çocuğu çocuk için yetiştirmek şartı olduğunu vurgulamıştır. Vazifesini buna uygun yapan öğretmenin mesuliyeti olmayacağını, mesleğin verdiği şerefi hakkıyla yaşayacağını dile getirmiştir. Çocuğu çocuk için yetiştirmek sözünün üzerinde duran yazar, bu sözle, hayvani ferdiyeti için mi, sosyal şahsiyeti için mi yetiştirmek gerektiğini tartışmıştır. Sonuç olarak çocuğun içinde bulunduğu çevreyi halka halka genişleterek, onun sosyal gelişiminin önemini açıklamıştır.

Muallimin On Vaziyeti isimli makale *Revü Pedagogik* dergisinden alıntı olarak yayımlanmıştır. Bu makaleye göre bir öğretmenin sorumlu olduğu 10 madde şöyledir:

1. Çocuğu mektebe çek; Öğrenci mektebe isteyerek gelmeli, orada serbest bulunmalı, gelişme göstermelidir. Mektep cazip olmalıdır.
2. Sıhhatine nezaret et; her gün temizlik muayenesini özenle yapmalı, icap eden şeyleri musluk önünde öğretmeli, her dersten sonra teneffüs tatilleri yapmalı.
3. Her şeyden evvel ona okumayı öğretmek; okuma derslerini arttırmalı, okuma olmazsa öğretim olmaz.

4. Ona azami taiyet bırak; iradeyi felce uğratan zoraki disiplin yok. Çocukları kendi kendilerine iş görmeye alıştırmalı.
5. Azami sadelik iste; çok yönlü kitaplardan sakınmalı, çocuk sınıfında kitaba hiç lüzum yok.
6. Programı hafiflet; gramer dersini lisanımızda hiçbir ihtiyacı tatmin etmeyen şekillerden, kaidelerden, tariflerden hafifletmeli.
7. Öğrencinin gözlerini tabiata aç; gezinti dersleri düzenlemeli, mektep müzelerini zenginleştirmeli.
8. Tedrisini muhite uydur; köylerde öğrencilerle beraber mektebin bahçesini uygun hale getirmeli, ziraatta tatbik olunabilen malumat üzerinde fazla durmalı.
9. Ahlâk dersine bütün ruhunu vermelisin.
10. Bu ahlâkı kendinde tatbik et.

Çocuk Dünyası dergisinde yer alan yazıda, dergi olarak müdür ve öğretmenlerden kendi dergilerine kayıtsız kalmamaları rica edilmiştir. Dergiyi çocuklar için çıkardıklarını, dergiden okulda da faydalanabileceklerini ve okullarıyla ilgili gönderecekleri resim ve yazıların müdahale edilmeden yayımlanacağını söyleyerek destek istemişlerdir.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde yer alan *Ziyaretçi Muallimler* başlıklı makalede öğretmenlerin mektepte olduğu kadar aile içinde de çocukla ve çocuğun ebeveyniyle meşgul olmasının önemine dikkat çekilmiştir. Mektepte verilen eğitimin ailede ve çevrede devamına ihtiyaç olduğunu, mekteple çocuk, ailesi ve çevresi arasında eğitim yönünden ahenk tesisine çalışmanın, ziyaretçi öğretmenlerin vazifesi olduğu belirtilmiştir. Ziyaretçi öğretmenlerin zaman zaman ebeveynlere konferanslar vermek, hasbihaller etmek ve evlatlarının hareketlerini evde tetkik ettirmek ve bunları mütalaa etmek suretiyle bu ahengi sağlayabilecekleri anlatılmıştır. Bu işin çok zor, yorucu ancak aynı zamanda çok şerefli ve vatani bir iş olduğu vurgulanmıştır. Ziyaretçi öğretmen rolü yapacak öğretmen, çocuğun ruhunu okuyacak kadar psikoloji ve çocuğun eğitimine vâkıf olacak kadar eğitim bilimi bilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yazının devamında ziyaretçi öğretmenlerle ilgili görevlendirmelerin, Muallimler Birliği tarafından organize edilmesi gerektiği ve okulda verilen eğitimin çocuğun içinde bulunduğu

diğer çevrelerde de takibinin yapılması, aileyle işbirliği içinde olunmasının öneminin altı çizilmiştir.

Milli Mecmua dergisinde yayınlanan *Muallimlerde ve Memurlarda Mefkûrecilik* başlıklı makalede yazar, vatan ve millet sevgisinin davranışlara yansıtılmasının üzerinde durmuştur. Her ferdin memleket için beklediği büyük ümitler ve bütün milletin beslediği yüksek gayeler olduğunu söyleyen yazar, mühim olan şeyin bu gayeye ulaşmak için açılan yolda azim ve fedakârlıkla yürümek olduğunu dile getirmiştir. Yaşamak, yükselmek, refaha ulaşmak ve en büyük millet haline gelme mefkûresinin bir umde olarak bir çiftçiden, bir ameleden itibaren bütün halkın ruhuna işlemesi gerektiğini vurgulamıştır. Mektepler ve dershanelerin, muhtelif aile çocukları ve muhtelif sanat adamlarının bir arada kendilerini yekvücut bir millet halinde hissetmelerini ve birbirlerine bağlı olmalarını sağladığını düşünmektedir. Vatanperverlik hislerinin oralarda gelişeceğini söyleyen yazar, iş bölümü neticesinde ayrılan uzuvların orada kendilerinin muhtelif çalışmalarıyla birliğe ve bir gayeye doğru yürüdüklerini anlayacaklarını belirtmiştir. Bir mefkûreci öğretmenin elinde bu unsurların en büyük gücü meydana getireceğini ifade etmiştir. Bir memur için mefkûreciliğin, işini seve seve ve istekle yapmak, bir muallim için ise hitap ettiği sınıfa faaliyet ve hayat vermek, millet sevgisini ve vatan duygusunu canlandırmak olduğunu anlatmıştır. Millet sevgisinin maziyi yaşayarak istikbale koşmak olduğunu söylemiştir.

Halk Bilgisi Sahasında Muallim Hanımlardan Beklenen Hizmetler başlıklı yazıda *Y. Ziya*, halkı iyi idare etmek için iyi tanımak gerektiği fikrinden yola çıkmıştır. Anadolu'nun köylerine giden öğretmen hanımların bu köylerde yaşayan halkların adetlerini, gelenek ve göreneklerini öğrenmelerinin ve bu bilgilerin kayda geçirilmesinin önemine dikkat çekmiştir. Bu konuda öğretmen hanımlara çok görev düştüğünü söyleyen yazar, bu işlerin takibi için Türk Ocakları ve Halk Bilgisi derneklerinin öğretmen hanımlarla birlikte hareket etmesi gerektiği belirtilmiştir. Halk bilgileri içinde özellikle kadınlığa, çocuk bakımına ve aile hayatına ait olan bilgilerin öğrenilmesinin çok önemli olduğu ve bunların da sadece öğretmen hanımların öğretebileceği ifade edilmiştir.

Muallimler Birliği dergisinde yer alan *Muallim ve Cemiyet* başlıklı makalede filozofların, toplum içinde ferdin özerkliğine getirdikleri açıklamaları ve ferdin toplumsal vazifelerinin ferdi ihtiyaçlarıyla olan ilgisini *Nietzsche, Auguste Comte, Durkheim*'in görüşleri üzerinden değerlendirilmiştir. Fertle cemiyet arasındaki karşılıklı etkileşimin asırlarca evvel Şeyh Sadi'nin *Gülistan* adlı eserinde de bir şiirle ele alındığını belirtmiştir. Yazının devamında toplumsal bilinçle ferdi bilinç arasındaki münasebetlerin araştırıldığından bahseden yazar, bu girişten sonra asıl mevzuya, yani öğretmenin toplumdaki mevkiine geçmiştir. Öğretmen, bir taraftan haiz bulunması lazım gelen seçkin vasıflarla bireysellik en kuvvetli temsilcisini teşkil ederken, diğer taraftan cemiyetin şuur ve vicdanına en yakın en sağlam bağlarla bağlı bulunması itibariyle de toplumun en manidar işaretine sahip bulunmaktadır. Öğretmen, bu hal ve şanıyla bireysellikle sosyalliğin bulunduğu yerde yer almaktadır. Her iki tarafın tesirlerini, hislerini düzeltme ve kuvvetlendirmeye yetkilidir. Yazının devamında öğretmenin toplum içindeki yerinin önemine, sorumluluklarına değinilmiştir.

Dilimiz Tehlikededir-Muallimlerin Vazifesi başlıklı makalede, son yıllarda millî dilimizin büyük bir karışıklığa uğradığı belirtilerek bu durumun sebepleri tartışmaya açılmıştır. Esas sebep olarak dilimizin özellikle son yarım asırda bir değişim devrinde, geçirilmekte olan toplumsal inkılâptan bilumum müesseselerimizin etkilendiği, lisanın da bunlardan hariç kalmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Yazar, Doğu kültüründen Batı kültürüne geçildiğini, bizi Doğu'nun eski ruhuna bağlayan anelerin kırıldığını yeni bir kafaya yeni bir düşünce tarzına, kısaca yeni bir toplumsal psikolojiye sahip olmaya çalışıldığını dile getirmiştir. Asri milletler arasında bu kadar kısa zamanda bu merteye büyük toplumsal bir değişime uğrayan başka bir millet olmadığını söyleyen yazar, Batı ve Doğu düşünce tarzlarının farklılıkları üzerinde durmuştur. Ülkemizin o dönemde geçirmiş olduğu değişikliklerin öneminden bahsetmiş, bu cereyan içinde millî dilimizin de sürekli bir hareket içinde olduğunu açıklamıştır. Millî lisanımızın maruz kaldığı en önemli tehlikenin, lisana dışardan eklenen kelimelerden olduğunu ifade etmiştir. Yazar, millî iktisatımız ithalatın fazlalığından ne kadar zarar görürse, millî dilimizde pek serbest surette yabancı kelimeler ithalatından o kadar zarar görür, diyerek durumun vahametine dikkat

çekmiştir. Nasıl maddi ithalatı ihtiyacımız doğrultusunda kendimiz yaptıysak, kelime ithalatını da böyle yaptığımızı belirtmiştir. Yazısının devamında öğretmenlere bu konuda düşen sorumluluklardan bahsetmiştir.

Türkiye'nin Teşciri Meselesinde Muallimin Vazifesi başlıklı yazı ziraat mühendisi *Ali Settar Zaim* tarafından kaleme alınmıştır. Türkiye'nin bir kısmının kuru ve ağaçsız olması, buraların yeşillendirilmesinin ve Türkiye'nin güzel ve yeşil bir vatan olabilmesinin ne kadar önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. Ayrıca ülkenin ağaçlandırılmasının ekonomiye olan katkılarından bahsedilmiştir. Türkiye'nin var olan yeşil alanlarının korunmasının önemine de değinen yazar, Macaristan'ın ağaçlandırılması için oluşturulan fidanlıkların önemini açıklamış ve bu konuda yapılan çalışmalardan örnekler vermiştir. Ülkemizde de bu tip çalışmaların yapılması gerektiğini düşünerek, bu konuda en büyük görevin öğretmenlere ve mekteplere düştüğünü belirtmiştir. Yazısının devamında yine *Macaristan'da fidanlıkların teftişi, yetiştirilen fidanların sarf edilmesi, ağaçların dikilmesi, bahçivanlığa müteallik (ilgili) mektepler* gibi başlıklar altında orada bu konuya verilen önemi ortaya koymaya çalışmıştır.

Muallimler Mecmuası dergisinde yayınlanan *Muallimlerin Azli ve Tebdili Hakkında* başlıklı yazıyla memurun sınıfının vazifelerinden affı ve alelaide tahviller için belirli ve salim bir karar nizamı bulunmadığına dikkat çekilmiştir. Muallimler Cemiyeti Kongresi'nin kendi heyeti idaresini hocaların azli, becayış vesaire suretle öğretmenle ihrazına tabi tutulması hakkında bir kararnamenin hükümleri yayınlanmıştır.

Muallim Ordusu başlıklı makalede ise, öğretmenler arasında maaşların az olması ve zamanında ödenmemesinden kaynaklanan sıkıntıların olduğunu belirten *Seracettin*, mesleğini bırakan bir öğretmenle görüşmüş ve onun söylediklerini nakletmiştir. Öğretmen yaşadığı sıkıntıları, yaptığı fedakârlıkları çok açık yüreklilikle anlatmıştır.

İlk Mektep Muallimlerinin Maaşları başlıklı yazıda, öğretmenlerin maaşlarının miktarıyla ilgili yapılan tartışmalara değinen yazar, Muallimler Birliği tarafından bu konuyla ilgili olarak meclise ve hükümete çeşitli telgraflar çekildiğini, mebusların ve Maarif Vekâleti erkânının konunun önemini bildiğini ifade etmiştir. İlkokul öğretmenleri ve öğretmen yardımcılarının daha çok şeye

layık oldukları dile getirilirken, bu fedakâr zümrenin yaşamlarını ellerine geçen parayla temin etmelerinin zorluğu ifade edilmiştir. Yazının devamında Meclis görüşmelerini yakından takip etmenin zorlukları ve bu konuda Muallimler Birliği'nin çabalarına yer verilirken, meclisteki maaş görüşmeleri sırasında Muallimler Cemiyeti tarafından meclise çekilen telgraf ve cemiyetin talepleri açıklanmıştır.

Muallim – Muallim Muavinleri başlıklı yazıda Vekâlet-i Celile tarafından Maarif Müdürlüklerine bir, iki, üç sınıflı öğretmen okulu mezunlarının öğretmen yardımcısı ad olunacağına dair yeni bir genelge gönderildiği belirtilmiştir. Bu kararı haklı bulmayanların gerekçelerini müdürlüklere bildirdikleri söylenmiştir. Karara karşı çıkanların hazırladıkları rapor yazının devamında yayınlanmıştır.

Tablo 69

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitimcilerin Görüşlerine İlişkin Makaleler.

Makale Adı	Eğitimcilerin Görüşleri		
	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Terbiyeci Tagura	Anadolu Terbiye Mecmuası	Elizabeth Hawknin	1923
Profesör John Doni'nin Raporları	Maarif Vekâleti Mecmuası	Zeki Mesut	1925
Rabindrânt Tagore'nin Terbiyeye Dair Düşünceleri	Muallimler Birliği	Nevzat Mahmut	1925
Marya Montessori'ye Göre Çocuk Terbiyesi	Muallimler Birliği	Rıfat Necdet	1926
Büyük Hint Şairi Tagore'un Mektebi	Muallimler Birliği	İbrahim Alaaddin	1927
Büyük Terbiyeciler - Herbert Spencer ve Fenni Terbiye	Muallimler Mecmuası	Gabriyel Kopere - Selahattin	1923
Pestalotsi / Terbiyenin Gayesi	Muallimler Mecmuası	Hüviyet Bekir	1927
Nabi'ye Göre Terbiye	Tedrisat Mecmuası	İbrahim Alaaddin	1925
Pestalotsi	Terbiye	Ali Haydar	1927
Meşhur Terbiyecilerden: Wilhelm Rein	Terbiye	Ali Haydar	1927
Profesör Wilhelm Rein	Terbiye	Ali Haydar	1927
Profesör Wilhelm Rein	Terbiye	Ali Haydar	1927
Henri Fabre	Terbiye	Harun Er Reşit	1927

Tablo 69'da görüldüğü gibi bazı eğitimcilerin görüşleriyle ilgili olarak 13 makale altı farklı dergide bulunmaktadır. Genellikle yaşadığı dönemde iz bırakan ve görüşleriyle eğitim alanına yenilikler getiren yabancı eğitimcilerin hayatları ve çalışmalarlarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Anadolu Terbiye Mecmuasında yer alan *Terbiyeci Tagura* başlıklı makale *Elizabeth Hawkin* tarafından kaleme alınmış bir yazının tercümesidir. Bu yazıda yüksek bir sosyal statüde, iyi bir ailede 1861 yılında Kalküta’da dünyaya gelen Rabin Daarth Tagura’nın hayatı, eğitim felsefesi ve öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri açıklanmıştır.

Maarif Vekâleti Mecmuasında yayınlanan *Prof. John Doni’nin Raporları* başlıklı yazıda müderrisin Amerika’dan göndermiş olduğu Türkiye’deki eğitim sistemiyle ilgili ikinci ve son raporu yayınlanmıştır. Raporda ilk ve en önemli noktanın Türkiye mekteplerinin amaç ve hedeflerinin tespit edilmesi olduğunu belirtmiştir. Ancak bu surette uygun bir program hazırlanmasının mümkün olacağını söyleyen yazar, mektep programının belli olmasının gereksiz düzenlemelerin önüne geçeceğini düşünmektedir. Türkiye maarifinin gayesinin belli olduğunu belirten Profesör, mekteplerin buna uygun olarak düzenlenmesi gerektiğini dile getirmiştir. Bu gayeyi gerçekleştirmek için yalnız bir takım liderler yetiştirmenin yetmeyeceğini, vatandaşların hepsinin memleketin siyasi, iktisadi ve kültürel gelişimine iştirak edecek bir eğitim almasının önemini vurgulamıştır. Raporun devamında; 1- *Program*, 2- *Maarif Vekâleti Teşkilatı*, 3- *Muallimlerin yetiştirilmesi ve terfisi*, 4- *Muallimlerin yetiştirilmesi*, 5- *Mektep Sistemi*, 6- *Sihhat ve Hıfzıssıha*, 7- *Mektep İnzibatı*, 8- *Muhtelif Mevad* başlıkları altında ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca, döneminin en önemli filozoflarından olduğu belirtilen Doni’nin hayatı ve eğitim nazariyeleriyle ilgili kısa bilgilere yer verilmiştir.

Muallimler Birliği dergisinde yer verilen *Rabindrant Tagore’nin Terbiyeye Dair Düşünceleri* başlıklı makale *Nevzat Mahmut* tarafından kaleme alınmıştır. Tagore’nin eğitime dair düşüncelerini J. J. Rousseau Müessesesi yayınından *Tagore Mürebbi* adlı eserden topladığını belirten yazar; çocuk, mektep, mürebbi, terbiyede hürriyet, bilinçaltıyla ilgili olan bu düşüncelerin büyük Hint şair ve mütefekkirinin eğitsel yönünü biraz daha aydınlatmasını ummaktadır. Tagore’nin görüşleri şöyle ifade edilmiştir:

- Çocuğun hayata karşı teskin edilmeyen, söndürülemeyen bir susuzluğu vardır. Çocukluğumuz hayat bardağından kana kana içmelidir.

- Hepimiz biliyoruz ki, çocuklar tozu toprağı severler, çiçekler nasıl havaya ve güneşe susamışsa onların bedeni ve ruhu da önce havaya ve güneşe susamıştır. Çocuklar hiçbir vakit kendilerini çağırın kâinat ve tabiatı reddetmek istemezler.
- Çocukluğundan itibaren huylarımız teşekkül ediyor ve eğitim o tarzda veriliyor ki, bize ana gibi süt veren tabiatın sütünden kesiliyoruz. Böylece ruhumuzla dünya arasında bir taarruz tesis ediyor.
- Bugünkü mektepler ferdi tanımak istemeyen, şahsiyeti hesaba katmayan bir disiplin cihazı, yeknesak mahsuller yetiştiren bir imalathanedir.
- Mektepler çocuğa bir Çinli kadının ayakkabısı kadar dar geliyor.
- Bir çocuk eğitimcisi olmak için bir şey elzemdir; eğitimcisinin de tıpkı bir çocuk gibi olması. Eğitici hekim olduğu yahut ilimlerin nihayetine vardığını unutmamalıdır. Eğitici şayet genç çocuklar için hakiki bir rehber olmak istiyorsa onlara üstün görünmekten vazgeçmelidir. Eğitici yüksek hedeflere götüren aynı yolda onlarla beraber seyahat etmeye hazır bir büyük kardeş, bir abi olmalıdır. Eğitimciler verebileceğim yegâne nasihat budur. Çocukları eğitmek gibi büyük bir vazifeye girişmek böyle büyük bir yükü omzunuza almak istiyorsanız kendinizde ebedi çocuk ruhunu besleyeceksiniz.

Marya Montessori'ye Göre Çocuk Terbiyesi başlıklı makale *Rıfat Necdet* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, İtalya'nın en büyük eğitimci olarak tanıttığı Marya Montessori tarafından oluşturulan mühim bir sistemle çocuk eğitiminde hakiki bir inkılâp gerçekleştirildiğini dile getirmiştir. Montessori'nin eğitim sisteminin her şeyden evvel çok kuvvetli bir gözlem esasına dayandığını, kendisinin çocuğu yetiştirmek için hararetle tavsiye ettiği en önemli noktanın sabır ve tahammül olduğunu belirtmiştir. Montessori, çocuk eğitiminde araçsız yol takip etmek lazım geldiğine değinerek ve öğretmenin vazifesinden şu ifadelerle bahsetmiştir; Öğretmen, çocukla çocuğun gelişimsel hareketleri arasında daima bir bağ vazifesini görmelidir. Çocuğun şahsiyeti kendiliğinden gelişir. Öğretmenin burada üzerine aldığı rol mühimdir. Öğretmen bu şahsiyete hiçbir zaman kendi şahsiyetinden bir şey ilave edemez. Bilakis onun gelişimine yarayacak sebepleri hazır eder. Yazar, kendi kendine büyük bir memnuniyetle

çalışmak isteyen çocuğun hareketlerinin gelişimsel olduğunu belirtmiştir. Bu hareketleri dikkate alan Montessori, çocuğa her şeyi hazır etmesi ve tedarik eylemesi imkânını gösterecek esas ve sahaların temininin, eğitiminden sorumlu olan öğretmenin vazifesi olduğunu söylemiştir. Eğitimcilerin çocuğun işlerini kendi kendine yapabilmesine yardımcı olmasının önemini vurgulayan yazar, eğitimcilerin başlıca iki şey hazırlamaya mecbur olduğunu düşünmektedir;

1. Çocuğun kendi kendine faaliyete geçebilmesini ve iş yapmasını temin edecek şeylerin hazırlanması
2. Hazırlanan şeylerin çocuğa kendisinin istifade edebileceği tarzda öğretilmesi. Örneğin, çocuğa yemek vermeden önce, nasıl yemek yiyeceğini öğretmelidir.

Öğretmenin çocuğun çevresinde çocuğa yapabileceği işlere örnek olan vasıtaları hazırlayıp bırakması gerektiğini, çocuğun içgüdüsel hareketlerle bu vasıtalardan mükemmelen istifade edeceğine dikkat çekmiştir. Montessori'nin iki önemli kitabıyla çocuk eğitiminde takip ettiği usulleri açıkladığına değinen yazar, Montessori'nin çocuk eğitiminde çocuk sağlığının da önemini vurguladığını belirtmiştir.

Büyük Hint Şairi Tagore'nin Mektebi başlıklı makalenin yazarı *İbrahim Alaaddin*, ilk olarak, farklı iklimden, birçok farklı kültürden büyük filozofların (Aristo, Rousseau gibi), eğitim için kendi toplumlarına yeni istikametler açacak ülküler oluşturduğunu, bazılarının da bizzat bu düşüncelerini uygulayabilecekleri mektepler açıp buralarda çocuklar ve gençlerle ilgilendiklerini belirtmiştir. Büyük Hint Şairi Tagore'nin tesis ettiği ve 20 seneden beri bizzat idare ettiği müessesenin de böyle bir ülkü mektebi olduğunu dile getirmiştir. Memleketimize eserlerinin ancak serpintisinin geldiğini, Nobel Edebiyat Ödülünü kazandıktan sonra dünya çapında bir şöhrete ulaştığını açıklamıştır. Yazısının devamında Tagore'nin doğumunu, ailesini ve eğitim hayatını özetlemiş, eğitime dair düşüncelerini açıklayıp, mektebinde kullandığı öğretim yöntemlerinden örnekler vermiştir.

Derginin *Büyük Terbiyeciler* adlı bir yazı dizisinde hayatına ve fikirlerine yer verdiği diğer bir isim de Herbert Spencer'dır. *Herbert Spencer ve Fenni Terbiye* başlıklı makalede yazar, Herbet Spencer'in fikirlerini açıklarken J. J.

Rousseau'yla karşılaştırmalar yapmıştır. *Terbiyecilik, muallimcilik, Spencer'in hayatı, Spencer'in malumatındaki derinlik ve genişlik* alt başlıkları altında ilgili konulara değinmiş, Spencer'in görüşlerinden örneklere yer vermiştir.

Pestalotsi / Terbiyenin Gayesi başlıklı makalede Pestalotsi'nin eğitimle ilgili düşüncelerine yer verilmiştir. Pestalotsi'ye göre eğitimin amacı insanda mevcut bedenî, fikrî, ruhî kabiliyetlerin uyumlu bir tarzda tabiata uygun vasıtalarla geliştirilip olgunlaştırılarak; fakir, zengin istisnasız her ferdin hakiki insaniyete ulaşmasını sağlamaktır. Hakiki insaniyet esasları ise, din ve ahlâk prensiplerine dayanmaktadır. Pestalotsi tarafından çocuğun herhangi bir mesleki eğitimi almadan ilk önce tam bir insan olarak yetiştirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Eğitimin maksadının yalnız bilgi vermek değil, eğitimin hariçten gelen bir şey olmadığına dikkat çekilmiş; kuvvet, kabiliyet ve yetenekleri dâhilen geliştirmek olduğu açıklanmıştır. Çocuğun en tabî ve en başarılı eğitimcisinin ilk olarak annesi olduğunu düşünen Pestalotsi, bu konuyu şöyle ifade etmiştir; ben bütün bir milletin terbiyesini annelerin eline vermek isterdim. Yazının devamında *bedeni terbiye, dini ve ahlaki terbiye, tedris usulü, terbiye ve tedrise dair esasi düşünceler, Pestalotsi'nin şahsiyeti ve eğitimle ilgili eserleri* üzerinde durulmuştur

Tedrisat Mecmuasında yer alan *Nabi'ye Göre Terbiye* başlıklı makale *İbrahim Alâeddin* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, eğitim tarihinin memleketimizde geçirdiği safhaları bilmenin öğretmenler açısından oldukça faydalı olacağı yönündeki düşüncelerini paylaşmıştır. Yazısında şair Nabi'nin eğitim hakkındaki görüşlerini anlattığı *Hayriye* adlı eseriyle ilgili tespitlerde bulunmuştur. Nabi'nin iki buçuk asır önce yaşayan ve zamanının en önemli edebiyatçılarından birisi olduğunu belirtmiş, şairin hayatı, eserleri ve şiirleri üzerinde durmuştur. Hayriye isimli eserinin özelliklerini, yazım şeklini ve içeriğini açıklamış, eğitimle ilgili kısımlarından örnekler vermiştir.

Terbiye dergisinde yer alan *Pestalotsi* başlıklı makalede 1927 tarihinin, İsviçreli büyük mürebbi Pestalotsi'nin vefatının 100. senesi olması münasebetiyle Onun pedagojisini benimseyen İsviçre, Almanya, Avusturya gibi birçok memleketlerde törenler düzenlendiği belirtilmiştir. Vefatının üzerinden 100 yıl geçmesine rağmen eğitim ve öğretim yöntemleri ve sistemleri üzerinde hâlâ etkili olan bu isimle ilgili olarak okurlara bilgi verilmiştir. Aslen İsviçreli olan

Pestalotssi'nin mektep hayatı, Almanya'yla ilişkisi, eğitsel faaliyetleri açıklanmış, eğitimle ilgili eserlerinden bahsedilmiştir.

Meşhur Terbiyecilerden Wilhelm Rein başlıklı makale *Ali Haydar Bey* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, ihtiyarlığından dolayı artık istirahate çekilen Wilhelm Rein'nin, Yena Üniversitesinin en meşhur eğitim profesörü olduğunu belirtmiştir. Yohan Frederic Herbart'ın kurmuş olduğu eğitim sisteminin en sadık müfessiri olan Rein'nin, çok hararetleli takrirleriyle ve vasi-i beşer haricinde sayılabilecek ilmi neşriyatının çokluğu ve derinliğiyle bütün Almanya'da pek ziyade şöhret kazandığını vurgulamış ve bu büyük öğretmenin eğitimle ilgili fikirlerine yer vermiştir.

Derginin bir sonraki sayısında yazısına devam eden *Ali Haydar Bey*, Wilhelm Rein'nin görüşlerini, *1- Terbiyenin kıymeti ve mahiyeti, 2- Pedagoji ilim midir? Sanat mıdır? 3-Nazariyat ve tatbikat (Bu itidatlar doğru mudur?) 4- Pedagojinin ulumu ahlak ile münasebeti 5- Pedagojinin ruhiyat ile münasebeti 6- Pedagojinin tebabet ile münasebeti 7- Pedagojinin ilm-i idare ile münasebeti*, gibi başlıklar altında toplamıştır.

Ek-3'te verilmiş olan pedagoji şeması, Wilhelm Rein tarafından yapılan pedagoji sınıflandırmasını göstermektedir. Yazar, makalesinin üçüncü bölümünde bu şemada bulunan kısımlarla ilgili Rein'in tespitlerini alt başlıklar halinde vermiştir. Bu bölümde yer alan alt başlıklar; *1- Terbiye'nin gayesi, 2- Terbiye mefhumununun tahlili, 3- Tekâmül mefhumu, 4- Terbiye gayesi ile terbiye mefkurei arasındaki fark, 5- Ruhiyati terbiye mefkûresi, 6- Devletin tahsil mefkûresi, 7- Burjuvaların tahsil mefkûresi, 8- Hümanizmin tahsil mefkûresi, 9- Realizmin tahsil mefkûresi, 10- Bedii tahsil mefkûresi, 11- Ahlaki terbiye mefkûresi, 12- Ahlaki terbiyenin gayesinin vazii, 13- tekâmüle müştent ilm-i ahlak, 14- mutlak ahlak, 15- Lezzet perestlik mezhebi, 16- İntifaperestlik mezhebi, 17- Moralizm prensibi, 18- Seciye ve inat, 19- Seciye ve malumattır.*

Terbiye dergisinde yer alan bir başka makalede ise *Harun Er Reşit* tarafından kaleme alınan *Henri Fabre* başlıklı yazıdır. Yazar, beşeriyetin irfan hayatında büyük tesirler yapmış bir takım insanlar olduğunu, bu insanların bir kısmının beşeriyetin bilgilerine ya yeni ve büyük kıymetler ilave ettiklerini ya da bu bilgilerin olgunlaşma veya ilerlemelerinde derin inkılâplar vücuda

getirdiklerini dile getirmiştir. *Kant, Darwin, Pastör, Newton*’u, bu büyük insanlara örnek göstermiştir. İnsanların bir kısmının da fikri olgunlaşmamız için en doğru yolu bulmak ve göstermek suretiyle ortaya çıktığını belirtmiş; *Rousseau, Pestalotsi, ve Bacon*’un da bu insanlardan olduğunu ifade etmiştir. *Fabre*’nin, tabiatı nasıl araştırmak gerektiği hususunda yol gösterdiğini ve bu konuda kendisinin örnek teşkil ettiğini ifade etmiştir. Bu isimlerin insanlık tarihi için Newton, Kant ve Pastör kadar önemli olduğunu düşünen yazar, yazısının devamında *Fabre*’nin hayatı, eğitimi ve eserleri hakkında bilgiler vermiştir.

Tablo 70

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitim ve Toplum Konulu Makaleler.

Eğitim ve Toplum			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Genel ve Mesleki Terbiye	Anadolu Terbiye Mecmuası	Ahmet Hikmet	1923
İçtimai Nizam Terbiyesi	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1930
Çocuk İnkılabına Çalışanlar	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1930
İş ve Saadet Terbiyesi	Kalem	Halil Fikret Kanat	1938
Neden Az Okuyoruz?	Mektep Mecmuası	A. Fuat	1932
Okumak İhtiyacı	Mektep Mecmuası	Köprülüzade Mehmet Fuat	1932
Az Okumamızın Sebebini Bilen Var mı?	Mektep Mecmuası	A. Fuat	1932
Mektep Haricinde Terbiye ve Tedris	Muallimler Birliği	Doktor Hamit Zübeyr	1925
Halk Terbiyesi	Muallimler Mecmuası	İsmail Hakkı	1927
Niçin Okumuyor ve Okutmuyorsunuz?	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
Suallere Cevaplar: Kabahat Yapan Çocuğa Ne Yapmalı	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934

Tablo 70’te görüldüğü gibi eğitim ve toplum konulu makaleler yedi farklı dergide bulunmaktadır. Eğitimin toplum üzerindeki etkilerinin incelendiği makalelerin yazarlarının büyük bir kısmının eğitimci oldukları anlaşılmaktadır.

*Anadolu Terbiye Mecmuası*nda yayınlanan *Genel ve Mesleki Terbiye* başlıklı makale, Terbiye ve Ruhیات Muallimi *Ahmet Hikmet* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, talim ve terbiyenin arasındaki farkla sözlerine başlamış, zekânın açıklamasını yapmış, zekâ ve ruhun karıştırılmaması gerektiğini söylemiştir. Zihnin iki çeşit eğitimi olduğunu ifade eden yazar; birincisini insanı insan yapan dikkat gibi umumi kuvvetlerin gelişimini temin eden eğitim olarak açıklamıştır. Bu umumi kuvvetler bağlamında hüküm ve karar vermenin; anlamak, düşünmek hassalarının sayılabileceğini dile getirmiştir. Descartes’in, bu kabiliyetlerin hepimizde mevcut olduğunu, fakat herkeste aynı kuvvet ve şiddette bulunmadığını

iddia ettiğinden bahsetmiştir. İkincisinin ise, mesleki eğitim olduğunu söyleyen yazar, genel eğitimle gelişen kuvvetlerin belli bir konu dâhilinde mütehasşis kıldığını açıklamıştır. Yazısının devamında genel ve mesleki eğitimle ilgili görüşlerini belirterek, bunların birbirleriyle olan bağlarını ve etkilerini açıklamıştır.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde yer alan *Kâzım Nâmi* tarafından yazılan *İçtimai Nizam Terbiyesi* başlıklı makalede yazar, toplumsal düzenin devam edebilmesi için var olan kurallardan bahsetmiştir. Bu kurallara uyulmadığı takdirde toplumun içinde yaşanılması imkânsız bir hale geleceğini dile getirirken, bizim toplumumuzda bu tip kurallara halkın fazlaca riayet etmediğinden dert yanmıştır. Başka memleketlerde yapmış olduğu gözlemlerden yola çıkarak kıyaslamalar yapan yazar, bizim ülkemizde -Türkün yasağı üç gündür- şeklinde saltanat dönemlerinden kalma bir zihniyetin hâlâ hâkim olduğunu belirtmiştir. Bu konuda halkın kayıtsızlığının devam etmemesi gerektiğini, özellikle çocukların eğitiminde toplumsal düzen eğitime önem verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yeni neslin yetiştirilmesinde bu konulara dikkat edilmemesi durumunda medeni bir millet olmayı başaramayacağımızı düşünmektedir.

Çocuk İnkılâbına Çalışanlar-Clemens Pirguet isimli makalede çocuk doktoru Avusturyalı Clemens von Pirguet'in, çocukların toplumsal alandaki durumlarının iyileştirilmesi için yapmış olduğu çalışmalardan bahsedilmiştir.

Kalem dergisinde yer alan *İş ve Saadet Terbiyesi* başlıklı yazı *Halil Fikret Kanat'a* aittir. Yazar, iş ve saadet eğitiminin önemine dikkat çekmiş, her anne babanın bu konuya önem vermesi gerektiğini, çocuklarının gelecekteki mutluluğunun ve başarısının buna bağlı olduğunu belirtmiştir. Hayattaki mutluluğun kişiden kişiye değiştiğini, herkesin kendinde eksik olan noktaların tamamlanmasıyla mutlu olacağını düşünen yazar, mutluluğun manasıyla ilgili düşüncelerini paylaşmıştır. Yazar, insanı hayvanlardan ayıran en önemli farklılıklardan birisinin bir işle meşgul olması olduğuna değinmiş, iş sahibi veya bir meşgalesi olan insanların hayatta daha mutlu olduklarını dile getirmiştir. İş sahibi olmanın insana kattığı olumlu özellikleri anlatmaya devam eden yazar, çocukların küçük yaşta iş yapmaya alıştırılması ve sorumluluk almalarının sağlanmasının önemine vurgu yapmıştır.

Mektep Mecmuası adlı dergide yer alan *Neden Az Okuyoruz?* başlıklı yazı A. Fuat tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, Avrupa, Amerika ve Asya milletleriyle bizim ülkemizdeki okuma alışkanlıklarının kıyaslamasını yapmıştır. Kendi gördüğü ve duyduğu kadarıyla Fransa, Almanya, İngiltere, Japonya gibi ülkelerde halkın genç-yaşlı, zengin-fakir, kadın-erkek demeden hepsinde okumaya çok büyük bir merak olduğu, bu ülkelerde yayınlanan gazetelerin, dergilerin ve kitapların yüksek tirajlı olduğunu dile getirmiştir. Bu insanların ne zamandan beri böyle çok okuduklarını merak eden yazar, bizim ülkemizde de neden az okunduğunu ve ne zaman tüm ülke olarak okumaya başlayacağımızı merak ettiğini söylemiştir. Yazısının devamında okumanın önemine değinen yazar, kısa zaman içinde bizim halkımızın da bu önemi fark etmesini temenni etmiştir.

Köprülüzade Mehmet Fuat tarafından yazılan *Okumak İhtiyacı* başlıklı makalede yazar, son zamanlarda herkesin tartıştığı ve sebeplerini bulmaya çalıştığı ülkemizde okuma oranlarının çok düşük olmasından bahsetmiştir. Yazar ayrıca ülkemizde yayın hayatının durgunluğuna da değinirken, bir memlekette neşriyatın azlığının, fikir ve sanat hayatının durgunluğuna işaret ettiğini ifade etmiştir. Bir milletin zihninin ne kadar işlerse, maddi hayatının da o kadar yükseleceğinin altını çizmiştir. Bazılarının yayın azlığının sebebini harf inkılâbına bağladığını söyleyen yazar, kendisinin bu fikre katılmadığını, harf inkılâbından çok daha öncelerde de yayınların az olduğunu açıklamıştır.

Mektep Mecmuasının başka bir sayısında A. Fuat Bey tarafından yayınlanan *Az Okumanın Sebeplerini Bilen Var mı?* başlıklı makalede yazar, çok tartışılan bu konuyla ilgili tespitlerini şu şekilde paylaşmıştır;

1. Kitap ve gazete az okuyoruz. Çünkü henüz maarif bizde yenidir ve geridir.
2. Okunacak eserler azdır.
3. Umumi Harp (Birinci Dünya Savaşı) her şeyi altüst ettiği gibi, hayat ve geçim dertlerini de arttırmıştır. Bu dertler arasında okumaya vakit az kalmıştır.
4. Türkçede ilim ve meslek gazete ve kitapları sınırlıdır. Okumak ihtiyacını duyan ilim ve meslek sahipleri de yabancı lisanlarındaki eserlerden bu ihtiyaçlarını karşılarlar.

5. Yazılarımızın çoğu tercümedir veya adaptedir. Orijinal ve Türkün varlığından, benliğinden çıkmış değildir. Bu sebepler de bu eserler cazip değildir. Meziyetleri azdır.
6. Yeni harflerle henüz alışkanlığımız azdır.
7. Kitap ve gazeteler pahalıdır.
8. Kitap ve gazeteler, ulaşım vasıtalarının azlığı ve satıcıların ihtimal ve ehliyetsizlikleri yüzünden memleketin her bucağına ulaştırılamıyor.
9. Halka yaklaşan eserler yoktur.
10. Çocuklarımıza yalnız mektep kitapları okutuluyor, bu kuru ve klasik bir okuyuculuktur. Çocuk romanları, hayat hikâyeleri, halk masalları yazılmalı ve yayınlanmalıdır.
11. Kasaba ve köylerimizde kitap ve gazete tedariki imkânsızdır.
12. Gazete ve kitaplarda halkı cezbedici bir üslup yoktur.

Yazar, bu tespitleri yapmış olduğu seyahatler sırasında edindiği tecrübelerden ve bilgilerden yola çıkarak yaptığını ifade etmiştir.

Muallimler Birliği dergisindeki *Mektep Haricinde Terbiye ve Tedris* başlıklı makale 1924-1925 senesine ait Maarif Vekâleti tarafından verilen ilk ve orta mekteplerdeki öğrenci sayılarıyla ilgili istatistiki bilgileri içermektedir. Makalede 13 milyonluk Türkiye nüfusundan tahsil çağında olanlardan yaklaşık $\frac{3}{4}$ 'ünün mektebe gitmediği belirtilmiştir. Orta öğretimde harpler ve millî zaruretlere dolayısıyla üniversite ve yüksekokullar için yeterli miktarda talebe yetiştirilemediği ifade edilmiştir. Çocuklarımızı okutmakla istikbalimizi kurtaracağımızı dile getiren yazar, milletin %80-90'nını teşkil eden okuma-yazma bilmeyenlerin mecburi tahsil zamanının geçtiğini ilave etmiş ve bu kesimin de okuma-yazma öğrenmesinin önemini altını çizmiştir. Batı Avrupa ve Amerika'nın bu konuyla ilgili senelerdir çalışmalar yaptığı, mektep haricindeki eğitimin, onların eğitim teşkilatlarında ilk, orta ve yüksek tahsil kadar önemli görüldüğünü anlatmıştır. Bakanlıklarında bununla ilgili ayrı bir müdüriyetin bulunduğu dikkat çeken yazar, onların sistemlerinin beşikten mezara kadar talim ve terbiye fikrine uygun olduğunu söylemiştir. Halk kütüphanelerinin de serbest öğretimin en mühim araçlarından olduğunu belirtmiş, yapılan tetkikler sonucunda Anadolu'nun yaklaşık 45 vilayet merkeziyle 300'den ziyade kazasında

umumi kütüphane denilen müessesenin hiç bulunmadığının anlaşıldığını, mevcutların da ihtiyacı karşılamaktan aciz kaldığını ifade etmiştir. Halk kütüphanelerinden başka; çiftçi dernekleri, kooperatifler, ocaklar, öğretmen derneklerinin de mektep haricindeki eğitim ve öğretim hususunda büyük hizmetler ifa edebilecekleri belirtilmiştir. Muallimler Birliği'nin birçok yerde halk dershaneleri açtığı ve bu mekteplere 10 bini aşkın talebe kayıt edildiği, liyakatli emekli zabıtanın, kışladaki neferlere okuma yazma öğretmesinin tavsiye edilebileceği şeklinde görüşlerini paylaşmıştır.

Yazısının devamında Macar Eğitim Bakanlığının mektep haricinde eğitim ve öğretim üzerine hazırladığı müfredat programıyla teşkilatın iskeletini gösteren krokilere yer vermiştir.

Muallimler Mecmuası adlı dergide yer alan *Halk terbiyesi* başlıklı makale İstanbul Dârülfünun müderrislerinden *İsmail Hakkı Bey* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar ilk olarak halk eğitiminin gayelerini Türk halkının medeni ve mesleki seviyesini yükseltmek olarak belirtmiştir.

Bu gayelere ulaşabilmek için de yazar, okumak, göstermek ve yaşatmayı birer vasıta olarak görmüştür. Medeniyetin mühim bit kısmı da fiil ve harekettir.

Yazar, halk eğitiminin hangi çevrelerde verilmesi gerektiğiyle ilgili olarak tespitlerde bulunmuştur. Halkın ihtiyaçlarının dikkate alınması gerektiğini söyleyen yazar, halk dendiği zaman çocukların, gençlerin ve ihtiyarların hepsini kapsadığına dikkat çekmiş ve bu üç unsurun eğitiminin önemini vurgulamıştır. Mektep çağındakiler için *tabii tahsil* olarak ifade edilen ilk, orta, yüksek, bütün devlet derecelerinin verildiği tahsil olduğunu söylemiştir. *Yetiştirici tahsil* olarak ifade edilen tahsilin ise, ilk tahsilini tam veya noksan görmüş olan gençlere, içinde bulunduğu mesleğin tekniğine ait yahut edinmek istedikleri mesleğin tekniğine yönelik tahsilin, az zamanda verilmesi olduğunu belirtmiştir. *Yardımcı tahsil* olarak ifade edilen tahsilin ise, artık klasik bir tahsile tahammülü olmayan çağdaki insanlar için olduğunu dile getirmiştir. Bu tahsilin hedefinin kısa yoldan okutmak olduğunu, halk üniversiteleri, halk dersleri, halk konferansları şeklinde uygulandığını söylemiştir.

Yazar, umumi müesseseler dediği; halk müzeleri, inkılâp müzeleri, sıhhat müzeleri, iktisat müzeleri, aile müzeleri, sergiler, kitaplar, resimler, sinemalar gibi yerlerin de halk eğitimine katkılarını dile getirmiştir. Yazısının devamında Türkiye maarifinin bu maksatla nasıl bir şekil alması gerektiğini izaha çalışmıştır. İlk olarak Maarif Vekâleti içinde halk eğitiminin bütün mesuliyetini ve salahiyetini bünyesinde toplayabilecek bir teknik daire oluşturulması gerektiğini açıklamıştır. Ayrıca ilk müteşebbisler tarafından vücuda getirilecek olan örneklere ve bu örneklerde uygulamalı olarak yetiştirilecek eğitimcilere ihtiyaç olduğu söylenmiştir. Bina konusuyla ilgili olarak da her şehirde bu iş için uygun bir bina bulmanın mümkün olduğunu dile getirirken, bir binayı iki iş için kullanmanın (gündüz ilk mektep, gece halk mektebi gibi) sakıncalı olacağını da ifade etmiştir.

Yeni Adam dergisinde yer alan *Niçin Okumuyor ve Okutmuyorsunuz?* başlıklı makalede *İsmail Hakkı Bey*, ilkçağlardan itibaren toplumların okuma alışkanlıkları ve okumaya bakış açılarını ele almıştır. Yazar, okumanın bir ihtiyaç olduğunu ve ilkel toplumlarda böyle bir ihtiyaç duyulmadığı için okumaya lüzum görülmediğini söylemiştir. Orta çağda ise, insanların tüm doğrularını dine göre belirlediklerini, bu nedenle de sadece dini kitaplar okuduklarını yeni zamanda ise, insanların okuyup-okuttuklarını çünkü hayatı algılama biçiminin onu okumaya mecbur bıraktığını ifade etmiştir.

Derginin bir başka sayısında ise okurlardan gelen sorulara verilen cevaplar yayınlanmıştır. Suç işleyen çocuğu ne yapmalı, modern eğitimin cezaları, Allah fikri ve din sosyolojisi konularında gelen sorulara cevaplar verilmiştir.

Tablo 71

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Okul Konulu Makaleler.

Okul			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Mektep Hayatı	Gürbüz Türk Çocuğu	Hikmet Şevki	1926
Mektep ve Mektepliler	Mektep Mecmuası	A. Fuat	1932
Mektep Mefhumu	Mektep Mecmuası	A. Fuat	1932
Faal Mektep Nedir?	Muallimler Birliği	Sabri Cemil	1926
Toplu Tedris	Muallimler Birliği	Ali Haydar	1926
Milli Terbiye: Mektepte Milli Terbiye	Muallimler Birliği	Anonim	1926
Derslerin Terbiyevi Kıymeti	Tedrisat Mecmuası	İhsan	1925
Tedris Vesaiti Mübadelesi	Terbiye	Anonim	1927
Liseler Nasıl Islah Edilmelidir?	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934

Tablo 71’de 1926-1934 arasında yayınlanmış okul konulu dokuz makale bulunmaktadır. *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisinde yer alan *Amcanın Köşesi* adlı sütunda yazılarını yeğenine bir mektup şeklinde kaleme alan *Hikmet Şevki, Mektep Hayatı* alt başlığıyla bir çocuğun hayatında mektebin önemine değinmiştir. Çocukların ilk mektebe başladığı zamanlarda onların mektebe nasıl alıştırılması gerektiğiyle ilgili tespitlerde bulunmuş, mektep hayatının her çocuğu bir düzene alıştırmak için bir fırsat olarak değerlendirmiştir. Ayrıca çocuğun arkadaşlarından kaynaklanan tehlikelere de parmak basan yazar, dikkat edilmesi gereken noktalar konusunda uyarılarda bulunmuştur.

Mektep Mecmuasında yer alan *Mektep ve Mektepliler*, bir yazı dizisi şeklinde düşünülmüştür. Bu yazı dizisinde İstanbul’da yer alan mektepleri tanıtmayı amaçlayan A. Fuat, ilk olarak Kabataş Lisesi’nden başlamıştır. Kabataş Lisesi’nin ulaşımı, fiziki mekânı, idarecileri, öğretmenleri ve öğrencileriyle ilgili intibalarını okurlarıyla paylaşmış, lisenin resimlerine yer vermiştir. Derginin diğer sayılarında ise Hayriye Lisesi, Feyziâti Lisesi ve Kuleli Lisesi’yle ilgili bilgiler yer almaktadır.

Mektep Mefhumu başlıklı makale, terbiye müderrisi İsmail Hakkı Bey’in Erenköy kız Amerikan Koleji’nde verdiği bir konferans münasebetiyle A. Fuat Bey tarafından kaleme alınmıştır. A. Fuat Bey, çalışmalarını yakından takip ettiği İsmail Hakkı Bey’le tanışmasını anlatmış, fırsat bulmuşken aklına takılan psikoloji ve sosyolojiyle ilgili sorularını sorduğunu dile getirmiştir. İsmail Hakkı Bey’in verdiği konferansa da değinen yazar, mektep kavramının anlamı, gayesi, eğitim sahasındaki mevkii ve vazifelerini herkesin anlayabileceği şekilde izah ettiğini dile getirmiştir. İsmail Hakkı Bey, mektebi talebeleri hayata hazırlayan bir yer olarak değil de, hayatın kendisi olarak gördüğünü beyan etmiştir. Mektebin hakiki hayatın küçük bir modeli olduğunu belirtmiştir. Mektepte bulunan müdür, müdür muavini ve öğretmenlerin öğrenciye bir musallat değil bir yardımcı olması gerektiğinin üzerinde durmuştur. Ayrıca, çocuğun mektebe gelmeden önce ailesinin içinde geçirdiği gelişimin önemine de dikkat çekmiş, mektebin kendisine gelen çocuğu yeniden şekillendirmesinin mümkün olmadığını, sadece geldiği halinin gelişimine yardımcı olabileceğinin üzerinde durmuştur.

Muallimler Birliği dergisinde yer alan *Faal Mektep Nedir?* başlıklı makale *Sabri Cemil* tarafından yazılmıştır. Yazar, Batı ilminde mekteplerin hayata uydurulması fikrinin birçok mürebbiler tarafından düşünüldüğünü ve sonunda bu amaca ulaşacak *faal mektep (ecole active)* adı altında bir takım yeni müesseseler açıldığını belirtmiştir. Avrupa’da bu konuda A. Ferriere’in üç ciltlik zengin bir eseri olduğunu ve Cenova’da yapılan muallimlerden oluşan bir kongrede İsviçre öğretmenlerinden birinin faal mektep umdelerinin ilk mekteplere nasıl tatbik edileceğine dair açıklamalarda bulunduğu paylaşılmıştır. Faal mektep anlayışında çocuk herhangi bir vasıtayla düşünmeye, aramaya, muhakeme etmeye kısaca faal olmaya mecbur edilince, onun gelişimi sağlanmış olunur. Faal mekteple ilgili açıklamalarına devam eden yazar, bu yeni anlayışa muallimlerin nasıl yaklaştığını ve nasıl vaziyet almaları gerektiğini, yoksa bu hareketin karşısında duramayacaklarını anlatmıştır. Ayrıca faal mektebi program açısından ele almıştır.

Toplu Tedris (Ense-i Gnement Complexe) başlıklı makale *Ali Haydar* tarafından kaleme alınmıştır. Makalede, eskiden mahalle mekteplerinde sadece Kur’an ve ilmihal çalışıldığı, Tanzimat’tan sonra devlet tarafından açılan okullarda dini eğitimin yanında tarih, coğrafya, hesap, hendese gibi derslerin de okutulmasıyla ders sayısının arttırıldığı belirtilmiştir. 1884’ten sonra açılmaya başlayan idadi mekteplerinde ise derslerin sayısının daha da arttığı, 1900 senesinde yedi senelik idadilerde, Matecvid, Kur’an-ı Kerim ve Ulum-u Diniye, Türkçe Ahlâk, Edebiyat ve Kitabiyat-ı Resmiye, Arabi, Farsi, Fransızca, Hülasa-i Kavanin, Hesap, Usul-ü Defteri, Cebir ve Müselsat, Hendese, Kozmografya, Mihanik, Fizik ve Kimya, Mevalid, Coğrafya, Tarih, İlm-i Servet, İlm-i Eşya (taşra idadilerine mahsup olup dördüncü senede Malumat-ı Ziraiye ve beşinci senede Sanayiye ve Ticariye gösterilecektir), Hıfzısıhha (üçüncü, dördüncü ve yedinci sınıflarda birer saattir, dersaadet mektebinde yalnız son sınıfta okutulacaktır.) Hüsn-ü Hat, Resim, El sine (mahallin icabına göre Rumca, Ermenice, Bulgarca) dersleri okutulduğu söylenmiştir. 1908-1909 senelerinden itibaren İstanbul’da altı senelik numune mektepleri açılmıştır. Bu mekteplerde ders saati ve öğretmen sayısının daha da arttığı ifade edilmiştir. Öğretmenler arasında dersler ve saatlerin karışıklığa ve bölünmeye uğradığını, hattı zatında Türkçe dersinin kıraat, kavait, imla ve tahrir gibi kısımlarının muhtelif

öğretmenler tarafından öğretildiğini belirtmiştir. Bu öğretmenlerin ise birbirinin öğretimiyle hiç alakadar olmadığını, her birinin kendi öğretiminde müstakil bir yol, program takip ettiğini dile getirmiştir. Bunun sonucunda da öğrencinin zihin bütünlüğünün bozulduğu belirtilmiştir. 1910 senesinden sonra vilayet sultanilerinin açıldığını söyleyen yazar, öğretimin daha ziyade ihtisas vadisine dönüştüğünü dile getirmiştir. Buralara yüksek maaşlar verilerek yeterli ve uzman öğretmenlerin getirildiğini anlatmıştır. Bunlar için gayet basit özet bir program hazırlandığı ve öğretmenlerin bildikleri gibi öğretim yaptıkları belirtilmiştir. Öyle ki bir vilayet sultanisinin yedinci sınıfında nebatat okutulurken, bir diğerinde aynı sınıfta hayvanat okutulduğunu dile getirmiştir. Bu karışıklığa son vermek için uzmanlar tarafından bir program hazırlandığına değinen yazar, bu programı hazırlayan uzmanların kendi derslerine önem verip ders saatlerini fazla tuttuklarını söylemiştir. Yine aynı dönemde üç senelik iptidailerle, üç senelik rüştiyelerin de düzenli bir müfredatı olmadığını belirtmiştir. Bunların her ikisi birleştirilip altı senelik bir mektep meydana getirilmiştir. Bundan sonra araya savaşların girmesiyle bilhassa sultanilerdeki öğretimin sekteye uğradığı dile getirilmiştir. Yeni programların verdiği neticenin layıkıyla anlaşılmadığı, yine de bu programlara dair öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkarak beş maddelik bir değerlendirme yapıldığı belirtilmiştir. Daha sonra toplu tedris usulünü anlatmaya başlamıştır. Avrupa mekteplerinde yeni uygulanan bu usule göre bir sınıfta hesap, hendese, lisan, musiki, tarih, coğrafya, el işleri gibi ayrılmış dersler yoktur. Bu derslerde çocuklara öğretilcek konular birleştirilir, öğrencinin göstereceği ilgiye göre hepsi toptan öğretilir. Bir lisan dersinin içine tarih karışabilir. El işleri dersi, bütün uygulamalı derslerin yerine geçer. Hatta bu tecrübe mekteplerinde muayyen bir program ve haftalık ders cetveli bile yoktur. Yazar, yazısının devamında toplu tedris usulünün nasıl uygulanacağına dair ayrıntılı açıklamalarda bulunmuştur.

Mektepte Milli Terbiye başlıklı makalede millî eğitimin anlamı açıklanmış, mekteplerin türü ve bakanlık tarafından derecelerine göre nasıl taksim edildikleri anlatılmıştır. Mekteplerde çocuklara verilecek millî eğitimin çareleri ve vasıtalarına da değinen yazar, mektep haricindekilere verilecek eğitimle ilgili açıklamalara yer vermiştir.

Tedrisat dergisinde yayınlanan *Derslerin Terbiyevi Kıymeti* başlıklı makale Erkek Muallim Mektebi Tatbikat-ı Dersiye Muallimi *İhsan Bey* tarafından yazılmıştır. Yazar, bir çocuğa matematik derslerinde yaptırılacak muhakeme idmanlarının onun, tarih, ahlâk ve malumat-ı vataniye gibi derslerde iyi muhakeme yürütmesine yardımcı olup olmayacağını tartışmıştır. Çocuğa bir takım şiir ya da tarih ezberletmenin onun istinografyada veya nebatatta hafızasının kuvvetlenmesine hizmeti olacak mı?, çocuk beden eğitimi dersine dikkat etmekle toplumsal rollerini yapmaya alıştırmış olur mu? gibi sorulara cevaplar aramıştır. Yazar, ilk olarak eski eğitimcilerin bu konudaki düşüncelerini açıklamıştır. Eskiden eğitimcilerin, zihni, muhtelif ve birbirinden az çok müstakil birkaç melekenen mürekkep zannettiklerini ve bu melekelerle hafıza, hayal, dikkat, müşahede, akıl ve irade gibi isimler verdiklerini dile getirerek, bu melekelerin her birinin diğerleriyle beraber olgunlaşıp, geliştiğine inandıklarını söylemiştir. Mesela çocuklara fazla memleket isimleri ezberletilmesinin onların hafızalarını genel olarak çalıştıracığına inandıklarını belirten yazar, tecrübelerin bu fikirlerin abartılı ve yanlış olduğunu ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Bir çocuğun tarihleri kolaylıkla ezberleyebildiği halde kişi veya şehir isimlerini yahut edebi parçaları aynı kolaylıkla ezberleyemediğini dile getirmiştir. Yazısının devamında eski ve yeni anlayış arasındaki farkların üzerinde durmuş, yeni anlayışa göre neyin nasıl yapılması gerektiğini ayrıntılı olarak açıklamıştır. Hâsılı bir çocuğun gerek zihni, gerekse ahlâki terbiyesinin eskilerin zannettiği gibi programa konulacak şu veya bu dersin okutulmasıyla hemen elde edilebilecek bir netice olmadığını, çok uğraşmaya ve emek harcamaya muhtaç olduğunu belirtmiştir.

Terbiye dergisinde yayınlanan *Tedris Vesaiti Mübadelesi* başlıklı makalede, ilköğretimde öğrenci ve öğrencilerin muhtaç oldukları öğretim araç gereçlerini müşterek faaliyetleriyle temin etmelerinin çok takdire şayan bir hareket olarak değerlendirilmiştir. Muhtelif şehir ve kasabalarda bulunan mektep ve öğretmenlerin kendi çevrelerinde kolayca tedariki ve yapılması mümkün araç gereçleri, bunları güçlüklerle bulan yerlerdeki mektep ve öğretmenlerin hazırladıkları kendilerine lüzumlu diğer eşya ve vasıtayla mübadele etmelerinin de tavsiyeye şayan bir durum olduğu belirtilmiştir. Memleketimizde henüz uygulanmayan fakat ileri memleketlerde geniş bir tatbik sahası bulmuş olan bu

usule yol açabilmek için *Terbiye* dergisinin her nüshasında dört sayfayı bu maksada ayırmaya karar verdiğini bildirmiştir. Memleketin her tarafındaki öğretmenler, mektepler ve sınıflar kendi ihtiyaçlarından fazla olarak biriktirdikleri veya hazırladıkları öğretim araçlarının nevi ve miktarını ve bunun yerine neye muhtaç olduklarını ufak bir mektupla dergiye bildirdikleri takdirde keyfiyetle müteakip nüshada ilan edileceğini ve talep ve ihtiyacın bütün *Terbiye* okurlarının gözlerinin önüne serileceğini söylemiştir. Bu sayede fazla masrafa lüzum kalmadan Zonguldak'taki bir mekteple Adana'daki bir mektebin kendi koleksiyonları için yerinde bulmaları pek müşkül olan birer kömür ve pamuk örneği temin etmelerinin çok kolaylaşacağı tespitinde bulunmuştur. Çocukların, bu vesileyle Türkiye'nin muhtelif yerlerinin mahsulat ve mamulâtını yerlerinden gelmiş numunelerle görerek vatan hakkındaki malumatlarını bir derece daha takviye fırsatı bulacaklarının altını çizmiştir.

Yeni Adam dergisinde yer alan *Liseler Niçin Islah Edilmelidir* başlıklı yazı *İsmail Hakkı Bey'in Son Posta Gazetesi*'ne vermiş olduğu bir mülakatın metnidir. İsmail Hakkı Bey, lise tahsilinin 11'den 12'ye çıkarılması hakkındaki görüşlerini açıklamıştır. Bu konuyla ilgili müspet bir fikir söylemenin imkânsız olduğunu, çünkü tahsil işinin bir seneyle olmadığını bir tekâmül işi gibi düşünülmesi gerektiğini dile getirmiştir. Her şeyden önce tahsil meselesine ilmî bir şuur kazandırmamız gerektiğini düşünen İsmail Hakkı Bey, gençlerden beklenen beden ve ruh olgunluğunun kararlaştırılmasının önemine değinmiştir. Ayrıca eğitim konusunda eski anlayış ve tekniğin de iflas ettiğini belirtmiştir. Mektepte ne gibi değişikliklere taraftar bulunuyorsunuz sorusuna İsmail Hakkı Bey şu cevabı vermiştir;

Bu konudaki en yeni hassasiyetleri taşıyan eserim "içtimai mektep"tir. Bu teze göre şu dört hakikate boyun eğmek zarureti vardır. Birincisi: Terbiyenin gayesi bütün eksikleriyle beraber belli başlı cemiyet vazifelerini, fonksiyonlarını taşıyan müşahhas bir adam yetiştirmektir. Aile ferdi, mektep talebesi, asker, çiftçi, doktor, marangoz, çilingir ve seyyah gibi hakiki adamın kendisidir.

İkincisi: Terbiye hakiki bir cemiyetin içinde olabilir. Karada yüzme, havada ziraat, odada tayyarecilik, kâğıt parçaları ile marangozluk, nasihatle cesaret terbiyesi verilmez. Bu fonksiyonları kazanmak için suya girmek, göklere yükselmek, beli toprağa batırmak, demirhanede çekiç sallamak lazımdır. Çocuğu hakikat dışında çalıştırmak, hakikatlere düşman kılar. "Terbiye" yalan kabul etmeyen tekâmülün adıdır.

Üçüncüsü: Terbiye hakiki bir cemiyet içinde hakkıyla işleyerek olur. Terbiye okutulacak, verilecek, hatta alınacak bir şey değildir. Terbiye kendi kendine olması lazım gelen bir şeydir. Mürebbi “terbiye edici” değil, kendi kendini terbiye etmesi lazım gelen çocuğun yahut gencin harici şartlarından biridir. Hakiki bir bahçıvan gibi ki sebzelerini yahut ağaçlarını büyütecek yerde, onların yaşama iradesi sayesinde kendi kendilerini büyütme için su, gübre, hava, güneş gibi harici şartların varlığına ziyan veren engelleri kaldırır.

Terbiyenin muhiti olan yerde terbiye kendi kendine olur. Son sözlerim şunlardır: Türkler bu yuvarlağın üzerinde birçok değişiklikler yaptılar. Herkes gibi ben de görüyorum ve inanıyorum. Fakat henüz terbiye meselesini halledemedik. Belki de en gücü budur. Milli şiarımız güçlüğü yenmektir ve birden yenmektir. Şimdiden üzerine yürümeliyiz (Hakkı, 1934, s.5)

Tablo 72

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Maarif İşleri ve Siyaseti Konulu Makaleler.

Maarif İşleri ve Siyaseti			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Maarif İşleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1922
Maarif İşleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1922
Maarif İşleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	T. H.	1922
Maarif İşleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1922
Maarifçilik	Anadolu Terbiye Mecmuası	A. N.	1922
Maarif İşleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1922
Maarif İşleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1922
Maarif İşleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1923
Maarif İşleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1923
Maarif İşleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1923
Maarif Siyasetimiz	Maarif Vekâleti Mecmuası	Maarif Vekili Vasıf	1925
Tevhid-i Tedrisat - Tevhid-i Terbiye	Muallimler Birliği	Abdülfeyyaz Tefvik	1925

Tablo 72’de görüldüğü gibi maarif işlerinden bahseden 12 makale üç farklı dergide yer almaktadır. Anadolu Terbiye Mecmuası’nın hemen her sayısında, o sayının yayınlandığı tarihlerde maarif alanında yapılan çalışmalar hakkında okuyucularını bilgilendirmeye çalıştığı görülmektedir.

Maarif İşleri-Maarif Şuunu başlığıyla yayınlanan yazılarda dergi olarak maarifle ilgili diğer gazete ve dergilerde yayınlanmış olan makaleler ve haberlerden önemli görülenler ele alınmıştır. İlkinde *Yakup Kadri Bey* tarafından *İkdam Gazetesi*’nde yayınlanan bir yazının bazı bölümleri nakledilmiştir. Mekteplerin fiziki koşullarının olumsuzluklarından bahseden yazar, bizdeki mekteplerin fiziki olarak yeterli olmadığını, bir mektep binasının önünden geçmeye bile korktuğunu dile getirmiştir. Başka memleketlerde çocukların en tatlı anılarını yaşadığı mekteplerin bizdeki durumunun nedenlerini araştırmanın maarif ve mektep işleriyle ilgilenenlerin yapması gerektiğini belirtmiştir. Mekteplerden çıkan gençlerin ya çok bezgin ya da çok küstah olduklarını dile getiren yazar, bu iki tip gençlerin askerlik sayesinde adam olduğunu düşünmektedir.

Başka bir sayıda, yine Yakup Kadri Bey’in *İkdam Gazetesi*’nde yayınlanan *Şair Nasıl Yetişir* başlıklı makalesiyle ilgili tespitlerde bulunulmuştur. Bu yazıda yer alan ve muallimlere yetiştirmek istedikleri şairlere neler tavsiye etmelerini gösteren kısmı aynen yayınlamışlardır. Yazının devamında *Akşam Gazetesi*’ndeki *Hodkâmlık* başlıklı bir yazıda telif ve tercüme heyetinin 2 Nisan 1338 tarihli bir talimatnameyle oluşturulduğundan ve bu heyetin vazifelerinden de bahsedilmiştir.

Bir diğer sayıda ise halk dârülfünunlarının programları, okutulan dersler, Himaye-i Etfal Cemiyeti’yle ilgili son günlerde diğer yayın organlarında yapılmış haberlerle ilgili değerlendirmeler yer almaktadır.

Derginin başka bir sayısında *Maarif İşleri* başlığı altında, *Terbiye-i Maneviye* isimli *İkdam*’ın başyazarı Ahmet Cevdet Bey’in Viyana’dan gönderdiği başmakalesinin bazı kısımları aynen yayınlanmıştır. Bu yazıların, aynı sayıdaki Alfred Föye’nin makalesiyle karşılaştırılmasının yapılmasının okurlara bırakıldığı belirtilmiştir. Yazıda, manevi eğitimin öneminden bahsedilmiş, mekteplerde manevi eğitime neden önem verilmesi gerektiği açıklanmıştır. Ayrıca bu makalede *imtihanlar* başlığıyla Anadolu mekteplerinin imtihanlarını tamamladığı

haberi paylaşılmış, okullar, hafıza ve hafızanın işlenmesi gibi çeşitli hususlardan da bahsedilmiştir.

Maarifcilik başlıklı makalede eğitimciliğin, memleketimize hakiki hayat verecek istikbalde muvaffakiyeti temin edecek, bizi milli mefkûremize sahip kılacak bir meslek olduğu herkesçe kabul edilmesi gerekirken, her nedense layık olduğu şekilde değerlendirilmediğine dikkat çekilmiştir. Buna rağmen âlim, cahil, inkılâpçı, muhafazakâr herkesin pervasızca eğitim hakkında söz söylediği ifade edilmiştir. Yazar, ülkenin eğitim durumuyla ilgili yapılan konuşmalar ve tartışmalardan duyduğu rahatsızlıkları dile getirmiş, bu tartışmalardaki kendine göre yanlış olan kısımlarla ilgili düşüncelerini paylaşmıştır.

Maarif İşleri başlığı altında Vakıf Gazetesi'nde İstanbul Japon mümessiliyle yapılan röportajın içeriğinden bahsedilmiştir. Devamında *Sultani teşkilatı, muallimin rolü* gibi konular üzerinde durulmuş, bir sonraki sayısında ise, 30 Ağustos Zafer Bayramı'yla ilgili bilgilere yer verilmiş, Zafer Bayramı'nın Türk milleti için önemi anlatılmıştır.

Diğer bir sayıda ilk olarak İstanbul Sultani kadroları hakkında açıklamalarda bulunulmuş ve TBMM'de İstanbul kadrolarının görüşüldüğü oturumlarla ilgili bilgiler verilmiştir. Ardından Türkiye İktisat Kongresinin İzmir'de toplandığı belirtilerek, bu kongreyle ilgili izlenimler ve kongrede alınan nihai kararlar üzerinde durulmuştur. Yeni hazırlanan musiki programıyla ilgili tespitlere de yer verilmiştir.

Başka bir sayıda *lisan mektepleri, milli coğrafya tetkikatı, sene sonu imtihanları, orta tedrisat kongresi, Maarif Vekâleti'nin bir tamimi* başlıkları altında bilgilere yer verilmiştir. Sonraki sayıda ise, hükümetin programında maarif siyaseti, Maarif Vekâleti'nin bir teşebbüsü, Fransız lise programlarında tadilat gibi maarifi ilgilendiren çeşitli haberlerden bahsedilmiştir.

Maarif Vekâleti Mecmuası'nda yayımlanan *Maarif Siyasetimiz* başlıklı makale *Maarif Vekili Vasıf Bey* tarafından kaleme alınmıştır. Maarif Vekili tarafından, maarif siyasetinin amaçları, faaliyetleri, tedrisattaki hedefler, mekteplerde uygulanan faaliyetler, mektep ve cemiyet ilişkisi maddeler halinde açıklanmıştır. Ayrıca bu tebligatının bütün mekteplere duyurulmasını rica etmiş

ve kâfi derecede basılı nüshasının gönderildiğini belirtmiştir. Maarif Vekilinin bu yazıyı yeni eğitim senesinin açılışı için kaleme aldığı ifade edilmiştir.

Muallimler Birliği dergisinde yayınlanan *Tevhidi Tedrisat ve Tevhidi Terbiye* başlıklı makale *Abdülfeyyaz Tevfik* tarafından yazılmıştır. Makalede *Tevhid-i tedrisatın hususu, Avrupa'da aldığı son şekil, Terbiye-i umumiye, maarif vekâletinin müdafaa hakkı, Tevhid-i terbiyenin ehemmiyet ve müşkülâtı, yeni terbiyenin bünyevi seciyemizle imtizacı lüzumu, terbiyenin milli ve beynelmilel aksanı, mili terbiye esasatını tespit ve tanzim edecek bir encümen* gibi konular ele alınmış ve öğretim birliğinin millî eğitim için öneminden bahsedilmiştir.

Tablo 73

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Eğitimin Amaç ve İşlevine İlişkin Makaleler.

Eğitimin Amacı			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Eğitimde Ciddiyet	Anadolu Terbiye Mecmuası	Ahmet Edip	1922
Ne Yetiştirmek İstiyoruz	Anadolu Terbiye Mecmuası	Feridun Vecdi	1922
Terbiye Meselesinin Yegâne Hali	Anadolu Terbiye Mecmuası	Çev. K. N.	1922
Dünün, Bugünün ve Yarının Çocuğu	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1930
Çocuklara Hakiki Hayatı Temin Ediniz	Gürbüz Türk Çocuğu	Feridun Vecdi	1930
Dün ve Bugün Çocuk	Gürbüz Türk Çocuğu	İsmail Müştak	1931
Yeni Nesil Yetiştirmek	Gürbüz Türk Çocuğu	Ali Suat	1931
Çocuğunuz Neler Bilmelidir?	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Hayat İçin Terbiye	Gürbüz Türk Çocuğu	Dr. Haşmet	1931
Maarif-i Umumiye Müessesesinden Maksat Nedir? (Terbiyede Gayemiz)	Maarif Vekâleti Mecmuası	İsmail Safa	1925
Bir Tenkit: Terbiye Müessesatı da Modaya Tabidir	Muallimler Birliği	Abdül Feyyaz Tevfik	1926
Yeni Terbiyede Gaye	Muallimler Birliği	Zeki Mesut	1926
Yarın ki Nesli Yetiştirmek Meselesi	Muallimler Mecmuası	S. Ş.	1922
Terbiyede Mühim Bazı Mesail	Muallimler Mecmuası	Halil Fikret	1922
Yarının Banileri Kimlerdir?	Muallimler Mecmuası	Yakup Kadri	1922
Hayat Okutulur mu?	Muallimler Mecmuası	İsmail Hakkı	1927
Hayatıyat ve Terbiye-i Fikriye	Terbiye	Ahmet Tevfik	1927

Tablo 73'te yer alan 17 makale altı farklı dergide yer almaktadır. Bu makalelerin genel anlamda eğitimin amacı ve eğitimden beklentilerin neler olduğu konularını ele aldıkları görülmüştür.

Anadolu Terbiye Mecmuası 'nda yer alan *Eğitimde Ciddiyet* başlıklı makale *Ahmet Edip* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, ilk olarak eğitimin ne olduğunu açıklamış, eğitimin çocuğun bedeni, zihni ve ahlâki gelişiminin olgunlaşması gerektiğini belirtmiştir. Bedenî, fikrî ve ahlâki eğitimin birbirinden ayrılmayan üç unsur olduğunun üzerinde durulduğu yazıda, ayrıca insanın yalnız kendisi için eğitim görmediği, çevresine, ırkına, milletine, dinine faydalı olabilmesinin de eğitime bağlı olduğu vurgulanmıştır. İyi aileler meydana getirmek için erkek ve kızlardan iyi pederler, valideler yetiştirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Eğitimin bir evin sıhhat ve saadetini temin ettiğini belirten yazar, eğitimin din ve milliyeti de takviye ettiğini düşünmektedir. Türk ve Müslüman olmanın gereklerinin de eğitimle yerine getirileceğine atıfta bulunarak mekteplerde verilecek derslerin, programların bütün bunlar dikkate alınarak hazırlanmasının önemine değinmiştir.

Feridun Vecdi tarafından kaleme alınan *Ne Yetiştirmek İstiyoruz?* başlıklı makalede, *Durkheim*'in *Terbiye* isimli makalesinin tercümesinin daha önceki sayılarda yayınlandığına atıfta bulunarak, orada eğitimin; daha filozofların nazariyelerine girmeden, ilim haline gelmeden çok önce ilk insan cemiyetlerinden itibaren mevcut olduğunu söylemiştir. Her kavmin çocuklarını kendi mefkûrelerine göre yetiştirdiğine dikkat çekmiş, sosyal mahiyetin millet mahiyeti olduğunu ve bir milleti temeyyüz eden sosyal hadiselerinde dini, lisani, bedii, ahlâki, hukuki nihayet iktisadî hadiseler olduğunu açıklamıştır. Tanzimat'tan önce ve sonra toplumumuzun geçirdiği değişime değinen yazar, eğitimimizde müyesser olan amilleri anlayabilmek için geçmişimizi bilmenin mecburi olduğunu ifade etmiştir. Bu konunun önemine de dikkat çeken yazar, kendisinin bu makalesinde sadece o dönemdeki içtimai vaziyetlerle eğitimde takip edilen gayelerin karşılaştırmaya çalışacağını açıklamıştır. Yazısının devamında millî bir eğitim tarzı benimsenmesinin önemi üzerinde durmuş, neden millî olması gerektiğine dair tespitlerde bulunmuştur. Özellikle millî kelimesinin bizde nasıl anlaşıldığı ve nasıl anlaşılması gerektiğine dair düşüncelerini ifade etmiştir. *Ne yetiştirmek*

istiyoruz? suali yerine *Ne yetiştirmek istemeliyiz?* sualine cevap verilebileceğini dile getirmiştir. Millî terbiyeli fakat asri ilimlerle donanımlı müstehsel evlat yetiştirmek istemeliyiz diyerek bu cevabı vermiştir.

Terbiye Meselesinin Yegâne Hali başlıklı makale, Alfred Föye'den *Kazım Nami* tarafından tercüme edilmiştir. Eski zamanlarda az Şey için çok fikirler olduğu, hâlbuki o dönemde kendilerinin çok Şey için fikir sahibi olduklarını belirtmiştir. Yazısının devamında eğitim meselesini ruhî ve felsefî açıdan ele almıştır.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde yayımlanan *Dünün, Bugünün ve Yarının Çocuğu* başlıklı yazı *Kâzım Nâmi* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, ilk olarak kendi çocukluk yıllarından bahsetmiş ve o dönemdeki eğitim anlayışını aile ve mektep açısından değerlendirmiştir. Eğitimin o dönemlerde baskıyla doğru orantılı olduğunu, dayanın en önemli eğitim aracı olarak hem ailede hem de okulda sıklıkla kullanıldığını belirtmiştir. Bu tarz eğitimde çocukların içine kapanık ve pasif kimseler olarak yetiştiğini ifade etmiştir. Kendinden sonra gelen neslin ise savaşlar nedeniyle çok büyük sıkıntılar ve mahrumiyetler yaşamış olmasına rağmen özellikle mektepte öğretmenlerin tavırlarının değiştiğini, baskı ve dayanın etkisini kaybettiğini dile getirmiş, bu nedenle bu neslin çocuklarının çok sağlam iradeli ve kendi nesline nazaran daha mutlu çocuklar olduğunu belirtmiştir. Yazar toplumsal ve ekonomik alanda yaşanan gelişmelerin tesirlerinin eğitimde hemen hissedildiğine değerinerek, gelecekteki nesillerin çok daha rahat büyüyeceklerini ve eğitimlerinde ailenin rolünün azalacağını, okulların rolünün artacağının altını çizmiştir. Bu tespitlerini, kadınların ekonomik hayata fiilen katılmaya başlamasıyla çocukların çok daha erken yaşlarda kendi kendine kalmaya mecbur olacağına ve ana mektepleriyle ilk mekteplerin rolünün artacağına dair düşüncelerine dayandırmıştır. Bu Şekilde yetişen çocukların geleceğe, milletine ve insanlığa yönelik daha faydalı işler yapacağına dikkat çekerek sözlerini tamamlamıştır.

Çocuklara Hakiki Hayatı Temin Ediniz başlıklı makale, *Feridun Vecdi* tarafından tercüme edilen Maria Corda adlı dönemin ünlü sinema oyuncusu tarafından yazılmıştır. Bir insanın hayatındaki en önemli dönemin çocukluk dönemi olduğuna vurgu yapılan yazıda, bu dönemde verilen eğitimin önemine

dikkat çekmek istenmiştir. Sanatçı çocuklukla ilgili tespitlerini sinemayla ilişkilendirmiş ve sinemanın çocuk üzerindeki etkilerine de değinmiştir.

Dünün ve Bugünün Çocuğu başlıklı yazıda *İsmail Müştak* tarafından geçmişteki ve gelecekteki çocuk algısı değerlendirilmiştir. Çocuğun toplumun geleceği olduğu düşüncesine vurgu yapan yazar, bizim toplumumuzda çocuğa bakış açısının eskiden nasıl olduğu ve aslında nasıl olması gerektiğine dair tespitlerde bulunmuş, gelecekle ilgili temennilerini paylaşmıştır.

Yeni Nesli Yetiştirmek adlı makale *Ali Suat* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar çocukların eğitiminin önemine dikkat çekmiş, çocuk eğitiminin sadece aileyi ve bireysel olarak çocuğu ilgilendiren bir durum olmadığını, çocukların ülkenin geleceğini oluşturacaklarını ifade etmiştir. Bu nedenle eğitimin toplumsal önemini vurgulamış ve bu konuda topluma düşen sorumluluklardan bahsetmiştir. Ayrıca Himaye-i Etfal Cemiyetinin bu konudaki çalışmalarından da bahsetmiştir.

Çocuğunuz Neler Bilmelidir başlıklı makalede çocuklar için bir takım sınav soruları sorulmuş ve her anne babanın yaş grubuna uygun olan soruları kendi çocuklarına sormaları tavsiye edilmiştir. İki farklı sayıda iki bölüm olarak yayınlanan soruların ilk bölümünde 10 yaşına kadar olan çocuklara hitap eden sorular, ikinci bölümünde ise 10 yaşından büyük çocuklara uygun sorulara yer verilmiştir. Başka bir nüshada bu soruların cevaplarının yayınlanacağı belirtilmiş ve ailelere, çocukların verdiği cevapları kayıt ederek sonrasında kontrol etmeleri ve çocuklarında eksik olan noktaları bu suretle tespit edip, gereken önlemleri en kısa zamanda almaları tavsiyesinde bulunulmuştur.

Hayat İçin Terbiye başlıklı makale, *Dr. Haşmet Bey* tarafından kaleme alınmıştır. Ailenin çocuk eğitimindeki önemine vurgu yapılan yazıda ailenin, çocukların yalnız bedenleri için değil, kalpleri ve ruhları için de bir yurt bir bark olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca çocuk eğitiminde en yapıcı etkenin aile olduğu, ailelerin özellikle annelerin bunu fark etmeleri ve çocuklarıyla daha fazla meşgul olmalarının hem çocuğun hem de toplumun geleceği için önemi belirtilmiştir.

Maarif Vekâleti Mecmuasında yayınlanan *Maarif-i Umumiye Müessesesinden Maksat Nedir?* başlıklı yazıda ilk olarak *Maarif İdaresinin* tarihiyle ilgili bilgiler verilmiştir. *Maarif Vekili İsmail Safa* tarafından kaleme

alınan yazıda o döneme kadar Maarif İdaresinin gerçek anlamıyla bir mektep bakanlığından başka bir şey olmadığı belirtilmiştir. İstanbul'da ilk Maarif teşkilatının temelinin 1253 (1839)'te yayınlanan bir fermanla atıldığı, bunun içeriğinin mahalle mektepleriyle ilgili olduğu anlatılmıştır. Mekteplerin yalnız, okuyup yazmanın tamimi, cehaletin giderilmesi ve yetişecek neslin aktan karayı seçmesi anlamına geldiğini belirten yazar, senelerce maarifin resmi programının bu dar ve sıkışık çerçeve içerisinde soluk bir değişim geçirdiğini dile getirmiştir. Eğitim asıl millî, heyecanlı ve serbest cereyanlarının bu memlekette siyasi inkılâplarla beraber ortaya çıktığını, fikrî ilerlemelerin en son geçilen hudutların, sarayların aşılmaz duvarları olduğunu düşünmektedir. Maarif teşkilatını inkılâpçı bir zihniyetle oluşturanların iki ilkesi olduğunu belirtmiş ve bunları şöyle ifade etmiştir:

1. Hiçbir fert sahip olduğu haklarını nasıl kullanacağını bilmeyecek kadar cahil olmamalı
2. Her fert mensup olduğu meslekte ileri gitmesi için muhtaç olduğu en yeni ve en ilmi vasıtayı kendi çevresinde içinde kolaylıkla bulabilmelidir.

Maarifi Umumiye İdaresi'nin vazifesinin sadece yeni nesli yetiştirmek olmadığı, hâli hazırdaki neslin irfan olarak yükselmesine çalışmak, onun fikren muhtaç olduğu ilerlemeyi sağlamak olduğunun altını çizmiştir. Eğitimde gayeyi, terbiye, tahsil ve ihtisas üçgeni içinde ele almamız gerektiğini vurgulamıştır. Yazara göre, ilk olarak millî ve modern eğitimi vatanımızın en uzak köşelerine dağıtmak gerekmektedir. Eğitim konusundaki hedefimizin yarının fikri, hukuki bilhassa iktisadi akideleriyle doğacak yeni medeniyeti gençlerimizin metanetle karşılayabilmesi olması gerektiğini belirtmiştir. Gençlerin fikren ve ilmen olduğu kadar, ahlâken de sarsılmaz bir karaktere sahip olmasının önemini dile getirmiştir. Her milletin eğitim ihtiyacının kendi şartlarına göre değiştiğini düşünen yazar, Türkiye'nin, tarihten beri istilacı bir zihniyete karşı savaşmak durumunda olmasından dolayı bizim eğitimimizde esas noktanın millî birliğin güçlü tutulması olduğunun altını çizmiştir. Maarif Vekâleti'nin öğretimden gayesini ise, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın nutkunda söylediği esaslar olarak ifade etmiştir. Buna göre, bu hususta tatbik edeceğimiz usul, malumat-ı insan için fazla bir sus, bir

vasıta-i baskı aracı yahut medenî bir zevkten ziyade, maddî hayatla başarılı olmayı temin eden ilmî ve kullanıma uygun bir araç haline getirmektir.

Eğitimin gelişmesi için dikkate alacağımız bir diğer gaye de meslekî ihtisastır. Her mesleğin ihtiyaç duyduğu esaslar bellidir. Memleketin üniversite hayatında takip edeceği yolu en modern zihniyetle idrak eden iyi bir üniversite heyetine ve bir hayli meslek ve fikir adamlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bir Tenkit: Terbiye Müessesatı da Modaya Tabidir başlıklı yazıda *Abdul Feyyaz Tevfik*, tüm ilimlerin değiştiğini ve bu değişimin gerekli olduğunu belirtirken, son dönemlerde eğitim alanında yaşanan değişimlerin ve yeni hareketlerin çok hızlı bir şekilde gerçekleştiğine dikkat çekmek istemiştir. Bu kadar hızlı bir şekilde gerçekleşen değişimi uzmanların bile takip etmekte zorlandıklarını ifade etmiştir. Bu nedenle tecrübeleri yapıp, haklarında uzmanların son sözlerini söylemediği eğitim müesseselerinin taklit edilmesi konusunda dikkatli davranmak gerektiğinin altını çizmiştir. Avrupa'da yayınlanan eğitim dergilerinin hemen her sayısında yeni bir mektep tarzının ortaya atıldığını dile getirmiş, bunlardan bazılarının pek çok uzman tarafından kabul edildiğini ve gelişmiş mektep tarzı olarak tavsiye edildiğini söylemiştir. Bu tavsiyeler üzerine pek çok çalışma yapıldığını, makaleler yayınlandığını ve yeni mektep tarzının tesisine başlandığını açıklamıştır. Üzerinden biraz zaman geçtikten sonra bu yeni mektep tarzının mahsurlarının ortaya çıktığını ve tenkit edilmeye başlandığını belirtmiştir. Bu sürece bir örnek olması açısından, son dönemde çok tartışılan ve tavsiye edilen *faal mektep (ekol aktive)* tarzının yeni yayınlanan bir makalede eğitimcilerimizden birisi tarafından tenkit edildiğini beyan etmiştir. Bu tenkit makalesinin bir tercümesini yayınlayan yazar, son günlere kadar sesini ayyuka çıkardıkları bir tarzın kuvvetli bir suretle tenkit edileceğini görmenin iyi olabileceğini düşünmüştür. Yazısının devamında faal mekteplerle ilgili açıklamalar yapmış, bunu savunanların fikirlerini paylaşmış, daha sonra da faal mektebin katılmadığı noktalarını eleştirmiştir.

Yeni Terbiyede Gaye başlıklı makale *Zeki Mesut* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar daha önce de bu konuyla ilgili fikirlerini başka makalelerde dile getirdiğini belirterek başladığı yazısında, yeni eğitimin gayesiyle ilgili düşüncelerini açıklamıştır. Fertlerin şahsi gelişimleriyle cemiyet ve hayatın fertler

üzerindeki ihtiyaç ve kuvvetleri arasında paralellik oluşturduğunu ifade etmiştir. Millî eğitimin amacını bu açıdan ele alan yazar, eğitimin sureti mahsusa da dikkate alacağı ikinci noktanın bireyde ortaya çıkan kuvveti toplumun faydasına uygun olarak kullanılmasının zarureti şeklinde ifade etmiştir. Yazısının devamında bu konuyla ilgili görüşlerini uzun uzun anlatmıştır.

Yarıncı Nesli Yetiştirmek adlı yazı, S. Ş. tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, uzun yıllar süren savaşıardan hür ve bağımsız olarak çıktıktan sonra en önemli işimizin gelecek nesillere olan borcumuzu ödemek olduğunu ifade etmiştir. Bundan sonra en önemli işin gelecek nesillerimizi en iyi şekilde yetiştirecek olan öğretmenlere düştüğüne dikkat çekmiştir. Yeni nesli yetiştirilmesiyle ilgili Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Bursa'da, İstanbul'dan gelen bir öğretmen heyetine yapmış olduğu bir konuşmanın metni aynen yayınlanmıştır. Bu konuşmada Mustafa Kemal Paşa, öğretmenlerin üzerine düşen vazifenin büyüklüğünden bahsetmiş, Türk Milleti'nin bu büyük zaferden sonra kapılarını dünyaya kapatıp etrafını demir çemberlerle çevirip yaşamasının mümkün olmadığını, aksine medeniyetin içinde medeni bir millet olarak bulunması gerektiğini, bu hür ve fikirli hayatın irfanla yükseleceğini ifade etmiştir. Bunu başarabilmek için neler yapılması gerektiğiyle ilgili fikirlerini belirtmiş, en iyi yolun terbiye ve maarif esaslarını düşünmek üzere bütün Türkiye hocalarının temsilcilerinden oluşan bir kongre düzenlemek olduğunu belirtmiştir.

Terbiyede Mühim Bazı Mesail başlıklı makale terbiye öğretmeni *Dr. Halil Fikret* tarafından kaleme alınmıştır. Avrupa ve Amerika'da eğitim dünyasında yeni inkılaplar olduğunu belirten yazar; psikologların, eğitimcilerin, sosyologların, filozofların gençleri eskisinden daha iyi bir surette cemiyet hayatına hazırlamak için mütemediyen çalıştıklarını söylemiştir. Resmi makamların da bu yeni fikirleri takip ettiklerini ve mümkün olanları uygulamaya çalıştıklarını ifade ederek eğitimde meydana gelen bazı inkılâplarla ilgili düşüncelerini okuyucularıyla paylaşmıştır.

Yarının Banileri Kimlerdir? başlıklı makalede *Yakup Kadri Bey*, kendisini ziyarete gelen dört öğretmen arkadaşıyla yapmış olduğu sohbetten bahsetmiştir. Öğretmenlerin maaşlarının azlığından, ailelerin desteği olmadan geçinemediklerinden, eğitimde yapılan yeniliklerin irticai düşüncelerle kabul

edilmemesinden dert yanmaktadır. Öğretmenlerin sorunlarının her birini tek tek dinlemiş ve onların bu sorunlarını ilgililere iletebilmek ve maarifin durumundan herkesi haberdar edebilmek için bu makaleyi yazdığını ifade etmiştir.

Hayat Okutulur mu? başlıklı yazıda *İsmail Hakkı Bey*, bir ev idaresi öğretmeni hanımla karşılaşmış ve yaptıkları sohbet etrafında hayatın ta kendisi olan ev idaresinin bir ders olarak okutulup okutulmaması fikrini tartışmıştır. Bu dersin mektepte ya da atölyede bile öğretiminin doğal ortamı olmadığını düşünmektedir. Bu dersin muhitinin doğrudan doğruya yediren, içiren, besleyen ve idare eden mutfağın kendisi olduğunu ifade etmiştir. Mektebin mutfağıyla ev idaresi derslerini birleştirmenin bu tedrisat için en gerçekçi hareket olacağını ileri sürmüştür.

Terbiye dergisinde yayınlanan ve *Ahmet Tevfik* tarafından kaleme alınan *Hayatiyat ve Terbiye-i Fikriye* başlıklı makalede, ilk olarak talim tabirinin çok elastik olduğu ifade edilmiştir. Yazar, hayat içerisinde talim ve terbiye nasıl anlaşılıyor ve ne kast ediyor? konusunu ele almış, fikri terbiyenin nasıl anlaşıldığından ayrıntılı olarak bahsetmiştir. Yeri geldikçe mekteplerdeki fikri terbiye durumuna da değinmiştir.

Tablo 74

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayımlanan Eğitimin Önemi ve Gerekliliğine Dair Makaleler.

Eğitim Önemi ve Gerekliliği			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Terbiye	Anadolu Terbiye Mecmuası	Emil Durkheim	1922
Terbiye – II	Anadolu Terbiye Mecmuası	Emil Durkheim	1922
Terbiye Dersleri	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1922
Terbiye – III	Anadolu Terbiye Mecmuası	Emil Durkheim	1922
Askerlik Terbiye Ocağıdır	Anadolu Terbiye Mecmuası	Kazım Nami	1922
Dikkat	Anadolu Terbiye Mecmuası	Mişel Pireal	1922
Çocuk Terbiyesinin İncelenmesi	Anadolu Terbiye Mecmuası	H. Avni	1922
Terbiyede Çocuk - Artık Çocukları Eski Tarzda Terbiyeye Müsağ Yoktur	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1926
Terbiye ve İlmi terbiye	Gürbüz Türk Çocuğu	Abdül Feyyaz Tevfik	1926
Terbiyevi Musahabe	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1927
Terbiye İhtiyacı	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1927
Terbiye İhtiyacı	Gürbüz Türk Çocuğu	Kazım Nami	1927
İlköğretim	Kalem	Hasan Ali Yücel	1939
Nutuklar: Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin Maarife Mütealik Nutuklarından	Maarif Vekâleti Mecmuası	Anonim	1928
Milli Terbiye	Muallimler Birliği	Hilmi Ziya	1925
Milli Terbiye	Muallimler Birliği	Zeki Mesut	1926
Milli Terbiye	Muallimler Birliği		1926
Mecburi Tahsil Meselesi	Muallimler Birliği	İhsan	1926
Tedrisatta Usul İhtiyacı - Usul Meselesi	Muallimler Mecmuası	S. Ş.	1923
Terbiye Çareleri Hakkında Bir İstimzaç	Muallimler Mecmuası	Nüzhet Haşim - Reis Rahmi	1924
Muhtelit Terbiye	Muallimler Mecmuası	İhsan	1924
Türk İrfanında Kitapla Tecrübe Usullerinin Mücadelesi	Muallimler Mecmuası	M. Cevdet	1927
Terbiyede Olmayan Masterlar	Muallimler Mecmuası	İsmail Hakkı	1927
Çocuklarımızda Terbiye	Resimli Mecmua	A. S.	1928
Terbiye Gezintileri	Terbiye	İhsan	1927
Tettebbuat: Terbiye-i ... dan Ne Beklenebilir?	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Ali Seyfi Bey	1923
Terbiye Hareketi	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Ali Seyfi Bey	1923
Terbiyecisi	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
Terbiyenin Yalanları	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
Terbiyevi Filmler	Yeni Adam	Marcel Cauvy	1934
Terbiye	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
Halk Üniversitesi Dersleri: Terbiye	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
Halk Üniversitesi Dersleri: Terbiye	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934

Tablo 74’te görüldüğü gibi eğitimin önemi ve dönemin eğitim anlayışının yansıtıldığı toplam 34 makale tespit edilmiştir. 10 dergide yer alan makalelerin yazar kadrolarının da dönemin önde gelen eğitimcilerinden meydana geldiği, bazı

makalelerin ise yabancı düşünürlerin eğitimle ilgili yazılarının tercümesi olduğu görülmektedir.

Anadolu Terbiye Mecmuasında yayınlanan *Terbiye* başlıklı makale *Kâzım Nâmi* tarafından yapılan bir tercümedir. Makalede Durkheim, ilk olarak farklı yazarlara göre eğitimin tanımlarını yapmıştır. Bazı yazarların eğitimi sadece tek taraflı olarak ele aldığını, bazılarının göre ise eğitimin insanın üzerinde etkili olabilecek maddi ve manevi pek çok unsurun etkisiyle ortaya çıktığını belirtmiştir. Eğitimin, bu kadar geniş kapsamlı ele alınmasının başka sorunlara yol açabileceğini düşünen yazar, Kant'ın eğitimle ilgili düşüncelerinden söz etmiş, eğitimin sosyal yönüne vurgu yapmıştır. Toplum içinde herkesin kendi kabiliyetlerine uygun olarak eğitilmesi ve ona göre bir rol üstlenmesinin önemini dile getirirken, tefekkür meselesinin herkesin yapabileceği bir iş olmadığını, bu işi yapacak kişinin kendini tamamen o işe adanması gerektiğini ifade etmiştir. Toplumun böyle insanlara ihtiyaç duyduğunu düşünen yazar, eğitimin bu suretle hayatta saadeti sağlayacağına inanmaktadır. Spencer'in saadeti, hayatın kendisi olarak tanımladığını belirtmiş ve hayatın ölçüsünü ise *daha aşağısına inilmeye rıza gösterilmeyecek olan* şeklinde ifade etmiştir. Durkheim bütün bu tariflerde katılmadığı noktanın ise, bütün insanlar için aynı eğitim tarzını öngörmeleri olarak dile getirmiştir. Eğitimin insandan insana, milletten millete farklılık göstereceğini düşünmektedir. Bu görüşlerini desteklemek için de Roma, Atina gibi farklı kültürlerin eğitimlerinin esas noktalarını açıklamıştır. Eğer bir toplum için kendine uygun olmayan bir eğitim yöntemi uygulamaya konulursa bunun o cemiyet için öldürücü olacağını belirtmektedir. Bütün bu açıklamalardan sonra zamandan ve mekândan farklı olarak mefkûreci eğitimin nasıl olması gerektiğini belirtmiş, eğitim usulünün ve eğitimin nasıl olması gerektiğine dair tespitlerde bulunmuştur. Eğitim usulünün belirlenmesi noktasında, geçmiştekilerin yaptığı hataları yapmamak gerektiğini ve bu hatalardan nasıl kurtulunacağını belirtmiştir.

Durkheim, yazısının devamında ferdi eğitimde toplumun oldukça kuvvetli bir etkisinin olduğuna ve çocuklarımızı kendi istediğimiz gibi eğitmemizin mümkün olmadığını da değinmiştir. İster eski, ister yeni usullere göre yetiştirelim, toplumun sahip olduğu âdetlerden uzak yetiştirilmeleri hâlinde, yetişkin oldukları zaman mutsuz olacaklarını, yaşadıkları toplumun bir parçası

olamayacaklarını belirtmektedir. Bugünkü eğitim anlayışının insanlığın bütün mazisinin izlerini taşıdığını söylemektedir. Bu nedenle de bugünkü eğitimi inşa edebilmek için geçmişin izlerinin ve şartlarının doğru bir şekilde anlaşılması gerektiğini belirtmiştir. Eğitimi tarif etmek için geçmişteki eğitim tarzlarını incelemek, onları birbirleriyle karşılaştırıp, benzer noktalarını belirlemek gerektiğini, bu benzerliklerle aradığımız eğitim tarifini yapmanın mümkün olacağını düşünmektedir. Farklı toplumların eğitim tarzlarından örnekler veren yazar, eğitimin çocukların kalplerinde kendi mevcudiyetlerinin esaslı şartlarını hazırlaması gerektiğinin altını çizmiş ve eğitimi şu şekilde tarif etmiştir; eğitim yetişkin nesillerin içtimai hayat için henüz yetişmemiş olan genç nesiller üzerine icra ettiği tesirdir. Mevzuu; çocukta bir taraftan bütün hayatıyla siyasi cemiyetin, diğer taraftan hassaten gireceği hususi mahiyetin istediği bedeni, fikri, zihni bir takım halleri geliştirmektir.

Durkheim'in diğer sayıda yer alan yazısının devamında, eğitimin gayesi açıklanmaya devam edilmiştir. Bu bölümde yeni nesillerin hayata uyum sağlamaları için çalışan eğitimin, toplumun kültürünün nesilden nesile aktarılması için önemine vurgu yapılmıştır. Bunlara ilaveten çocuğun eğitimi üzerinde devletin de bir takım hakları ve sorumlulukları olduğunu, devletin bu konuda aileye yardımcı olmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Ancak bu konuda devletin sınırlarını iyi çizmesi gerektiğini düşünen yazar, gençliğin ruhuna müdahale etmeden duracağı noktayı iyi bilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Bir sonraki sayıda da devam eden *Terbiye* adlı makalenin son bölümünde eğitimin gücü ve tesir vasıtalarıyla ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Terbiye Dersleri başlıklı makale Dârülmualimin'de verilen ders notlarını içermektedir. Eğitim konusuna giriş yapılan notlarda ilk olarak cemiyetin açıklaması yapılmıştır. İnsanların iki türlü bir araya geldiği belirtilmiştir. Birincisinde insanların bir arada olmalarına rağmen aralarında hiçbir ortak nokta yoktur, birbirlerine tamamen yabancı hissederler. Yazar, bu insanları bir trendeki insanlara benzetmiştir. Aynı yerde olmalarına rağmen birbirlerinden tamamen habersiz insanlar topluluğudur. İkinci tip toplumda ise fert, diğer fertlerle bir mefkûre, bir akide hülasa bir duygu etrafında birleşmiştir. Fikirleri aynı düşünceyle meşgul, yürekleri aynı duyguyla çarpılmaktadır. Yazıda bu toplanma

biçiminde herkesin birbirine bağlı olduğu belirtilmiş, bu şekilde toplanma cemiyet olarak kabul edilmiştir. Devamında cemiyetin özelliklerine dair örnekler verilmiştir. Toplumsal olaylara değinilen notlarda, bunların hukuki, dini, lisanî, bedeni, ahlâki, iktisadî kümelere ayrıldığını ve hepsinin ortak noktasının cemiyetten doğduğunu belirtilmiştir. Cemiyetin fert üzerindeki yaptırımlarına ilişkin değerlendirmelere de yer verilmiş, içinde yaşanan cemiyetin bireyselliğimize hâkim olduğu ifade edilmiştir. Cemiyetle ilgili tespitlere devam edilerek, cemiyet içinde geçerli kuralların örfler olduğu, cemiyeti birlikte tutan unsurların neler olduğuyla ilgili noktalara yoğunlaşmış ve Ziya Gökalp'in düşüncelerinden örnekler verilmiştir.

Askerlik Terbiye Ocağıdır başlıklı makale *Kazım Nami* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, ilk olarak savaşla ilgili kendi düşüncelerini açıklamıştır. Savaşın kötü olmasına rağmen toplumların varlıklarını devam ettirebilmek için bir bakıma savaşa mecbur olduklarını dile getirmiştir. Bu açıklamalardan sonra askerlikle ilgili açıklamalar yapmıştır. Savaş kötü olsa da askerliğin kutsi bir şey olduğunu belirtmiş, askerliği sevmenin ve kıymet vermenin militarizm olmadığını söylemiştir. Militarizmin haksızlığı devam ettiren askerlik olduğunu dile getirmiştir. Özellikle bizdeki askerliğin çok kutsal ve çok önemli olduğunu vurgulamıştır. En çok eğitimcilerin askerliğin kutsallığına inanmaları gerektiğini düşünen yazar, gelecek nesillere bu sevgiyi ve bu inancı aktaracak kişilerin öğretmenler olduğunu ifade etmiştir. Askerliğin önemli bir yanının da eğitim ocağı olarak kabul edilmesinin altını çizmiştir. Askerliğin gençleri cesur, karakter sahibi yaptığını ve tam anlamıyla canlı bir toplum oluşturduğunu açıklamıştır. Askerliğin gençler üzerindeki etkilerini anlatmış ve nasıl olumlu değişiklikler yaptığını, din, vatan sevgisi, arkadaşlık gayreti, büyüklere itaat, küçüklere muhabbet, düşmüşe yardım etmenin en çok askerlikte hissedildiğini ifade etmiştir. Yaralı bir düşmanı bile sırtında taşıyacak kadar büyük bir anlayışın Mehmetçik'te olduğunu belirten yazar, düşmanına bile merhamet etmenin askerlikten başka hangi meslekte olduğunu sorgulamıştır. Öğretmenlerin askerlikten muaf tutulması gerektiği görüşüne katılmadığını belirten yazar, hatta bu durumu mesleğe en ağır hakaret olarak kabul ettiğini şu sözlerle dile getirmiştir;

Askerlik muallimler için koşa koşa kucaklayacakları bir hizmettir. Muallim, bütün talim meziyetlerini Dârülmualimde değil, askerlikte edinebilir. Askerlikten kaçan, askerliği sevmeyen bir muallim, vatan muhabbetini nasıl hissedebilir, o hissi vatan yavrularına nasıl aşılabilir? Ben bilmek değil, aklıma bile getirmek istemiyorum ki muallimlerimiz arasında böyle kimseler bulunsun, varsa, onlar muallim değil, belki meslekte bulunan tufeylilerdir (Nami, 1922, s.5)

Dikkat başlıklı makale *Mişel Pireal* tarafından yazılmıştır. Yazar makalede dikkati, bütün zihni kuvvetlerin yalnız bir madde üzerine sevk edilmesi olarak tanımlamaktadır. Dikkat gücünün her ferdin yaşına ve melekelerine göre değişeceğini belirtmiştir. Yazının devamında yazar, çocuklarda dikkatin önemini ele almış, ders esnasında bir çocuğun dikkatli olup olmadığının nasıl anlaşılacağıyla ilgili tespitler yapmıştır. Çocukta dikkatin varlığının, zihninin faaliyetini yansıtacak şekilde gözlerinin daha ziyade parlamasından, vaziyetinin daha doğru olmasından, yüzünün ifadesinden anlaşılacağını dile getirmiştir. Dikkati dağılan çocuklar için *dikkat et* diye ihtarlar yapmanın yeterli olmayacağı, dikkati toplamanın en önemli vasıtasının zihni alakadar etmek olduğunun altını çizmiştir. Ders sırasında bir öğretmenin dikkati sağlamak için neler yapması gerektiğini açıklamıştır.

Çocuk Terbiyesinin İncelenmesi başlıklı makale *H. Avni* tarafından kaleme alınmıştır. Çocuğun fizyolojik yapısının, onun zihni ve karakteri üzerinde etkili olduğu, maddi ihtiyaçlarının (az yiyip içmek, oburluk, nezaket) ve azanın hali ve işleme (kısa görme, şaşılık, ağır işitme) gibi durumların onun eğitimini etkileyeceği belirtilmiştir. Zihin, huy, ahlâkiyat oluşumuyla ilgili düşüncelerini paylaşmıştır. Bütün bunları dikkate alarak bir plan oluşturan yazar, bu planın her çocukta uygulamaya çalışmaması gerektiğini belirtmiş, bu planı esaslı noktaları hatırlatan bir rehber olarak kabul etmek gerektiğini ifade etmiştir.

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde yer alan *Terbiyede Çocuk* başlıklı makalede eğitimin konusunun çocuk olduğunu, bu nedenle de çocuğu tanıma mecburiyetinin bulunduğunu belirtmiştir. Çocukların yetişkinlerle benzer ve farklı noktalarına dikkat çeken yazar, çocuğun gelişiminin bebekliğinden, hatta anne karnından itibaren takip edilmesinin önemine dikkat çekmiştir. O dönemde anne karnındaki bebeğin takibinin yapılmasına imkân olmadığını, ancak bununla ilgili çalışmalar yapıldığını söylemiştir. Bu çalışmalara değinen yazar, doğumdan

itibaren bebeğin takibinin yapılması konusunda dikkat edilecek noktaları belirtmiştir. Eğitimde gelişimin öneminin arttığını, artık eski tarzda düşüncelerin etkisini kaybettiğini dile getirmiştir.

Terbiye ve İlim başlıklı makalede *Abdul Feyyaz Tefvik*, çocuk eğitiminden bahsedebilmek için eğitim ve eğitim biliminin genel durumu hakkında bilgili olmak gerektiğini düşünmektedir. Yazar, hayati tecrübelerin de eğitim olduğunu dile getirmiş, eğitimin ilmi olması gerektiğinin altını çizmiştir. Bu konuda Galien, Hardmann gibi filozofların görüşleri ve eğitimle ilgili düşüncelerinden örnekler vermiştir. Sonuç olarak hâli hazırdaki insanı ideal insan haline getirmek için her şeyden evvel bugünkü derecesiyle fitri yeteneklerinin mahiyetlerini bilmek gerektiğini vurgulamıştır.

Çocukların Spontane Terbiyesi başlıklı makale *Kâzım Nâmi* tarafından kaleme alınmıştır. Çocuk eğitiminde hâlâ eski tarzın etkisinde kaldığımızı, kızını dövmeyen dizini döver zihniyetiyle hareket ettiğimizi, kendi isteklerimiz doğrultusunda onları kendi kararlarımıza göre sevdiğimizi veya dövdüğümüzü ifade etmiştir. Peki, çocuğu terbiye etmeyelim mi? sorusuna cevap arayan yazar, eğitimin hâlâ çocuğu başarıya ulaştırma suretinde ortaya çıktığını dile getirmiştir. Durkheim eğitimin tanımını şu şekilde yapmıştır, eğitim, yetişkin nesillerin gelecek nesiller üzerinde icra ettiği tesirdir. Yetişkin nesil istikbali keşfedemeyeceği için çocuğu kendi idealine göre eğitmek ister. Yazar bu düşüncelere katılmadığını, artık çocuğun eğitiminde çocuğu kendi hâline bırakmak gerektiğinin anlaşıldığını, nasıl ki hayvanlar doğar doğmaz doğal ortamlarının içerisine bırakılıyor ve hemen uyum sağlıyorsa, çocuğun da içinde yaşayacağı cemiyete uyum sağlayabilmesi için biraz daha rahat bırakılması gerektiğini söylemiştir.

Terbiye İhtiyacı başlıklı makale de yine *Kâzım Nâmi* tarafından yazılmıştır. Çocuk eğitiminin önemine vurgu yapan yazar, bizdeki anlayışta çocuğu doğduktan sonra besleyip büyütmenin yeterli olacağını düşünülüğünü dile getirmiştir. Eğitimin okula bırakıldığını, çocuğun doğumundan yedi yaşına gelinceye kadar tesadüf bir eğitime maruz kaldığını söyleyen yazar, bu anlayışı eleştirmiş ve dünyada bu anlayışın değiştiğini açıklamıştır. İlk eğitimin ailede başlaması gerektiğini belirtirken, okul öncesi eğitimin öneminin altını çizmiştir.

Kalem dergisinde yer verilen *İlköğretim* başlıklı yazıda Hasan Ali Yücel'in Eğitim Bakanı olarak göreve başlamasından sonra eğitim alanında yapılan çalışmalara dikkat çeken yazar, yeni vekil tarafından çıkarılmaya başlanan *İlköğretim* adlı gazeteden bahsetmiştir. Bu gazetenin ilk sayısında Hasan Ali Yücel tarafından kaleme alınmış bir yazıya yer verilmiştir.

Maarif Vekâleti Mecmuasında yer verilen *Gazi Mustafa Kemal Paşanın Maarife Müteallik Nutukları* başlıklı yazıda Atatürk'ün, 1 Mart 1339 (1923) tarihinde Büyük Millet Meclisi'nde okuduğu senelik nutkunun eğitim-öğretim sistemine ait kısmı yayınlanmıştır. Bu nutuk Atatürk'ün resmi nutuklarından olup, eğitim-öğretim sistemine ilişkin çok zengin ve ilhamkâr fikirler telkin etmesi nedeniyle önemli görülmüştür. Mustafa Kemal Atatürk, harbin maarif ve mekteplerdeki etkilerinden, eğitim ve öğretimde izlenmesi gereken usulden, Dârülfünun ve serbest meslekler ilkokul ve yatılı ilkokullar, cemiyet-i beşeriyetin fedakâr ve muhterem unsurları, eğitim-öğretimde birlik gibi konulara değinmiştir.

Muallimler Birliği dergisinde yer alan *Milli Terbiye* başlıklı yazılardan ilki *Hilmi Ziya* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, ilk olarak eğitimle neyi kast ettiğini, devamında millet kelimesiyle ne demek istediğini belirtmiştir. Özellikle millet kelimesini açıklarken tarihte ilk toplumsal oluşumlardan yola çıkmış, Eflatun'un düşüncelerinden örnekler vermiş, insanların bir arada yaşamaya başlayıp klanlardan devletlere geçiş sürecini aşama aşama anlatmıştır. Din ve vatandaşlık kavramlarının milletle alâkasını ortaya koyan ve vatandaşlığın insanın toplumsallaşmasında dördüncü ve en son safha olduğunu dile getiren yazar, sonuç olarak bir Avrupalıya göre millî eğitimle bir Türk'e göre millî eğitim arasında esaslı bir fark olduğunu söylemiştir. Avrupalı, millî hayatı ve vatandaş mefkûresini yaratmış olan bir ilmin içinde içgüdüsel bir suretle bu eğitimi alır, hâlbuki bir Türk veya Japon Avrupa medeniyetine girmek, yeni bir ilme dâhil olmak için çalışır. Avrupalı eğitimi gayet tabi olarak cemiyetinin gelişiminden ve mazisinden aldığı halde, bir Türk Rönesans'ı, reform ve inkılâp merhalelerini bir hamlede atlayarak ona intibak etmek mecburiyetindedir. Çünkü vatandaş mefkûresi her şeyden evvel hukukî, iktisadî unsurlardan oluşur, bu neticelerden hiç birisi Türk'ün eski kavmi hayatına uygun değildir.

Milli Terbiye başlıklı diğer yazı ise Muallimler Birliği'nin 1926 genel kongresinde okunmak için hazırlanmış metindir. Metinde millî eğitimin fikri, hissi, iradi gayeleri üzerinde durulmuştur. Millî eğitim alan bir Türk gencinin yalnız şahsi menfaatlerin peşinde koşan bir genç olmaması gerektiği, mensup olduğu cemiyete karşı muhabbet, fedakârlık hisleri beslemesi her zaman, her yerde, her türlü şart altında Türk vatan ve milletinin terakkisini düşünmesi gerektiği ifade edilmiştir.

İkinci toplantıda eğitim tarihi, 1- Milli eğitim tarzının tarihi 2- Meşrutiyet devri, 3- İkinci Hamit'in istibdat devri, 4- Meşrutiyet devri, 5- Cumhuriyet devri olarak beş döneme ayrılmıştır. Bunların hepsinin özellikleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır üçüncü kısımda millî eğitimin mektep terbiyesiyle oyalandığı ifade edilmiştir. Üçüncü fasılda ise, millî eğitimin yalnız mektepler aracılığıyla olmayacağını söyleyen yazar, 1- Ailede çocuklara millî eğitim vermek, 2- mektepte çocuklara millî eğitim vermek, 3- mektep haricindekilere millî eğitim vermek olarak üç şekilde ele alınması gerektiğini belirtmiştir.

Derginin farklı bir sayısındaki *Millî Terbiye* başlıklı başka bir makale *Zeki Mesut* tarafından yazılmıştır. Yazar, ilk olarak eğitimin ne olduğunu ve nasıl anlaşıldığını açıklamış, ardından eğitimin gayesiyle ilgili fikirlerini söylemiştir. Daha sonra millî eğitimden ne anladığını, millî eğitimin ilk hedefinin ne olması gerektiğini anlatmıştır.

Mecburi Tahsil Meselesi başlıklı makalede bir memlekette maarifle ilgili kanunların en önemlisinin ilk tahsil durumunu düzenleyen kanunlar olduğuna dikkat çekilmiştir. Bütün eğitimcilerin mecburi tahsil meselesinin, çocukları himaye etmek için alınan en önemli tedbir olarak görmektedir. Devamında zorunlu eğitimin ilk olarak Almanya'da başladığı dile getirilmiş ve tarihsel süreç içerisinde diğer ülkelerde de uygulanmaya başlanmasıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Fransa, İngiltere ve Amerika'daki mecburi tahsil uygulamalarına değinen yazar, bizde mecburi tahsilin ilk defa II. Mahmut zamanında uygulanmaya başladığını belirtmiştir. Ülkemizde mecburi tahsilin tarihsel gelişimiyle ilgili ayrıntılı bilgiler vererek demokrasi kavramının gelişmesi ve dünyada etkili olmaya başlamasıyla birlikte mecburi tahsil meselesinin de öneminin arttığını dile getirmiştir. Mecburi tahsil kanunlarının hemen hemen her ülkede ortak pek çok noktası olduğunu

söyleyen yazar, bu kanunların uygulanmasına engel durumlarla ilgili görüşlerini paylaşmış ardından bahsedilen kanunların uygulanabilmesi için eğitimcilerin tavsiyelerini açıklamıştır.

Muallimler Mecmuası makalesinde yayınlanan *Tedrisatta Usul İhtiyacı – Usul Meselesi* başlıklı makale S. Ş. tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, dergide ele alacakları konuları düşünürken, en önemli mesele olarak, usul meselesini tespit ettiklerini ifade etmiştir. Dersle ilgili maddeleri bilmenin yeterli olmadığını belirten yazar, özellikle eğitim görececek zekâyı tanımının önemine değinmiştir. Konuları çocukların anlayacağı şekilde ifade etmenin, söze cazibe katmanın, izah usulünün gerekliliği üzerinde durmuştur. Yazısının devamında bir dersin nasıl işlenmesi gerektiğiyle ilgili açıklamalar yapmıştır. *Dersin gayesi, dersin konusu, dersin safhaları, dersin hülasesi, dersin uygulaması, dersin tarzı, sualler, cevaplar, izah, gösterim araçları, tecrübeler, siyah tahtanın kullanımı, muallimle sınıf münasebeti, muallimin ifadesi, umumi netice, suallere muvafık tatbikat, idare işlerini bilfiil öğretmek* gibi başlıklar altında açıklamalar yapmıştır.

Terbiye Çareleri Hakkında Bir İstimzaç başlıklı makalede, Ankara Muallimler Birliği'nin hocaları tarafından İstanbul Muallimler Birliği'nin hocalarının idare heyetine mühim bazı önemli esasları içeren bir yazı gönderilmiştir. Bu yazıda, Türk inkılâbının eğitim müesseselerinde ne suretle ortaya çıkabileceğine dair Ankara Muallimler Birliği Derneği'nin birkaç aydan beri *demokrasi terbiyesi* ismi altında tartışmalar düzenledikleri belirtilmektedir. Birlik olarak aynı tartışmaların İstanbul ve diğer memleketlerde de yapılmasının ve görüşlerin herkesle paylaşılmasının önemi ifade edilmiştir. Bu bağlamda kendi yaptıkları tartışmaların önemli noktaları şu şekilde belirtilmiştir;

1. Cumhuriyet ve demokrasi eğitimiyle monarşi ve saltanatlık devri eğitimi arasında ne gibi farklar olmalıdır,
2. Bu farklar mektep teşkilatında, programlarda ve eğitim kaidelerinde ne suretle tecelli eder,
3. Maarif Vekâlet'inin programlar ve eğitim yöntemleri hakkında ittihaz ettiği son kararlar ne suretle tatbik edilmekte ve ne gibi tesirler vücuda getirmektedir,

4. Maarif Vekâlet'inin mektep ve eğitim sistemimiz de yapmasını arzu edebileceğimiz daha ne gibi ıslahat vardır,

Bundan başka İstanbul'daki meslektaşlarını da bu noktalar etrafında tartışmalar yapmalarını ve tespitlerini Birliğe bildirmelerini rica etmişlerdir.

Muhtelit Terbiye başlıklı yazıda ilk olarak tarihsel süreçte erkek çocukların eğitime başlandığı, kız çocuklarının eğitiminin aileye ve kiliseler gibi dini kurumlara bırakıldığına değinilmiştir. Almanya ve Amerika'da 19. asra kadar kız çocukları için mektepler bulunmadığı, bu nedenle kızların terbiyesini sağlamak amacıyla muhtelit öğretime müracaat edildiği açıklanmıştır. Böylece kızların hemen her derecedeki mekteplere kendilerini kabul ettirmeye başladıklarını söyleyen yazar, özellikle 19. asırdan sonra bu durumun arttığını belirtmiştir. Muhtelit eğitimin neticelerinin mektebin derecesine göre farklılık göstereceğini düşünen ve üç mektep derecesine göre ayrı ayrı açıklamalar yapan yazar, yazısının devamında *muhtelit terbiyenin hıfzıssıhhası* başlığı altında Avrupa ülkelerinden örnekler vermiştir. Yazara göre muhtelit eğitim, erkek çocuklarla kız çocukların müştereken eğitilmesi, dershanede birlikte ders görmeleri ve mektep veya kolej hayatında muhtelif derecede serbest veya nezaret altında birinin diğeriyle iştirak etmesi demektir. Son olarak *umumi mülâhazat* başlığıyla genel bir değerlendirme yapmış, muhtelit eğitim aleyhindeki görüşlere de yer vermiştir. Muhtelit eğitimin başarıyla uygulanmasını sağlayan şartları da ayrıntılı olarak belirtmiştir.

Türk İrfanında Kitapla Tecrübe Usullerinin Mücadelesi (Skolastik Kavgası) başlıklı makalede Yusuf Akçura Bey'in, İstanbul Erkek Lisesi'nde vermiş olduğu bir konferanstan bahsedilmektedir. Yusuf Akçura'nın, skolastik tarzdaki eğitimi ve bu tarzda eğitime devam eden hocaları eleştirdiği dile getirilmiştir. Bu tarzın artık kullanılmasının yanlış olduğu ifade edilmiş ve bununla ilgili gerekçeleri açıklanmıştır. Bizim bütün öğretim ve irfan âlemimize izleri sinen bu usulden vazgeçilmesi gerektiği açıklanmıştır. Batı'da bu konudaki gelişmelere de değinen Yusuf Akçura, bununla ilgili Batı düşüncesinden örnekler vermiş, Skolastik düşüncenin temel özelliklerini ve etkilerini ele almıştır.

Terbiyede Olmayan Masterlar başlıklı makalede, soru cevap tarzında eğitimin önemli noktalarından birisi olan ifade tarzları ele alınmıştır. Bir anneyle

yazar arasında geçen konuşmada anne ilk olarak çocuğumu nasıl *terbiye etmeliyim* sorusunu yöneltmiştir. Yazar, bu sorunun yanlış olduğunu, *terbiye etmek* mastarını unutmasını belirtmiştir. Eğitimde *etmek* fiilinin bulunmadığını *olmak* fiilinin olduğunu söyleyen yazar, doğru sorunun *çocuğum nasıl terbiye olur* şeklinde olması gerektiğini anlatmıştır. Annenin, bunların kelime oyunu olduğunu, aslında aynı şeyi ifade ettiklerini belirtmesi üzerine; pedagoji tarihinden başlayarak bu tip kelime farklılıklarının önemini örneklerle açıklamış, çok basit gibi görünen bu durumun önemini vurgulamıştır.

Resimli Mecmua dergisinde yer alan *Çocuklarımızda Terbiye* başlıklı makale, *anneler-babalar okusun* alt başlığıyla yayınlanmıştır. Yazar, ilkokulda okuyan bir tanıdığının öğretmeniyle karşılaştığını, öğretmenin bu çocuğun çok zeki ama çok yaramaz olduğunu, okuldaki 650 çocuk içinde onun gibisinin bulunmadığını, çok kurnaz ve bütün okulu parmağında oynattığını, fakat hiç ders çalışmadığı yönünde serzenişte bulunduğunu anlatmıştır. Bu çocuğun babasının onunla ilgilenmediğini, annesinin de eğitmeyi bilmediğini düşünen yazar, evde çocukla kimsenin ilgilenmemesinden kaynaklanan bu durum üzerinden diğer anne babaları çocuklarının eğitimiyle ilgilenme konusunda uyarmak istemiştir.

Terbiye Gezintileri başlıklı yazıda ilk mekteplerin programlarında yer alan eğitim amaçlı gezilerin önemine değinilmiştir. Eski mektep zihniyetine sadık kalanların bu gezilere önem vermediklerini belirten yazar, onların nazarında mektebin yalnız okuma yazma öğreten bir müessese olduğunu ifade etmiştir. Okuma yazma dışındaki her faaliyetin mekteplerden uzaklaştırılması gerektiğine inandıklarını belirtmiştir. Kendisinin buna katılmadığını, mektebin sosyal faaliyetleri çocuğu alıştırarak bir müessese olduğunu dile getirmiştir. Okuma yazmanın bir gaye değil, bir vasıta olduğunu belirten yazar, muhtelif derslerde geçecek meselelerin halli için çocuğun sık sık dış dünyayı araştırmasının önemini vurgulamıştır. Böylece hayatın birçok meselesi hakkında çocukta ilgi uyanacağını altını çizmiştir.

Türkiye Halk Mektepleri Mecmuasında yer alan makalelerin ilkinde eğitimle ilgili açıklamalara yer verilmiş, özellikle bedeni ve uzuvları eğitmenin öneminden ve bunun hayatımıza yapacağı tesirlerden bahsedilmiştir. Bir sonraki sayıda devam ettiği makalesinde yazar, gösteriş ve taklitçilik başlığı altında bazı

açıklamalar yapmıştır. Özellikle ülkemizde yeni yeni başlamış olan beden eğitimi, jimnastik ve izcilik gibi faaliyetlerde taklit yoluna gidilmesine eleştirel olarak yaklaşmıştır.

Yeni Adam dergisinde yer alan ilk makale, *İsmail Hakkı* tarafından bir söyleşi şeklinde kaleme alınmış olan *Terbiyeci* başlıklı yazıdır. Bu yazıda İsmail Hakkı Bey, eskiden eğitimin İngiliz mi?, Fransız mı? olarak ele alındığını ancak eğitimin bir kültür meselesi olduğunun anlaşılması üzerine bu tartışmaların bittiğini belirtmiş, bunun yerine iş mektebi mi?, toplu tedaris mi?, faal mektep mi? tartışmalarının başladığını ifade ederek bu konudaki görüşlerini açıklamıştır.

Terbiyenin Yalanları başlıklı makalede yazar *İsmail Hakkı* terbiyenin hakikatlerinin olduğu kadar, yanlışlarının da olduğunu dile getirmiş ve bu yanlışlardan altı tanesini maddeler halinde açıklamıştır. Bunlar şöyledir:

1. Eğitimin eseri ideal bir insan, eşsiz, kusursuz bir varlık yaratmaktır.
2. Eğitimin gayesi çocuğa millî kıymetlerle asri tekniği aşlamaktır.
3. Eğitimin kendine mahsus, ayrı usulleri, prosedürleri, kendisine göre tekniği vardır. Talim usulü, tedaris usulü, Sokrat usulü, tahlil usulü, terkip usulü, proje usulü, toplu tedaris usulü...
4. Eğitsel resim, terbiyevi el işi, terbiyevi tedaris...
5. Umumi terbiye mesleki terbiyenin temelidir, evvela adam yetiştirin ondan iyi asker, edip, sanatkâr çıkar.
6. Erkek terbiyesi, kadın terbiyesi, köylü terbiyesi, yetim terbiyesi...

Yazar, bu maddelerle ilgili açıklamalar yapmış ve bunlarda katılmadığı noktaları dile getirmiştir.

Terbiyevi Filmler başlıklı yazı, "Comedia" da *Marcel Cauvy* tarafından yayınlanmış makalenin tercümesidir. Yazar, eğitsel filmlerin yapılma ve değişimleri için milli ve uluslararası nasıl bir teşkilat lazımdır sorusundan yola çıkarak tespitlerde bulunmuştur. Sinemanın eğitim aracı olarak kullanılması konusunu ele almış, bu durumun faydalı ve sakıncalı yönlerini incelemiştir.

Halk Üniversitesi Dersleri başlığıyla yayınlanan *Terbiye* alt başlıklı yazılar, *İsmail Hakkı* tarafından hazırlanmış ders notları niteliğindedir. Bu ders notlarının ilkinde, dersin kimler için olduğu, derslerin ne derece olacağı, ilk olarak eğitimin

hangi bahislerini göreceklerine dair açıklamalar yapılmıştır. Devamında *terbiye niçin var, insan kendi kendine niçin cemiyetleşemez, cemiyet medeniyetin ilk şartıdır, anasıdır, insanların yaradılışında büyük farklar var mıdır?, cemiyet maneviyatımızın yapıcısıdır, cemiyetleşme terbiye sayesinde mükemmelleşir* başlıkları altında açıklamalara yer vermiştir. Son olarak bu dersleri takip etmek için hangi eserlere müracaat etmeleri gerektiğiyle ilgili tavsiyelerde bulunmuş ve soru sormak isteyenlerin takip edecekleri yolu göstermiştir.

Terbiye derslerinin ikincisi bir sonraki sayıda yayınlanmıştır. Bu derste; *terbiye kelimesi türlü anlayışlarla kullanılıyor, terbiye başka naziklik başkadır, terbiye başka tesir başkadır, terbiye başka telkin başkadır, terbiye hadisesinin ilk şartı terbiye eden ile terbiye edilenin bulunmasıdır, terbiye hadisesinin kinci şartı terbiye edicinin kasıtlı müdahalesidir, terbiye hadisesinin üçüncü şartı cemiyetlik bir sona yaramasıdır, terbiyenin dördüncü şartı bir ortalıkta verilmesidir,* şeklinde eğitimin şartlarını sıraladıktan sonra tanımını yapmıştır. Eğitimle ilgili kendi tanımını yaptıktan sonra Eflatuna ve J. J. Rousseau'ya göre eğitim tanımlarını da vermiştir.

Terbiye derslerinin üçüncüsünde ise konular şu başlıklar altında ele alınmıştır; *Stein'a göre terbiye, melekeleri hep birden ve ahenkli bir surette tekâmül ettirmektir, James Mill'e göre terbiye, şahsı evvela kendisi sonra hemcinsi için mümkün olduğu kadar saadet aleti yapmaktır, Stuart Mill'e göre terbiye, tabiatımızın tekâmülü için bizim kendimize, diğerlerinin bize yaptığı bir tesirdir. Herbert Spencer ve Guyau'nun da eğitim tariflerini vermiştir.* Devamında kendi tarifinin bu tariflerden ayrılan noktaları üzerinde durmuştur. Üçüncü dersin devamında eğitimin toplumsal bir vaka olduğu, her toplumsal vaka gibi kendine ait müeyyideleri olduğunu, zamandan zamana, mekândan mekâna değiştiğini açıklamıştır.

Tablo 75

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Beden Eğitimi ve Spor Konulu Makaleler.

Beden Eğitimi ve Spor			
Makale Adı	Yayımlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Bizde Spor	Anadolu Terbiye Mecmuası	A. Sıtkı	1922
Beden Eğitimi - İradenin Terbiyesi	Anadolu Terbiye Mecmuası	Anonim	1922
Mekteplerimizde Beden Eğitimi ve Askerlik Talimi	Anadolu Terbiye Mecmuası	Kazım Nami	1922
Oyun, Spor ve Jimnastik Sahifesi	Çocuk Dünyası	M. Sami	1926
Oyun, Spor ve Jimnastik Sahifesi	Çocuk Dünyası	M. Sami	1926
Oyun, Spor ve Jimnastik Sahifesi	Çocuk Dünyası	M. Sami	1926
Oyun, Spor ve Jimnastik Sahifesi	Çocuk Dünyası	M. Sami	1926
Yavrularımıza Oyun mu oynatalım Jimnastik mi yaptıralım?	Gürbüz Türk Çocuğu	Selim Sırrı	1926
Yavrularımıza Oyun mu oynatalım Jimnastik mi yaptıralım?	Gürbüz Türk Çocuğu	Selim Sırrı	1926
Zayıf Çocuklara Oyun ve Jimnastik	Gürbüz Türk Çocuğu	Dr. Fatma Reşit Hanım	1926
Çocuk Sporları	Gürbüz Türk Çocuğu	Kadriye Bahar	1928
Mekteplerde Fikir ve Beden Terbiyesi	Muallimler Birliği	Selim Sırrı	1925
Sihhat, Spor, İzcilik Sahifesi: Voleybol	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Sihhat, Spor, İzcilik Sahifesi: Voleybol Nasıl Oynanır? - Top Sarma Oyunu	Resimli Mecmua	Anonim	1925
Sihhat, Spor ve Oyunlar Sahifesi	Resimli Mecmua	Anonim	1927
Mektep ve Spor	Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası	Halit Hilmi	1923
Dağcılık ve Kayak Sporları	Yeni Adam	Anonim	1934
Spor Terbiye Vasıtası Olabilir mi?	Yeni Adam	M. Sami	1934
Spor Hayır mıdır Şerhidir?	Yeni Adam	İsmail Hakkı	1934
Sporlardan Ne Anlıyoruz?	Yeni Adam	M. Sami	1934

Tablo 72’de görüldüğü gibi beden eğitimi ve spor konulu toplam 20 makale altı farklı dergide yer almaktadır. Yazarları arasında Selim Sırrı Tarcan’ın ön plana çıktığı görülmekle birlikte, bazı eğitimci ve sağlıkçıların da yazıları bulunmaktadır.

Anadolu Terbiye Mecmuasında yer alan *Bizde Spor* başlıklı makale Beden Eğitimi öğretmeni A. Sıtkı tarafından *Namdar Rahmi Beyefendiye* hitaben kaleme alınmıştır. Yazar, bizde sporun, cihanın spor cereyanları önünde ilk adımını atmaya çalışan bir çocuk gibi olduğunu düşüncesinden yola çıkmıştır. Son asırda sosyal cereyanlarda ferde kıymet veren, ferdi eğitimi öneren anlayışın spor anlayışına da yansıdığını düşünmektedir. Eski asırların kişileri hodbin ve ferdiyetçi yetiştiren sporlarına mukabil yeni anlayışın cemiyete elverişli, sosyal hayatta muvaffak olabilecek gençler hazırlayan, bedeni alışkanlıkları içerdiğini dile getirmiştir. Sporun gayesinin eskiden havale ettiği gürz darbesiyle rakibini yere seren, bir kılıçla atı ikiye bölen, bin bir adıma ok atan, iyi ata binen gençler yetiştirmek olduğunu açıklayan yazar, artık yeni anlayışının değiştiğini, canlı kanlı çevik, hızlı, mütevazı insanlar yetiştirmek olduğunu ifade etmiştir.

Beden Eğitimi – İrade Terbiyesi başlıklı yazının müellifi L. Selerya’dır. Yazar, o dönemin eğitim hayatı için büyük bir yol olarak ifade edilen irade eğitimine değinmiştir. İrade eğitiminin *hayali vasfi*, *iradi seyir*, *terbiyenin vaziyeti*, *el işlerinin tatbiki faydaları* gibi konu başlıkları altında çeşitli tespitlerde bulunmuştur.

Kâzım Nâmi tarafından kaleme alınan *Mekteplerimizde Beden Eğitimi ve Askerlik Talimi* yazıda, ilk olarak mekteplerimizde kitabi derslerin çok büyük bir dikkatle takip edildiğini, öyle ki müfredat programlarının en ufak, en ehemmiyetsiz bir maddesinin bile geçilmediği belirtilmiştir. Hatta çok defa bu sebeple gereken zamanda programın bitirilemediğini dile getiren yazar, bizim eğitim anlayışımızda en çalışkan çocukların beynini en fazla dolduranlar, kafalarını en fazla yoranlar olduğu şeklinde bir anlayışın varlığına dikkat çekmiştir. Eşya derslerinin bile kitaptan şifahi okutulduğunu söylemiştir. Bu anlayışa katılmayan yazar, bu durumun fayda yerine zarar vermesinin kaçınılmaz olduğunu düşünmektedir. Programlarda yer alan resim ve müzik derslerinin de üstün körü işlendiğini dile getirmiş ve yine programda yer alan beden eğitimi ve

askerlik talimi dersinin de İsveç usulü jimnastikten ibaret olduğuna dikkat çekmiştir. Müfredat programında oyunlarla ilgili uzun tafsilatlar olduğunu söyleyen yazar, kendisinin henüz hiç bir okulda bu oyunların oynandığını görmediğini dile getirmiştir. İsveç usulü jimnastik fikrine katılmayan ve bunu bizim memleketimiz için çok gülünç bulan yazar, düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

Bu bizim memleketimizde çok gülünç bir şeydir. “hazır ol, elleri yukarı kaldır, yan tarafa kaldır, ileriye uzat, gövdeyi sağa sola bük vaziyet al, bu hareketleri bir iki kere yaptırarak” işte jimnastik. Askeri talimler! Zavallı İstanbul Nezareti! Bir zamanlar endehat (silah boşaltma, kurşun ve gülle atmak, nişan almak fenni) için hava tüfekleri getirerek birçok mekteplere ikişer tane göndermişti. Bunların kullanıldığını hiç görmedim. Müslîh bir milletiz. Yani 21 yaşına gelen her ferdimiz askerdir. Zaten ancak böyle müslîh bir millet halinde yaşayabileceğimize şüphe edilmemek lazımdır. Mamafih hiç harp olmayacağını, memleketimizin hiçbir düşman hücumuna uğramayacağını umumi askerliğe lüzum kalmayacağını farz etsek bile yine çocuklarımızı askeri talimlere, endehata alıştırmak en mecbur bir vazifemiz olmak icap ederdi (Nami, 1922, s.25).

Yazar, bu ifadelerden sonra Türklerin neden sürekli savaşa hazır olarak yaşamaları gerektiğine dair kendi düşünceleri açıkladığı görülmektedir. Dünya’da en çok düşmanı olan milletin Türkler olduğunu söyleyen yazar bu durumun sebeplerini de dile getirmiştir. Askeri talimlerin gerektiği gibi düzenli yapılmasının birçok içtimai huy, ahlâki faziletlerle beraber ferdî nicelikler de kazandıracağını, atıcılık, mesafe tahmini, nefse itimat, cesaret gibi meziyetlerin eğiticisi olacağını belirtmiştir. Yazısını devamında futbolla ilgili bilgiler veren yazar, bu sporun milletimiz tarafından çok sevildiğini, böyle giderse millî oyunumuz hâline geleceğini düşünmektedir.

Çocuk Dünyası dergisinde *Oyun, spor ve jimnastik sahifesi* adlı bir köşe olduğu görülmüştür. Bu sayfada İstanbul Vilayeti İlk Tedrisat Müfettişlerinden *M. Sami* tarafından çeşitli bilgiler verilmiştir. Yazar, ilk olarak izcilere özenen küçük çocuklara, büyüdüklerinde izci olabilmek için neler yapmaları gerektiğine dair eğlenceli bilgiler vermiştir. Derginin bundan sonraki sayılarında nasıl izci olunacağını anlatacağını vaat etmiştir. İlk yazısında yavrukurt olmanın kanunu, yavrukurtların yemini gibi hem eğlenceli hem de faydalı konular üzerinde durmuştur. Diğer sayıda yer alan yazısında, yavrukurtların ihtiyar kurdun

etrafında nasıl toplanmaları gerektiğini bir çizimiyle açıklamıştır. Ayrıca toplandıklarında neler yapmaları gerektiğiyle ilgili (duruşları, oturuşları, selam verme) çeşitli resimlere ve açıklamalara da yer vermiştir.

Yazı dizisinin üçüncü bölümünde de *kurt yavrularının kitabı, ormanda toplanma kumandanı* başlığıyla toplanma esnasında neler yapılması gerektiğini ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Dördüncü bölümde *yarının izcilerine kurt yavrularının kitabı, bizdeki izcilik* alt başlığıyla yine bilgiler vermiştir.

Yavrularımıza Oyun mu Oynatalım Jimnastik mi Yaptıralım başlıklı yazı *Selim Sırrı* tarafından yazılmıştır. Yazar, gerek konferansları esnasında, gerekse kendisine yazılan mektuplar vasıtasıyla anne babaların beden eğitimiyle ilgili kendisine yönelttikleri soruların hepsine cevap vermeye fırsat bulamadığını dile getirmiştir. Kendisine sorulan sorulardan sekiz tanesini yazan ve bunlarla ilgili görüşlerini açıklayan Selim Sırrı Bey, derginin bir sonraki sayısında da oyun, spor ve jimnastikle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Bu üç kelimenin birbirinin yerine kullanıldığını ancak birbirinden çok farklı anlamlar içerdiklerine değinmiş, beden eğitimiyle ilgili olarak çocuğun gelişim dönemlerine göre bazı değerlendirmelerde bulunmuştur.

Zayıf Çocuklara Oyun ve Jimnastik adlı makale *Dr. Fatma Reşit Hanım* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, çocuk gelişiminde oyunun öneminden bahsetmiş, özellikle gelişim yönünden zayıf olan çocukların oyun oynatılarak çeşitli şekillerde bedeni gelişimlerinin desteklenebileceğini belirtmiş, bunun ne şekilde yapılabileceğine dair açıklamalar ve örnekler vermiştir.

Çocuk Sporları başlıklı makale *Kadriye Bahar* tarafından yazılmıştır. Çocukların oyununun bir spor olduğu fikrinden yola çıkan yazar, büyüdükçe sporun şeklinin değiştiğini, fakat devam ettiğini belirtmiştir. Sporun çocuk için bir gıda olduğuna dikkat çekmiş, çocukların oyunları ve bu oyunların onların gelişimine yapmış olduğu katkılar üzerinde durmuştur.

Muallimler Birliği dergisinde yer alan *Mekteplerde Fikir ve Beden Terbiyesi* başlıklı yazı *Selim Sırrı Bey* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar makalesinde yeni bir devletin başlangıcında olduğumuzu belirtmiş, her ferdin Türklüğün bekası, yükselmesi için gücü yettiğince çalışmakla mükellef olduğunu söylemiştir. Bu

amaca ulaşmak için yapılması gerekenleri anlatan yazar, ilk olarak zekâ ve ahlâkıyla bezenmiş kuvvetli bir nesil yetiştirmemiz gerektiğini belirtmiş ve bunun için yapılması gerekenleri açıklamıştır.

Resimli Mecmua dergisinde ki *Sihhat, Spor, İzcilik Sahifesi* adlı köşede her sayıda farklı bir spor dalıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. İlk olarak voleybolun anlatıldığı yazıda bu sporun tekniği, kuralları, nasıl oynandığına dair açıklamalar yapılmıştır. Bu köşede sonraki sayılarda izcilikle ilgili bilgilere de yer verileceği ifade edilmiştir.

Türkiye Halk Mektepleri Mecmuasında yer alan *Mektep ve Spor* başlıklı yazı *Halit Hilmi* tarafından kaleme alınmıştır. Gençliğin en şen ve en parlak devirlerinin mekteplerde geçtiğini belirten yazar, bu yılların nasıl geçirildiğine ilişkin tespitlerini paylaşmıştır. Bunlardan yola çıkarak mektepte takip edilmesi gereken yolun nasıl olması gerektiğiyle ilgili açıklamalara yer vermiştir. Mekteplerin gençleri hem ilim ve irfanla yetiştirmesi, hem de vücutlarını mümkün olduğu kadar çevik ve dayanıklı yetiştirmekle sorumlu olduğunu düşünmektedir. Ancak bizim mekteplerimizde beden eğitiminin gerektiği gibi yapılmadığını hatta yasaklandığını, bir mekteb-i ali veya taliyi bitiren bir gencin cılız, zayıf, çelimsiz yetiştiğini dile getirmiştir. Müzik nasıl ruhun gıdası ise sporunda gencin gıdası olduğunun altını çizen yazar, hali hazırda ilkokullarda oynan sporların futbol, voleybol, basketboldan ibaret olduğunu söylemiştir. Yazısının devamında bu sporlardan sırasıyla bahsetmiş ve bunların çocuk gelişimi üzerindeki etkilerini açıklamıştır.

Yeni Adam dergisinde yayımlanan *Dağcılık ve Kayak Sporları* adlı yazıda bu sporun bizim memleketimizde çok rağbet görmediğini belirten yazar, bu sporun gelişmesi için alt yapının çok önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Başvekâletin emri üzerine bu sporla ilgilenen atletizm antrenörü Herr Abraham'ın, dağcılık ve kayak için en müsait saha olduğu tahmin edilen Uludağ'da bir ay kaldığı belirtilerek hazırladığı rapora yer verilmiştir. Herr Abraham, raporunda eğer imkânlar sağlanırsa Uludağ'ın, İsviçre sahaları ayarında bir spor merkezi olabileceğini belirtmiştir. Bu rapordan sonra bu alanda gerekli çalışmaların başlatıldığı da yazıda dile getirilmiştir.

M. Sami tarafından yazılan *Spor Terbiye Vasıtası Olabilir mi?* başlıklı makalede yazar, bunun anlaşılması için ilk olarak o dönemdeki sporların ne olduğunun bilinmesi gerektiğini belirtmiştir. Sporların tasnifi konusunda farklı görüşlerin olduğunu söylemiş, klasikçilerin sporu beden eğitimi için gerekli olan oyunlar olarak gördüğünü, aslında o dönemdeki sporların mesleki birer hüner olduklarını söylemiştir. Güreş, boks, futbol gibi spor dallarının gerçek hayatta bağlantısı bulunmadığını, gerçek hayata bir katkı sağlamayacağını düşünen yazar, bu sporların eğitime karıştırılmaması gerektiğini ifade etmiştir.

Spor Hayır mıdır, Şer midir? başlıklı yazı *İsmail Hakkı* tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, sporun teknik bir sözcük olduğunu belirtmiş, futbol, dağcılık, kürek çekmek, tenis birer spor iken köşe kapmaca neden bir oyundur? Futbol niçin oyun değildir de spordur? sorusunu tartışmıştır. Spor mefhumunun karışık ve karanlık olduğunu düşünen yazar, bu konuyu bir tarafa bırakarak futbol üzerinden yazısına devam etmiştir. Futbolla ilgili görüşlerini dile getirerek, futbolun bir spor değil bir oyun olduğunu şu sözlerle iddia etmiştir:

Futbol bir spor değil, bir oyundur. Çünkü futbolun sonu dışında değil içindedir. Topta yenen adam ne fiziklik ne de cemiyetlik hiçbir muhite hazırlanmış olmaz. Yalnız top meydanına intibak edebilir! Askerlik, kürek çekme, dağa tırmanma, bahçıvanlık hiç te böyle değildir, bunlar sahici cemiyet işleri, cemiyet adamının vazifeleridir. O halde spor fikrini hakikatlik vazifeler fikriyle birleştirmek lazımdır. Böyle yapınca spor fikri hayır fikrine karışır. Ferdi, hakiki vazifelere alıştırmayan faaliyetler spor değil belki oyundur (Hakkı, 1934, s.5).

Sporlardan Ne Anlıyoruz başlıklı yazı ise *M. Sami* tarafından kaleme alınmıştır. Sporla ilgilenen uzmanların sporu belli sınıflara ayırdığını ifade eden spor otoritelerinin millî eğitim, millî kültür, sosyal bünyenin iyileştirilmesinin hep spor sayesinde olacağını düşündüğünü ifade eden yazar, spor ilmi diye bir şey var mıdır? sorusunu tartışmıştır. Sporla ilgili olarak düşüncelerini ve spordan beklentilerini dile getirmiştir.

Tablo 76

Atatürk Dönemi Eğitim Dergilerinde Yayınlanan Sağlık Eğitimi Konulu Makaleler.

Sağlık Eğitimi			
Makale Adı	Yayınlandığı Dergi	Yazar	Yıl
Mekteplerde İlmi Sıhhat Dersleri	Gürbüz Türk Çocuğu	Dr. Fatma Reşit	1926
Banyonun Faydaları ve Sıhhi Banyonun Usulü	Gürbüz Türk Çocuğu	Ali Şükrü	1926
Mekteplerde Sıhhi Terbiye	Gürbüz Türk Çocuğu	Sabiha Zekeriya	1926
Mekteplerde Ameli Sıhhat Dersleri	Gürbüz Türk Çocuğu	Dr. Fatma Reşit	1927
Çocuk Bakımına Dair Öğütler	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1927
Her şeyden Evvel Çocuk Tam Sıhhi Olmalıdır	Gürbüz Türk Çocuğu	Fuat Refik	1927
Hasta Çocuğa Bakım Yolları	Gürbüz Türk Çocuğu	Rıza Tahir	1927
Çocuklarımızı İyi Giydirelim	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1928
Çocuklarda Temizlik	Gürbüz Türk Çocuğu	Rıza Tahir	1930
Çocuklarınıza Güneş Banyosu Yaptırınız	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Çocuğunuzun Zekâsı Gıdasına Bağlıdır	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Çocuk Nasıl Giydirilmeli? Bir Doktorun Nasihatleri	Gürbüz Türk Çocuğu	M. Nihat	1931
Çocuklarımızın Hareketleri Sıhhatlerine Bağlıdır	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Çocuk Bakım Dersi	Gürbüz Türk Çocuğu	Anonim	1931
Antropometri: Çocukların Bedeni İnkişafı Nasıl Ölçülür?	Muallimler Birliği	Nevzat Mahmut	1926
Çocuklarda Tuvalet - Temizlik - dişlerin Ehemmiyeti	Musavver Çocuk Postası	Anonim	1923
Çocuklarda Tuvalet – Temizlik	Musavver Çocuk Postası	Anonim	1923
Çocuklarda Tuvalet – Temizlik	Musavver Çocuk Postası	Anonim	1923
Çocuklarda Tuvalet – Temizlik	Musavver Çocuk Postası	Anonim	1923

Tablo 76’da görüldüğü gibi sağlık eğitimine ilişkin toplam 19 makale üç farklı dergide yer almaktadır. *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisi sağlık eğitimi konusunda en fazla makalenin bulunduğu dergidir.

Mekteplerde İlmî Sıhhat Dersleri başlıklı makale Dr. Fatma Reşit tarafından kaleme alınmıştır yazar, *Malnutrition* denilen sağlıksız ve dengesiz beslenmenin yol açtığı mikrobik ve iltihabi hastalıklardan, bunların teşhis ve tedavisinden bahsetmiş, bu hastalıklara neden olan hallerle ilgili tespitlerde bulunmuştur.

Banyonun Faydaları ve Sıhhi Banyonun Usulü başlıklı makale Çocuk Doktoru Ali Şükrü tarafından yazılmıştır. Yazar ilk olarak banyonun faydaları ve bunun çocuk gelişimi için önemine dikkat çekmiştir. Ardından *ne vakit banyo yapmalı, banyo için hazırlık, banyoya başlamak, çocuğun sabunlanması, banyo yapılması, banyoyu her gün yapmalı mı, kurulanması, banyo esnasında veya banyodan sonra dikkat edilmesi gereken noktalar, tırnakların temizlenmesi* başlıkları altında adım adım açıklamalar yapmıştır.

Mekteplerde Sıhhi Terbiye başlıklı makalenin yazarı Sabiha Zekeriya Hanım’dır. Yazar, mekteplerde çocuklara sağlık eğitimi vermenin öneminden bahsetmiş, bizde henüz çok yaygın olmadığını belirtmiştir. Amerika’da bu eğitimin son derece ilerlemiş olduğunu ilave eden yazar Amerika eğitim uzmanlarına tembel çocuk, istidatsız çocuk, fena çocuk şeklinde değerlendirmelerinin bulunmadığını söyler. Eğer çocuk tembelse her sahada kabiliyet göstermiyorsa bunun bedensel, zihinsel, eğitsel sebepleri vardır. Yazar, bunları bulmak ve bulacağımız neticelere göre tedbir almamız gerektiğini ifade etmiştir. O zamana kadar memleketimizde gerek çocukların, gerek büyüklerin sıhhatlerine karşı büyük bir itinasızlık olduğuna dikkat çeken yazar, son birkaç sene zarfında sıhhi görüşlere karşı gerek halkımızda, gerekse mekteplerde bir teyakkuz uyandığını belirtmiştir. Buna rağmen mekteplerde ve halk arasında uygulamalı olarak atılacak büyük adımlar olduğunu düşünmektedir. Mekteplerde çocuklara sağlıkla ilgili görüşler verilmesinin, mektebin her çocuğun sıhhatiyle meşgul olmasının, her çocuğun sıhhat sicilini kaydetmesinin, son modern eğitim yöntemlerinin meydana getirdiği önemli bir cereyan olduğuna değinmiştir. Öğretmenin, öğretim vereceği her öğrencinin fikrî ve bedenî kabiliyetini ölçmek, her ferдин gücüne göre ilim vermekle görevli olduğunu düşünmektedir. Yazısının

devamında mekteplerde çocukların sıhhatine karşı alaka gösterilmesinin, eğitsel ve sosyal yönlerden faydalarını açıklamıştır. Sonuç olarak, çocukların sıhhati konusunun, o zaman için irfan meselesinden daha mühim olduğunu belirtmiştir. Vücudu tam olmayan çocuğun kafası da tam olmayacağına göre mekteplerde sağlık öğretimi ve teşkilatına ehemmiyet vermek, öğretmenlerin çocukların sıhhatleriyle meşgul olmasını temenni etmek, mekteplerden beklentilerimizi daha iyi bir şekilde gerçekleştirmemize yardım edecektir.

Mekteplerde Ameli Sıhhat Dersleri adlı makale *Dr. Fatma Reşit* tarafından yazılmıştır. Yazar, bundan evvelki makalesinde sağlıksız beslenmenin beş mühim sebebinden ilk üçünü anlatmıştır. Bu makalede aynı konuya devam etmiş ve eksik kalan iki maddenin açıklamalarını yapmıştır.

Çocuk Bakımına Dair Öğütler başlıklı yazıda çocuk bakımıyla ilgili faydalı bilgiler verilmiştir. Çocuk bakmanın her aile için hem masraflı, hem de yorucu bir iş olduğunu, ancak ailelerin çocukları için çok fedakârlık yaptıkları ifade edilmiştir. Çocuğu dengeli beslemenin, gıdasına dikkat etmenin sağlıklı gelişimi için önemine değinilmiştir. Anne sütünün öneminden bahsedilerek, çocuğu süttten ne zaman ve nasıl kesmek gerektiğine dair açıklamalar yapılmıştır.

Her şeyden Evvel Çocuk Tam Sıhhi Olmalıdır başlıklı makalede İstanbul'da Validebağ'da açılan proventoryum'un memlekette çocuklara gösterilmesi icap eden ilginin başladığını gösteren en büyük örnek olduğu belirtilmiştir. Bir çocuğun her şeyden evvel iyi bakılması gerektiğinin vurgulandığı yazıda, eski aile hayatı ve şimdiki çocuk sağlığına verilen önemin artmasıyla gelinen durum karşılaştırılmıştır.

Hasta Çocuğa Bakım Yolları başlıklı makale *Rıza Tahir* tarafından yazılmıştır. Bulaşıcı hastalıklarla ilgili açıklamalarda bulunan yazar, bunlardan korunmak için alınması gereken tedbirlere değinmiş, bulaşıcı hastalığa tutulanların nasıl tedavi edileceğini belirtmiştir.

Çocuklarımızı İyi Giyindirelim başlıklı yazıda iyi ve temiz giyinmenin fakirlik ve zenginlik meselesi olmadığı belirtilmiştir. Yazar kendi hayatıyla ilgili örnekler vermiştir.

Çocuklarda Temizlik adlı makalede yeni doğan bir bebeğin temizliğinin ve bakımlarının nasıl yapılması gerektiği anlatılmıştır. Bebeklikten itibaren altı yaşına kadar olan çocukların temizliği yapılırken dikkat edilmesi gereken noktalar dile getirilmiştir.

Çocuklarınıza Güneş Banyosu Yaptırınız başlıklı makalede çocuk gelişimi için güneşin önemine dikkat çekilmiştir. Her çocuğun güneş banyosu yapması gerektiği ifade edilmiş, bu sırada dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilmiştir. Güneş banyosunun nasıl yaptırılacağı konusu annelerin öğrenmesi için ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Çocuğun Zekâsı Gıdasına Bağlıdır başlıklı makalede her anne babanın bu yazıda verilen malumatları bilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Amerika’da gıdanın zekâ üzerine etkilerini araştıran *John Munroe* adlı bilim adamının yazdığı bir yazı aynen yayınlanmıştır. Ayrıca çocuğu verilmesi gereken bir günlük yemek listesi paylaşılmıştır.

Çocuk Nasıl Giydirilmeli adlı makale bir doktorun bu konuda annelere yapmış olduğu tavsiyeleri içermektedir. Doktor, çocuğun kıyafetlerinin seçilmesi ve belirlenmesinin önemine dikkat çekmiş, eskiden annelerin alıştıkları tarzda çocuğu çok sıkı ve kat kat giydirmenin zararlarını açıklamıştır. Devamında sağlıklı olan çocuk kıyafetlerini ve bunların hangi mevsimde nasıl kullanılması gerektiğini anlatmıştır.

Çocuklarımızın Hareketleri Sihatlerine Bağlıdır adlı makalede yazar çocukların ahlâki kurallarında bile bedeni yolsuzlukların etkili olduğu fikrinden yola çıkmış, sağlık ve davranışlar arasında ilişki olduğunu dile getirmiştir. Çocukların sahip oldukları huyların ve davranışların altında yatan muhtemel sağlık sebeplerine değinmiştir.

Çocuk Bakım Dersi adlı yazıda Ankara’da İsmet Paşa Enstitüsü’nde kızlar için çok faydalı bir ders açıldığından bahsedilmiştir. Çocuk bakımının bütün safhalarını öğretmeyi amaçlayan bu dersin, gelecek için çok faydalı olacağı belirtilmiştir.

Muallimler Birliği dergisinde yer alan *Antropometri: Çocukların Bedeni İnkişafı Nasıl Ölçülür?* başlıklı makalede, *Nevzat Mahmut*, çocukların bedeni

gelişimlerini ölçecek ölçülerin bilinmesinin önemine dikkat çekmiş ve bedenî gelişimiyle zihnî gelişim arasında büyük bir bağlantı olduğunu ifade etmiştir. Bir çocuğun hafızasının, zekâsının, dikkatinin fizyolojik gelişimine sıkı sıkıya bağlı olduğunu söyleyen yazar, bir çocuk tembel mi?, derste dikkatsizlik mi ediyor?, unutkan mı?, rengi mi soluk?, oyun mu oynamıyor? hiç şüphe etmeyiniz bunların arkasında muhakkak fizyolojik sebepler bulacaksınız ifadesiyle durumun ciddiyetini belirtmiştir. Yazısının devamında çocukların bedenî gelişimlerinin nasıl ölçüleceği, hangi aletlerin kullanması gerektiği ve bunların nasıl kullanılacağıyla ilgili bilgiler vermiştir. Ayrıca çocukların yaş ve cinsiyetlerine göre gelişim cetvellerini de paylaşmıştır.

Musavver Çocuk Postası dergisinde *Çocuklarda Tuvalet-Temizlik* adlı kısa bir yazı dizisine yer verilmiştir. İlk olarak diş temizliğine değinilen bu yazılarda, çocukların tuvalet ve temizliklerini yaparken dikkat etmeleri gereken önemli noktalara temas edilmiştir. Diş sağlığının önemini ifade edildiği bir diğer yazıda dişlerin temizliği için en iyi şeyin bildiğimiz su ve sabunla yapılan temizlik olduğu belirtilmiştir. Diş macunu ve benzeri şeyleri kullanmanın daha iyi olmayacağını söyleyen yazar, bunların içinde ekşi, tuzlu tatlar veren maddelerin dişleri temizlerken diş parlaklığını veren mineyi bozduğunu ve böylece dişin hava almasına, yemeklerin sularının diş girmek için yol bulmasına sebep olduklarını belirtmiştir. Bu nedenle diş temizliğinde sadece su ve sabun kullanılmasını tavsiye eden yazar, bunun nasıl yapılacağını da açıklamıştır. Bir sonraki sayıda çürük dişler, ağrıyan dişler ve bunların tedavi yollarıyla ilgili bilgiler paylaşmıştır. Yazı dizisinin bir sonraki bölümünde ise cilt ve deri temizliğiyle ilgili açıklamalar yapılmıştır. Derinin yapısından bahseden yazar, derinin gözenekli bir yapısı olduğunu ve temizliği için bu gözeneklerin açık tutulmasının önemini dile getirmiştir.

Dördüncü Bölüm

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak araştırmanın amacı ve alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgular yorumlanmakta, çalışmayla ilgili araştırmaların benzer ve farklı yönleri ortaya konulmakta ve çalışmanın sonucuna ilişkin genel bir değerlendirme yapılmaktadır. Devamında, araştırmada incelenen makaleler ve bu makalelerde ele alınan konular doğrultusunda her bir Sosyal Bilimler disiplini kendi içinde yorumlanmaktadır. Tartışma kısmında ise çalışma sonucunda ulaşılan sonuçlardan yola çıkarak günümüzle ilgili değerlendirmeler yapılmakta ve Türk Eğitim tarihine ilgi duyan eğitimcilere bazı önerilerde bulunmaktadır.

Sonuç

Atatürk Dönemi'nde yayınlanmış olan dergilerden 18'i üzerinde yapılan analizler sonucunda Sosyal Bilimlerle ilgili çok sayıda makaleye yer verildiği görülmüştür. Dergilerde yer alan tarih, coğrafya, felsefe, psikoloji, sosyoloji, ekonomi, sanat tarihi, sanat eğitimi ve eğitim konulu bu makalelerde toplumu bilgilendirme ve bazı sorunlara dikkat çekme amacının güdüldüğü anlaşılmaktadır. Bazı dergilerin hedef kitlelerinin öğrenciler olduğu göz önüne alındığında, dergilerin okullarda verilen eğitimin devamlılığını ve pekiştirilmesini sağlamayı hedeflediği düşünülmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan dergilerin büyük bir kısmının dönemin önde gelen eğitimcileri tarafından yayınlandığı, yazar kadrolarının da ağırlıklı olarak eğitimcilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Liselerde, dârümualliminlerde ve dârülfünunlarda hocalık yapan isimlerin dönemin siyasi konjonktürüne uygun olarak kaleme aldıkları yazılarla geniş bir kitleye ulaşmaya çalıştıkları görülmüştür.

1924 yılında dönemin Maarif Vekili Vasıf Çınar; eğitimin millî özellikler esas alınarak Batı medeniyetinin yöntemlerine dayandırılması, okulların medenî insan ilişkilerinin çocuklara aktarıldığı merkezler olması gerektiği, Cumhuriyetin çocuklara sevdirmesi gerektiği, okullarda verilen eğitimin kriterleri belirlenirken toplumun ve ailenin ihtiyaçlarının ön planda tutulması gerektiği, sağlık, temizlik gibi konuların öneminin öğrencilere okullar vasıtasıyla anlatılması gerektiğini, tasarruf, yardımlaşma, iktisat gibi değerlerin eğitiminin üzerinde durulması gerektiğini belirten bir genelge yayınlamıştır (Tuğluoğlu, Tunç, 2010). Analizi yapılan dergilerin bu genelgede belirtilen unsurları dikkate aldığı ve yayınladıkları makalelerde bahsedilen konulara ağırlık verdikleri görülmektedir. Bu nedenle dergilerin, dönemin eğitim hayatında oldukça önemli ve etkili bir araç olarak kullanılmaya çalışıldığı dikkat çekmektedir. Dönemin şartları düşünüldüğünde yazılı basının geniş kitlelere ulaşmadaki etkililiğinin eğitimciler tarafından da doğru değerlendirildiği fark edilmektedir. Eğitimde birliğin oluşturulmaya çalışıldığı dönemde merkezde ve büyük şehirlerde gerçekleştirilen yeni uygulamaların ülkenin her tarafına ulaştırılması için dergilerin önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Dergilerde dikkati çeken bir diğer nokta da tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji ve felsefe gibi bilimlerde kaleme alınan yazılarda bilgiye ağırlık verilirken, bu alanlardaki yeni çalışmaların ve yeni yöntemlerin ilgililerle paylaşılmaya çalışılmasıdır. Bilgi paylaşımının yanı sıra var olan bilgiler ve yöntemlerin eleştirel olarak tartışılması, yayımlanan kitaplara yönelik tenkit yazılarının yayınlanması, yazarların bu yazıları takip ederek, yapılan eleştirilere cevap vermesi, eğitim ve kültür konusunda belli bir seviyenin olduğunu göstermektedir. İncelenen Sosyal Bilimlerin çoğunda alanla ilgili yeniliklerin takip edilmesi, uluslararası konferans, kongre gibi toplantıların yakından takip edilip raporlar düzenlenmesi ve bu raporların tüm ilgililerle dergiler aracılığıyla paylaşılması ve alanla ilgili yeni gelişmelerden herkesin haberdar edilmeye çalışılması oldukça önemlidir. Ülkedeki bilim seviyesinin muasır medeniyetler seviyesine getirilmesi için çaba gösterilen bu dönemde oluşturulan eğitim anlayışının, bu vazifeyi eğitimcilere yüklediği ve amaçlanan hedefe ulaşılabilmesi için eğitimin en önemli araç olduğunun düşünüldüğü görülmektedir.

Atatürk Dönemi eğitim anlayışında öne çıkan temel kavram *millî eğitim* kavramı olmuştur. Eğitimin her kademesinde millileştirilmesinin önemi üzerinde durulmuş, millileşmenin gerçekleştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Çalışmada, analizi yapılan eğitim dergilerinde yer alan makalelerde de millî eğitim kavramının her fırsatta vurgulanmaya çalışıldığı ve millî eğitimin önemi üzerinde durulduğu görülmektedir.

Elde edilen bulgular, dergilerde yazıları yayınlanan isimlerin *Kâzım Nâmi, İsmail Hakkı, Hıfzırrahman Raşit Öymen, Hüviyet Bekir, Mükremin Halil Yinanç, Ziyeddin Fahri Fındıkoğlu, Hilmi Ziya Ülken, Dr. Halil Fikret, Ahmet Tevfik, Abdulgani Lami, Abdulkadir Sadi, Naci Fikret, Selim Sırrı Tarcan, Cemil Sena, Mehmet Emin, Mahmut Ragıp, Suut Kemal Yetkin, Köprülüzade Mehmet Fuat, Hasan Ali Yücel* gibi dönemin önemli eğitimcileri ve sosyal bilimcileri olduğunu ortaya koymuştur. Bu isimler haricinde adını çok duymadığımız ama o dönemde liselerde, dârümuallimlerde ve dârülfünunda öğretmenlik yapan pek çok eğitimcinin yazılarını, eğitim dergileri aracılığıyla, meslektaşları ve öğrencileriyle paylaştıkları görülmektedir.

Çalışmada analizi yapılan dergilerdeki 60'ı Tarih, 93'ü Coğrafya, 112'si Psikoloji, 99'u Sosyoloji, 24'ü Felsefe, 29'u Ekonomi, 55'i Siyaset Bilimi-Hukuk, 102'si Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi ve 199'u Eğitimle ilgili olmak üzere toplam 773 makale incelenmiştir. Dergilerde Coğrafya, Psikoloji, Eğitim, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi disiplinleriyle ilgili daha fazla makaleye yer verildiği görülmüştür. Eğitimle ilgili makalelerin ağırlıklı olmasının nedeni incelemesi yapılan dergilerin dönemin eğitim dergileri olmasıdır.

Çalışmada incelenen makalelerden anlaşıldığı gibi söz konusu dönemde Sosyal Bilimler bir bütün olarak ele alınmamıştır. Dergilerde yazıları yayınlanan eğitimcilerin hemen hepsi kendi alanlarıyla ilgili var olan bilgileri değerlendirmiş, alana yeni eklenen bilgileri tartışmaya açmıştır. Dergilerin hedef kitlesinin eğitimciler ve öğrenciler olması nedeniyle yazıların akademik bir nitelik taşımasına önem verilmiştir.

İncelenen eğitim dergilerinde hem ülkemizin o dönemde önde gelen Sosyal Bilimcileri hem de dünyada Sosyal Bilimlerin disiplinlerinde öne çıkmış olan isimlerin görüşlerine ve makalelerine yer verildiği dikkat çekmektedir. Bu

isimlerden bazıları; *Emile Durkheim, Herbert Spencer, J. J. Rousseau, John Dewey, Rabindarth Tagore, Mario Montessori, Charel Riche, Jean-Marie Guyau, Gustave Le Bon, William James, Freud, Stephen S. Collin, Alfred Binet, Platon, Pavlov, Tristan Bernard, Descartes, Cemil Sena, Halil Nimetullah, Nurullah Ata, Mükremin Halil Yinanç, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Hilmi Ziya Ülken, İsmail Sefa, M. Cevdet, Hamdi Sadi Selen, Hasan Ali Yücel*'dir.

Yerli ve yabancı pek çok isimin Sosyal Bilimler konusunda fikirlerini barındıran eğitim dergileri sadece ülkemizle sınırlı kalmamış dünyayı da yakından takip etmişlerdir. Yabancı makaleler bazı dergilerde aynen tercüme edilmiş, bazılarında ise tercüme eden yazar tarafından yorumlanarak ele alınmıştır.

Değerler ve karakter eğitimiyle ilgili çok sayıda makale tespit edilmiştir. Bulgular kısmında karakter eğitimi başlığı altında verilen tabloda doğrudan bu konuyla ilgili makaleler bir araya toplanmıştır. Bunun dışında çocuk kavramı, çocuk eğitimi, çocuk psikolojisi, aile eğitimi gibi konularda incelenen makalelerde de değerler ve karakter eğitimiyle ilgili vurguların yapıldığı görülmektedir.

Yayınlanan eğitim dergilerinin ele aldığı Sosyal Bilimler makalelerinin temelinde yazarlar, Sosyal Bilimlerle ilgili konuları eğitim açısından ele almışlardır. Sosyal Bilimlerin ders olarak işlenmesini ve ders kitaplarında verilen bilgilerin doğruluğunu tartışmaya açarak Sosyal Bilim disiplinlerinin eğitiminin önemi üzerinde durmuşlardır.

İncelenen makalelerden bazılarında cumhuriyet, demokrasi gibi konuları vatandaşlık bilinci çerçevesinde işledikleri görülmektedir. Yeni kurulan rejimin ve gerçekleştirilen inkılâpların halka benimsetilmesi ve fikren yerleştirilmesi açısından pek çok yazar yazılarını bu kavramalara bağlamayı tercih etmiştir. Yazarlar, ülkemizin geçirdiği sıkıntılı savaş dönemlerinden sonra çağdaşlaşmanın gerçekleştirilmesi için eğitimin önemine değinmiş ve kendi eğitimci kimliklerini kullanarak bu noktalara dikkat çekmişlerdir.

Aşağıda Sosyal Bilimlerin disiplinleriyle ilgili makalelerin değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Tarihle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi

İncelenen dergilerden 13'ünde Tarih bilimiyle ilgili toplam 60 makale tespit edilmiştir. *Ali Ekrem, Ali Fahrettin, İhsan, Nurullah Ata, Hüvviyet Bekir, S. Ş. Mükremin Halil Yinanç, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Kemalettin Şükrü, Sadettin Nüzhet, Baki Çelebioğlu, Ahmet Cemal, Mahmut Cahit, Hilmi Ziya Ülken, Necip Asım Yazıksız, İsmail Sefa, Doktor Jul Mesaruş, Zeki Faik, Aziz, Süleyman Şinasi, Şehabettin* tarafından kaleme alınan makalelerde işlenen konuların dönemin siyasi ve fikri yapısının etkisinde olduğu görülmektedir. Millî tarih anlayışının etkisinde kalan yazarların, tarih eğitimi konusunda da yeni hazırlanan programlarda millî duyguların ön plana çıkarıldığını vurguladıkları görülmektedir. Yazılarda eski ve yeni tarih müfredatlarının karşılaştırılması yapılmış ve yeni müfredatın gerektiği gibi uygulandığı takdirde beklentileri karşılayacağı belirtilmiştir. Ayrıca tarih öğretimi konusunda yaşanan sıkıntılar dile getirilirken, bu konuda amaçlanan seviyeye ulaşılamamış olmasına dikkat çekilmiştir. Bu sıkıntıların giderilmesi ve tarih öğretiminde amaçlara ulaşılabilmesi için müfredat ve yöntemle ilgili değişikliklerin yapılmasının gerekliliği dile getirilmiştir. Özellikle tarih konularının ezberci mantıktan kurtarılması gerektiği, tarih öğrenmenin amacının belli olayların ve savaşların tarihlerini ezberlemek olmadığı üzerinde durulmuştur. Yazarlar tarafından üzerinde durulan bir diğer nokta da tarih konularının bir bütün olarak ele alınmasının çocuklarda muhakeme yeteneğinin gelişmesine katkı sağlayacak olmasıdır. Tarih bilmenin, çocuğun toplumsallaşması ve millî bir fert haline gelebilmesi için önemli olduğu vurgulanmıştır.

Tarih anlayışıyla ilgili olarak sadece kendi düşüncelerini ve görüşlerini paylaşmakla kalmayan yazarlar, Avrupa'daki tarih öğretimi anlayışlarıyla ilgili çevirilere de yer vermişlerdir.

Yazılarda eğitim tarihi konularına da önem verilmiş, *Bazedo, Fenelon, Montaigne* gibi isimlerin hayatları ve eğitime yapmış oldukları katkılar okuyucularla paylaşılmıştır.

İncelenen makalelerde yakın tarih konuları kadar Anadolu'nun fethiyle ilgili konulara da yer verilmiştir. Uğrunda mücadele verilen toprakların Türk yurdu haline gelme süreci üzerinde durularak millî duygular canlı tutulmaya çalışılmıştır.

Çocuklara ve gençlere hitap eden tarih yazılarında ise, yakın tarihte yaşanan savaşlar ve verilen mücadelelerle ilgili çeşitli olaylara değinilmiş ve böylece yaşanan zorlukların yeni nesillere anlatılması amaçlanmıştır. Çocuklarda millet olma duygusu oluşturulmaya çalışılmıştır.

Yazarlar, kendi dönemlerinde tarihle ilgili olarak yapılan yayınları da yakından takip etmiş, yeni çıkan kitapları okuyucularına tanıtmaya önem vermişlerdir.

Küçük çocuklara yönelik dergilerde, çocuklarda tarih sevgisi uyandırabilmek ve merak duygularını geliştirebilmek için çeşitli yarışmalar düzenlemiş, bu yarışmalarda tarihle ilgili sorular sorulmuş ve kazananlara çeşitli hediyeler verilmiştir. Bu hediyelerin niteliği de dönemin imkânlarının anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Yazarların üzerinde durdukları bir diğer önemli nokta da, tarihî eserler konusudur. Bir toplumun tarihinin gelecek nesillere aktarılması konusunda en önemli kaynaklardan olan tarihî eserlerin, millî izler taşımasından dolayı ne derece önemli olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bu noktada yazarların, ülkemizde tarihî eserlere ve müzelere karşı halkın ilgisinin gerektiği kadar olmadığını dile getirdikleri görülmektedir. Makalelerinde, halkı bu konuda bilinçlendirmeye ve toplumsal bir bakış oluşturmaya çalışmışlardır.

Coğrafyayla İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi

Çalışmada kullanılan dergilerin 14'ünde coğrafyayla ilgili toplam 94 makale incelenmiştir. Dergilerde genel coğrafya konuları kadar, Türkiye coğrafyası konularına da yer verildiği görülmektedir. *Harun Er Reşit, Dr. Halil Fikret, Faik Reşit, Ahmet Teyfik, Ali Hikmet, Abdülkadir Sadi, Ahmet Malik, Abdülgani Lami, Abdülfeyyaz Teyfik, Mehmet İhsan, Kâzım Sevinç, İzci Demir, Rauf Akgün, Muallim Cevdet, Muallim H. T. Muallim T. D.* adlı yazarların büyük kısmının o dönemlerde çeşitli okullarda görev yapan öğretmenler oldukları, bazılarının coğrafya öğretmenliği yaptığı anlaşılmıştır.

Coğrafya öğretmenleri tarafından üzerinde durulan ve önemi anlatılmaya çalışılan konulardan birisi hava durumu ölçümlerinin yapılmasıdır. Hava olaylarının tahmin edilmesinin hem eğitim açısından, hem de iktisadî açıdan

oldukça önemli olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Özellikle Avrupa ve Amerika'da yapılan hava tahminlerinin ortaya çıkardığı olumlu sonuçlara değinilmiş ve yabancı ülkelerde bu konunun öneminin fark edildiği dile getirilmiştir. Ülkemizdeki durumla kıyaslamalar yapan yazarlar, bizde de hava ölçümlerinin yapılması konusuna gereken önemin verilmesi için okuyucularda farkındalık oluşturmaya çalışmışlardır.

Hava tahminlerinin okullarda basit, fakat sistemli ve düzenli olarak yapılabileceği belirtilmiş ve dergiler yoluyla ülkenin her yerindeki başta coğrafyacılar olmak üzere, öğretmenlere ulaşılmaya çalışılarak neler yapmaları gerektiği ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu durum o dönemin şartları düşünüldüğünde bilginin paylaşılması ve yaygınlaştırılması açısından dergilerin oldukça etkili bir araç olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Coğrafya öğretimi konusunda kaleme alınmış olan makalelerde coğrafyanın amacı ve sınırları üzerinde durulmuş, ayrıca o dönemde yayınlanmış olan coğrafya ders kitaplarıyla ilgili tespitler yapılmıştır. Ders kitaplarının sahip olması gereken özellikler dile getirilmiş ve hâli hazırdaki bazı coğrafya kitaplarında var olan bilgi hataları tartışmaya açılmıştır. Özellikle öğretmenler hatalı olan bir kitaptan öğrenilen yanlış bilgilerin telafisinin zor olduğuna dikkat çekmiş ve bu tip konularda okuyucuları bilgilendirmenin önemini belirtmişlerdir. Ayrıca yazarlar, Coğrafya bilmenin özellikle ülke ekonomisi açısından önemini vurgulamışlardır. Makalelerdeki bir diğer önemli nokta da çocukları eğlendirerek öğrenmeye sevk edecek türden konuların üzerinde durulmasıdır. Bu makaleler, yazı dizileri şeklinde kaleme alınmış, çocuklara Dünya'yı ve Türkiye'yi tanıtırken aynı zamanda çocukların ilgiyle takip etmeleri için merak uyandıran bilgilere de yer verilmiştir.

Coğrafya konularının daha bilimsel olarak ele alındığı makalelerde ise, ortak nokta başta Avrupa olmak üzere, diğer ülkelerde coğrafya konusunda ortaya koyulan gelişmelerin paylaşılması ve farklı bakış açıları oluşturulmaya çalışılmasıdır.

Türkiye coğrafyasını konu alan yazılarda ise ülkemizin iklimi, bitki örtüsü, tarım ürünleri ve yer altı kaynaklarıyla ilgili bilgilere yer verilirken, önemle altı çizilen nokta, bu bilgileri öğrenmenin ülkenin ekonomik kalkınmasına katkı

sağlayacak olmasıdır. Dikkat çeken bir diğer husus da nüfus konusuyla ilgili yazılar yayınlanarak, ülke nüfusunun artmasının faydalarının açıklanması ve nüfus sayımlarının öneminin belirtilmesidir. Türkiye Cumhuriyeti'nde gerçekleştirilen ilk genel nüfus sayımı zamanında yayınlanan yazılarla, okuyucular nüfus sayımı konusunda bilgilendirilmiş ve bu sayımın yapılmasının yararları anlatılmaya çalışılmıştır.

Coğrafya öğretmenleri tarafından kaleme alınan nüfusla ilgili makalelerde konunun müfredatla ilişkili olan yönleri ortaya konulmuştur. Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan planlarla, diğer derslerinde nüfus mihveri etrafında işlenmesi gerektiğine dikkat çekilmiş ve bu derslerde kullanılabilecek okuma parçalarının bakanlık tarafından hazırlandığı belirtilmiştir.

Psikolojiyle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi

Psikoloji bilimiyle ilgili makalelerin dokuz farklı dergide yayınlandığı görülmektedir. *Ahmet Hikmet, K. N., Dr. N. Zekai, T. H. Ali Galip, Naci Fikret, Hilmi Ziya, Dr. İzzettin Şadan, Haydar, Namdar Rahmi, Hüseyin Avni Başman, Fuat Refik, Mejdi Sadrettin, Ali Suat, Turhan Tunç, Ali Şükrü, Selim Sırrı, Dr. Rıza Tahir, Emin Şükrü, Akil Emrullah, Dr. Halil Fikret Kanat, İbrahim Alaeddin, Hikmet Şevki, Feridun Vecdi, Naşit Hakkı, Eyüp Hamdi, Muallim Belkis Hanım, Vedide Baha, C. S., Ali Süreyya, Nurettin İbrahim, Abdüllatif Nevzat, Nevzat Mahmut, Sabri Cemil, Bedriye Mustafa* gibi yazarların yanında *Poul Lay, Stephen S. Colin, Albert Millon* gibi yabancı yazarların kaleme aldığı makaleler bulunmaktadır.

Tercümesi yapılmış makalelerin dışında, yazarlar tarafından kaleme alınan yazılarda dönemin önemli sosyal bilimcilerinden *Darwin, J. J. Rousseau, Alfred Binet, Charel Riche, Arman Cuvillier, Jean-Marie Guyau, Dr. Gustave Le Bon, William James, Freud, Nietzsche, Sokrat, Emile Durkheim, Platon, İvan Petrovitch Pavlov, Frederich Fröbel, Dr. Watson, Fenelon, Tristan Bernard, Flusser, Descartes, V. Rasmunsen, Rabindranath Tagore* gibi isimlerin fikirleri ve çalışmalarına yer verilmiştir. Yabancı yayınların takip edilmesi ve önemli görülen makalelerin çevirilerinin yayınlanmasının yanında, o dönemde Almanya, İsviçre, İtalya, Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde meydana gelen gelişmeler ve

uygulamaya konulan yeni yaklaşımlar da okuyucularla paylaşılmıştır. Örneğin Amerika'da o dönemde uygulanmaya başlamış olan *Platon Sistemi-İş-Ders-Oyun Mektebi*, okullardaki fiziki yapının eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini konu edinmekte ve okullar için yeni bir fiziki düzenleme yaparak binaların en etkili şekilde ve tam kapasiteyle, en fazla sayıda öğrenciye hizmet edebilmesine imkân sağlamaktadır. Yazılarda ülkemizde meydana getirilen eğitim alanındaki yeniliklere dikkat çekilmiş ve sadece programları ve müfredatı değiştirmenin yeterli olmayacağı, binaların da yeni yaklaşımlara uygun olarak düzenlenmesinin önemi açıklanmaya çalışılmıştır.

Makalelerde ele alınan psikoloji konuları incelendiğinde genel konuların yanında, gelişim psikolojisi ve eğitim psikolojisi konularına da oldukça fazla değinildiği anlaşılmaktadır. Korku, hafızanın ölçülmesi, zekânın geliştirilmesi, psikolojiyi etkileyen fizyolojik değişimler gibi konulara dikkat çekilmiştir. Yazarlar tarafından altı çizilen önemli noktalardan birisi, çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerinin daha faydalı olacağıdır. Bu nedenle eğitim amaçlı gezilerin, el işleri, resim gibi derslerin ihmal edilmemesinin gerekliliği belirtilmiştir. Ayrıca çocuk psikolojisiyle ilgili olarak özellikle eğitimcileri ve aileleri bilinçlendirmeye yönelik yazılara yer verildiği görülmektedir.

Pedagojinin o dönemde yeni bir bilim olmasına rağmen çocuğun ruhsal gelişimi, aile içinde aldığı eğitime etki eden unsurlar, fiziksel gelişiminin ruhsal gelişimine etkileri, oyunun ve oyuncakların çocuğun ruhsal ve zihinsel gelişimindeki etkileri gibi konular üzerinde durulmuş; eğitimciler ve aileler bilinçlendirilmeye çalışılmıştır. Yazarlar, modern eğitimin en önemli amacının çocuklarda karakter oluşturmak olduğu fikrinde birleşmişlerdir. İlaveten, eski eğitim yöntemlerinin artık geçerliliğinin kalmadığının, o dönemde çocukların eğitiminin eskisi gibi büyüklerin tahakkümü altında olamayacağını, çocukların da özgür birer fert olarak kabul edilmesi ve onlara geleceğin büyükleri gözüyle bakılarak, eğitimlerinin de bu yönde verilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Üstün zekâlı çocukların eğitime de değinen yazarlar, bu çocukların eğitimciler tarafından takip edilmesinin hem millî, hem de medenî bir borç olduğunu düşünmüşler, üstün zekâlı çocukların eğitimi için onlara uygun özel okullar oluşturulması ve modern sistemlerin uygulanması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Zekâ konusunda dile getirilen önemli bir unsur da çocukların okuldaki başarılarının ya da başarısızlıklarının doğrudan onların zekâsını gösteren etkenler olmadığıdır. Yazarlar, bu fikirlerini desteklemek için *Darwin, Newton, Napolyon* gibi önemli isimlerin hayatlarından örnekler vermiş, bu isimlerin okul hayatlarında vasat öğrenciler olduklarını dile getirerek eğitimcilerde ve ailelerde bu konuda farkındalık oluşturmaya çalışmışlardır.

Çocuk psikolojisi konusunu oldukça fazla işleyen yazarlar, eğitimde bireysel farkların önemine dikkat çekmiş ve her çocuğun kendi içinde değerlendirilmesi gerektiğini, çocuğun eğitiminde psikolojisinin göz önünde bulundurulmasının önemini belirtmişlerdir. Bu konunun ihmal edilmesi halinde ortaya çıkabilecek sıkıntıları da açıklayarak eğitimciler ve ailelere yardımcı olmaya çalışmışlardır. Bu konulara değinirken başta Avrupa olmak üzere, dünyanın çeşitli yerlerindeki uygulamalar ve yeniliklerle ülkemizde var olan durumların mukayeseleri yapılmıştır. Böylece, olması gereken hususlara dikkat çekilmek istenmiştir.

Sosyolojiyle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi

Analizini yapmış olduğumuz dergilerden 13'ünde sosyoloji konulu makaleler yer almaktadır. Bu makaleler *Hilmi Ziya Ülken, Mehmet Halil, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Kâzım Nâmi, Fatma Reşide, Doktor Fuat, Cemil Sena, Halil Nimetullah, Hüseyin Avni, İsmail Hakkı, Ahmet Halil, İffet Halim, Mehmet Safvet, Köprülüzade Ahmet Cemal, İbrahim Alaeddin, Süleyman Şevket, Akçuraoğlu Yusuf, Haydar Necip, Nazi Fikret, Fuat Refik, Ahmet Refik, Eyüp Hamdi, Ali Haydar, Hikmet Şevki, Selim Sırrı, Mevhibe Ziya, Nebahat Hamdi, Ali Suat, M. Raif* tarafından kaleme alınmışlardır.

Sosyoloji konularında ilk göze çarpan unsur yabancı kültürlerle ve toplumlarla karşılaştırmalara yer verilmiş olmasıdır. Ele alınan konularla ilgili olarak dünya çapında yapılan çalışmaların takip edildiği, yeni görüşlere önem verildiği ancak olduğu gibi kabul etmek yerine, ilk olarak dergiler vasıtasıyla tartışmaya açıldığı ve kendi kültürümüze uygun taraflarının ortaya çıkarılması amaçlandığı görülmektedir.

Toplumun en küçük birimi olan aile konusuna değinen ve aileyi sosyolojik açıdan değerlendiren yazarlar, bu konuda *Auguste Comte, Bachofen, Darwin, Giraud Teulou, Schfel, Lilienfeld, Bastian, Kovalevsky, Spencer, Durkheim, Levy Bruhl, Bouglé* gibi önemli isimlerin görüşlerinden de faydalanmışlardır. Bu isimlerin fikirleri bizim toplumumuzda var olan anlayışlarla karşılaştırılmıştır. Aileyle ilgili makalelerde ailenin çocuk eğitimindeki önemi ve okul aile ilişkileri de incelenmiştir. *Pestalozzi*'nin görüşlerinden yola çıkarak eğitimin okuldan önce ailede başladığı ve çocuk eğitiminde ailenin önemi vurgulanmıştır. Aile tarafından iyi bir şekilde yetiştirilmemiş çocukların okullardan gereken yararı alamayacağı, çünkü okulların amacının aile içinde verilen eğitime takviye sağlamak olduğu önemle belirtilmiştir. Ailenin çocuk üzerindeki etkilerine dikkat çekilerek özellikle eğitimciler ve ebeveynler bilinçlendirilmek istenmiştir. Aile sağlığı, annelere düşen görevler ve bunlarla ilgili çeşitli öğütler verilmiştir.

Yazarlar köy, kasaba ve şehir tartışmalarına sosyolojik olarak yaklaşmış, toplumda bu konuda var olan düşünceler üzerinden köy ve şehirlerin şartlarının karşılaştırmalarını yapmışlardır. Özellikle öğretmenlerin köylerde çalışmak istememelerinden yola çıkarak köyün şartlarını ve köye nasıl uyum sağlanması gerektiğini açıklamışlardır. Köy, köylünün yaşam şartları, köylerden kentlere yapılan göçler ve sonuçları anlatılmış ve devletin neler yapması gerektiğiyle ilgili çözüm önerileri getirilmiştir.

İncelenen dergilerin eğitim dergileri olması nedeniyle sosyoloji konularında da eğitim yönünün ağır bastığı, eğitimde var olan sorunlara sosyolojik açıdan yaklaşıldığı görülmektedir. Bu konulardan birisi de öğretmenlerin mesleki anlamda güven içinde olmamalarından dolayı yaşadıkları kaygılardır. Bu kaygının nedenleri ve sonuçları tartışılmış, yapılması gerekenler belirtilmiştir.

Dönemin öne çıkan toplumsal sorunlarından belki de en önemlisi çocuk ölümlerinin oldukça fazla olmasıdır. Farklı yazarlar tarafından bu konu gündeme getirilmiş ve sebepleri tartışılmıştır. İlaveten bu konuda alınması gereken önlemler de okuyucularla paylaşılmış, bu konuda özellikle eğitimcilerin dikkati çekilmeye çalışılmıştır.

Sosyolojinin tarihi gelişimini de inceleyen yazarlar, bu disiplinin geçirdiği evreleri *Eflatun, Aristo, Saint August, Saint Paul, Saint Thomas, Thomas Moore,*

Campanella, Machiavel, Fenelon, Hobbes, Locke Helveçyüs, Monteskiyö, Rousseau gibi düşünürlerin fikirleri üzerinden açıklamıştır.

Sosyoloji eğitimine de değinen yazarlar, öğretmen okullarının programlarında yapılan değişiklikler sonucunda sosyolojinin ilk defa ders olarak okutulmaya başlandığını belirtmişlerdir. Ancak burada dikkat çektikleri konu, ülkemizde o dönemde sosyolojiyle bilimsel olarak uğraşan kimsenin olmaması, bu konuda dilimizde yayınlanmış kitap sayısının yetersiz olmasıdır. O dönemde dokuz kız, 15 erkek toplam 24 öğretmen okulunda bu dersi kimin vereceği ve hangi kaynakları kullanacağını tartışmışlar, ortaya çıkacak sorunlara değinmişler ve dersin amacına ulaşamayacağına dair endişelerini dile getirmişlerdir.

Sosyoloji eğitimiyle ilgili olarak bir başka nokta *Halk Üniversitesi* başlıklı yazılarla çeşitli bilim dallarıyla ilgili temel bilgilere yer verilmiş olmasıdır. Bu yazılarda Sosyolojinin önemi ve neden öğrenilmesi gerektiği, yöntemi gibi temel konular açıklanmış, sözü edilen disiplinin araştırma alanları hakkında bilgi verilmiş ve okuyucular bu konularda bilgilendirilmiştir.

Çalışmada, toplumun önemli bir unsuru olan derneklerle ilgili makaleler de sosyoloji başlığı altında ele alınmıştır. *Muallimler Birliği Cemiyeti, Himaye-i Etfal Cemiyeti, Türk Ocağı, Kadınlar Birliği, Türk Felsefe Cemiyeti, Büyük Türkiye Halk Mektepleri İttihadı* gibi birlik ve derneklerle ilgili yazılar yayınlanmıştır. Bu yazılarda adı geçen derneklerin amaçları, çalışmaları, üyeleri gibi konularda detaylı bilgiler verilmiştir. Böylece hem okuyucular, hem de bu derneklerin üyeleri yapılan faaliyetleri düzenli olarak takip etme ve sonuçlarından haberdar olma fırsatı bulmuşlardır. Dolayısıyla burada dergilerin ortak bir amaç etrafında toplanan insanlar arasında haberleşmeyi sağladığı dikkatlerden kaçmamaktadır.

Bahsedilen cemiyetlerin faaliyetleri arasında dikkat çekenlerden bazıları; Muallimler Birliği Cemiyeti tarafından ülkenin çeşitli yerlerinde faaliyete geçirilen halk dershanelerinin sayılarının arttırılmaya çalışılması, Himaye-i Etfal Cemiyeti tarafından çocuk sağlığına ilişkin yapılan çalışmalar, ihtiyaç sahibi çocuklar için yaptıkları yardımlar, dönemin Sağlık Bakanlığı tarafından savaşlar ve hastalıklar neticesinde kimsesiz kalmış çocuklar için açılan yetim evlerinin koşulları ve iyileştirilmesi için yapılması gerekenlerin anlatılmasıdır.

Felsefeyle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi

Felsefeyle ilgili olarak tespit edilen olan 25 makalede, *Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Reşad Şemseddin, Cemil Sena, Hüviyet Bekir, İsmail Hakkı, Suut Kemal Yetkin, Orhan Saadettin, Halil Nimetullah, Mehmet Ali Ayni, Mehmet Emin* tarafından kaleme alınmıştır. Yazılarda *John Dewey, Kant, Pitagoras, Platon, Locke, Rousseau, Hegel, Herodot, Hommer, Saint Augustine, Bossuet, Montesqui* gibi filozof, düşünür ve eğitimcilerin görüşlerine yer verilmiştir. Özellikle eski yunan filozoflarının hayatları ve düşünceleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu alanla ilgilenen yazarlar döneminin önemli eğitimcilerinden olan John Dewey'in eğitime dair görüşlerini ve eğitim felsefesini ele almışlar, eserlerinden örnekler vermişlerdir. Adı geçen diğer filozof ve düşünürlerin hayatları, görüşleri etkilendikleri ve etkiledikleri kişiler ve eserleri üzerinde durmuşlardır.

Felsefe eğitimiyle ilgili yazılarda yeni hazırlanan felsefe programı ve bunun hangi sınıflarda okutulması gerektiğiyle ilgili görüşler bildirilmiştir. Felsefe eğitiminin amaçlarına da değinilmiş, dersin başarılı bir şekilde okutulabilmesi için amaçlarının göz önünde bulundurulmasının altı çizilmiştir. Felsefe eğitiminin bilgi vermekten ziyade gençlerin zihinsel gelişimlerine katkı sağlaması gerektiği belirtilmiştir.

Ekonomiyle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi

İncelemesi dergilerin altısında ekonomi konulu makaleler yer almaktadır. *Kâzım Nâmi, Neşet Halil, Mehmet Zeki, Bilal Rüştü, Mustafa Salim, Şeref Nuri, Mahmut Celal, Ali Haydar, Nusret Kemal, Hikmet Şevki, Server Rifat, İsmail Hüsvrev, Mehmet Mesih, İsmail Hakkı* tarafından kaleme alınan makalelerin yanında, *Jacques Soustelle, Pierre Gaxotte* gibi yabancı yazarların makalelerinin tercümelerine de yer verilmiştir.

Ekonomi konulu makalelere baktığımızda bunların sayısının diğer bilimlere göre daha az olmasına rağmen konularının daha dağınık olduğu görülmektedir. Ülkenin o dönemdeki ekonomik durumu, bu alanda yapılan yeniliklerin sebepleri ve sonuçları, Dünya'nın içinde bulunduğu ekonomik buhran ve ülkemize yansımaları, buhrandan daha az etkilenmek için alınması gereken tedbirler gibi konular göze çarpmaktadır. Yazarlar, farklı ülkelerde yayınlanan dergi ve

gazeteleri de takip etmekte, gerekli gördükleri yazıların tercümelerini yayınlarak farklı bakış açıları ortaya koymaya çalışmaktadırlar.

Ekonomiyle ilgili temel kavramların yanında ekonomi eğitiminin önemine değinen yazılar da dikkat çekmektedir. Paranın öneminin ve nasıl harcanması gerektiğinin çocuklara anlatılması ve nasıl öğretilmesi gerektiğiyle ilgili açıklamalar yapılmış, ekonomi eğitiminin önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Ekonomi konulu makaleler bölümünde ayrı bir başlık altında ele alınan tasarruf konusunun da dergilerde ciddiyetle ele alındığı ve tasarrufun öneminin özellikle çocuklara yönelik yazılar, şiirler ve hikâyeler yoluyla anlatılmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. İncelenen dergilerden *Gürbüz Türk Çocuğunun* 1930 yılında sadece tasarruf konusunu ele alan özel bir sayı çıkarması, bu sayının da Dünya’da ekonomik buhranın yaşandığı döneme denk gelmiş olması, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin ekonomi politikalarının başarıya ulaşabilmesi için yaşanan bu buhranın etkilerinin en aza indirilmeye çalışıldığını düşündürmektedir. İlâveten, tasarruf fikrinin çocuk yaşta kazandırılması gerektiğine dikkat çekilmiş, bu konuda eğitimcilerden ziyade ailelere daha fazla sorumluluk düştüğü vurgulanmıştır. Buradan çıkarılacak bir diğer sonuç da, tasarruf değerinin çocuklara kendi seviyelerine uygun, önemini kavramalarına yardımcı olacak hikâye ve şiir gibi yazı türleriyle verilmiş olmasının, o dönemde de değerlerin öğretilmesinde araç olarak kullanılmış olmasıdır.

Yazarların makalelerinde ortak noktaların en önemlisi millî ekonomi fikrinin yerleştirilmeye çalışılmasıdır. Sahip olduğumuz millî servetlerin apartmanlar, kervansaraylar yapmak için kullanılmasına karşı çıkıp, kalkınmayı sağlayacak millî kuruluşların oluşturulması için kullanılması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Siyaset Bilimi-Hukukla İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi

Siyaset Bilimi ve Hukukla ilgili incelenen makaleler, *Mehmet Şerif, Mehmet Halil, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Kâzım Nâmi, Selim Sırrı, Cemil Sena, Mustafa Şekip, Mustafa Rahmi, İsmail Hakkı, Dr. Şeref Nuri, Abdülfeyyaz Tevfik, H. A., Mustafa Namık, Necip Asım Yazıksız, Haydar Necip, Sabri, Burhan Asaf, Server Rifat, Muallim B. Zeki* tarafından kaleme alınmıştır. Bu yazarlardan başka, *Benito*

Mussolini, Profesör Schaxel, Raymond Ruyer gibi yabancı yazarların makaleleri de bulunmaktadır.

Makalelerin içeriklerine bakıldığında milliyetçilik fikrinin ön plan çıktığı ve pek çok yazar tarafından farklı perspektiflerde ele alındığı görülmüştür. Milliyetçiliğin anlamı, vatan kavramı ve önemi, vatandaşlık eğitiminin amaçları, ırkçılık ve milliyetçilik arasındaki farklar açıklanmıştır. Vatandaşlık eğitiminin önemine dikkat çekilerek, Amerika'da bu konuya verilen öneme vurgu yapılmış ve bunun gerekçeleri açıklanmıştır. İyi vatandaş yetiştirmenin devletin en önemli görevi olduğu belirtilirken, toplumsal anlamada ilerlemenin sağlanabilmesi için vatandaşlara düşen görevler de dile getirilmiştir. Dergilerin hedef kitleleri düşünüldüğünde özellikle eğitimcilerin ve çocukların milliyetçiliğe bakış açıları şekillendirilmeye çalışılmıştır.

Yazarların bir kısmı, vatandaşlık eğitimi ve devlet politikası konularına değinmiş ve bir devletin siyasetinin en önemli unsurunun izlediği çocuk siyaseti olduğu belirtilmiştir. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin hedeflerine ulaşabilmek için bir an önce sağlam bir çocuk yetiştirme politikası geliştirmesi gerektiği, çocukların vatanın geleceğinin teminatı olduğu üzerinde durulmuştur. Yeni Cumhuriyetin kültür siyasetiyle ilgili tespitlerin yapıldığı yazılarda ise, millileşme çabalarının siyasette, hukukta ve ekonomide devlet eliyle gerçekleştirildiğini dile getiren yazarlar, eğitim ve kültür konusundaki yaklaşımlara değinmişlerdir. Devletin bu konulardaki girişimlerini söyleyerek eğitim ve kültür alanında istenen başarının sağlanabilmesi için dikkat edilmesi gereken noktalar üzerinde durulmuştur. Bu noktalar, okullar haricindeki kültür müesseselerinin azlığı (sinema, radyo, tiyatro, konservatuar, gençlik ve hayır dernekleri gibi) ve var olanlarında içeriklerinin denetlenmesinin gerekliliği şeklindedir.

Milliyetçilik haricinde faşizm, materyalizm, Hitler'cilik gibi kavramlar ve bu kavramların siyasi boyutları ve devlet anlayışlarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Bu açıklamalar sırasında *Spencer, Profesör Bouglé, Lamartin, M. William, E. Rappard, Pisagor, Bergson, Kant, Durkheim, Darwin, Comte, Ziya Gökalp, Hamdullah Suphi* gibi isimlerin fikirlerine değinilmiştir. Bununla beraber o dönemlerde yabancı ülkelerde yayınlanan gazete ve dergilerin takip edildiği,

American Political Science Review ve *Revue Philosophique* gibi dergilerden makale tercümelerinin yayınlanmış olmasından anlaşılmaktadır.

Dünya'nın o dönemde içinde bulunduğu siyasi değişimlere ve yeniliklere de değinen yazarlar, Rusya, Fransa, Almanya, İtalya, Polonya gibi ülkeler arasındaki siyasi ilişkilerle ilgili bilgiler vermişlerdir.

Hukukla ilgili makaleler incelendiğinde özellikle dönemin Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan kanunların metinleri, kararname örnekleri, talimatnameler, vesikalar, genelgeler ve bunların uygulanmasıyla ilgili genel açıklamalara yer verildiği görülmektedir. Bu bilgilerin resmi gazete haricindeki dergilerde yayınlanmış olması, dergilerin haberleşme ve bilgiyi paylaşma aracı olma özelliklerini doğrulamaktadır. Özellikle eğitimcilerin yeni uygulamalardan haberdar edilmesi ve karşılaştıkları güçlükleri birbirleriyle paylaşarak çözümler oluşturmalarında dergilerin etkisi oldukça önemlidir.

Millî Bayramlar konulu makalelerde ise Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Millî Bayramı, Zafer Bayramı gibi günlerde yapılan kutlamalar ve etkinliklerle ilgili bilgiler verilmiştir. Millî günlerin önemine dikkat çekilirken, bir toplumun ortak duygularda bir araya gelebilmesinin vatandaşlık bağlarının kuvvetlenmesi için önemi vurgulanmıştır. Böyle günlerin sayısının artırılmasında fayda görmüşler, sadece Millî Mücadele ve sonrasındaki gelişmelerin değil, Türklerin Anadolu'ya gelişlerinden itibaren (Malazgirt Meydan Savaşının yıldönümü, Sultan Kılıçarslan'ın Haçlılarla mücadele ve galibiyet günlerinin yıldönümleri gibi) önemli tarihlerin belirlenip yeni millî bayramlar oluşturulmasını önermişlerdir.

Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimiyle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi

Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi konulu makalelerin dönemin müzik ve resim öğretmenleri ve sanatçıları tarafından kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Yazarların eğitimci kimliklerinin makalelerinde öne çıkmış ve güzel sanatları tarih, toplum, kültür ve eğitim açısından değerlendirmişlerdir.

Dergilerde *Mahmut Ragıp*, *Rafet Necdet*, *Cevdet Memduh*, *Safiye Sami*, *Yusuf Kami*, *Ressam Şevket*, *E. H.*, *Süleyman Şevket*, *İsmail Hakkı*, *Suut Kemal Yetkin*, *S. S.*, *Nurettin İbrahim*, *Zeki Faik*, *Cemil Sena*, *Nurullah Ata*, *Cemal Sait*,

Kâzım Nâmi, Baha DüNDAR, Sadri Ethem, A. Galip, M. Cahit, Mediha Mithat Ömer, Nusret Kemal, Server Rifat, M. F. tarafından kaleme alınan makalelerin yanında; *Madam E. Borell, George Şetiler, Max, Reinhardt, André G. Bloch, Vsevolod Pudovkin, Benjamin Cremieux, R. Merenstroem* gibi yabancı yazarların da yazılarına yer verilmiştir.

Sanatla ilgili makaleler, Atatürk Dönemi'nde sanata verilen önemin ve yeni oluşturulmaya çalışılan çağdaş toplumun sanatla ilişkilerinin anlaşılması açısından oldukça önemlidir.

Müzik eğitimi konusunda kaleme alınan yazılarda çocukların küçük yaşlardan itibaren bu yöne sevk edilmelerinin önemi dile getirilmiştir. Toplumun ve ailelerin müzik eğitime bakış açılarından dert yanan yazarlar, bazı ailelerin müzik, resim, beden eğitimi gibi dersleri gereksiz gördüklerini, çocuğun zamanını boşa harcayan, diğer derslere ilgisini azaltan dersler olarak düşündüklerini dile getirmişlerdir. Çocuğun psikolojik olarak iyi bir gelişim göstermesi için bu tarz derslerin çok önemli olduğuna dikkat çeken yazarlar, ülkemizdeki ve diğer ülkelerdeki anlayışı karşılaştırmışlardır. Bu şekilde düşünen ailelerin birçok yeteneğin önünü kestiklerini dile getirerek, müziğin illaki para kazanmak için yapılması gerekmediğini belirtmiş, gelişmiş ülkelerde müzikle amatör olarak uğraşan birçok doktor, avukat, mühendis gibi meslek sahiplerinin varlığını örnek vermişlerdir.

Müzik gibi sanatsal faaliyetlerin eğitiminde her çocuktan aynı başarıyı göstermesini beklemenin çok yanlış olduğunu ifade ederek, bazı çocukların farklı kabiliyetleri olabileceğini söylemişlerdir. Sanatla ilgili ve bu konuda gerçekten yetenekli çocukların fark edilmesinde ise en büyük görevin ailelerine ve öğretmenlerine düştüğünün altını çizmişlerdir. Özellikle ilkokul öğretmenlerinin dersleri sırasında dikkat etmeleri gereken noktalar belirtilmiştir.

Müzik derslerin içerikleri ve bu dersleri verecek öğretmenlerin özelliklerine de değinilen yazılarda, o dönemlerde yurt dışında müzik eğitimi alarak yurda dönen gençlerin bu dersleri vermeye başladıkları ve bu durumun da müzik eğitiminde gelişmeleri başlattığını dile getirmişlerdir. Müzik ve pedagoji ilişkisi üzerinde duran yazarlar, bu dersleri verecek öğretmenlerin sahip olması gereken özellikleri de açıklamışlardır. Müzik eğitimimizde yapılması gereken

yeniliklerden de bahsederek, müzik pedagojisinin önemi üzerinde durmuşlardır. Özellikle ilkokul müzik programlarında Pestalozzi'nin arkadaşları Pfeifer ve Negeli yardımıyla hazırlamış olduğu ilkokul müzik programının müfredatının incelenmesinin faydalı olacağı dile getirilmiştir.

Müzik eğitimiyle ilgili yazılarda dikkat çeken bir diğer unsur da okula gitmeye ya da aile içinde bu eğitimi almaya imkânı olmayan kimsesiz çocukların göz ardı edilmemesine dikkat ekmeleridir. Yetim evlerinde ve bu çocuklara özel okullarda da müzik eğitimlerinin programlara ilave edilmesinin önemi belirtilmiştir.

Müzikle ilgili yayınların da incelendiği yazılarda sadece ülkemizde değil başka ülkelerde yayınlanan son eserlerin takip edildiği, özellikle Fransa'daki gelişmelerin ve müzik eğitimi programlarının yakından izlendiği anlaşılmaktadır. Bunlara ilave olarak o dönemin müzik teşkilatı ve ülkemizde yayınlanan müzikle ilgili eserler hakkında da bilgiler verilmiştir.

Müzik türlerinin çeşitliliğine de değinen yazarlar, ülkemizin bu konuda oldukça zengin bir birikime sahip olduğunu, özellikle Anadolu'nun zengin müzik kültürü bulunduğuna değinmişlerdir. Eğitim Bakanlığı Kültür Müdürlüğünün gördüğü lüzum üzerine müzik öğretmenleri tarafından gerçekleştirilen çalışmalar üzerinde durmuş ve Anadolu'nun sahip olduğu bu zenginliği ortaya çıkarmanın önemini dile getirmişlerdir.

Müzik konusunda ülkemizde bazılarının Batı'nın müziğini ve kültürünü aynen almak gerektiğini savunduklarını, bazılarının ise Batı'ya tamamen karşı olduklarını, alaturka müzikleri geliştirmemiz gerektiğini düşündüklerini dile getirmişlerdir. İki farklı görüşü açıklayarak aslında müziğin kültürle ve toplumla doğrudan ilişkili olduğunu, bizim kültürümüze, yaşamımıza, inancımıza tamamen farklı bir toplumda ortaya çıkmış müzik eserlerinden bizim aynı zevkleri almamızın mümkün olmadığı belirtilmiştir. Ancak bunun Batı'yı tamamen reddetmek anlamına gelmediği, aksine oradaki ağdaş yaklaşımların kendi kültürel szgelerimizden geçirilerek toplumumuza uygun hale getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Müziğin tarihi gelişimiyle ilgili yazılara da yer verilen dergilerde, Mehter Takımının ilk kez Türklerde görülen askeri bando örneği olması ve bunun Türklerden diğer ülkelere nasıl yayıldığı anlatılmıştır. Müziğin sosyal ve kültürel yönleri üzerinde durulmuştur.

Makalelerde *Heine, Çellist Arif Efendi, Kemani İzzet Bey, Verdi, Mozart, Kemani Nikola Paganini* gibi müzisyenlerin hayatları ve eserleriyle ilgili bilgiler verilmiş, özellikle bu isimlerin müzikle ilk tanışmaları ve müzik eğitimleri üzerinde durularak eğitimcilere, ailelere ve çocuklara ilham verilmek istenmiştir.

Resim eğitimi konusunda kaleme alınan makalelerde resim derslerinin faydası, nasıl işlenmesi gerektiği, resimle ilgili yeni teknikler ve bu tekniklerin sınıf ortamında nasıl kullanılabileceğine ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Almanya'dan gelen *Prof. Şetiler* tarafından, ülkemizdeki resim eğitiminin durumu ve yapılması gerekenler konusunda bir rapor hazırlanmıştır. Bu raporda sanat eğitiminin tahsil planındaki yeri, amaçları, teşkilatının nasıl olması gerektiği, hak sanatlarının devam edebilmesi için özel olarak eğitimlerin verilmesinin gerekliliği gibi durumlar değerlendirilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

İlkokul döneminde resim eğitiminin önemi üzerinde duran yazarlar, çocukların kendilerini ifade etmeleri için en önemli yolun resim olduğu ileri sürmüşlerdir. Resim aracılığıyla çocukların kendilerini serbestçe ifade edebileceklerini, bunun da onların ruhsal ve zihinsel gelişimi için oldukça önemli olduğunu belirtmişlerdir. İlkokullarda verilen resim eğitimi üzerinde oldukça duran yazarlar, bu eğitim sırasında belli yöntemlerin takip edilmemesi halinde bu derslerin eğlenceli vakit geçirmekten öteye geçemeyeceğini belirtmiş ve resim eğitiminin beklenen sonuçları verebilmesi için öğretmenlerin dikkat etmeleri gereken noktaları açıklamışlardır.

Ülkemizdeki resim anlayışından da bahsedilen makalelerde, 'sanat, sanat içindir' anlayışına karşı çıkmış ve sanatçıların içinde buldukları toplumla ilişki içinde olmalarının önemi belirtilmiştir. Sanatla ilgili diğer makalelerde ise sanat tarihi, diğer toplumlardaki sanat anlayışı gibi konulara değinilmiştir. Dergilerin yayınlandıkları dönemlerde toplumun sanata ve sanatçıya bakış

açısının da tartışıldığı yazılarda, ‘sanat, sanat için midir, yoksa toplum için midir?’ tartışmalarının yapıldığı görülmektedir. Sanatçının içinde bulunduğu toplumu tanımadan ortaya koyduğu eserlerin topluma hiçbir fayda sağlamayacağına dikkat çekilmiştir. O dönemlerde sanatçılarla halk arasında meydana gelen kopukluklardan sanatçılar sorumlu tutulmuş, sanatçıların sanatı bir uzmanlık alanı olarak görerek, kendilerini halktan uzaklaştırdıkları dile getirilmiştir. Oysaki sanatın sadece tekniği bir uzmanlık alanı olduğu, belli bir kesime hitaben yapılamayacağı, ortaya çıkan sanat eserinin herkese hitap etmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Bu nedenle de sanatçıların diğer insanları hor görmeye hakları olmadığı ifade edilmiştir.

Sanatın milli olamayacağını, en ilkel toplumların sanatlarında bile başka toplumlardan etkilenmelerin olduğunu dile getiren yazarlar, sanatın evrensel yönüne vurgu yapmışlardır. Bu noktada sanat ve ahlâk ilişkisine de değinmiş ve sanatla ahlâksızlığın birbirine karıştırılmaması gerektiği, özellikle bizim toplumumuzda sanatın ahlâka aykırı olmasının kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Ahlâk eğitiminde sanatın yerinin ve öneminin çok büyük olduğu ve toplum olarak büyük bir ahlâk anlayışına sahip olduğumuz ölçüde büyük bir sanat anlayışına da sahip olmamız gerektiği dile getirilmiştir. Sanatın, sinemanın, şiirin lüks ve eğlence olarak görüldüğü dönemlerin artık geride kaldığı, bunların hepsinin yaşamın önemli birer parçası olduğu ve sanatın devletin yüksek değerlerinin yayılması için diğer araçlardan daha güçlü bir araç olacağı belirtilmiştir. Bu nedenle de bu araçların devlet politikasında kullanılmasının gerekliliği dile getirilmiştir.

Dergilerin yayınlandığı dönemlerde dünyada yeni yeni yayılmaya ve gelişmeye başlayan sinema ve televizyonla ilgili gelişmelerin ülkemizde de ilgiyle takip edildiği anlaşılmaktadır. Bunlarla ilgili ilk denemeler, teknik bilgiler, nasıl ortaya çıktıkları, yeni çekilen filmler, kamera arkası hileleri gibi konularda kısa ama ilginç bilgilere dergilerde sıkça yer verildiği görülmektedir.

Eğitimle İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi

İncelenen dergilerin eğitim dergileri olmaları nedeniyle eğitimin farklı boyutlarının tartışıldığı görülmektedir. Dergilerin yazar kadrolarının büyük

kısmının eğitimcilerden oluşması, yazılarda üzerinde durulan hususların önemini arttırmaktadır.

Dergilerdeki karakter eğitimine ilişkin konularda, *Kâzım Nâmi, Dr. Fuat Mehmet, Naim Hazım, Selim Sırrı, Server Rifat, Faik Ali, Abdülfeyyaz Tevfik, İsmail Sadrettin Mustafa Rahmi, Ziya Gökalp* ve *R. Wilstatter* tarafından kaleme alınmıştır.

Ahlâk eğitimi yazarların en çok üzerinde durdukları konu olmuştur. Bununla ilgili dünyadaki gelişmelerin, uluslararası konferansların takip edildiği anlaşılmaktadır. Ahlâk eğitimiyle dini eğitimin birbirinden ayrılması gerektiği, ahlâk öğretmenlerinin görevlerinin neler olduğu gibi konularda açıklamalarda bulunulmuştur. Ahlâk ve eğitimin ilişkisi incelenmiş, *Eflatun, Edmond Şerar, ve Aristo*'nun bu konudaki fikirlerinden alıntılara yer verilmiştir. Dikkat çekilen bir diğer konu da ahlâk eğitiminin sadece ahlâk dersleriyle sınırlı kalmaması, diğer derslerin de ahlâk derslerine yardımcı olması gerektiğidir.

İlkokullarda verilecek ahlâk eğitiminin özellikleri dille getirilmiş, bu yaş grubundaki öğrencilere kitaplarla ahlâk eğitimi verilemeyeceği; bu çocukların, ailelerinde, okullarında ve ülkelerinde, aile bireylerine, arkadaşlarına ve çevrelerindeki diğer insanlara karşı görev ve sorumluluklarının uygulamalarla öğretilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

Ahlâk konusunda dikkat çekici bir diğer konu da çocukların ve gençlerin ahlâki durumlarının sadece bir sorunla karşılaşıldığı zaman gündeme gelmesi, geçici çözümlerle sorun halledilince tartışmaların bitmesinin eleştirilmiş olmasıdır. Yazarlar, oraya çıkan sorunun sebeplerinin araştırılıp kesin çözümlerin bulunmasının hem çocuklar ve gençler, hem de toplum için çok daha faydalı olacağını dile getirmişlerdir.

Karakter eğitimi konularında temizlik, sorumluluk duygusu, merhamet, yardımseverlik, sevgi gibi olumlu kavramların yanında kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan da bahsedilmiştir. Yazar, olumlu özelliklerin çocuklara nasıl kazandırılması gerektiği konusunda ailelere ve eğitimcilere tavsiyelerde bulunmuştur. Onları; olumsuz durumlarla nasıl başa çıkılacağı ve bu durumların

önüne geçilmezse toplumu bile kötü etkileyecek seviyelere nasıl ulaşabileceği konularında bilinçlendirmeye çalışmışlardır.

Eğitim alanında yapılan inkılâplar, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretmenlik mesleği, önde gelen eğitimcilerin görüşleri, okullar, eğitimle ilgili işler, eğitimin amacı ve önemi, beden eğitimi ve spor, sağlık eğitimi gibi konularda çok sayıda makale incelenmiştir. Bu makaleler, *Mehmet Emin, İrfan Nabi, Necip Asım, Feridun Vecdi, H. T., Cemil Sena, İzzet Ulvi, Halil Fikret, Sadri Ethem, Selahattin Kadri, S. Ş., Muallim Cevdet, Akçuraoğlu Yusuf, Sadreddin Celal, İhsan, Faik Reşit, Ahmet Tevfik, Kâzım Nâmi, Y. Ziya, Abdullatif Nevzat, Ali Seddar Zaim, Seracettin, R. Ahmet Hamit, Rıfat Necdet, Nevzat Mahmut, İbrahim Alaeddin, Hüviyet Bekir, Harun Er Reşit, Elizabeth Hawkin, Gabriyel Kopere, A. Fuat, Köprülüzade Mehmet Fuat, Doktor Hamit Zübeyr, İsmail Hakkı, Hikmet Şevki, Maarif Vekili Vasıf, Ahmet Edip, İsmail Müştak, Dr. Haşmet, İsmail Safa, Zeki Mesut, Yakup Kadri, Emil Durkheim, Mişel Pireal, H. Avni, Hasan Ali Yücel, Nüzhet Haşim, Ali Seyfi Bey, Marcel Cauvy, A. Sıtkı, M. Sami, Dr. Fatma Reşit Hanım, Kadriye Bahar, Halit Hilmi, Sabiha Zekeriya, Fuat Refik, Rıza Tahir* tarafından kaleme alınmıştır. Görüldüğü gibi eğitimle ilgili makaleleri bulunan yazarlar oldukça fazladır. Bu yazarlar içinde yabancı yazarların da bulunduğu, bu yazarların makalelerinin çevirilerinin aynen yayınlandığı anlaşılmaktadır.

İncelenen dergiler yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaşlaşması için gerçekleştirilen inkılâplar döneminde yayınlanmalarından dolayı, eğitim alanında yapılan yenilikler ve değişikliklerle ilgili pek çok yazıya yer vermişlerdir. İnkılâpların amaçları ve gerekçeleri üzerine tartışmalar yapan eğitimci yazarlar, halkın eğitim alanında yapılan yeniliklere neden ihtiyaç duyulduğunu anlaması için çalışmışlardır. Yazılarında eski eğitim anlayışı ve sistemiyle yeni eğitim anlayışı ve sistemini karşılaştırarak, eski tarzda eğitimle yeni Cumhuriyetin hedeflerine ulaşamayacağını önemle belirtmişlerdir. Yazarların üzerinde birleştiği bir nokta da eğitimin amacının iyi bir vatandaş yetiştirmek ve yeni tarz eğitimin de bunun gerçekleşmesi için gerekli olduğudur. Bu bağlamda milletlerin eğitimden beklentilerinin yönetim şekilleriyle doğru orantılı olduğu ve her yönetim şeklinin kendine uygun insan tipini yetiştirmeyi hedeflediği

vurgulanarak, Cumhuriyet'le birlikte yöneticilerimizin de eğitimden beklentilerinin değiştiği belirtilmiştir. Demokrasinin insanlardan beklentilerinin ahlâk, uzmanlık, disiplin ve özellikle de Cumhuriyetçilik olduğu dile getirilmiştir.

Dönemin eğitim seviyesinin çok düşük olmasının halkın suçu gibi gösterilmesine karşı çıkan yazarlar, özellikle Anadolu halkının eğitime verdiği önemi anlatmaya çalışmışlardır. Pek çok yerde köylülerin kendi çabalarıyla okullar yaptıklarını ve çocuklarını okutabilmek için çok uğraştıklarını dile getirmişlerdir. Köylülerin, köyelerine gelen öğretmenlerle ilgili şikâyetlerine de değinmişlerdir. Öğretmenlerin, köyle şehir arasındaki farklılıkları dikkate almayarak köy çocuklarının beklentilerini anlayamadıklarını, köyün şartlarına uyum sağlayamadıklarını dile getirmişlerdir. Eğitim alanında yapılan yeniliklerde bu durumun dikkate alınmasının önemli olduğu ifade edilmiştir.

Bu dönemde eğitim alanında yapılan inkılâplardan en önemli ve en tartışmalı konuların başında 'Harf İnkılâbı' gelmektedir. Bu konunun pek çok eğitimci yazar tarafından ele alındığı ve konunun iki yönünün de tartışıldığı, hatta bazı dergiler tarafından eğitimcilere yönelik anketler yapıldığı, harf inkılâbından yana olanlar ile harf inkılabına karşı olanların görüşlerinin birkaç maddede toplanarak okuyucuların görüşlerini bildirmeleri istendiği görülmektedir. Yazarların makalelerinde tarafsız kalmaya çalışarak harf inkılâbının artılarını ve eksilerini okuyucularla paylaşmaya çalışmışlardır. Bu değişimin uzun yıllardır tartışıldığı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin belirlediği hedeflere ulaşabilmesi için gerekli ve faydalı olduğu konusunda birleşmişlerdir.

Eğitim sisteminde yapılan önemli değişikliklerden birisi de programlarda ve müfredatlarda yapılan yeniliklerdir. Program değişikliğini gerçekleştirmek için Eğitim Bakanlığı tarafından bir encümen oluşturulduğu belirtilmiştir. Program encümeninin çalışmalarıyla ve getirdikleri yeniliklerle ilgili olarak okuyucular bilgilendirilmiştir. Bazı yazarlar tarafından encümenin çalışmalarının net olarak anlaşılmadığına, encümen tarafından yeterli açıklamaların yapılmadığına dair eleştiriler de getirilmiştir. Özellikle okullarda derecelendirme çalışmalarına karşı çıkan yazarlar, her topluluğun belli oranda bilgiye ihtiyacı olduğu, köydeki eğitimin köyde lazım olacak bilgilerle kalması gerektiği şeklindeki görüşe karşı çıkmışlardır. Böyle düşünülürse Avrupa'nın medeni belediyeleriyle

kıyaslandığında bizim çoğu şehrimizin bir köyden farksız olduğu, bu şartlarda da bizim ilim ihtiyacımızın Avrupa kadar olmadığını kabul etmek gerektiğini dile getirmişler böyle bir düşünceyi de şiddetle reddetmişlerdir.

Program encümeninin çalışmaları başka yazarlar tarafından da konu edinilmiş, encümenin getirdiği yeni sistemin okuyuculara anlatılmasına ve yeni sistemin amaçlarına değinilmiştir. Eski müfredatta yer alan ve gerçek hayatta işe yaramayan bilgi kalabalıklarının çıkartıldığı, çocukların yeterli bir dinî ve malî eğitim almalarının, okullarını bitirdikten sonra herhangi bir işte başarılı olmalarının amaçlandığı belirtilmiştir.

Okulların yeni teşkilat yapısı hakkında görüşlerini bildiren yazarların, dikkat çekmek istedikleri bir nokta da, bu değişikliklerin çok ciddi planlanarak yapılması gerektiği, okul sisteminin gerekli çalışmalar yapılamadan sık sık değiştirilmesinin devlet ve millet için çok zararlı sonuçlara neden olabileceğidir. Bir teşkilat değişikliği gerçekleştirilmeden önce, yapılması planlanan değişikliklerin uygulayıcılarla paylaşılması, onların görüşlerinin alınması ve bu doğrultuda gereken düzenlemelerin ve değişikliklerin yapılması gerektiği dile getirilmiştir.

Eski ve yeni okul tarzının farklı yönleri, öğrenciye bakış açısı, öğretmenin sınıftaki rolü ve öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesi, gibi konular da karşılaştırmalı olarak okuyucuyla paylaşılmıştır.

Öğretim yöntem ve teknikleri konusunda da pek çok yazarın görüş ve deneyimlerini meslektaşları ve okuyucularıyla paylaştıkları görülmektedir. İlk olarak değinilen nokta belli bir yöntem dâhilinde çalışılmazsa beklenen başarıya ulaşamayacağı gerçeğidir. Derslerde başarılı olmak için mutlaka belli bir yöntemin takip edilmesinin önemi vurgulanmıştır. Yazarların değindikleri bir diğer husus her dersin kendine uygun bir yöntemle işlenmesi gerektiğidir. Bu çerçevede ders işlenişleriyle ilgili örnek planlar vermişler, hangi yöntemin hangi derslerde başarılı olacağını göstermeye çalışmışlardır.

Eğitimciler, farklı öğretim yöntemleriyle ilgili bilgiler vermiş, Avrupa ve Amerika'da yeni uygulanmaya başlayan öğretim yöntemlerinden ve bu yöntemlerin özellikleri, uygulama şekilleri gibi açıklamalardan bahsetmişlerdir. Bunlara ilaveten Kâtip Çelebi, Sokrat, John Dewey gibi isimlerin öğretimde

kullandıkları yöntemlerden de bahsedilmiştir. Araştırma yöntemi, Sokrat usulü, Proje yöntemi gibi yöntemlerin özellikleri ve faydaları anlatılmıştır.

Eğitim dergilerinde ağırlıklı olarak ele alınan bir diğer konu öğretmenlik mesleğidir. Yazarları ve okuyucularının büyük kısmı öğretmen olan bu dergiler, öğretmenlik mesleğinin o dönemde içinde bulunduğu sıkıntılara, toplumun öğretmene bakış açısına, başta inkılâpların yerleşmesi olmak üzere, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde öğretmene düşen görev ve sorumluluklara dair görüşlerini dile getirmişlerdir. Öğretmenliğin bir memuriyet olarak görülmesinin yanlış olduğunu vurgulayarak öğretmenlerin çok daha ulvi bir iş yaptıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin o dönemlerde yaşadıkları en önemli sorunlardan birisinin aralarında dayanışmanın olmaması, birlik içinde hareket etmemeleri olarak belirtilmiştir. Öğretmenlik mesleğinin vicdani yönünü ağır bir meslek olduğuna dikkat çekilmiş, bu nedenle birlik ve beraberliğin önemi vurgulanmıştır. Öğretmenlerin, çocukların hayatında en az anne ve babaları kadar, hatta bazen daha fazla etki sahibi oldukları belirtilmiştir. Öğretmenlerin dikkat etmeleri gereken en önemli nokta 'çocuğun çocuk için yetiştirilmesidir'. Öğretmenlerin yaşadıkları bir diğer sıkıntının da maaşların az olması olduğu ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin aileyle ilişkilerinin önemine değinen yazarlar, bazı öğretmenlerin ziyaretçi öğretmen olarak belirlenerek, belli aralıklarla aileleri evlerinde ziyaret etmelerinin, onları eksik gördükleri konularda bilgilendirmek için toplantılar düzenlemelerinin faydalarını dile getirmişlerdir. Bu işi yapacak öğretmenlerin pedagoji konusuna hâkim olmasının önemini belirtmişler, bu görevin oldukça zor, ama layıkıyla yapıldığında da çok şerefli olduğunu ifade etmişlerdir.

Eğitim konulu makalelerde *Tagor, Profesör John Doni, Marya Montessori, Herbert Spencer, Pestalozzi, Wilhelm Rein, Henri Fabre, Nabi* gibi önemli eğitimcilerin hayatları, eğitime dair görüşleri ve eserleriyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Nabi'nin eğitim anlayışının anlatıldığı bir makalede yazar, eğitim tarihimizin geçirmiş olduğu aşamalardan öğretmenlerin haberdar olmalarının onlar için oldukça faydalı olacağına değinmiştir.

Eğitim ve toplum ilişkisine de değinen yazarlar, mesleki eğitim, halk eğitimi, okulların dışında verilen eğitim, toplumumuzda okuma alişkanlığının az olmasının nedenleri gibi önemli konularda görüşlerini paylaşmışlardır. Özellikle okuma alişkanlıkları konusunda Avrupa, Amerika ve Asya milletleri arasında karşılaştırmalar yapmışlardır. Fransa, Almanya, İngiltere, Japonya gibi ülkelerde okuma alişkanlığının çok fazla olduğunu, bu milletlerin her kesiminde okumaya karşı büyük bir istek olduğunu dile getirmişlerdir. Bizim ülkemizde de okumanın öneminin anlaşılması gerektiğini belirtmişlerdir. Konunun bazı yazarlarca farklı bir boyutta ele alındığı görülmektedir. Bu yazarlar, ülkemizdeki insanların az okumalarının sebeplerini kendi gözlem ve deneyimlerinden yola çıkarak tespit etmişlerdir. Buna göre, millet olarak az okumamızın sebepleri; bizde maarifin yeni ve geri olması, okunacak eserlerin azlığı, uzun süren savaşların sonucunda geçim sıkıntısının artması, yazıların çoğunun tercümelere meydana gelmesi, yeni harflere alişkanlığımızın az olması, kitap ve gazetelerin pahalılığı, çocukların okul dışında okuyabilecekleri, roman, hikâye gibi eserlerin yetersizliği, gazete ve kitaplarda halka çekici gelebilecek bilgilerin olmamasıdır.

Dergilerde ele alınan bir diğer konu da okulların fiziki yapısıdır. Okul kavramı, karma eğitime geçilmesi, Dünya’da yeni ortaya çıkan okul sistemleri, okullarda kullanılacak araç gereçler, okullarda iyileştirmelerin nasıl yapılması gerektiği gibi konularda yazılar kaleme alınmıştır. Avrupa’da yeni ortaya çıkan bir akım olan ‘Faal Mektep – Ecole Active’ tarzındaki okul yapısından bahsedilmiştir. Bu tarzın getirdiği yenilikler ve faydalı yönleri açıklanmış, uygulanması gereken programa dair bilgiler verilmiştir. Bazı makalelerde, Tanzimat’tan o döneme gelene kadar okul tarzlarında meydana gelen değişiklikler üzerinde durulmuştur.

Okulların fiziki yapılarındaki eksikliklere de değinilerek, bazı okul binalarının oldukça kötü durumda olduğu belirtilmiştir. Başka ülkelerle kıyaslamalar yapılarak, oralarda okul binalarının çocuklara uygun, onların en mutlu oldukları ortamlar olduğunu, bizde ise çocukların okula gitmek bile istemediklerini dile getirilmiş, okullardan çıkan gençlerin ya çok bezmiş ya da çok küstah oldukları, sonrasında askerlik sayesinde adam oldukları ifade edilmiştir.

Yazarlar, eğitimin amacı ve işlevine yönelik makalelerde, ilk olarak insanın yalnız kendisi için değil vatanına, milletine, dinine faydalı olabilmek için de eğitim gördüğünü belirtmişlerdir. Vermiş olduğumuz eğitim sonucunda nasıl bir insan ipi yetiştirmek istediğimize dikkat çeken yazarlar, milletine ve kültürüne bağlı fakat modern ilimlerle donanmış gençler yetiştirmemiz gerektiğini ifade etmişlerdir.

Eğitimin önemi ve gerekliliğini konu edinen makalelerde eğitimin anlamı, millî eğitimin amaçları, toplumun ve devletin eğitimden beklentileri, dönemin siyasi, ekonomik, kültürel şartları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu makalelerin eğitimciler tarafından kaleme alınmış olması, yapılan tespitlerin, getirilen önerilerin önemini arttırmaktadır. Yazarlar, kendi görüşlerini Durkheim, Spencer gibi isimlerin görüşleriyle desteklemiş, onların fikirlerinden alıntılar yapmışlardır. Özellikle okul öncesi eğitimin önemine değinen yazarlar, ilk eğitimin aile içinde verildiğine ve bu dönemlerde kazanılan davranışların daha sonra değiştirilmesinin çok zor olduğuna, çocuğun kişiliğinde önemli izler bıraktığına vurgu yapmışlardır. Eski ve yeni eğitim anlayışına da değinen yazarlar, önceden eğitim tarzlarının İngiliz ya da Fransız eğitimi olarak anıldığını, ama dergilerin yayımlandığı dönemlerde bu anlayışın değişerek, meslek okulları, toplu tedris tarzı, faal mektep tarzı gibi kavramlarla anılmaya başladığını belirtmişlerdir.

Beden eğitimi ve spor konusunda kaleme alınan makalelerde ülkemizin diğer ülkelerdeki anlayışlarla kıyaslandığı ve farklı ülkelere örnekler yer verildiği görülmektedir. Eğitim anlayışımızdaki en önemli yanlışın çocukları bilgiye boğarak en iyi eğitimi verdiğimizizi düşünmemiz olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle programlarda yer alan resim, müzik, beden eğitimi gibi derslerin üstünkörü işlendiği, müfredatta bu derslerin ayrıntılı açıklamaları olduğu halde hiçbir okulda bunların uygulanmadığı belirtilmiştir. Ayrıca, başka ülkelerin yöntemleriyle yapılacak beden eğitiminin bizim çocuklarımız için faydalı olmayacağı ifade edilmiştir. İzcilik, dağcılık, kayak sporları, voleybol ve basketbol gibi spor dallarıyla ilgili bilgilere de yer verilmiştir.

Sağlık eğitimi konulu makalelerde ise, özellikle okullarda verilmesi gereken sağlık eğitimiyle ilgili görüşler paylaşılmıştır. Çocukların sağlıklı bir şekilde

gelişebilmeleri için, temizliğin önemine dikkat çekilmiş ve çocuk temizliğinde dikkat edilmesi gereken noktalara değinilmiştir.

Tartışma

Atatürk Döneminde yayınlanan 18 eğitim dergisi üzerinde yapılan analizler sonucunda bilimsel bilginin öneminin vurgulandığı, bunun yanında eğitim kısmının da göz ardı edilmediği bir anlayışın hâkim olduğu söylenebilir.

Dönemin eğitimcilerinin üzerinde birleştiği temel nokta okulların ve okullarda verilen eğitimin amacı, iyi bir vatandaş yetiştirmek ve öğrencileri gerçek hayata atıldıklarında kendine güvenen, başarabileceğine inanan bireyler haline getirilebilmesidir.

Bu dönemde yayınlanan eğitim dergilerinin bir diğer önemli özelliği bilginin paylaşımı için etkili bir araç olarak kullanılmalarıdır. İletişimin günümüzdeki gibi kolay olmadığı gerçeği göz önüne alınırsa, dergilerin ulaştığı noktalara bilginin de ulaşması hedeflenmiştir. Dergilerde yer verilen birçok makalede kendileri de eğitimci olan yazarlar, edindikleri yeni bilgileri ve deneyimleri meslektaşlarıyla paylaşabilmenin önemini dile getirmiştir. Günümüzde internet ve sosyal medya aracılığıyla eğitimcilerin ortak platformlarda bilgi, düşünce ve deneyimlerini paylaştıkları düşünüldüğünde, o dönemde de eğitim dergilerinin alana ilgi duyan herkese ulaşabilen bir araç olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde özellikle bilimsel içerikli süreli yayınlar, teknolojinin nimetleri sayesinde elde edilen bilgilerin, bulguların ve sonuçların tüm dünyaya kolay ve hızlıca yayılması konusunda oldukça etkili araçlar olma özelliğini korumaktadır. Küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin getirdiği en önemli sonuçlardan birisi tüm bilim dalları için olduğu gibi, Sosyal Bilimler için de bilginin evrenselliğidir. Evrensel bilginin kullanılabilir hale getirilmesi için de eğitim her dönemde en etkin araç olma özelliğini koruyacaktır.

Yazarlar, ele alınan dönemde sadece düşünce ve bilgi paylaşımı yapmamış aynı zamanda birbirlerinin çalışmalarıyla ilgili eleştirilerde de bulunmuşlardır. Yapılan eleştirilerin, çalışmalarla ilgili olması ve tarafların bunu

kişiselleştirmemeleri dönemin, düşünce ve fikirlere saygı konusunda ileride olduğunu göstermektedir.

Eğitim konusunda incelenen makalelerde görüldüğü üzere, eğitim alanında meydana gelen yenilikler, değişiklikler, yürürlüğe giren kanunlar, genelgeler, yeni öğretim yöntem ve teknikleri, öğretmenlik mesleğiyle ilgili yaşanan gelişmeler dergilerde yer verilen önemli konulardır. Eğitimciler, yeniliklerin yayılması konusunda süreli yayınları etkili bir şekilde kullanmışlardır. Ülke genelinde eğitimde birliğin gerçekleştirilmeye çalışıldığı bir dönemde, yeni gelişmelerden ülkenin en uzak köşesindeki eğitimcilerin haberdar olması ve bu yeniliklerin uygulamaya geçirilmesi konusunda dergilerin önemli rol oynadığı görülmektedir.

Alabaş (2014) ve Gurbetoğlu (2007a; 2007b) çalışmalarıyla süreli yayınların yayımlandıkları dönemin sosyal, kültürel ve siyasi özelliklerini yansıttığını ve devletin resmi politikalarının süreli yayınlar tarafından desteklenmesi yoluyla halka anlatılması ve kabulünün sağlanması konusunda önemli araçlar olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmada da elde edilen veriler söz konusu araştırmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Gündüz (2010) tarafından yapılan çalışmada tek bir dergi incelenmiş ve bu derginin kendine ait yeni bir felsefeyle eğitime yeni bir bakış açısı kazandırdığı ortaya konulmuştur. Bu çalışmada elde edilen bulgular, süreli yayınların kendilerine ait temel bir düşünce yapısı olduğunu, ele aldıkları konuları bu çerçevede incelediklerini ve belli bir fikri öne çıkarmaya çalıştıklarını doğrulamaktadır. Yayımlandıkları dönemin genel yapısı bu fikir üzerinde oldukça etkili olmuştur.

İncelenen yazılarda göze çarpan önemli bir nokta da öğretmenlik mesleğini fiilen yapan yazarların, mesleğin o dönemde yaşadığı sıkıntıların nedenleri ve sonuçlarıyla ilgili olarak yaptıkları değerlendirmelerdir. Öğretmen maaşlarının azlığı, özlük haklarının yeterince sağlanamamış olması gibi sorunlar dile getirilirken, bu sorunların en önemli sebebinin öğretmenler arasında birlik ve beraberlik duygusunun oldukça zayıf olması olarak belirtilmiştir. Diğer meslek gruplarında odalar, sendikalar gibi kuruluşların öğretmenler arasında da yaygınlaşmasının önemine değinilmiştir. Muallimler Birliği tarafından bu eksiklik

giderilmeye çalışılmakta, birlik üyeleri tarafından kaleme alınan makalelerde tüm öğretmenlerin birliğe destek olmaları istenmektedir. Öğretmenlerin ekonomik sıkıntılarında, öğretmen yetiştirme sorununa kadar o dönemde tartışılan sorunların günümüzde de geçerliliğini koruduğu görülmektedir. Ancak o dönemle günümüz arasındaki en önemli fark devlet ve toplum gözünde öğretmenin itibarı meselesidir ki, o dönemde çeşitli sıkıntılar olsa bile öğretmenlik en itibarlı mesleklerden birisi olarak görülmekte, yeni kurulan Cumhuriyet'te en büyük sorumluluk öğretmenlere emanet edilmektedir. Günümüzde ise öğretmenliğin itibarının eskiye göre azaldığı ve mesleki kalitenin istenilen seviyede olmadığı görülmektedir.

Eğitimci yazarlar, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin hedeflerine ulaşabilmesi için yapılan yeniliklerin yanında olmuş, bu yeniliklerin amaçlarının ve neden gerekli olduğunun halka anlatılması konusunda büyük bir çaba göstermişlerdir. Ülkemizin çağdaş memleketler seviyesine ulaşabilmesi için millî ve kültürel unsurlarımızdan taviz vermeden, Batı'nın ilim ve teknikteki ilerlemelerinin gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Kültürümüze uymayan noktaların sırf modern ya da Batılı olduğu için kabul edilmesi fikrine şiddetle karşı çıkmışlardır.

Dergilerde program ve müfredat yeniliklerinin yanında, okulların fiziki yapısı konusunda da dikkate değer görüşler paylaşılmıştır. Okul binalarının daha kullanışlı, temiz ve bakımlı olmasının önemine dikkat çekilmiştir. Dünya'daki gelişmelerin yakından takip edildiği o dönemde, diğer ülkelerde okul binalarında yapılan değişiklikler ve uygulanmaya başlanan yeni sistemler konu edilmiş, olumlu ve olumsuz yönleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Günümüzde öğrenci, öğretmen ve ailenin yaşadığı değişim ve gelişimin programlara ve müfredata yansıtıldığı, ancak okulların fiziki koşullarındaki değişikliklerin yeterince gerçekleştirilemediği görülmektedir. Hâlen devam eden akıllı tahta uygulamalarını yaygınlaştırılma çalışmaları önemli fakat yeterli değildir.

Çalışmayı önemli kılan bir diğer önemli sonuç da, dünyada Sosyal Bilimler ve eğitim alanında ortaya atılan yeniliklerin eğitim dergileri yoluyla ülkedeki eğitimcilerin görüşlerine sunulması ve uygulamaya geçirilen yeni eğitim

tarzlarının dergiler vasıtasıyla tartışılmasıdır. Dergilerde yer verilen makaleler başta Avrupa ve Amerika olmak üzere dünyanın genelinde meydana gelen eğitim hareketlerinin ve sonuçlarının, eğitim dergileri vasıtasıyla ülkemizde hemen yankı bulmasını sağlamıştır.

Sosyal Bilimler eğitimi alanında da elde edilen bilgilerin eğitim aracılığıyla kullanılabilir hale getirilmesi, bilginin kâğıt üzerinde kalmasının önüne geçecektir. İncelenen dergilerin ortak noktası bilginin eğitim aracılığıyla yeni nesillere aktarılması ve kullanılabilir hale getirilmesinin sağlanmasıdır. Atatürk Döneminin en önemli hedefi olarak ifade edebileceğimiz çağdaşlaşmanın gerçekleşmesi bu yolla mümkün olmuştur.

Öneriler

- Eğitim dergileri Türk Eğitim Tarihinin önemli kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Hâlihazırda bu dergilerin tamamı incelenmiş değildir. Bu alanda yapılacak yeni çalışmalarla Eğitim tarihimizin yeni yetişen kuşaklar tarafından daha iyi anlaşılması ve öğrenilmesi adına katkı sağlanabilir.
- Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Sosyoloji, Felsefe, Ekonomi, Sanat Tarihi ve Sanat Eğitimi alanında çalışan araştırmacılar, eğitim dergilerinde yer verilen ilgili makaleleri derinlemesine inceleyerek her bir sosyal bilim disiplini için günümüz eğitiminin tarihi geçmişine yönelik katkı sağlayabilirler.
- Eğitim dergileri incelendiğinde dergilerde eğitimi ilgilendiren her alanla ilgili farklı çalışmaların olduğu görülmüştür. Özellikle sayısal derslerin öğretim yöntemleriyle ilgili çok sayıda makale ve örnek ders planları olduğu fark edilmiştir. Türk Eğitim Tarihi dendiği zaman sadece Sosyal Bilimlerin değil, Sayısal Bilimlerin de eğitim tarihinde geçirdiği aşamaların ortaya çıkarılması, bu alanda çalışan araştırmacılar içinde oldukça faydalı olacaktır.
- Cumhuriyet'in ilk yıllarında önemle üzerinde durulan bir konu da yaparak yaşayarak öğrenmedir. Bu bağlamda el işleri, resim, bahçe işleri gibi derslerin işlenişi ve planlamasıyla ilgili çok sayıda makale

bulunmaktadır. Bu makalelerinde ilgililerce değerlendirilmesi hem eğitim tarihi, hem de eğitim bilimleri çalışmalarına yol gösterecek, yeni bakış açıları getirecektir.

- Eğitim dergilerinde işlenen konular günümüz eğitim anlayışı ve uygulamalarıyla kıyaslanarak yeni çalışmalara ışık tutabilir. Nitekim üzerinde durduğumuz dönemde değinilen konular, tartışılan sorunlar günümüzdeki konulardan ve sorunlardan çok da uzak değildir. Hatta bazı konularda hâlâ aynı tartışmaların yapıldığı görülmektedir. Söz konusu dönemlerde ileri sürülen çözüm önerilerinin belirlenmesi ve günümüze katkı sağlayacak bakış açıları çıkarılması mümkündür.
- Karakter eğitimi ve değerler eğitimiyle ilgili dergilerde yer verilen şiir, hikâye, masal ve roman metinleri incelenebilir. Hangi değerlerin ne şekilde işlendiğiyle ilgili çalışmaların yapılması, bu dergilerdeki metinlerin transkripsiyonlarının yapılarak günümüz değerler ve karakter eğitimi derslerinde okuma metinleri olarak kullanımı şüphesiz ki fayda sağlayacaktır. Çocukların geçmişteki yaşatlarının bakış açılarını öğrenmeleri, tarih bilincinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.
- Türk Eğitim Tarihinde henüz araştırılmamış önemli eğitimciler çalışma konusu yapılabilir. Bu dergilerde isimleri bizzat ifade edilen eğitimciler hakkında bilgiler verilmiştir. Ancak isimleri belirtilmemekle birlikte dergilerde düzenli olarak yazıları yayınlanan öğretmenlerin de eğitimle ilgili görüşlerinin derinlemesine incelemesi faydalı olacaktır.

Kaynaklar

- Abdölcabbar. (1934). Pavlov ve mektebi. *Yeni Adam*, 13, 4.
- Akyüz Y. (2013). *Türk eğitim tarihi M.Ö. 1000 – M.S. 2013*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Alabaş R. (2014). *Cumhuriyet Dönemi çocuk dergilerinin eğitim ve tarih anlayışı açısından incelenmesi (1928-1950)* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Anonim. (1925). Tasarruf ve terbiyedeki önemi. *Görbüz Türk Çocuğu*, 13, 28-29.
- Anonim. (1925a). Eğer küremiz 17 defa daha fazla dönecek olursa. *Resimli Mecmua*, 1(2), 12.
- Anonim. (1925b). Aya gitmek kabil midir? Gidilirse nasıl gidilir? *Resimli Mecmua*, 1(13), 14.
- Anonim. (1926). Kitabiyat: Yer ve gök. *Maarif Vekâleti Mecmuası*, 2(6), 145-151.
- Anonim. (1926a). Kamerde ilk insanlar. *Çocuk Dünyası*, 1, 6.
- Anonim. (1926b). Ateş ve güneş. *Çocuk Dünyası*, 1, 6.
- Anonim. (1926). Himaye-i Etfal Cemiyetinin hülâsa-i mesaisi. *Görbüz Türk Çocuğu*, 1, 17.
- Anonim. (1927). Annelere. *Terbiye*, 1(2), 177-178.
- Anonim. (1927a). Coğrafya tedris usulü. *Terbiye*, 7, 62-644.
- Anonim. (1927b). Bugünkü mekteplerde coğrafya, mahiyeti, hedefleri, ve münasebetleri. *Terbiye*, 8, 63-72.
- Anonim. (1928). Acaba Dünyamız nasıl ölecek? *Resimli Mecmua*, 71, 3.
- Anonim. (1930). Himaye-i Etfal nasıl çalışıyor? *Görbüz Türk Çocuğu*, *Fevkalade Nüsha*, 30.
- Anonim. (1934). Benden size mektuplar. *Çalışkan Çocuk*, 1, 2.

- Atatürk Araştırma Merkezi. (1997). *Atatürk'ün söylev ve demeçleri, I – II – III*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Avni H. (1934). Nüfus akınlarımız. *Yeni Adam* 2, 3.
- Bekir H. (1927). Jan Jack Rousseau (1712-1778). *Muallimler Mecmuası*, 49, 2109-2122.
- Besim M. (1927). Tahriri nüfus hakkında kıraatler. *Terbiye* 1(4), 306-328.
- Binbaşıoğlu C. (2014). *Başlangıçtan günümüze Türk eğitim tarihi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Binbaşıoğlu C. (2005). *Türk eğitim düşüncesi tarihi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün Ö., Karadeniz Ş. ve Demirel F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Celal M. (1928). Çocuk nüfusunda muhtelif yaş tespitleri. *Gürbüz Türk Çocuğu*, 26, 9-10.
- Celal M. (1930). Çocukların yakın dostu. *Gürbüz Türk Çocuğu, Fevkalade Nüsha*, s.2.
- Cemal A. (1923). Osmanlı şehzadelerinin tuğraları. *Muallimler Mecmuası*, 2(13), 281-284.
- Cevdet M. (1926). Kâtip Çelebi ve coğrafya bibliyografyası – Atlas Major – Atlas Minor. *Muallimler Mecmuası* 4(42), 1753-1767.
- Colin S. S. (1925). Terbiyevi testler. *Maarif Vekaleti Mecmuası*, 1(1), 21-40.
- Collinwood R. G. (1996). *Tarih tasarımı*. Çev. K. Dinçer. Ankara: Gündoğan.
- Çelebioğlu B. (1935). Çanakkale harbinde. *Genç Liseli*, 9, 10-11.
- Çiftcioğlu İ. (2007). Atatürk'ün Türk eğitimi hakkındaki görüş ve uygulamaları. *Akademik Bakış*, 13, ISSN: 1694 – 528X.

- Duman T. (2007). Atatürk'ün kültür ve eğitim anlayışı. İçinde N. Güngör (Ed.) *Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze dil kültür ve eğitim (s. 211-228)*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Doğan İ. (2012). *Türk eğitim tarihinin ana evreleri: Kurumlar, kişiler, söylemler*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Dönmez C. ve Oruç Ş. (2006). *II. Meşrutiyet dönemi tarih eğitimi (Tedrisat-ı iptidaiye mecmuasına göre)*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Dr. Fuat. (1927). Amerika'da çocuklar nasıl saltanat sürüyor? *Gürbüz Türk Çocuğu*, 4, 6-9.
- Ergün M. (1996). *II. Meşrutiyet devri eğitim hareketleri*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Ergün M. (1997). *Atatürk devri Türk eğitimi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Fer S. (2005). 1923 yılından günümüze Cumhuriyet Dönemi ilköğretim programları üzerine bir inceleme. *Cumhuriyet Dönemi eğitim Politikaları Sempozyumu, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi ve Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi*, http://sevalfer.com/files/Bildiri_CumhuriyetDonemiProg.pdf (Erişim Tarihi: 06 Ocak 2015)
- Fındıkoğlu Z.F. (1925). Tarihçe-i Erzurum. *Anadolu Mecmuası*, 1(9-10-11), 337-341.
- Fikret N. (1930). Gösterişin psikolojisi. *Milli Mecmua*, 11(121), 102-103.
- Fikret N. (1931). İstihzanın psikolojisi. *Milli Mecmua*, 11(122), 117.
- Fikret H. (1922). Muallimler Cemiyeti kongresi. *Muallimler Mecmuası*, 1(4), 60-63.
- Galip A. (1930). Muvaffakiyetin sırrı. *Milli Mecmua* 11(120), 95-96.
- Galip A. (1931). İnsan ve çocukluk. *Milli Mecmua*, 12(130-131), 238-239.

- Genç S. Z. (2007). Cumhuriyetten günümüze ilköğretimde program geliştirme çalışmaları. *A.Ü. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi* 2(2), 123-137.
- Gurbetoğlu A. (2007a). II. Meşrutiyet dönemi çocuk dergilerinde çocukluk anlayışı. Ankara University, *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 40(2), 63-92.
- Gurbetoğlu A. (2007b). II. Meşrutiyet dönemi çocuk dergilerinde ahlak eğitimi ve ahlaki değerler (1908–1918). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, IV(I), 81-101.
- Güler A. V. (1999). *Cumhuriyet dönemi bazı süreli yayınlara yansıyan öğretmen sorunları (1929-1961)* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gündüz M. (2010). Türk eğitim tarihine katkıları bakımından Mihrab dergisi üzerine bir inceleme. *E-journal of New World Sciences Academy*, 5(3), ISSN: 1306-3111.
- Güven İ. (2014). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- H. A. (1934). Zonguldak havzası. *Yeni Adam*, 13, 9.
- Halid M. (1924). Maraş tarihi. *Anadolu Mecmuası*, 1(7), 249-252.
- Hakkı İ. (1924a). Anadolu iklimi 1. *Anadolu Mecmuası*, 1(3), 96-103.
- Hakkı İ. (1924b). Anadolu iklimi 5. *Anadolu Mecmuası* 1(8), 287-291.
- Hakkı İ. (1934a). Umumi içtimaiyat nedir? *Yeni Adam*, 11, 11.
- Hakkı İ. (1934b). Halk üniversitesi dersleri – içtimaiyat. *Yeni Adam*, 24, 8.
- Hakkı İ. (1934c). Halk üniversitesi dersleri – içtimaiyat. *Yeni Adam*, 26, 8.
- Hakkı İ. (1934d). Cumhuriyetin kültür siyaseti. *Yeni Adam*, 18, 9.
- Hakkı İ. (1934e). Türk ressamı uyan. *Yeni Adam*, 4, 6.
- Haydar. (1927). Telkin (suggestino). *Terbiye*, 1(1), 9-17.
- Hamdi E. (1930). Dahi çocuklar. *Gürbüz Türk Çocuğu*, 27, 7-8.
- Hamdi E. (1930b). Meslek ve aile. *Gürbüz Türk Çocuğu*, 28, 7-9.

- Hikmet A. (1925a). Türkiye coğrafyası hakkında. *Muallimler Mecmuası* 3(27), 1212-1216.
- Hikmet A. (1925b). Türkiye coğrafyası münasebetiyle – Sadi Bey’e cevap. *Muallimler Mecmuası* 3(31), 1419-1423.
- Hikmet A. (1922). Genel ruhiyata dair. *Anadolu Terbiye Mecmuası*, 1(5), 147-152.
- Işık Y. (2007). *Hayat mecmuasının eğitim açısından incelenmesi. (1926-1930)* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İbrahim N. (1930). Çocuklarda güzel sanatlar hissi. *Gürbüz Türk Çocuğu*, 30, 4-5.
- İhsan M. (19224). Kuyruklu yıldız münasebetiyle/Heyet şinas Leverrier. *Muallimler Mecmuası*, 3(23), 810-823.
- İhsan (1927). Tahriri nüfus mihverî etrafında dersler. *Terbiye*, 1(4), 300-305.
- İlhamî İ. (1926). Yeryüzünde insanlar. *Çocuk Dünyası*, 1, 12-13.
- Jaquart C. (1927). Umumi nüfus tahriri ve çocuklar. *Gürbüz Türk Çocuğu*, 13, 2-3.
- Kafadar O. (2000). *Türkiye’de küresel dönüşümler ve felsefe eğitimi*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kanat H. F. (1938a). Çocuğun ev terbiyesinden irade terbiyesi. *Kalem*, 3, 81-85.
- Kanat H. F. (1938b). Çocuğun ev terbiyesinden irade terbiyesi. *Kalem*, 4, 143-146.
- Kanat H. F. (1938c). Çocuğun ev terbiyesinden irade terbiyesi. *Kalem*, 5, 188-190.
- Kanat H. F. (1938d). Çocuğun ev terbiyesinden irade terbiyesi. *Kalem*, 6, 228-233.

- Karasar N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri, "Kavramlar, ilkeler ve teknikler"*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Keskin Y. (2009). Türkiye’de ilkokul programlarında yer alan sosyal bilgiler içerikli derslere ait öğretim programlarının gelişimine tarihsel bir bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13, 107-130. ISSN: 1301-370X
- Koyuncu Z. (2014). *Musavver Çocuk Postası adlı çocuk dergisi (Çeviriyazı, inceleme)* (Yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Köstüklü N. (2001). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Güney Ofset.
- Lami A. (1924). Arziyat (jeoloji). *Muallimler Mecmuası*, 3(26), 1051-1057.
- Lami A. (1925). Arziyat kitabı hakkında. *Muallimler Mecmuası*, 3(31), 1403-1407.
- Malik A. (1925). Arziyat hakkındaki bir ucubeyi tenkit. *Muallimler Mecmuası*, 3(27), 1174-1179.
- Maraşlı Ş. (2007). *Türkiye’de eğitimle ilgili süreli yayınlara yansıyan öğretmen sorunları (1970-2000 yılları arası)* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mustafa B. (1934). Amerikan pedagogları bugünkü mektepten ne bekliyorlar? *Yeni Adam*, 14, 9.
- Nami K. (1922). Hafızanın ölçülmesi. *Anadolu Terbiye Mecmuası*, 1(3), 89-92.
- Nami K. (1923a). Tedris usullerinin ruhi tetkiki. *Anadolu Terbiye Mecmuası*, 1(7), 7-21.
- Nami K. (1923b). Türkiye nasıl yaşar? *Anadolu Terbiye Mecmuası* 1(11), 2-4.
- Nami K. (1923c). Uluslararası üçüncü ahlak terbiyesi kongresi. *Anadolu Terbiye Mecmuası*, 1(10), 120-122.

- Nami K. (1930). Çocuklarda infirat itiyadı. *Gürbüz Türk Çocuğu*, 29, 11-12.
- Nimetullah H. (1929). İctimaiyat – Kırk anbarcılık, ilimcilik. *Milli Mecmua*, 115, 3-4.
- Nüzhet S. (1929). Osmanlı müellifleri listesi. *Milli Mecmua*, 11(117), 36-37.
- Oruç Ş. ve Kırpık G. (2006). *Tedrisat Mecmuasından makaleler - Osmanlı'da modern öğretim, strateji, yöntem ve teknikleri*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Ragıp M. (1929). Musiki teşkilatımız. *Milli Mecmua*, 11(116), 20-21.
- Rahmi M. (1926). Usul-i tedris: Malumat-ı vataniye. *Muallimler Mecmuası*, 4(37), 1593-1601.
- Refik F. (1928). Çocuk mahkemesi nedir? *Gürbüz Türk Çocuğu*, 14, 23-24.
- Reşit F. (1927). İlk mektep coğrafya kitabı. *Terbiye*, 8, 73-78.
- Reşit, H. E. (1925a). Alaim-i cevviyye rasadatı. *Tedrisat Mecmuası*, 65, 197-199.
- Reşit H. E. (1925b). Muallim mektepleri ve liselerde alaim-i cevviyye rasadatı. *Tedrisat Mecmuası*, 66, 241-267.
- Reşit H. E. (1925c). Mekteplerde alaim-i cevviyye rasadatı: Rasat aletleri ve rasat mahalli. *Tedrisat Mecmuası*, 68, 368-376.
- Reşit H. E. (1926). Kuyruklu yıldızlar – Beklenmeyen kuyruklu yıldızlar – Kuyruklu yıldızların hareketleri – Devri kuyruklu yıldızlar. *Muallimler Mecmuası*, 5(46), 1904-1912.
- Sadi A. (1924). Cenub kutbunun keşfi hakkında. *Muallimler Mecmuası*, 3(25), 976-984.
- Sadi A. (1925). Türkiye coğrafyası hakkındaki tenkide cevap. *Muallimler Mecmuası*, 3(29), 1280-1283.
- Sarioğlu M. (2012). *Türk eğitim tarihinden esintiler*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Sena C. (1930). Sanat milli olabilir mi? *Milli Mecmua*, 121, 106-108.

- Sena C. (1931). Kant ve seleflerinde güzel. *Milli Mecmua*, 126, 170-171.
- Selen H. S. (1924). Anadolu madenleri. *Anadolu Mecmuası*, 1(6), 223-228.
- Sevinç K. (1934). Dünya yuvarlak değildir. . Dünya yuvarlak değildir. *Yeni Adam*, 5, 9.
- Süreyya A. (1930). Çocuklarımızın manevi gıdası. *Gürbüz Türk Çocuğu*, 27, 10-11.
- Şevki H. (1928). Amcanın köşesi – Çocuk terbiyesi hakkında. *Gürbüz Türk Çocuğu*, 22, 11.
- Şevki H. (1931). Amcanın köşesi – Çocuklara telkin vasıtaları. *Gürbüz Türk Çocuğu*, 33, 21-22.
- Şükrü K. (1931). Osmanlı tarihinde sadrazamlar. *Milli Mecmua*, 11(124-125), 162-163.
- Tahir Dr. R. (1930). Çocuk ağlaması. *Gürbüz Türk Çocuğu*, 29, 3-4.
- Tekin A. ve İzgöer A. Z. (2011). *Anadolu Mecmuası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Tevfik A. (1927). Mekteplerimizde hava rasadadı. *Terbiye*, 9, 14-18.
- Tevfik A. (1924). Arzın bünyesi hakkında. *Muallimler Mecmuası*, 2(20), 524-234.
- Tevfik A. (1934). Halk üniversitesi dersleri: Arziyat. *Yeni Adam*, 26, 4.
- Tonga N. (2011). Anadolu Mecmuası (1924-1925) ve Anadoluçuluk fikri üzerine bir inceleme. *Türk Yurdu* 31(285), 138-142.
- Tuğluoğlu F. ve Tunç T. (2010). 1926 İlk mektep müfredadı ve Cumhuriyet Dönemi eğitiminin ekonomik hedefleri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 26 (76) <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-76/1926-ilmektep-mufredati-vecumhuriyet-donemi-egitiminin-ekonomik-hedefleri> (Erişim Tarihi 06 Ocak 2015).
- Tuncel N. (2006). *Eğitimci Hıfzırrahman Raşit Öymen ve Eğitim Hareketleri Dergisi'nin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- T. R. (1924). Dünya bir yıldıza çarparsa? *Türkiye Halk Mektepleri Mecmuası*, 2(19), 1.
- Vecdi F. (1928). Kumarbaz çocuklar. *Gürbüz Türk Çocuğu*, 26, 8.
- Yetkin S. K. (1938). Roman ve felsefe. *Kalem*, 7, 11-12.
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yinanç M.H. (1924a). Anadolu'nun fethi. *Anadolu Mecmuası*, 1(4), 144-50.
- Yinanç M.H. (1924b). Anadolu'nun fethi II. *Anadolu Mecmuası*, 1(5), 200-207.
- Yinanç M.H. (1924c). Anadolu'nun fethi III. *Anadolu Mecmuası*, 1(6), 212-215.
- Yinanç M.H. (1924d). Anadolu'nun fethi IV. *Anadolu Mecmuası*, 1(7), 265-268.
- Yinanç M.H. (1924e). Anadolu'nun fethi V. *Anadolu Mecmuası*, 1(8), 300-303.
- Yinanç M.H. (1924f). Milli tarihimizin mevzu'u. *Anadolu Mecmuası*, 1(2), 53-59.
- Zekai C. N. (1932). Tabii ruhiyat ile marazi ruhiyat arasında: Huylardaki tegayürler ile dâhili ifrazat guddeleri arasındaki münasebetler. *Milli Mecmua* 12(136-137), 274-276.
- Ziya H. (1925). William James'in ruhiyatına dair. *Muallimler Birliği*, 1(1), 36-42.

Ekler

Ek-1: Sözlük

-A-

Adese: Mercek

Afak: Ufuklar

Aks-i amel: Yapılan bir işin tersi

Aks-i tesir: istenilenin karşıtı, tepki

Alaim-i cevviye: Hava olayları, Meteoroloji

Arz: Yer yüzü

Arzın kesafeti: Yerin yoğunluğu

Arziyat: Yer Bilimi, Jeoloji

Asar: Eserler

Asar-ı Atika: Tarihi Eserler

Asri: Modern

-B-

Bahri: Denize ait, denizsel

Bedbinlik: Kötümserlik

Bedii: Estetik, güzellik

Berri: Karaya ait, karasal

Beynelmilel: Uluslararası

Burkan: Volkan

-C-

Cehd: Fazla çalışma

Cemiyet: Topluluk, Toplum. - Dernek

Cenub: Güney

Cevv: Yeryüzünün etrafındaki hava

Cürüm: Suç

-D-

Dâhili ifraz guddeleri: İç salgı bezleri

Darb-ı mesel: Atasözü

Dârülfünun: Üniversite

Dimaç: Beyin, zihin

Düstur: Kanun

-E-

Efail: İşlenen işler,

Etfal: Çocuklar

Evza: Haller, durumlar

-F-

Faraziye: Varsayım

Fıtri: Yaratılıştan dolayı

Fihrist: Kitabın içindekileri gösteren cetvel

Filhakika: Gerçekten, doğrusu, hakikaten

-G-

Galebe: Yenme, üstün gelme

Gayr-i şuuru: Bilinç dışı

Glasiyeler: Buzullar

-H-

Hadise-i cevviye: Hava olayı

Hafriyat: Toprağı kazma, kazı

Hars: Kültür

Hasbihal: Söyleşi, sohbet

Hassa: Özgünlük, özellik

Havanın tazyiki: Hava basıncı

Hıfzıssıhha: Sağlıklı yaşamak için alınması gereken önlemlerin bütünü, sağlık bilgisi

Himaye-i Etfal cemiyeti: Çocuk Esirgeme Kurumu

Husûl: Olma, oluş, meydana gelme

-İ-

İcbar: Zorlama, cebr etme

İçtimai: Toplumla ilgili, toplumsal, sosyal

İfal: Performans

İhraz: Kazanma, elde etme, erişme

İhtilaf: Ayrılık, anlaşmazlık, uyuşmazlık

İhtisas: Uzmanlık, uzmanlaşma

İlticagah: Sığınılacak yer

İmtizaç: Karışabilme, birbirini tutma, iyi geçinme, uyuşma, kaynaşma

İnfirat: Topluluktan ayrı durma, yalnızlık hali

İnhisar: Tekel, tek başına sahip olma

İnkişaf: Gelişme, gelişim

İnsiyak: İçgüdü

İntaç: Bir işi sonuçlandırma, sona erdirmeye, bitirme

İntibak: Çevreye veya bir duruma uyuma, uyum sağlama.

İntihab: Seçim

İntizamperver: Düzgünlük, intizam düşkünlüğü, tertipseverlik

İptidai: İlkel, ilkokul

İrşat: Doğru yolu gösterme, uyarma

İstihdaf: Amaçlama, hedef alma

İstihsal: Çıkarma, elde etme, üretim

İstihza: Gizli ve ince alay

İstimzaç: bir kimsenin huyunu, kişiliğini tanımak için araştırma, sorma, yoklama

İştihar: Ün salma, tanınma

İtiyat: Alışkanlık, huy

İttihaz: Sayma, tutma, alma

İttihat: Birleşme, birlik kurma, bir olma

İzzet-i nefis: Onur, özsaygı

-K-

Kamer: Ay

Kemiyet: Sayı, nicelik

Külliyat: Bir yazarın bütün eserlerini içeren dizi, toplu yapıtlar

Küşat: Açma, açılış

-M-

Ma'rekesi: Muharebe meydanı, çarpışma yeri

Ma'seri: Topluluğa ait

Maarif: Bilgi ve kültür, Öğretim ve eğitim sistemi

Mahrek: Yörünge

Malumat: Bilgi

Malumat-ı cedide: Yeni bilgiler

Malumat-ı vataniye: Yurt bilgisi, vatandaşlık bilgisi

Marazi: Hastalıkla ilgili, hastalıklı

Mecmua: Dergi

Mefhum: Kavram
Mefkûre: Ülkü, ideal
Memba: Kaynak
Menkıbe: Olağanüstü olaylarla ilgili anlatı, din büyüklerinin veya tarihe geçmiş ünlü kişilerin yaşamları ve olağanüstü davranışlarıyla ilgili hikâye
Menşei: Başlangıç yeri, köken, kaynak, sebep
Mesabe: Derece, değer
Mesail: Sorunlar
Mesned: Dayanacak yer, nokta
Metbu: Kendisine bağlanılan
Mihenik: Birinin değerini ahlâkını anlamaya yarayan ölçüt
Mikyâs: Ölçek, ölçü
Muadil: Eşit, denk, değer
Muakale: Kurgu
Muasır: Çağdaş
Muhakeme: Usa vurma, bir sorunu çözmek için çıkar yol arama
Muhip: Seven, sevgi besleyen, dost
Muhtelif: Zıt, birbirini tutmayan, çeşitli
Musahabe: Konuşma, görüşme, söyleşi
Musallat: Bir kimse veya birşeyin üzerine bıktırarak kadar düşen (kimse)
Musavver: Resim konulmuş, resimli
Mutavi: İtaat eden
Muteber: Saygın, itibarı olan, hatırı sayılır
Müteceviz: Geçen, aşan
Müderris: Ders veren, profesör, medresede öğretmen
Müekkid: Sağlamlaştıran, tekrar eden, tenbih eden
Müellif: Kitap yazan, bir eseri ortaya koyan
Müfessir: Kısa ve anlaşılması güç bir metni açıklayan, açıklığa kavuşturan
Müfettiş-i umumi: Genel müfettiş
Müfit: Yararlı, faydalı
Müfsit: Arabozan
Mühtedi: Dönme
Mültezim: Bir şey veya bir kimseyi gerekli sayıp taraflılık gösteren
Münekkid: Eleştirici, tenkit edici
Müntesip: Bir yere, birine bağlanmış, kapılanmış
Mürebbi: Eğitici erkek
Mürebbiye: Eğitici kadın
Mürekkep: Birleşmek, -den oluşmuş
Mürtefi mahaller: Yüksek yerler
Müsamere: Okullarda öğrencilerin sunduğu, çeşitli gösterilerin yapıldığı eğlence, akşam eğlencesi
Müslîh: Düzeltmeci, düzelden, iyileştiren
Müsmir: Verimli, faydalı, karlı
Müşahede: Görme, gözlem
Müşahhas: Somut
Mütalaa: Okumaya ve ders çalışmaya ayrılan zaman, müzakere, görüş
Mütearife: İlk sav, belit, önkantı
Mütefekkir: Düşünür
Mütehassis: Uzman
Mütenasip: Orantılı, oranlı, uygun

-N-
Nazariye: Kuram, teori
Nebat: Bitki
Nesl-i ati: Gelecek nesil
Neşriyat: Yayın
Nevi: Çeşit, cins, tür
Nüfus tahriri: Nüfus sayımı

Nüsha: Birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerin her biri, gazete, dergi vb.nde sayı, benzer, kopya

-P-

Prevantoryum: Vücutlarına verem mikrobu girmesine rağmen henüz hastalığa yakalanmamış zayıf kimselerin, vereme yakalanmasını önlemek amacıyla bakıldıkları sağlık kurumu.

-R-

Rasat: Gözlem

Riyazi: Matematik, geometri vb. gibi bilimlerle ilgili olan

Ruhiyat: Ruh bilimi, psikoloji

Rutubet: Nem

-S-

Safha: Evre, faz

Saik: Sebep, güdü

Salahiyet: Yetki

Salibi: Haçlılar

Savt: Ses

Seciye: Yaratılış, huy, karakter

Sev-i tabii: Hayvan veya insanların düşünmeksizin Cenab-ı Hakk'ın sevkiyle olan hikmete uygun hareketi

Sıhhi: Sağlıkla ilgili, sağlığa yarar

Sual: Soru

Sühunet: Sıcaklık

Süt Damlası: Osmanlı Devleti'nde anne sütü ememeyen bebeklere sütanesi temin eden vakıf, Süt Damlası Vakfı.

-Ş-

Şeniyet: Gerçeklik

Şiar: İlke

Şuun: İşler, fiiller, havvadis

-T-

Taassub: Bir şeye veya bir kimseye taraflı olma

Tahakküm: Baskı, zorbalık, hükmetme

Tahavvül: Değişim, bir durumdan başka bir duruma geçme

Tahvil: Değiştirme, çevirme, döndürme

Takrir: Anlatma, anlatış, ders verme

Tali: İkinci derece olan, ikincil

Tamim: Genelge

Taşra: Bir ülkenin başkenti veya en önemli şehirleri dışındaki yerlerin hepsi

Teceddüt: Yenilik

Tecrübi ruhiyatçı: Deneysel psikolog

Tedmir: Yok etmek, mahvetmek

Tedris: Ders verme, öğretim

Tedrisat: Öğretim

Teferruk: Dağılma, ayrılma

Tefsir: Yorumlama

Tegayyür: Halden hale geçmek, değişmek

Tekâmül: Olgunluk, olgunlaşma

Tekellüm: Söyleme, konuşma

Tekvin: Oluşturma, var etme, yaratış

Telakki: Anlayış, görüş

Telkin: Bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama, talkın

Temayül: Bir tarafa eğilme, meyletme

Temeyyüz: Kendini gösterme, sivrilme

Temrin: Tekrarlatarak alıştırma
Tenkrit: Eleştirme, eleştiri
Terakki: İlerleme, yükselme, gelişme
Terbiye: Eğitim
Terbiye-i bedenîye: Beden eğitimi
Terbiyevi: Eğitsel
Tes'id: Tebrik etme, saadetlendirme
Teshil etmek: Kolaylaştırmak
Tesir: Etki
Teşekkül: Belli bir varlık ve biçim kazanma, kurulma
Teşrik: Yaptığı bir işe birisini ortak etmek
Tevbih: Paylama
Tezahür: Belirme, görünme, ortaya çıkma, oluşma
Tezahür etmek: Belirmek
Tezkire-i ali: Yüksek makamlarca verilen izin belgesi
Toplu tedris: Konuların her derste birbirleriyle ilişkili olarak öğretilmesi (Akyüz, 2013, s.505)
Tufeyli: Asalak

-U-

Ulvi: Yüce, yüksek
Umde: İlke, prensip
Usul: Bilimde belli bir sonuca erişmek için izlenen düzenli yol, tutulan yol, yöntem, tarz
Usul-i tedris: Öğretim yöntemi
Uzviyet: Organizma

-Z-

Zabt: Elinden alım
Zabıt: Tutanak
Zuhur: Ortaya çıkma, görünme, belirme
Zümre: Topluluk, takım, grup, camia

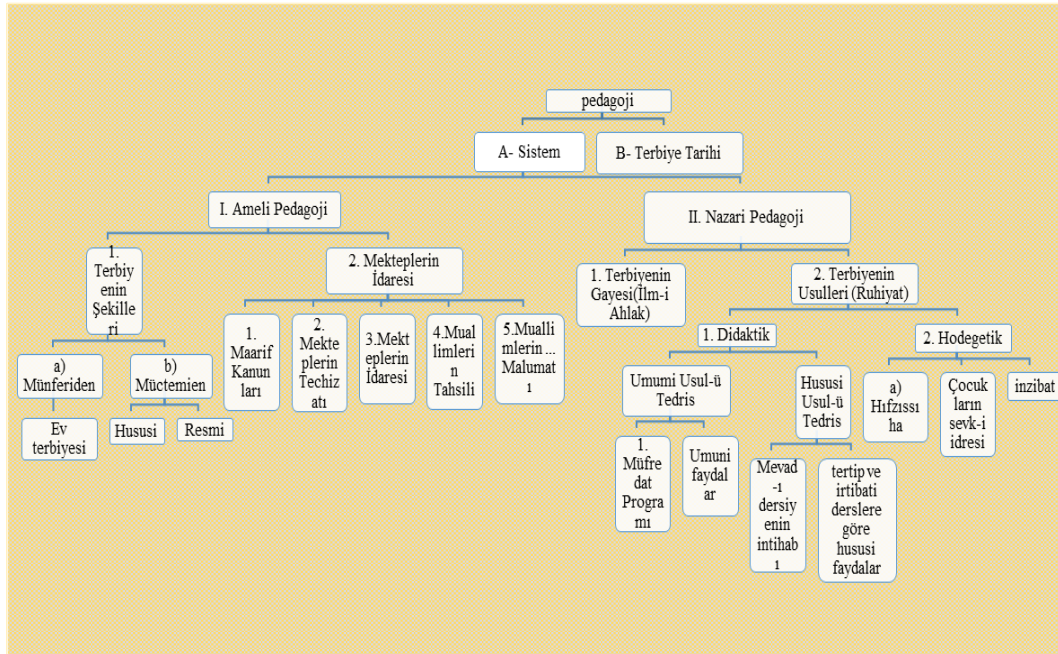
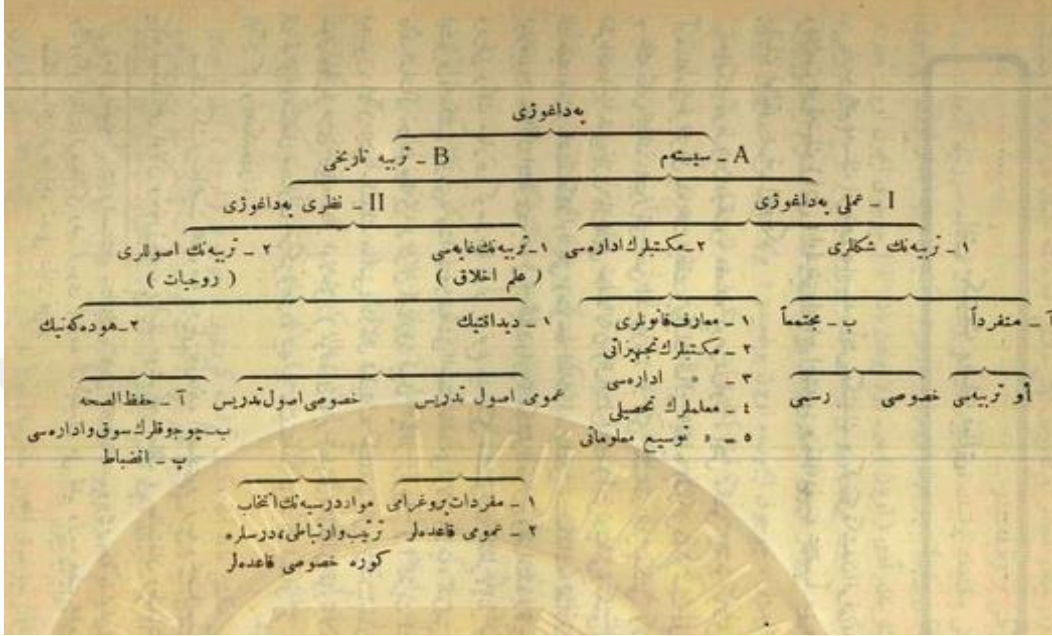
Ek-2: Eski Mekteple Yeni Mektep Arasındaki Farklar

Talebe	
<i>Eski Mektep</i>	<i>Yeni Mektep</i>
Sunî Alakalar	Tabiî Alakalar
Saiksiz Angaryalar	Tabiî Faaliyetler
Mutavi Tavır	Münekkidâne Tavır
Gayr-ı İçtimai Hareket	İçtimai Hareket
Zoruna Çalışmak	İsteyerek Cehd
Ezberleme	Düşünme
Aldığı Dersi İfade	Düşünceyi İfade
Tabiyet	İstiklal
Tepeden İnme İdare	Kendi Kendini İdare
Kıymetlere Vukufsuzluk	Kıymetlere Vukuf

Muallim	
<i>Eski Mektep</i>	<i>Yeni Mektep</i>
Sunî yollardan ders veriş	Tabiî muhiti ihtar
Muallimin gayesini istihsale icbar	Çocuğun gayesinden istifade
Sunî cehde icbar	Tabii faaliyetlere rehberlik
Bütün malumatı aktaracak bir metbu	Talebe ile birlikte tetkik edecek bir unsur
En ziyade mevzua karşı alaka	En ziyade çocuğa karşı alaka
Mevzua dikkat	Müfit gayelere dikkat

Tedris	
<i>Eski Mektep</i>	<i>Yeni Mektep</i>
Bilinmeyen istikbale ihzar gayesi	İçtimai müsmir gayesi
İstikbalde husulü mümkün ihtiyaçları mülahaza	Bugünkü ihtiyaçları nazarı dikkat altında bulundurmak
Saileştirilmiş derslane muhiti	Çocuğun tabiî muhiti
Şeklen öğrenme	Tabiî surette intibak
Sunî surette malumatı arz	Hakiki halet tecrübelerine sevk
Cansız ve anormal cehd	Normal ve tabiî faaliyetler
Ders kitabı	Müracaat kitabı
Mevzuun bilazat gaye olması	Mevzuun vasıta olarak kullanılması
Ders	Münakaşa
Dağınık mesai	Mesainin tevhide
Mantiki tertip	Psikolojik tertip
Mevzular, malumat verme maharet	Tavır, maharet, itiyatlar, malumat alma

Ek-3: Wilhelm Rein'in pedagoji şeması

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı soyadı: Gönül Türkan Demir

Doğum Tarihi: 28.08.1981

Doğum Yeri: Bolu

Adres: Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Fakültesi Girişi 106 nolu oda. Merkez Kampüs - Kütahya

E-Posta: gturkan.demir@dpu.edu.tr

Öğrenim Durumu

Lisans: Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, 2003

Yüksek Lisans: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2012

İş Deneyimi

2003 – 2010 yılları arasında çeşitli özel dersanelerde Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmeni olarak görev yaptı.

2012 yılında Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı kapsamında Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Anabilim Dalında Araştırma Görevlisi olarak göreve başladı.

2013 yılında 35. Madde kapsamında Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsüne görevlendirildi.

Yayınları

Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar:

Demir G. T. (2015). *Mustafa Abdülhalik Renda (1881-1957)*, AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 183, ISBN:978-975-16-3089-6, Türkçe(Bilimsel Kitap).

Yazılan ulusal/uluslararası kitaplardaki bölümler:

Özgen Y., Demir G. T. (2014). *Konya Ansiklopedisi*, Bölüm adı: (*Renda, Mustafa Abdülhalik (1881-1957), Konya Valisi, Bürokrat, Siyasetçi*), Editör: Muhammet Ali Orak, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 371, ISBN:978-605-389-132-1 (7. C.), Türkçe (Ansiklopedi Maddesi).

Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

Demir G. T. (2010). Çankırı Araştırmaları Merkezi Arşivinde Bulunan Çankırı Gazetesine Göre 1926 - 1928 Yılları Arasında Çankırı'nın Sosyal Durumunun Değerlendirilmesi. *Çankırı Araştırmaları Dergisi* (5-6), 125-138.

Demir G. T. (2014). Tarihsel Süreçte Vilayet Meclis-i Umumileri Ve Çankırı Örneği Üzerine Bir Değerlendirme. *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(4), 59-86.

Katkıda Bulunduğu Çalışmalar

Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu, 2014.

13.Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 2014. (Düzenleme Kurulu Üyesi)

